ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΔΙΧΟΝΟΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ.

---

1 Ὅταν οἱ νεώτεροι Συγγραφεῖς ἐπιχειρίζωνται πρώτην φορὰν νὰ γράψουν εἰς ὑπόθεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν προλαβὼν δὲν ἔγραψεν ἄλλος, ὀνομάζουν τὸ Σύγγραμμα δοκίμιον· ὡσὰν νὰ ἤθελαν μετριοφρονοῦντες νὰ παραστήσουν διὰ τοῦ τοιούτου ὀνόματος, ὅτι τὸ προκείμενον πόνημα εἶναι ἀτελές, καὶ ὡσὰν μία πρώτη ἀπόπειρα, καὶ ἀτελὴς σκιαγραφία, δι' ἧς λαμβάνει δοκιμὴν ὁ Συγγράφων, καὶ σχεδιάζει αὐτὸς ἐκεῖνος τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον, μὲ περισσοτέραν ἔπειτα καὶ σπουδὴν καὶ φροντίδα, ἴσως ἠμπορεῖ νὰ τὸ διαλάβῃ τινὰς ἀκριβέστερον καὶ τελειότερον.

2.) *Γραικοὶ* ἀπὸ *Γραικοῦ* τινὸς, ἢ *Γραίκου* τὸ παλαιὸν ὀνομαζόμενοι, οἱ ὕστερον *Ἕλληνες* ἀπὸ *Ἕλληνος* υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος. Οἱ Λατῖνοι ἄνωθεν, καὶ τὰ ἔθνη ἅπαντα τῆς Εὐρώπης τὴν σήμερον, δὲν γνωρίζουσι τὸ Γένος μὲ ἄλλο ὄνομα. Ἡμεῖς δὲ ὅλης τῆς παρούσης μεταφράσεως τὸ αὐτὸ ὄνομα

μεταχειριζόμεθα, ἀποφεύγοντες τὸ μὲν *Ἕλληνες* διὰ τὴν ἔμφασιν τῆς εἰδωλοθρησκείας, τὸ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν Ῥωμάνων.

3.) *Ῥωμάνους* λέγομεν, καὶ οὐχὶ *Ῥωμαίους*, διακρίνοντές τους ἀπὸ τοὺς ἐκ Λατίνων πάλαι *Ῥωμαίους*, καὶ ἀπὸ τοὺς νῦν οὕτω καλουμένους τοὺς Ἀνατολικοὺς, οἱ ὁποῖοι οὕτως ὀνομάσθησαν ἀπὸ τῆς τῶν ἐγκριτωτέρων Γενῶν μετοικεσίας ἐκ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης εἰς τὴν Νέαν, δηλαδὴ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τῳόντι δὲ οἱ νῦν Ῥωμάνοι δὲν εἶναι ἀκριβῶς καὶ καθαρῶς Ῥωμαῖοι, μετὰ τὴν τῶν Γότθων καὶ ἄλλων βαρβάρων ἐθνῶν παρ' αὐτοῖς ἀνάμιξιν.

4.) *Προτεστάντες οἱ ἀντιδιαμαρτυρόμενοι.* Οὕτως ὠνομάσθησαν οἱ τὸν τοῦ παπισμοῦ ζυγὸν ἀποσείσαντες, ὅταν κατὰ τῶν ἐν Σπίρᾳ πόλει τῆς Γερμανίας ψηφισθέντων, ἐν ἔτει 1529, περί τινων τῆς πίστεως Κεφαλαίων ἀντιδιεμαρτύραντο, ἐπικαλούμενοι τὴν ψῆφον τῆς πρώτου συναθροισθησομένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Πρῶτοι δὲ καὶ ταξίαρχοι προτεστάντες ὠνομάσθησαν τότε Ἰωάννης ὁ Ἐλέκτωρ τῆς Σαξονίας, Γεώργιος ὁ Μαρχέσιος ὁ Βρανδεμβουργικὸς, οἱ Δοῦκες οἱ Βρουνσβικήνσιοι, καὶ Λουναιβουργήνσιοι, καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Γερμανίᾳ δυναστευόντων, καὶ πολλαὶ πόλεις τῶν Αὐτονόμων. Ἀκολούθως δὲ τὸ ὄνομα ἁπλώθη εἰς ἅπαντας τοὺς τὴν μετὰ τοῦ Πάπα κοινωνίαν ἀπορρίψαντας, οἱ ὁποῖοι κοινῶς ὀνομάζονται μέχρι τῆς σήμερον *Προτεστάντες* ἐξ οἱασδήποτε πρὸς ἀλλήλους διαφερούσης τύχωσι κοινωνίας.

5.) *Γραικῶν* Ἐκκλησία ἰδιαίτερον ἡ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, ἡ συμπεριλαμβάνουσα ἅπαντας τοὺς θρόνους τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικόν.

6.) *Σύρων* Ἐκκλησία νοεῖται ἡ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν δύο Πατριαρχείων, τοῦ τε Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων.

7.) Ἂν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐπεδήμησεν εἰς τὴν Ῥώμην,

ἐκινήθη καὶ περὶ τούτου ζήτημα παρὰ τοῖς λεγομένοις Προτεστάνταις. Τούτων τινὲς ἐπεχειρίσθησαν νὰ ἀποδείξουν ψευδῆ τὴν παλαιὰν ταύτην παράδοσιν. Ἡ Ἐκκλησία ἡ Ἀνατολικὴ θεμελιουμένη εἰς τὴν κοινὴν ψῆφον τῶν θείων Πατέρων, δέχεται καὶ πιστεύει τὴν τοῦ Κορυφαίου εἰς τὴν Ῥώμην ἐπιδημίαν, καὶ τὸν ἐκεῖ ὑπὲρ Χριστοῦ σταυρικὸν θάνατον ἐτησίως πανηγυρίζει. Ὁ Ἱστορικὸς ὅταν ἐδῶ λέγῃ πῶς δὲν ἔχομεν περὶ τούτου ἀπόδειξιν, ἴσως ἐννοεῖ, ὅτι δὲν ἔχομεν εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἢ εἰς τὰς φερομένας ἐνδιαθήκους ἐπιστολὰς, τὰς τοῦ Παύλου λέγω, καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Πέτρου, φανερὰν περὶ τούτου τὴν μαρτυρίαν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀρκεταὶ εἰς πληροφορίαν τοῦ πράγματος αἱ μαρτυρίαι Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, Παπίου τοῦ Ἱεραπολίτου, Εἰρηναίου τοῦ Λουγδούνων, Διονυσίου τοῦ Κορινθίου, Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, Τερτυλλιανοῦ τοῦ Ἄφρου, Γαΐου Πρεσβυτέρου Ῥώμης, Ὠριγένους, Κυπριανοῦ, Ἀρνοβίου, Λακταντίου, Εὐσεβίου, Ἀθανασίου, Ἐπιφανίου, Χρυσοστόμου, Ἀμβροσίου, Ἱερωνύμου, Αὐγουστίνου, κτλ, οἱ ὁποῖοι μιᾷ φωνῇ συσταίνουσιν οἱ πάντες ταύτην τὴν ἀλήθειαν; Πλὴν ἐκ τῆς ἐν Ῥώμῃ διατριβῆς, καὶ τοῦ ἐκεῖ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἀποστόλου, εἰς σύστασιν τῆς τῶν Ῥωμάνων Ἐπισκόπων Μοναρχίας δὲν ἐπιφέρεται κανένα βοήθημα. Διέτριψεν ὁ Πέτρος εἰς τὴν Ῥώμην· εἰς τὴν Ῥώμην μόνον; Ἐσύστησεν Ἐπίσκοπον τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας· τῆς ἐκεῖ μόνον; Ἐμαρτύρησεν ἐκεῖ· ὁ Πέτρος μόνον; Εἶναι γνωστὸν καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ὁ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἀποστόλων, ἦσαν ἁπάσης ἁπλῶς τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοποι, καὶ κήρυκες, καὶ διδάσκαλοι ὁμοταγεῖς κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐξουσίαν, καὶ ἰσοστάσιοι. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐδῶ δὲν πραγματευόμεθα ζητήματα, γράφομεν ἁπλῶς σημειώματα.

8.) Εἰς τὴν Α. τῶν αὐτοῦ Ἐπιστολῶν γράφων ὁ Ἀπόστολος Πέτρος πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, καὶ Βιθυνίας Ἑβραίους, *ἀσπάζεται λέγει ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή.* Κεφ. Ε. 13. Ἐδῶ Βαβυλῶνα τροπικῶς ἐνόησαν τὴν Ῥώμην διὰ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δαιμονολατρείαν τῆς πόλεως, καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὴν ἐπαράστησεν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, Κεφ. ΙΗ· 2. *Ἔπεσεν, ἔπεσε* (λέγων) *Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων,* κτλ. Ἄλλοι πάλιν ἀκριβολογοῦντες τοὺς χρόνους, νομίζουσιν, ὅτι ἐν ᾧ ἔγραφε τὴν πρώτην ταύτην ὁ Πέτρος Ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ διατείνονται λοιπὸν ὅτι Βαβυλὼν ἐδῶ κυρίως νοεῖται, ἢ τῶν Ἀσυρίων ἡ μεγαλόπολις ἡ πρὸς τὸν Εὐφράτην, ἢ ἡ ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸν Μεμφιτικὸν νομὸν οἰκουμένη. Καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην τούτων τῶν πόλεων εὑρίσκοντο διεσπαρμένοι πολλοὶ Ἰουδαῖοι· ὁ δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ Ἰουδαίους ἐξαιρέτως ἔλαβε τὴν Ἀποστολήν. Ὅπως καὶ ἔχει τὸ περὶ τούτου, τὴν Χαλδαίαν ἐδῶ βέβαια Βαβυλῶνα ἀποβλέπει ὁ Συγγραφεύς. Ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ θεῖος Πέτρος ἐπροχώρησε καὶ ἕως ἐκεῖ κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν εἶναι βέβαια τὸ πρᾶγμα ἀπίθανον. Ἐκεῖ εὑρίσκετο τότε πλῆθος Ἰουδαίων ὑπὸ ἑνὸς Αἰχμαλωτάρχου διοικουμένων. Αὐτὸς ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας πρὸς ἐκείνους εὔκολα ἠδύνατο νὰ διαβῇ. Νὰ παραβλέψῃ τὰς ἐκεῖ διεσπαρμένας Ἰσραηλιτικὰς ψυχὰς δὲν ἐδύνατο, αὐτὸς ὁποῦ ἦτον διωρισμένος πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ νὰ διαδώσῃ τὸ κήρυγμα. Τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ γράψῃ καὶ πρὸς ἐκείνους, καθὼς ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, καὶ Βιθυνίας, ἢ νὰ πέμψῃ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀκολούθων, καθὼς

ἔπεμψε τὸν Μάρκον εἰς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ, ἂν δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ αὐτοπροσώπως ὁ ἴδιος. Αὐτὰ ὅλα κατασταίνουσι πολλὰ πιθανὴν τὴν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τῆς Χαλδαίας τοῦ θείου Πέτρου ἀπέλευσιν. Ὁ ἀσπασμὸς ἐπὶ πᾶσιν ἐκ μέρους τῆς *ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτῆς,* προσθέτει εἰς τὸ πρᾶγμα ἕνα βαθμὸν πιθανολογίας ὄχι εὐκαταφρόνητον· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ δὲν πρέπει εὔκολα νὰ ἀνατρέχωμεν εἰς τρόπους καὶ μεταφορὰς ὀνομάτων, ὅταν ἄτοπον κανένα δὲν ἀκολουθῇ, ἂν δεχθῶμεν τὸ ὄνομα κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ σημασίαν. Πλὴν καὶ ἐκεῖνο πάλιν ὁποῦ ὁ Συγγραφεὺς λέγει, ὅτι ἔχομεν βεβαιότητα πῶς ὁ Πέτρος ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὴν Βαβυλῶνα, φαίνεταί μοι, ὅτι τὸ λέγει πολλὰ πεποιθότως, καὶ ὅτι ὀλίγους θέλει εὕρει ὁποῦ νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν βεβαιότητα. Ἐγὼ τοὐλάχιστον (καὶ τὸν ζητῶ συγγνώμην) δὲν εἶμαι βέβαιος.

9.) Ἡ πρὸς Ἑβραίους ὅμως Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, συνεγράφη εἰς γλῶσσαν Ἑβραϊκὴν, ἢ Συροεβραϊκὴν τὴν τότε παρ' Ἑβραίοις συνήθη· ὑπὸ δὲ τοῦ Λουκᾶ, ἢ τοῦ Βαρνάβα, ἢ τοῦ Κλήμεντος ἐξελληνίσθη, ὡς ἔκριναν οἱ παλαιοὶ κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ τὸν Ἱερώνυμον. Πολλὰ ὀλίγοι τῶν ὕστερον, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἐλαφροὺς λόγους κινούμενοι ἠσπάσθησαν τὴν ἐναντίαν γνώμην. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀντιβαίνει εἰς τοῦ Συγγράφοντος τὸν σκοπόν· ἐπειδὴ τὸ Ἑβραϊκὸν ὕφος τῆς εἰρημένης Ἐπιστολῆς οὔτε παρὰ τοῖς παλαιοτάτοις δὲν ἐσώζετο, ἀλλὰ μάγον καὶ ταύτης τὸ Ἑλληνικόν.

10.) Τὸ τοῦ Ματθαίου Εὐαγγέλιον ἐγράφη εἰς γλῶσσαν Ἑβραιοσύραν· καὶ περὶ τούτου οἱ Πατέρες ἅπαντες εἶναι σύμφωνοι. Τὸ γνήσιον ὅμως Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον δὲν σώζεται, ἀλλὰ τὸ περιφερόμενον εἶναι κίβδηλον καὶ παραπεποιημένον. Ἀλλ' ἡ μετάφρασις ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ κατὰ Ματθαῖον φέρεται ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἔτι τῶν Ἀποστόλων. Πάλιν, τὸ τοῦ Μάρκου

Εὐαγγέλιον τινὲς τῶν Νεωτέρων ἐφαντάσθησαν, ὅτι συνεγράφη λατινιστί· πλὴν Ἱερώνυμος καὶ Αὐγουστῖνος διϊσχυρίζονται, ὅτι καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ἔγραψεν Ἑλληνιστὶ, καθὼς καὶ Λουκᾶς, καὶ Ἰωάννης. Τὸ δὲ τοῦ Μάρκου δεικνύμενον Λατινικὸν, δὲν εἶναι κυρίως πρωτότυπον, ἀλλ' εἶναι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν Λατινίδα γλῶσσαν μετάφρασις.

11.) Τουτέστιν ἕως εἰς τοὺς 400 ἀπὸ Χριστοῦ. Διατὶ κοινῶς Αἰῶνες τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς Νεωτέρους Συγγραφεῖς ἐσυνήθισαν νὰ λέγωνται αἱ Ἑκατονταετηρίδες· τουτέστι τῶν ἑκατὸν χρόνων τὰ διαστήματα· ὅθεν ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος 1768. ὑπερέβημεν τὸ ἥμισυ τοῦ ΙΗ. Αἰῶνος. Εἰς τοὺς δύο Ἁ. αἰῶνας δὲν ἐφάνη ἕνα Σύγγραμμα Ἐκκλησιαστικὸν Λατινικόν. Πρῶτος ἐφάνη Συγγραφεὺς τοιοῦτος ὁ Τερτυλλιανός. Ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος Πάπας τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἕνα σύστημα Συγγραμμάτων εἶναι ὁ Λέων ὁ μέγας, προβιβασθεὶς ἔτ. 440—461.

12.) Ὁ Ἱερώνυμος ἤκμαζε κατὰ τὸ 378.

13.) Ὅσοι δηλαδὴ ἦσαν ἐκ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς κατὰ τὴν Πενταπόλιν Κυρήνης, ἐκ τῶν κατὰ Λιβύην διαφόρων πόλεων, Ἀφρικανοὶ λέγονται.

14.) *Ἀγάπαι* ἐλέγοντο εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας, τὰ συμπόσια τὰ ὁποῖα οἱ χριστιανοὶ ἔκαναν· τὰ μὲν Γενεθλιακὰ καλούμενα εἰς τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων, τὰ δὲ Γαμικὰ εἰς τοὺς νυμφικοὺς γάμους, τὰ δὲ Ἐπικήδεια εἰς τοὺς ἐνταφιασμοὺς τῶν νεκρῶν. Ἐν τοῖς τοιούτοις συνευωχήμασι κατ' ἀρχὰς ἐγίνετο μία συνάσκησις Εὐαγγελικῆς ἀγαπήσεως, καὶ μία ἐπίδειξις χριστιανικῆς εὐσεβείας. Ἐν αὐτοῖς ἡ πρὸς ἀλλήλους τῶν ὁμοπίστων ἀδελφικὴ διάθεσις ἐφαίνετο, ἡ πρὸς τοὺς δεομένους ἐλεημοσύνη ἐνηργεῖτο, ὁ δυστυχῶν ἀνελαμβάνετο, ὁ πεινῶν ἐτρέφετο, ὁ τεθλιμμένος ἐπαρηγορεῖτο, καὶ

δὶ ὕμνων ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁ Θεὸς ἐδοξολογεῖτο. Τὰ τοιαῦτα ὅμως συμπόσια μὲ τὴν πρόοδον τοῦ καιροῦ κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἔπιπτον εἰς κατάχρησιν, ὅθεν ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ἡ ἐν Καρχηδόνι Γ'. ἀπαγορεύσασαι τὰς ἐν οἴκῳ Θεοῦ γινομένας ἀγάπας, δὲν ἐσυγχώρησαν νὰ γίνεται εἰς τὸ ἑξῆς τῆς ἀρετῆς ἡ πρόφασις ἀταξίας καὶ σκανδάλων ὑπόθεσις. Ἡ ἐν Ἱππῶνι Σύνοδος ἔτ. 393. ἀπηγόρευσεν ὁμοίως τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις συμπόσια.

15.) *Πάππα* καὶ *Ἄππα* σεπτικὴ φωνὴ πρὸς Πατέρα. Καὶ παρὰ τοῖς Συρακουσίοις ἰδίως ὁ Πατὴρ *Πάππας* καὶ *Παπᾶς* Τὸ πάλαι πάντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὕτως ὠνομάζοντο καὶ Ἱερεῖς καὶ Ἐπίσκοποι. Ἀκολούθως ἐκληροῦτο τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα εἰς τοὺς ἐγκριτωτέρους τῶν Ἐπισκόπων, καθὼς παρ' ἡμῖν ἤδη τὸ Ἅγιε Γέροντα. Διέβη μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς Πατριάρχας. Ἰδιαζόντως ἔμεινεν ὕστερον εἰς τοὺς Ἀλεξανδρείας, καὶ μένει μέχρι τῆς σήμερον. Εἰς τὴν ἐν Τολήτῳ Ἁ. Σύν. Ἔτ. 400. εὑρίσκομεν πρώτην φορὰν τὸ Πάπας ὄνομα μόνον εἰς γνώρισμα τοῦ Ῥώμης λεγόμενον. Τέως οἱ Ῥώμης Ἐπίσκοποι ἐξιδιοποιήθησαν καὶ τοῦτο, διὰ νὰ διαφέρωσι πάντων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὸ ὄνομα, καθὼς θέλουσι καὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα. Τὸ Πατριάρχης ἐφάνη εἰς αὐτοὺς μικρὸν, διατὶ κοινόν. Γρηγόριος ὁ Ζ'. ἐφάνη ὁ πρῶτος ζηλότυπος τῆς τοιαύτης ὀνομασίας. Ἀπεφάσισεν αὐτὸς συνοδικῶς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐκύρωσε, Papae nomen unius eſſe in Orbe Chriſtiano. Μηδεὶς νὰ μὴ τολμήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἐπὶ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος νὰ ὀνομάζηται Πάπας, εἰμὴ μόνος καὶ μόνος ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος. Ἐτοῦτοι ὅμως οἱ ἀπειθεῖς Σχισματικοὶ Γραικοὶ δὲν ὑπετάχθησαν εἰς τὸ θέσπισμα. Παρ' αὐτοῖς Παπᾶς ὀνομάζεται πᾶς Ἱερεύς, μέχρι τῆς σήμερον. Πάπας καὶ Παπᾶς δὲν διαφέρει πάρεξ εἰς μόνον τὸν τόνον·

SISMANOGLIO

καὶ εἶναι καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη κατὰ τὴν τῆς διαλέκτου παραφθοράν.

16.) *Ἀθηναγόρας* Ἀθηναῖος φιλόσοφος ἐθνικὸς κατ' ἀρχὰς, εἶτα χριστιανὸς, καὶ θερμὸς τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπέρμαχος· ἤκμαζεν ἔτει. 177.

17.) *Ἐφραὶμ* Σύρος ἐξ Ἐδέσσης, ἢ ἐκ Νισίβεως, τῆς ἐν Ἐδέσσῃ Ἐκκλησίας Διάκονος· ἤκμαζεν ἔτει. 370.

18.) *Ἰουστῖνος* ἐκ Νεαπόλεως τῆς Σαμαρείας, τῆς πάλαι Σιχέμ· ἐκ φιλοσόφου χριστιανὸς, καὶ τῆς πίστεως προασπιστὴς, καὶ μάρτυς, ἀθλήσας ἐν ἔτει 165.

19.) *Τερτυλλιανὸς* τεχθεὶς ἐν Καρχηδόνι ἐν ἔτει 160. Κατὰ τὸ 158, τὰ χριστιανῶν ἀσπασάμενος. Κατὰ τὸ 192, Πρεσβύτερος τῆς ἐν Καρχηδόνι Ἐκκλησίας προχειρισθείς. Μετὰ ταῦτα εἰς τὴν τοῦ Μοντανοῦ παρεκτραπεὶς κακοδοξίαν. Τέθνηκε περὶ τὸ 22.

20.) *Κλήμης* ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἢ Ἀθηναῖος τὴν Πατρίδα ὡι ἄλλοι· ἤκμαζε περὶ τὸ 192.

21.) *Ὠριγένης* ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τεχθεὶς ἔτει 186. ἤκμαζε περὶ τὸ 230.

22.) *Κυπριανὸς* Καρχηδόνιος· περὶ τὸ 248.

23.) *Εἰρηναῖος* Ἀσιανὸς, ἢ ἰδίᾳ Σμυρναῖος, Λογδούνων τῶν ἐν Γαλλίᾳ χρηματίσας Ἐπίσκοπος· ἤθλησε τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον, ἔτει 202· ἢ ὡς ἄλλοι 208.

24.) *Ἀθανάσιος* Ἀλεξανδρεὺς, καὶ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος προχειρισθείς· ἔτει 326. Τέθνηκεν ἔτει 371. ἢ ὡς ἄλλοι, 373.

25.) *Εὐσέβιος* ὁ Παλαιστινὸς, καὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρίας γέννημα, καὶ ἐπίσκοπος. Ἐγεννήθη ἔτει 270. ἤκμαζεν ἔτει 315. Τέθνηκε περὶ τὸ 340.

26.) *Ἱερώνυμος* ἐκ Στριδόνος πολεως τῆς Δαλματίας· ἐγεννήθη ἔτει 329. ἤρξατο συγγράφειν 378. Τέθνηκεν ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἀσκητικῶς παροικῶν ἔτει 420.

27.) *Αὐγουστῖνος* Ἄφρος τῷ γένει, ἐν Ταγάστῃ τῇ Νομαδικῇ πόλει τεχθεὶς ἔτει 355. Ἐπισκοπήσας Ἱππῶνος κατὰ τὸ 496. Τεθνηκὼς κατὰ τὸ 430.

Φανερὸν δὲ, ὅτι ὁ Συγγραφεὺς δὲν ἐφρόντισε νὰ φυλάξῃ τὴν χρονολογικὴν τῶν εἰρημένων Πατέρων ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἀδιαφόρως αὐτοὺς κατέλεξε, σκοπὸν ἔχων νὰ παραστήσῃ μόνον, ὅτι τοιοῦτος τις Ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης, οἷοι αὐτοὶ, εἰς τὸ διάστημα τῶν πρώτων τεσσάρων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας δὲν ἔλαμψεν. Καὶ τῷ ὄντι πρῶτος Πάπας τοῦ ὁποίου φέρεται Ἐκκλησιαστικόν τι σύγγραμμα, εἶναι (ὡς εἴπομεν) ὁ Λέων, ὅστις ἤκμαζε περὶ τὸ μέσον τοῦ αἰῶνος τοῦ πέμπτου.

28.) Ὁ *Κλήμης* οὗτος ἦτον τοῦ θείου ὁ συνοπαδὸς καὶ συνεργὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους, Κεφ. Δ'. 3. καὶ ἀνεδέχθη τὴν διοίκησιν τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας τέταρτος, ὡς λέγουσιν, ἀπὸ τοῦ Πέτρου, μετὰ Κλητὸν, ἢ Ἀνάκλητον. Εἰς ὄνομα τούτου φέρονται βιβλία μεταξὺ τῶν ἄλλων δέκα, τὰ ὁποῖα οἱ μὲν *Ἀναγνωρισμοὺς* ὠνόμασαν τοῦ Κλήμεντος, οἱ δὲ *Πράξεις*, οἱ δὲ *Ἱστορίαν*, οἱ δὲ *Χρονικὰ*, οἱ δὲ *Πράξεις* τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, οἱ δὲ *Περιήγησιν*, ἄλλοι *Περίοδον*, ἄλλοι *Διάλογον* μετὰ Ἀππίωνος. Βιβλίον παλαιὸν μὲν, ὑποβολιμαῖον δὲ ὅμως παρὰ πᾶσι κρινόμενον, καὶ πολλῆς λέσχης καὶ φλυαρίας ἀνάπλεων.

29.) Τῆς κατὰ Συρίαν πάντως, ἢ Φοινίκην.

30.) Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Φωτίου ἐσώζοντο οἱ Ἀναγνωρισμοὶ Ἑλληνιστὶ· (ὅρα Κώδικ. ριγ.) τώρα ὅμως σώζονται Λατινιστὶ μόνον ἐκ μεταφράσεως τοῦ Ῥουφίνου.

31.) Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει.

» Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλή-
» σουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐμὴ
» αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ κα-
λῶς ἕξουσιν. Μάρκ. Κεφ. ΙϚ'. 17.

32.) Ὅρα Ματθ. Κεφ. Ἱ. 5. κξ. ΙΗ'. 1. 2. κξ. Κ'. 20. κξ. Καὶ Μάρκ. Κεφ. ϛ'. 7. κξ. Θ'. 34. κξ. Ἱ. 35. κξ. Λαὶ Λουκ. Κεφ. Θ'. 1. κξ. 47 κξ.

33.) Δὲν θέλει εἶναι ἴσως ἔξω τόπου, νά σημειώσῃ τινὰς ἐνταῦθα εἰς πόσον ἔφθασε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐξωτερικῆς λαμπρότητος καὶ πομπείας τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης, τὴν ὁποίαν ἐπερίγραψεν ὁ Ἰανσενίτης Πέτρος ὁ Κλάρκιος, ὁ πρὸ δέκα ἤδη ἐνιαυτῶν καταστηλιτεύσας τὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνων τυραννίδα, διὰ τῆς ἐν ἔτει 1758. Δεκεμβ. 27. ἐκδοθείσης ὑπ' αὐτοῦ πανδήμου καταδοήσεως. Ἂς ἀποσπάσωμεν ὀλίγα τῶν ἐκείνου.

ΤΑ ΜΕΤΑ

ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗΝ ΤΟΥ ΠΑΠΑ.

Ἀφ' οὗ (λέγει) οἱ Καρδινάλεις τὸν ἐκλέξωσι, τὸν φέρουσιν ἐπὶ καθέδρας, ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ Ναοῦ, ἐν ᾧ ἔγινεν ἡ ἐκλογή. Ἐκεῖ ὁ Καρδινάλις ὁ Δεκανὸς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οἱ λοιποὶ πάντες, γονυπετοῦντες αὐτὸν προσκυνοῦσι, καὶ τὸν πόδα ἀσπάζονται, ψαλλόντων μεταξὺ τῶν Μουσικῶν, τὸ ἴδε ὁ *Ἱερεὺς ὁ μέγας, ἐνῷ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτῷ* κτλ. . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν δύο ὥρας πρὸ τῆς νυκτὸς, ὁ νέος Πάπας τὴν Ἀρχιερατικὴν στολὴν φορῶν, καὶ τὴν Μίτραν ἐπὶ κεφαλῆς, καθίζεται ἐπάνω τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σίξτου, ἐπάνω τῶν ἱερῶν λειψάνων, ἔνθα πάλιν

ὁμοίως δέχεται, καθὼς καὶ πρότερον τὴν τῶν Καρδιναλίων δευτέραν προσκύνησιν. . . . .

Ἀκολούθως ἐνθρονισμένος ἐπὶ τῆς Παπικῆς Καθέδρας βαστάζεται ὑπὸ κάτω εἰς μίαν ἐρυθρὰν οὐρανίαν, κεκοσμημένην ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, καὶ οὕτως ἀνατίθεται ἐπὶ τῆς μεγάλης ἱερᾶς τραπέζης τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἔνθα, ὡς ἀνωτέρω, προσκυνεῖται τὸ τρίτον ὑπό τε τῶν Καρδιναλίων ἐν ὑπερηφάνοις πομπικαῖς πορφύραις διαπρεπόντων, καὶ καθεξῆς ἐν τάξει παρὰ τῶν Βασιλικῶν Πρέσβεων ἐνώπιον ἑνὸς ἀναριθμήτου λαοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἄνδρες δώδεκα κοκκίνους μανδύας ἐνδεδυμένοι ἐπὶ γῆς συρομένους νωτοφροῦσιν αὐτὸν, καὶ μετέωρον οὕτως ἐπὶ τῶν ἰδίων ὤμων ἐν τῇ καθέδρᾳ καθήμενον ἄραντες, τὸν φέρουσιν ἕως τὸ τρίκλινον τοῦ ἰδίου Παλατίου, ἐν ᾧ ἔχει τὴν οἴκησιν.

ΤΑ ΠΕΡΙ

ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΕΨΙΝ.

Οὐδὲν τοιοῦτον ἐράνη ποτὲ εἰς τὸν κόσμον, (λέγει εἰς τὴν Ἐπιτομ. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ. ὁ Ῥακίνας. τόμ. Ε.) ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ λάβῃ σύγκρισιν, μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς καταστέψεως Γρηγορίου τοῦ Θ'. Ἀφ' οὗ ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν ὑπῆγεν εἰς τὸ Παλάτιον τοῦ Λατεράνου, ὅλος ἀνάπλεως χρυσοῦ, καὶ πολυτίμων λιθαρίων. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ιά. Ἀπριλ. 1227. ἐλειτούργησε μετὰ παῤῥησίας ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς μείζονος λεγομένης, καὶ ἐφόρεσεν ἐπανερχόμενος πάλιν τὴν Κορόναν ἐπὶ Κεφαλῆς. Τῇ δευτέρᾳ λειτουργήσας αὖθις ἐν τῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἐπανέκαμψε φορῶν Κορόνας δύο, ἐποχούμενος ἐφ' ἵππου πλου-

SISMANOGLIO MIGARO

σιώτατα κεκοσμημένου, περικεκυκλωμένος ὑπὸ τῶν Καρδιναλίων τὰς πορφύρας ἐνδεδυμένων, καὶ ὑπὸ Κληρικῶν ἄλλων ἀναριθμήτων. Αἱ ἀγυιαὶ ἦσαν ὑπεστρωμέναι μὲ πλουσιωτάτους τάπητας, καὶ καπνισμέναι μὲ παντοδαπὰ ἀρώματα. Ὁ λαὸς ἔψαλλε μεγαλοφώνως τὸ *Κύριε ἐλέησον*, καὶ ἄλλα ἄσματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, συνεκφωνούμενα μετὰ τοῦ ἤχου τῶν σαλπίγγων. Οἱ ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασιν ἐφόρουν ἱμάτια περίχρυσα, καὶ ἐπωμίδας σηρικάς. Οἱ Γραικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι ἠκολούθουν ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες τοὺς ὕμνους τοῦ Πάπα, κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάτεροι διάλεκτον ἑαυτῶν. Λαὸς ἀριθμὸν οὐκ ἔχων προηγεῖτο προπορευόμενος, φέροντες ἐν χερσὶ βαΐα φοινίκων, καὶ κλάδους, καὶ ἄνθη πολυειδῆ καὶ ποικίλα. Οἱ πρῶτοι τῆς Γερουσίας, καὶ ὁ Ἔπαρχος τῆς Ῥώμης, ἐβάδιζον πεζοὶ περὶ τὰ πλάγια τοῦ Πάπα, κατέχοντες τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου αὐτοῦ· καὶ μὲ τοιαύτην πομπὴν παρεπέμφθη ἕως εἰς τὸ Παλάτιον τοῦ Λατεράνου.

Ἂς ἰδοῦμεν τώρα ἂν ἡ πρόοδος τῶν Πάπων εἰς τοὺς καιρούς μας γίνεται μὲ περισσοτέραν σεμνότητα . . .

Ὁ Νέος Πάπας φέρεται ἐπὶ τῆς καθέδρας ἐνθρονισμένος εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὑποκάτω μιᾶς μεγαλοπρεποῦς οὐρανίδος, ἐν μέσῳ ἀναριθμήτου λαοῦ, ἐκ πάσης τάξεως· οἱ τῶν ἐγκρίτων ἀξιωμάτων κατὰ τάξιν χωροῦσι καὶ κατὰ βαθμὸν, ἐποχούμενοι ἐφ' ἵππων ὑπερηφάνως κεκοσμημένων. Ἀφ' οὗ ἡ προπομπὴ αὕτη καὶ πρόοδος φθάσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κάθεται ὁ Πάπας ἐπὶ θρόνου, καὶ περὶ αὐτὸν κύκλῳ οἱ Πρέσβεις τῶν Βασιλέων, οἱ Πρίγγιπες τοῦ θρόνου, καὶ ἄλλοι τῶν ἐγκρίτων τε καὶ λογάδων· καὶ ἐκεῖ οἱ Καρδινάλιοι ἐν ἱματισμοῖς φαιδροῖς τε καὶ πανηγυρικοῖς φοροῦντες τοὺς ἐρυθροβαφεῖς αὐτῶν μεγάλους μανδύας, καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς κξ'. προσέρχονται καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὸν τὴν ὀφειλομένην

ὑποταγὴν, οἱ μὲν πρῶτοι ἀσπαζόμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα, οἱ δὲ δεύτεροι τὸ γόνυ.

Μετ' ὀλίγον πάλιν παρίστανται οἱ Καρδινάλοι καὶ προσκυνοῦσιν· ὁμοίως καὶ ἅπας ὁ λοιπὸς κλῆρος, οἱ πάντες ἐν ἐσθήσεσι πανηγυρικαῖς. Οἱ Πατριάρχαι, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἀσπάζονται αὐτοῦ τὸν πόδα καὶ τὸ γόνυ· οἱ λοιποὶ τὸν πόδα μόνον. Ἀκολούθως ὁ Πάπας λειτουργεῖ μετὰ παῤῥησίας μεγάλης.

Μετὰ τὴν τελετὴν τῆς λειτουργίας παραπέμπεται πάλιν ὑπὸ τὴν οὐρανοειδῆ ἁψίδα. Δύο ἱπποκόμοι ἐρυθρὰ ἐνδεδυμένοι, κρατοῦσιν ἑκατέρωθεν εἰς τὰ πλάγια τῆς ἐκείνου καθέδρας, ἕνα ῥιπίδιον ἐκ πτερῶν ταῶνος· (ἐδῶ ὁ Συγγραφεὺς μᾶς ἐξηγεῖ τὸ σύμβολον τοῦ ταῶνος, ἐγὼ τὸ ἀφίνω). Ἀκολούθως ἀναβαίνει ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος καὶ ἐπηρμένου θρόνου . . . καὶ ἀφοῦ καθίσῃ, ὁ χορὸς ψάλλει τὸ ἀντίφωνον, *ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου* Εἶτα ὁ δεύτερος Καρδινάλις ὁ Διάκονος ἀφαιρεῖ τὴν προτέραν Μίτραν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ποντίφικος, καὶ ὁ πρῶτος τὸν φορεῖ τὸ Τρικόρονον. Τὸ δὲ Τρικόρονον εἶναι μία Μίτρα κωνοειδὴς τὸ σχῆμα, κεκοσμημένη μὲ τρεῖς Κορόνας, αἱ ὁποῖαι ἀκτινοβολοῦσιν ἐξαισίως ἀπὸ λιθάρια μιᾶς τιμῆς ἀτιμήτου. Ἐν ᾧ δὲ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸ ῥηθὲν Τρικόρονον ἐπιτίθησι, λέγει: *Δέξαι ταύτην τὴν Τιάραν, τὴν ὁποίαν διακοσμοῦσιν αἱ τρεῖς Κορόναι, καὶ φορῶν αὐτὴν μὴ λησμονήσῃς, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Πατὴρ τῶν Πριγγίπων καὶ τῶν Βασιλέων, ὁ Πληρεξούσιος τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ ὁ ἐπὶ γῆς Ἐπίτροπος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν* κτλ. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι κίνδυνος ὁ Πάπας ποτὲ νὰ τὸ λησμονήσῃ.

Τῆς εἰρημένης τελετῆς πληρωθείσης, διακηρύττονται Ἰνδουλγέντιαι (ἤτοι ἀφέσεις ἁμαρτιῶν, ὡς ἐκ τοῦ πληρώματος

τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα) ὁλοσχερεῖς· καὶ πλήρεις, καὶ τὸ πᾶν ἔχει τέλος.

Ἐν τούτῳ αἱ βομβάρδαι τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ ἁγίου Ἀγγέλου κατακτυποῦσι τὰς ἀκοὰς ἁπάντων τρεῖς ἀναπτόμεναι· καὶ αἱ στρατιωτικαὶ παρατάξεις, ἥτε ἱππικὴ, καὶ ἡ πεζικὴ, εὑρίσκονται ἔνοπλοι. Τελευταῖον ἀκολουθοῦσιν αἱ φωταγωγίαι εἰς πάσας τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰς ἀγορὰς τὰς πανδήμους τῆς πόλεως, ἔνθα ἀνάπτουσι καὶ πολλὰ πυροτεχνικὰ σελαγίσματα, κοινῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως πρόξενα. Κατὰ δὲ τὴν πόλιν ἅπασαν οὐδὲν ἄλλο τοῦ λοιποῦ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἀκούεται, εἰμὴ χοροὶ, ἑορταὶ, μουσικῶν ὀργάνων ἦχοι, πανηγυρίζοντος ἑκάστου τὸν τοῦ νέου Πάπα προβιβασμὸν, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἰδίου πόθου, καὶ τῆς αὐτοῦ κλίσεως.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΥΤΑΡΧΙΑΣ.

Μετὰ τὴν κατάστεψιν, ὀλίγων παρελθουσῶν ἡμερῶν, παραπέμπεται ὁ Πάπας δορυφορούμενος ἀπὸ τοῦ παλατίου αὐτοῦ, ἕως τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Λατεράνου, καθήμενος μέσα εἰς ἕνα φορεῖον ἐρυθρὸν, περικεκοσμημένον πάντοθεν χρυσίῳ.

Προηγοῦνται πρὸ τῆς προπομπῆς δώδεκα Σαλπιγκταὶ, καὶ δώδεκα παρίππια. Ἄρχεται δὲ ἡ πρόοδος ἀπὸ ἓξ ταγμάτων, ὧν ἐν ἑκάστῳ τέσσαρες Ἱππεῖς. Ἐφεξῆς ἀκολουθεῖ ὁλόκληρος ἡ αὐλὴ τῶν Καρδιναλίων, καὶ μετὰ ταύτην ἡ τοῦ Ποντίφικος μετὰ πάσης εὐταξίας.

Οἱ δοῦλοι τοῦ ἱπποκομείου τοῦ Πάπα ἔρχονται ἀκολούθως,

ἄγοντες τὰς λευκὰς ἡμιόνους, τὰς ὁποίας τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως χρεωστεῖ νὰ δωροφορῇ κατ' ἐνιαυτὸν ὡς δασμὸν ἐτήσιον, ἢ ὡς σημεῖον τῆς τοῦ ἐκεῖ κρατοῦντος ὑποτελοῦς ὑποκλίσεως. Διατείνεται καὶ γὰρ ὁ Ῥώμης, ὅτι τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως ἤρτηται ἀπὸ τῆς Ἁγίας Καθέδρας. Λί ρηθεῖσαι ἡμίονοι ἔχουσιν ἐπιβλήματα ἐξ ὑφάσματος σηρικοῦ, δι' ἀργυρῶν πετάλων φυλλοειδῶς διαπεποικιλμένα, καὶ μὲ χρυσωτοὺς χρυσοὺς περιτριγυρισμένα. Ἀκολουθοῦσι δὲ ταύτας καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἡμίονοι, ἐπικεκαλυμμέναι μὲ βελουδώδη ὑφάσματα ἐρυθροβαφῆ καὶ αὐτὰ, χρυσίῳ κεκροσσωμένα, τὰς ὁποίας ἄλλοι τινὲς τῶν τοῦ Ποντίφικος θεραπόντων διὰ τοῦ χαλινοῦ κατέχοντες ἄγουσι. Τρία φορεῖα ἔπονται κατὰ τάξιν μὲ βελουδώδη καὶ ταῦτα, καὶ ἐριώδη πορφυρόχροα ὑφάσματα σκεπασμένα, καὶ μὲ χρύσεα περιωρισμένα σειράδεια.

Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ ἡ τάξις τῶν εὐπατρειδῶν τῆς Ῥώμης, καὶ οἱ ἐπὶ τῶν Δικαστηρίων, καὶ ὅσοι ἁπλῶς ἐν ἐκείνῃ τῇ Πόλει μεγαλύνονται καὶ διαπρέπουσιν ἐπὶ ἵππων οἱ πάντες ἐποχούμενοι πλουσιώτατα κεκαλλωπισμένων.

Πέντε Ῥοπαλοφόροι τοῦ Ποντίφικος προοδεύουσιν ἐπὶ τούτοις, ἰσειδεῖς φοροῦντες μακροὺς μανδύας, μελανοχρόοις βελουδώδεσι σειραῖς περιγεγραμμένους, καὶ ῥόπαλα κατέχοντες ἄργυρᾶ, μὲ δικτυωτὰ περιτραχήλια. Δεκατέσσαρες Τυμπανοκροῦσται μετὰ τούτους πεζοπορουῦσιν, ἐρυθρᾶ μεταξοφορροῦντες καὶ περίχρυσα, πτεροφόροι ἐπὶ τῶν πίλων, καὶ τὸ παράσημον ἕκαστοι παριστῶντες ἑνὸς τῶν δεκατεσσάρων κλιμάτων τῆς Πόλεως. Ὄπισθεν τούτων ὁ χορὸς τῶν Σαλπιγκτῶν τοῦ Πάπα, ἐρυθρὰ καὶ οὗτοι ἐνδεδυμένοι μετὰ χρυσῶν σειραδείων.

Οἱ Τυμπανοκροῦσται, οἱ Σαλπιγκταὶ, καὶ διάφορα ἄλλα

SISMANOGLIO MEGARO

τάγματα διακόπτουσιν ἐκ διαστήματος τὰς ποικίλας τάξεις τῶν προοδευόντων, καὶ πλῆθος θεραπόντων ἀκολουθοῦσι πεζοί.

Οἱ Ἡγίκιπες τοῦ Παπικοῦ θρόνου, οἱ ἐξ αἵματος καὶ συγγενεῖς τοῦ Ποντίφικος, οἱ Πρέσβεις τῶν Βασιλέων προοδεύουσιν οἱ πάντες μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀκολούθων, κατὰ τὴν τάξιν ἕκαστος τὴν τῷ ἑαυτοῦ χαρακτῆρι προσήκουσαν. Τὰ τέσσαρα τοῦ Ῥώμης Καππάσια, τὰ ἐκ βελούδου κοκκίνου, φέρονται μετὰ πομπῆς μεγάλης ἐπ' ἄκρων δοράτων καὶ τούτων βελουδοκοκκινοσκεπασμένων, ὑπὸ τεσσάρων Καμεραρίων, οἵτινες φέρουσι στολὰς εἰδικὰς. Τὰ Ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ ἄμφια, καὶ τὰ λοιπὰ περικοσμήματα φέρονται καὶ αὐτὰ ἐντὸς σακκελίων, ἐρυθρῶν βελουδίνων· γρυσίῳ περικεκασμένων. Καὶ περὶ ἕκαστον δε τῶνΚαρδιναλίων τοιαῦτα φέρονται μετὰ παῤῥησίας ἐρυθρὰ σακκέλια χρυσοκόσμητα, ἐν οἷς ἀπόκεινται αἱ ἐκείνων στολαί.

Μετὰ ταύτην ἅπασαν τὴν εἰρημένην παράταξιν, παρίσταται ὁ Σταυρὸς μὲ κεραίας τρεῖς. Μεθ' ὃν πεντήκοντα Νεανίσκοι Ῥωμαῖοι εὐπατρείδαι, λευκὰς ἐσθῆτας μεταξωτὰς ἐνδεδυμένοι. Εἶτα πλῆθος ἀναρίθμητων θεραπόντων καὶ προδρομέων περιστοιχοῦσι κύκλωθεν τὸ φορεῖον ἐν ᾧ ὁ Πάπας. Ὁ δὲ ταξίαρχος τῆς φρουρᾶς τῶν Σβιτζέρων ὄπισθεν ἐπὶ κεφαλῆς δύο ταγμάτων ἱππέων ἐνωπλισμένων, ἀσφαλείας χάριν ἀκολουθεῖ. Οἱ δὲ Ἄρχοντες τοῦ Πάπα, κεὶ ὁ ἐξ Ἀποῤῥήτων αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀρχιατρὸς, ἕπονται καὶ αὐτοὶ πάντες εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ Παπικοῦ φορείου, καὶ τῆς τῶν Σβιτζέρων φρουρᾶς.

Οἱ Καρδινάλιοι λαμπροφοροῦντες ὑπερηφάνως ἔρχονται κατ' ἀκολουθίαν ἀνὰ δύο δύο, ἐποχούμενοι ἐφ' ἵππων μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένων, ἐν μέσῳ τινῶν καὶ αὐτοὶ δορυφόρων

Μετὰ τὰς τῶν Καρδιναλίων ὑπεροχὰς ἕπονται οἱ ἐκείνων ὑποδεέστεροι κατὰ τὴν ἀξίαν· ὴλαλὴ οἱ Πατριάρχαι, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, οἱ Ἐπίσκοποι. κξ. κξ. κξ.

Τελευταῖον μετὰ τοὺςχωρὶς ἀναβάτου πομπικοὺς ἵππους, καὶ μὲτὰ τοὺς Σαλπιγκτὰς τοῦ Ποντίφικος ἐπισφραγίζεται ἡ ὅλη παράταξις ὑπὸ δύο στρατιωτικῶν ἱππικῶν ἑλαφρῶν ταγμάτων, ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ κατεχόντων, ὧν οἱ ταξίαρχοι καὶ οἱ λοιποὶ ὀφφικιάλιοι προάγουσιν ἐνδεδυμένοι ἐρυθρὰ μὲ μανίκια κρεμάμενα ἐξ ὑφάσματος βελουδώδους πορφυροῦ καὶ κιτρίνου, προτείνοντες τὰ δόρατα, ὡς εἰς ἀκοντισμὸν, τὸ ὁποῖον ἔχει παράστασιν μιᾶς ἐνδείξεως μεγαλοπρεπεστάτης.

Ἡ περιόδευσις τῆς προπομπῆς γίνεται μακροτέρα, διὰ νὰ φανῇ καὶ μεγαλοπρεπεστέρα· διέρχεται δὲ ὑποκάτω πολλῶν τόξων θριαμβευτικῶν, τὰ ὁποῖα ὑπὸ διαφόρων ἐγείρονται εἰς τὸν νέον Ποντίφικα, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Ῥώμης. Ὁ τῆς πόλεως Σενάτωρ, ἤτοι ὁ Γερουσιαστὴς προσφέρει αὐτῷ εἰς τὴν πεδιάδα τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως· καὶ ἐπὶ πᾶσι προσέχουσι νὰ ἦναι μὲ λαμπροὺς τάπητας κατεστρωμέναι αἱ ὁδοὶ πᾶσαι, δι' ὧν γίνεται ἡ προπομπὴ αὕτη καὶ πρόοδος.

Σημείωσαι, ὅτι ὅταν ὁ νέος Πάπας ἦναι ἔξω τοῦ φορείου, ἐποχεῖται ἐπὶ λευκῆς ἡμιόνου, καὶ τότε πρέπει νὰ κρατῶσι τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ διαπεπετασμένον οὐρανὸν ὀκτὼ ἄνδρες τῶν εὐπατρειδῶν τῆς Πόλεως. Ἂν εὑρίσκετο παρὼν εἰς τὴν τοιαύτην προπομπὴν εἴτε Βασιλεὺς, εἴτε καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔπρεπε κατὰ χρέος νὰ κρατήσῃ τὴν σκάλαν τῆς ἐφεστρίδος τῇ αὐτοῦ Ἁγιότητι, καὶ νὰ σύρῃ τὴν ἡμίονον διὰ τοῦ χαλινοῦ. Εἰ δὲ ὁ Πάπας ἐφέρετο ἐπὶ Καθέδρας, ὁ Αὐτοκράτωρ παρουσιάζων ἔπρεπε νὰ ἦναι ἕνας ἀπὸ τοὺς βαστάζοντας.

Φθάσας τοίνυν ὁ Πάπας εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατεράνου, ἐνδεδυμένος τὰ Ποντιφίκεια περικοσμήματα, καὶ φορῶν τὴν Μίτραν, κάθηται ὑπὸ κάτω μιᾶς Στοᾶς ἐπὶ θρόνου,· οἱ δὲ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κανονικοὶ ἔρχονται εἰς ἀσπασμὸν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ Καρδινάλιος ὁ Ἀρχιπρεσβύτερος, ὡς ἐξ ἐκείνων δημηγορῶν, προσάγει αὐτῇ τὰς κλεῖδας τῆς Ἐκκλησίας, τὴν μὲν χρυσῆν, τὴν δὲ ἀργυρᾶν, ἐπὶ δίσκου ἐκ χρυσίου καθαροῦ ἀστράπτοντος, πλήρους πολυειδῶν ἀνθέων.

Ἐντεῦθεν παραπέμπεται δι' ὅλου τοῦ Ναοῦ παρὰ τῶν εἰρημένων Κανονικῶν ὁ Πάπας ὑπὸ τῷ εἰρημένῳ διαπετάσματι, καὶ φθάσας εἰς τὸ μέγα Ἀλτάριον, ποιεῖται προσευχήν· εἶτα εἰσελθόντι εἰς τὸν χορὸν, καὶ ἐπὶ θρόνου πάλιν ἐκεῖ καθεσθέντι, προσέρχονται αὐτῷ οἱ Καρδινάλιοι, καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑπισχνοῦνται ὑποταγήν. Μετὰ τοῦτο εἰσέρχεται εἰς τὸ ἐκεῖ Παλάτιον, καὶ μετὰ τινὰς εὐχὰς, ἃς ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Καρδινάλιος ἐκφωνεῖ, κοσμεῖται τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν Παπικὴν Τιάραν, καὶ προελθὼν εἰς ἕνα δῶμα ὕπαιθρον, ἐκεῖθεν εὐλογεῖ τὸν λαὸν δίς.

Τελευταῖον διανέμει εἰς ἅπαντας τοὺς Καρδιναλίου εἰκονογραφικὰ χρυσᾶ νομίσματα (Medailles), καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ θησαυροφύλαξ διασκορπίζει εἰς τὸν λαὸν πλῆθος ἀργυρῶν νομισμάτων, μὲ τὰ παράσημα τοῦ νέου Ποντίφικος ἐπίτηδες ἐσφραγισμένων· ὅθεν ἅπανταχόθεν ἀκούεται τό: *ζήτω ἡ ἁγιότης αὐτοῦ· ζήτω·* μεγαλοφώνως ἐπιφωνούμενον κτλ.

ΤΑ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ.

Ὅταν ὁ Πάπας πίνῃ, ὁ μέγας αὐτοῦ Ἀρχιοινοχόος κάμπτει καὶ τὰ δύο γόνατα ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὅταν παρουσιάζῃ ἐν τοῖς Ναοῖς, ἢ ἐν ταῖς Λιτανικαῖς προόδοις, οἱ αὐτοῦ ἐφημέριοι φοροῦσι μίτρας καὶ τιάρας λιθοκολλήτους, ὅθεν ἐκπλήττει πανταχόθεν τῶν θεατῶν τὰς ὁράσεις ἡ περὶ αὐτὸν μαρμαρυγὴ ἡ ἐξαίσιος.

Ὅταν ἐν τῷ φορείῳ, ἢ ἄλλως, κατὰ τὰς δημοσίους τελετὰς προέρχεται, δύο ἱπποκόμοι βαδίζοντες παρ' αὐτῷ πλάγιοι, κρατοῦσι δύο ῥιπίδια ἐκ πτερῶν ταὼνος κτλ.

Ὅταν εἰς τὸ κοινὸν παρίσταται μετὰ τῆς Μίτρας καὶ τοῦ μεγάλου Περιβολαίου, προάγουσιν αὐτοῦ εἰκοσιτέσσαρες ὀφφικιάλιοι ἐν ἐσθῆτι πανηγυρικῇ· οἱ μὲν δώδεκα ῥάβδους ἐρυθροσκεπεῖς κατέχοντες, οἱ δὲ δώδεκα ῥόπαλα ἀργυρᾶ.

Οὗτοι οἱ ὀφφικιάλιοι συγκροτουμένου τοῦ Συνεδρίου (Le Consistoire) φρουροῦσι τὴν εἴσοδον πρὸ τοῦ πυλῶνος, καὶ συνοδεύουσι τὸν Πάπαν εἰσπορευόμενόν τε καὶ ἐκπορευόμενον.

Πρόσθες ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν ἄλλην δορυφορίαν, ὑφ' ἧς περιστοιχεῖται ὁ Πάπας καθὸ Βασιλεύς. Τὰ χρυσᾶ σκεύη, τὰ ἀργυρᾶ, τὸ νόμισμα ὁποῦ κόπτεται κεχαραγμένον μὲ τὴν εἰκόνα του· τοὺς Ἀρχιτελῶνας, τοὺς ὑποτελῶνας, καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοὺς συναθροιστάς . . . τοὺς ἐπὶ τῶν Δικαστηρίων, τὰ στρατεύματα, τοὺς Ναυτικοὺς στόλους, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἰς μίαν βασιλείαν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ, λαμπρότητος ἔχον καὶ μεγαλειότητος ἔνδειξιν.

Πρόσθες ἔτι τὸ πλῆθος τῶν ὀφφικιαλίων, καὶ τῶν οἰκιακῶν θεραπόντων τοῦ παλατίου αὐτοῦ τῶν ἀναριθμήτων, ἐξ οἱασδήποτε τάξεώς τε καὶ καταστάσεως λαμβανομένων, Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, καὶ ἐκ παντὸς ἄλλου βαθμοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ. Εἶναι τινὲς καὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν, καὶ εὐπατρειδῶν. Τῶν δὲ οἰκιακῶν τούτων, καὶ οἱ εὐτελέστατοι, εἶναι καὶ αὐτοὶ οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων κεκαλλωπισμένοι κτλ. κτλ.

34.) Ὁ τῆς ἐν Καρχηδόνι Ἐκκλησίας φωστὴρ, ὁ θεῖος

Κυπριανὸς δὲν ἐψεύδετο βέβαια, μεμφόμενος πολλῶν Ἐπισκόπων τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν φιλοπλουτίαν, μὲ τὴν ὁποίαν πλῆθος ἀργυρίου ἀπεθησαύριζον.

35.) Κατὰ τὸ μέσον τοῦ Δ΄. αἰῶνος Πρετεξτάτος ἀνὴρ ὑπατικὸς καὶ εἰδωλολάτρης, βλέποντας τὸν πλοῦτον καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης ἔλεγε: *Κάμετέ με τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, καὶ ἐγὼ γίνομαι Χριστιανὸς*, ὡς ὁ θεῖος Ἱερώνυμος ἱστορεῖ. Καὶ Ἀμμιανὸς δὲ ὁ Μαρκελλῖνος ἐθνικὸς Συγγραφεὺς· δὲν θαυμάζω (ἔλεγε βλέποντας τὴν στάσιν καὶ τὴν αἱματοχυσίαν ὁποῦ συνέβη ἐν Ῥώμῃ ἔτει 366. ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ Δαμάσου) » δὲν θαυμάζω ἂν τόσον ἀγωνί- » ζωνται διὰ νὰ γένουν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοποι. Διὰ τοῦ τοι- « ούτου βαθμοῦ ἀναβαίνουσιν εἰς μίαν κατάστασιν ἀσφαλῆ » καὶ ἀσάλευτον· πλουτίζοντοι ἀπὸ τὰ ἀφιερώματα τῶν πλου- » σίων Ἀρχοντισσῶν· προβαίνουσιν ἐπὶ τεθρίππων ἐποχού- » μενοι ἐν ἀναπαύσει καὶ δόξῃ· ἐνδύονται λαμπρὰ, εὐωχοῦν- » ται ἁβρὰ, ὡς οἱ πλουσιώτατοι τῶν Ἀρχόντων. Αὐτοὶ ἤθε- » λαν εἶναι τῷ ὄντι μακάριοι (προσθέτει ὁ Ἀμμιανὸς) ἀνίσως » καταφρονοῦντες τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥώμης, ἐμιμοῦντο τὸ πο- » λίτευμα πολλῶν ἄλλων Ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν λι- » τότητα τῆς τροφῆς, διὰ τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἐνδύματος, διὰ » τὴν σεμνότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἤθους καὶ σχήματος, εἶναι » παρὰ πᾶσι τοῖς φρονίμοις καὶ συνετοῖς ἀξιέπαινοι. Ταῦτα τὰ ὕστερα (λέγει ὁ Γάλλος Ῥακίνας εἰς τὴν Ἐκκλησ. Ἱστο- ρίαν)· εἶναι ἀληθέστερα παρὰ τὰ πρῶτα περὶ τῶν Πάπων » λεγόμενα· ὅμως ἀνάγκη εἶναι νὰ στοχασθῶμεν (συνάπτει), » ὅτι οἱ Πάπαι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχον πολὺ ξεπέσῃ » ἀπὸ τὴν πρώτην ἁπλότητα, καὶ ὅτι πολλὴ περὶ αὐτοὺς κα- » τήστραπτεν ἡ ἐξωτερικὴ λαμπρότης καὶ περιφάνεια· Καὶ » ἐδῶ ἐπιφέρει τὸν ἀνωτέρω λόγον τοῦ Πρετεξτάτου. Αἰῶνι Δ΄. Ἄρθ. ΙΕ΄. §. ΙϚ΄.

36.) Νοεῖ, ὡς φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Συγγραφεὺς τὴν γνώμην τῶν Χιλιαστῶν, ἥτις ἤρεσε καὶ εἰς τινὰς τῶν παλαιῶν τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ἀναγινώσκοντες τὸ Κ΄. Κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐσυμπέραναν, ὅτι πρὸ τῆς συντελείας ἔμελλεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ νὰ φανῇ πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τῶν δικαίων χίλια ἔτη. Κέρινθος ὁ δυσσεβόφρων, πρῶτος ἐγέννησε τὸ πλάσμα τοῦτο. Παπίας ὁ Ἱεραπόλεως, καὶ τινες ἄλλοι μετὰ ἁπλότητος τὸ υἱοθέτησαν· πλὴν τῶν μὲν Αἱρετικῶν ἡ χιλιαστὶς ἐπηγγέλλετο ἡδονὰς καὶ τρυφὰς σωματικὰς καὶ γεώδεις, ἡ δὲ τῶν Πατέρων ἐξ ἐναντίου πνευματικὰς καὶ θείας. Ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς ὕστερον ἐκεῖνος μὲν, ὠνομάσθη χιλιασμὸς παχὺς, οὗτος δὲ, λεπτός. οἱ ἑξῆς ὅμως Πατέρες ἀπέβαλον ἐξίσου καὶ κεῖνον καὶ τοῦτον, καὶ κρίνοντες τὰ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει λεγόμενα ἀπόῤῥητα καὶ μυστηριώδω.

37.) Τὰ αὐτὰ ἔγραφε καὶ Βαρλαὰμ ὁ Μοναχὸς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα: » Οὐκοῦν ἐπεὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν » Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη θά- » νατον εἴη ἂν ὁ Ἱεροσολύμων Ἐπίσκοπος πάντων προεστὼς, » ὡς τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ πρώτου ἡμῶν Ἀρχιερέως· καὶ το- » σοῦτον μεῖζον τῆς Ῥώμης, ὅσον καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ Πέτρου.

Τὰ αὐτὰ Νεῖλος ὁ Θεσσαλονικεὺς ἐν τοῖς περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα. » Εἰ δὲ, ὅτι ὁ Πέτρος ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν βίον » κατέλυσε, διὰ τοῦτο μέγαν τὸν τῆς Ῥώμης θρόνον ἡγῇ, » πάντως ὁ τῶν Ἱεροσολύμων τὸ πλέον ἕξει, ἐκεῖ τοῦ Σωτῆ- » ρος τὸν ζωοποιὸν καταδεξαμένου θάνατον. Τὰ αὐτὰ καὶ Μακάριος ὁ Ἀγκύρας Κεφ. ΙΗ΄. » Εἰδέ τις ἴσως πάλιν λέγει » διὰ τὸ τῇ Ῥώμῃ τελειωθῆναι καὶ κεῖσθαι τὸν Ἀπόστολον » Πέτρον, διὰ τοῦτο ὀφειλόμενον τὸν Ῥώμης τὸ πρωτεῖον ἔ- » χειν, οὐδ' οὗτος ἀναγκαῖος ὁ λόγος. Εἰ γὰρ τοῦτο, πολλῷ

SISMANOGLIO MUSARO

» γε μᾶλλον δὶ αὐτὸ ὀφείλειν τὸν τῆς Σιὼν, ἤτοι Ἱεροσολύ-
» μων, τὸ πρωτεῖον ἔχειν· ὅπου ὁ τῶν Ἱεραρχῶν Ἱεράρχης καὶ
» μέγας καὶ πρῶτος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ σω-
» τήριον πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπέστη πάθος, καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν
» ζωοποιὸν κατεδέξατο διὰ σταυροῦ θάνατον, καὶ ἀνέστη
τριήμερος· καὶ τὸ πανάγιον κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐξεχύθη
» τοῖς Ἀποστόλοις Πνεῦμα· καὶ πάντα σχεδὸν τὰ Μυστήρια
» τετέλεσται· ἀφ' οὗ καὶ ὡς ἐκ πηγῆς ζωηρᾶς ἐνθέου πηγά-
» σαν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν διεδόθη τὸ σωτήριον κήρυγμα· περὶ
» ἧς καὶ δεδοξασμένα ἐλαλήθη πανταχοῦ.

Δυσαρεστεῖται, τὸ ἠξεύρω, εἰς ταῦτα ὁ Λατινόφρων Ἀλλάτιος ἐν τῷ περὶ τῆς διηνεκ. Συμφ. τῶν Ἐκκλσ. Βιβλ. Α. Κεφ. Β'. §. ή. καὶ τὰ ὀνομάζει φλυαρίας » Οὐδεὶς (λέγει)
» οὔτε Λατῖνος, οὔτε Γραικὸς (καὶ Γραικὸν ἐδῶ ἐννοεῖ τὸν
» κατ' αὐτὸν Λατινόφρονα)· διὰ τοῦτο δίδει τὸ πρωτεῖον εἰς
» τὸν Πάπαν, διατὶ ὁ Πέτρος ἐτελειώθη εἰς τὴν Ῥώγην. Ναί! μὰ διατὶ λοιπόν; διατὶ (ἀποκρίνεται) ἀποθανόντος ἐν Ῥώμῃ τοῦ Πέτρου, κατέστη ἡ Ῥώμη θρόνος τοῦ Πέτρου· καὶ διατὶ
» ἐκεῖ ὁ Πέτρος ἄφησεν ἰσοδύναμον ἑαυτῷ τὸν ἑαυτοῦ διά-
» δοχον. »

Ἐδῶ ἐν ὀλίγοις διὰ νὰ ἀποδείξῃ φλυαροῦντας τοὺς (καθὼς μᾶς κάνει τὴν τιμὴν καὶ μᾶς ὀνομάζει.) Σχιματικοὺς, φλυαρεῖ πολλὰ ὁ τῆς Ῥώμης παράσιτος. Πρῶτον ὑποθέτει, ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι διέταξαν ἑαυτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς θρόνους διωρισμένους, ὁ μὲν τοῦτον, ὁ δὲ ἐκεῖνον ἐκλέξαντες ὡς ἴδιον. Ὅθεν κινδυνεύει πολλοὺς τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐξαιρέτως τὸν Παῦλον νὰ τὸν ἔχωμεν ἄθρονον, μὲ τὸ νὰ μὴν ἠξεύρωμεν (ἂν δὲν μᾶς διδάξῃ ὁ Ἀλλάτιος·) ἀνάμεσα εἰς τοὺς πολλοὺς θρόνους ὁποὺ ἐσύστησε, ποῖον ἰδιαζόντως ἐδιάλεξε· μάλιστα εἰς καιρὸν ὁποῦ ἠξεύρομεν, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν Ἐπίσκοποι

καθολικοὶ καὶ παγκόσμιοι, ἀπεσταλμένοι νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, καὶ νὰ μαθητεύσουν πάντα τὰ ἔθνη. Β'. ὑποθέτει, ὅτι ἕκαστος τῶν Ἀποστόλων ἄφησεν ἕνα καὶ μόνον ἑαυτοῦ διάδοχον· ὅταν ἦναι φανερὸν καὶ ἀναμφίβολον, ὅτι ὅλοι οἱ ὑπ' αὐτῶν κατασταθέντες εἰς ἕνα καὶ ἄλλο μέρος τῆς Ἐκκλησίας ποιμένες, ὅλοι καὶ εἶναι καὶ λέγωνται ἐπίσης τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι.

Ἀλλ' ἡμεῖς ὁποῦ κανένα χρέος δὲν ἔχομεν νὰ ἀκολουθῶμεν τὰς ψευδεῖς ὑποθέσεις του, δεόντως τὸν ἐρωτῶμεν: διατὶ ἀποθανόντος μὲν ἐν Ῥώμῃ τοῦ Πέτρου κατέστη ἡ Ῥώμη ὁ θρόνος τοῦ Πέτρου, ἀποθανόντος δὲ ἐν Ῥώμῃ καὶ τοῦ Παύλου ὄχι ὁμοίως κατέστη ἡ Ῥώμη ὁ θρόνος τοῦ Παύλου; τοῦ Παύλου μάλιστα, ὅστις ὡς Ἀπόστολος κατ' ἐξοχὴν τῶν Ἐθνῶν, ἦτον ἐπομένως καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ῥωμαίων; ὅστις καὶ ἐν Ῥώμῃ περισσότερον χρόνον διέτριψε, καὶ περισσότερον ἐκοπίασεν; ὅστις καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀκολούθους Λῖνον, Κλητὸν, Κλήμεντα διοικητὰς τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας κατέστησεν; Ἢ ὁ θρόνος τῆς Ῥώμης εἶναι τοῦ Πέτρου μόνου θρόνος, ἢ μόνου τοῦ Παύλου, ἢ καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου ἅμα. Τὸ πρῶτον εἶναι ἀποκληρωτικὸν, προῖκα δηλαδὴ καὶ χωρὶς λόγον λεγόμενον. Τὸ δεύτερον εἶναι εἰς τοῦ Ἀλλατίου τὸν σκοπὸν ἐναντίον. Τὸ τρίτον ἔχει ἀπὸ ἄλλο μέρος τὴν δυσκολίαν· διατὶ ἢ ὁ χαρακτὴρ τῆς Ἀποστολικῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας εἰς τοὺς δύο τούτους Ἀποστόλους, καθὼς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς, ἦτον εἷς καὶ ὁ αὐτὸς τῷ εἴδει καὶ ἴσος, ἢ ἄλλος καὶ ἄλλος, καὶ ἄνισος. Ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο, ὁ αὐτὸς θρόνος εἶναι καὶ μέγας καὶ μικρὸς, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ τοιούτου θρόνου Πάπας, ἔχει καὶ ὑπέρβασιν καὶ ὑπόβασιν ἅμα πρὸς ἑαυτὸν, ὡς ἐκ χαρακτήρων ἑτεροειδῶν καὶ ἀνίσων κατὰ τὸ αὐτὸ τερατοειδῶς συμμορφούμενος. Εἰ δ' ἐκεῖνο· τοὐτέστιν ἂν ὁ χαρακτὴρ

SISMANOGLIO

τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, καὶ ἑπομένως καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων εἶναι ἰσοστάσιος, ἔχομεν λοιπὸν ὅπερ θέλομεν· ἔχομεν δηλαδὴ τοὺς Ἀποστόλους ἰσοδυνάμους μὲ τὸν Πέτρον κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἀξίωμα, καὶ τοὺς Ἐπισκόπους πάσης τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης κατὰ τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν ἰσοφαρίζοντας. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς τοῦ Ἀλλατίου ἀποκρίσεως.

Εἰς δὲ τὸ δεύτερον, πάλιν τὸν ἐρωτῶμεν. Διατὶ ὁ Πέτρος κατέστησεν ἰσοδύναμον ἑαυτῷ τὸν ἐν Ῥώμῃ αὐτοῦ διάδοχον, καὶ ὄχι πολὺ πρότερον τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ; Διατί τὸν μὲν ζῶν ἔτι κατέστησε, τὸν Ἀντιοχείας, τὸν δὲ Ῥώμης θνήσκων; καὶ πῶς; ζῶν μέν, ἐξουσίαν δὲν εἶχε νὰ καταστήσῃ διάδοχον, θνήσκων εἶχε; τίς ὁ λόγος; Ἂν ὅλοι οἱ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων συσταθέντες Ἐπισκοπικοὶ θρόνοι ἔλαβον καὶ ἔχουσι τὸ προνόμιον τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς, ὡς εἶναι ὁμολογούμενον· καὶ ἂν οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἀπέθανον εἰς ὅλους ἐκείνους τοὺς θρόνους, ἐν οἷς κατέταξαν Ἐπισκόπους, καθὼς εἶναι βέβαιον, ἕπεται ἐξ ἀνάγκης, ὅτι ἡ διαδοχὴ δὲν κρέμαται ἀπὸ τὸ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὸν θρόνον, ἐκεῖνος ὁποῦ διορίζει τὸν αὐτοῦ διάδοχον.

Ἀλλ' ἔτι στενώτερον. Ἢ ὁ Ἀντιοχείας εἶναι τοῦ Πέτρου διάδοχος, ἢ δὲν εἶνα. Εἰ μὲν τὸ πρῶτον, ἄξιον εἶναι νὰ μάθῃ τινὰς, ποίαν διαφορὰν ἔχει ὁ ἐν Ῥώμῃ διάδοχος ἀπὸ τον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ αὐτοῦ Πέτρου διάδοχον; καὶ εἰς τί θεμελιοῦται ἡ διαφορὰ αὕτη; καὶ πόθεν συμπεραίνεται καὶ ἀποδεικνύεται; Εἰ δὲ τὸ δεύτερον· τοὐτέστιν, ἀνίσως ὁ Ἀντιοχείας δὲν εἶναι τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου διάδοχος, ὁ Ἀντιοχείας λοιπὸν, διάδοχος τίνος εἶναι;

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται φανερὸν, ὅτι μὲ τὸ νὰ μὴν ἦναι

ἱκανὸς ὁ λόγος τῆς τοῦ Πέτρου διαδοχῆς, νὰ ἀποδωσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ὑπεροχὴν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, ἄλλο δὲν μένει εἰς τοὺς τῆς Παπικῆς μεγαλωσύνης προστάτας, πάρεξ τὸ προτέρημα τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τῶν προκρίτων καὶ Κορυφαίων τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι ἡγίασαν καὶ κοτελάμπρυναν τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν μὲ τὴν χύσιν τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος. Ὅθεν τοῦτο ἐννοοῦντες οἱ Ἀνατολικοὶ Συγγραφεῖς, ὡς ἔσχατον καταφύγιον εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν Δυτικῶν Παπολάτρας ὑπολειπόμενον· καὶ ὄχοι φλυαροῦντες, ὡς φλυαρεῖ τῷ ὄντι ὁ Ἀλλάτιος, ἀλλ' ὀρθῶς καὶ πάνυ εὐλόγως συλλογιζόμενοι, προβάλλουσι καὶ λύουσιν εὐστόχως τὴν προτεθεῖσαν ἀνθυποφορὰν, ἀποδεικνύοντες, ὅτι οὔτε ἡ τῶν Ἀποσολικῶν αἱμάτων χύσις δὲν εἶναι ἀρκετὴ πρόφασις τῆς ὑπὲρ ἅπαντας μεγαλειότητος ἐκείνου τοῦ θρόνου· διατὶ ἔπρεπε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, διὰ τὴν τῶν παθῶν θείαν μωλώπωσιν, καὶ τὴν ἐν τῇ Σιὼν Δεσποτικὴν ἱερουργίαν, τὴν ἐν τέλει τῶν αἰώνων θεοφανῶς γεγενημένην, πολλῷ μᾶλλον ἀσυγκρίτως ὁ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνος νὰ ὑψοῦται καὶ νὰ μεγαλύνεται.

Εἶναι ἀληθὲς ἐκεῖνο ὁποῦ ἐπιφέρει ὁ Ἀλλάτιος (Αὐτ) ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν ἄφησεν ἐπὶ γῆς ἑαυτοῦ διάδοχον. Ἡ τοῦ θεανθρώπου Λόγου Ἱερωσύνη εἶναι βέβαια ἀδιάδοχος. Τίς ἀντιλέγει; Ἄφησεν ὅμως οἷον τοποτηρητὰς ἑαυτοῦ καὶ ἐπιτρόπους, καὶ οἰκονόμους τῆς Ἐκκλησίας ἅπαντας ἐπίσης τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὄχι μόνον τὸν Πέτρον. Ἅπαντες οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβον ὡς ἐκ πηγῆς ἐξ ἐκείνου τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἀποστολῆς ἰσομέτρως, ἥτις δι' αὐτῶν, ὡς πρώτων σωλήνων, εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν διεπορθμεύθη, καὶ διὰ τούτων ἐφεξῆς εἰς τοὺς ἑπομένους ἕως τέλους τῶν αἰώνων διοχετεύεται. Ἂν ἦναι μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων κανένα

πρωτεῖον, αὐτὸ εἶναι ὄχι καθ' ὑπεροχὴν δυνάμεως, οὔτε κατὰ κυριότητα, καὶ δεσποτείαν, τὴν ὁποίαν εἰς αὐτοὺς ἐξ ἀποφάσεως ὁ Διδάσκαλος αὐτῶν καὶ Κύριος ἀπηγόρευσεν, ἀλλὰ κατὰ λόγον τάξεως· καθὼ τὸν Πέτρον καὶ ἡμεῖς τιμῶμεν, ὡς Κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων καὶ πρόκριτον· καὶ καθὸ τὸν Ῥώμης, καὶ ὡς ἐκείνου διάδοχον, καὶ ὡς πρόεδρον τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν Συνόδων, ἐν ὅσῳ μένει εἰς τοὺς δικαίους καὶ προσήκοντας ὅρους, μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων, ὡς πρωτόθρονον γεραίρομεν καὶ σεβαζόμεθα.

38.) Ἐν Κανόνι ς'. *Οὗ ἡ ἀρχὴ τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω·* κτλ. πρὸς ὃν ἀπέβλεψαν καὶ αἱ ἐφεξῆς Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἡ Α. ἐν Κωνστ. Κανόνι Β'. καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ Κανόνι Η. καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Καν. ΚΗ. καὶ ἡ ἐν Τρούλλῳ Καν. ΛΖ.

39.) Εἰς τὸ πολιτικὸν *Διοίκησις* ἐκαλεῖτο σύστημα Ἐπαρχιῶν διαφόρων ὑπὸ ἑνὸς Ἐπάρχου διοικουμένων· ὅθεν ὁ Βαλσαμὼν ἐν Κανόνι Θ'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου· *Διοίκησις ἐστὶν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ.*

40.) Ἡ πρωτεύουσα τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ πόλεων Μητρόπολις ὠνομάζετο, ὡς ἤδη μητρὸς λόγον διὰ τὴν ὑπεροχὴν πρὸς τὰς λοιπὰς ἔχουσα. Ἐντεῦθεν καὶ *Μητροπολίτης* ὁ τῆς ἐπισημοτέρας πόλεως Ἐπίσκοπος, ὑπεροχήν τινα καὶ ἐπισασίαν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἔχων συνεπισκόπους. Ὅθεν καὶ τὸ κῦρος τῆς χειροτονίας τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, ἡ πρώτη τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων εἰς τὸν Μητροπολίτην ἔδωκε Κανόνι Δ'. *τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ.*

41.) *Πατριάρχαι* ὀνομάζονται οἱ Ἄρχοντες τῶν Πατριῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ, εἰς τὰ βιβλία τῶν Ἀριθμῶν, καὶ τῶν Παραλειπομένων, καὶ τοῦ Ἔσδρα. Καὶ οἱ ἐπίσημοι τοῦ Ἑβραίων

γένους ὁ Ἀβραὰμ, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακὼβ, ὁ Δαυὶδ, εἰς τὰς Πράξεις, καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου. Παρ' Ἑβραίοις μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἅλωσιν οἱ ἐπὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν διεσπαρμένου προεστεύοντες ἐκαλοῦντο Πατριάρχαι. Καὶ οἱ Μοντανισταὶ τὸν πρωτεύοντα ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς Ἱεραρχίᾳ ὠνόμαζον Πατριάρχην. Τὸ ὄνομα τοῦτο διεδόθη καὶ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ πρῶτον μὲν ἀδιαφόρως οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Πατριάρχαι ἐνίοτε ἐλέγοντο· εἶτα δὲ μόνοι ἰδιαίτερον τῶν Ἐπισκόπων οἱ ἔγκριτοι, οἱ καλούμενοι καὶ Ἔξαρχοι. Τελευταῖαν ἐπεκράτησε νὰ ἐπιφημίζωνται κατ' ἐξοχὴν Πατριάρχαι μόνοι οἱ πέντε, ὁ Ῥώμης, ὁ Κωνσαντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδείας, ὁ Ἀντιοχείας, ὁ Ἱεροσολύμων, (ὅρα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου Κανόνα λς'.). Τὰ περὶ τούτων καλῶς διηκρίβωσεν ὁ Δουπῖνος ἐν τοῖς περὶ τῆς κατὰ τὴν *Ἐκκλησίαν Ἀρχ. διατυπώσ. Διαλέξ. Α'. §. Ε'.*

42.) Καταστραφεῖσαν ἤδη ὑπὸ Τίτου κατὰ τὸ 70. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος τὴν Ἱερουσαλὴμ, Αἴλιος Ἀδριανὸς ὕστερον ἐν ἔτει 134, ἠθέλησε νὰ τὴν συνοικίσῃ. Νὰ τὴν συνοικίσῃ ὅμως ὑπὸ ἐθνῶν καὶ νὰ τὴν ἀναδείξῃ μίαν πόλιν εἰδωλολατροῦσαν. Ὅθεν ὅπου πρότερον ἦτον ὁ Ναὸς, ᾠκοδόμησεν ἕνα τέμενος τοῦ Διός. Οἱ Ἑβραῖοι ἐδοκίμασαν μὲ διαφόρους τότε στασιασμοὺς νὰ ἀναλάβουν τὴν πόλιν, καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἑνὸς ἀπατεῶνος ὀνομαζομένου Βαρχοχέβα, (ὅστις μὲ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τὸ ὁποῖον Συριστὶ σημαίνει υἱὸν τοῦ ἀστέρος, ἐκήρυττε τὸν ἑαυτόν του, ὅτι αὐτὸς ἦτον τὸ προεπηγγελμένον ἄστρον ὁποῦ ἔμελλε νὰ ἀνατείλῃ ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἐπαρασταίνετο ὡς ὁ ἀληθινὸς Μεσσίας), ἐκίνησαν πόλεμον ἀπὸ ὅλα τῆς Ἰουδαίας τὰ μέρη κατὰ τῶν Ῥωμάνων. Ἀλλ' ἔσυρε τὸ παράνομον γένος ἐπάνω του πάλιν βαρὺν τὸν ὄλεθρον. Εἰς διαφόρους πολέμους, ἔπεσον πάλιν ἀπὸ τὰ λείψανα τῶν

σκληροτραχήλων σχεδὸν ἑξακόσιαις χιλιάδες ἐν στόματι μαχαίρας, ἔξω ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατέφαγε τὸ πῦρ, ἡ πεῖνα, ἡ νόσος, ἡ ἄλλη κάκωσις. Ἔκτοτε ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὴν πόλιν· ἀπηγορεύθη καὶ τὸ νὰ τολμοῦν νὰ τὴν ἀντικρύσουν μὲ τὰ ὄμματα ἀπὸ μακρόθεν. Ἐπρόσταξεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἔστησαν εἰς τὸν πυλῶνα τῆς πόλεως τὸν πρὸς Βηθλεὲμ ἕνα χοῖρον λίθινον. Εἰς τὸν Ἱερὸν τόπον τοῦ ζωοποιοῦ τάφου ἤγειρεν ἕνα ἄγαλμα τοῦ Διός· εἰς τὸν Γολγοθᾶ ἕνα ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης· ὁλόγυρα εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ ἐφύτευσεν ἕνα δάσος εἰς τιμὴν τοῦ Ἀδώνιδος. Καὶ διὰ νὰ μὴ σώζεται πλέον οὔτε τὸ ὄνομα εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν μνήμην, ἐπρόσταξε πλέον ἡ πόλις νὰ μὴν ὀνομάζεται Ἱερουσαλὴμ ἀλλὰ νὰ λέγεται μὲ τὸ ὄνομά του Αἰλία. Ἐκράτησε τοῦτο τὸ ὄνομα ἐπὶ πολὺ ὕστερον, ὥστε καὶ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ὠνομάζετο ὁ Ἱεροσολύμων, Ἐπίσκοπος Αἰλίας. Ὅθεν εἰς τὸν Ζ΄. Κανόνα τῆς Α. ἐν Νικαίᾳ: *Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ Ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς* κτλ.

43.) Κατὰ τὸν Ζ΄. καὶ Η΄. Αἰῶνα, ἀφ' οὗ μάλιστα οἱ Γότθοι, καὶ οἱ Λογγοβάρδοι ἐκατακυρίευσαν ἐπικρατῶς τὰ πλεῖστα τῆς Ἰταλίας, καὶ μόλις οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, εἶχον δύναμιν νὰ δεφενδεύουν τὰς Ἐξαρχίας ὁποῦ τοὺς ἀπέμενον εἰς τὴν Ῥάβενναν, εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν Ἀπουλίαν.

44.) Ὅπου τώρα εἶναι αἱ πόλεις Τρέβερις, Κολωνία, Μογουντία αἱ ὑπὸ Ἐπισκόπων καθ' ἡμᾶς ἐξουσιαζόμεναι, ἡ χώρα πᾶσα ἐκαλεῖτο Ἀουστρασία, καὶ ἦτον ἕνα Δουκάτον συνημμένον μὲ τὸ Βασίλειον τῆς Φραγκίας, τοῦ ὁποίου Δουκάτου διοικητὴς ἦτην ὁ πρῶτος τῶν Βασιλέων τῆς Φραγκίας Δομέστικος.

45.) Τὴν ἀξίαν τοῦ Δομεστίκου δὲν τὴν νοοῦμεν ἐδῶ Ἐκκλησιαστικῶς, καθὸ Δομέστικοι, ὡς Ἰωάννης ὁ Κίτρου λέγει, ἦσαν, *οἱ ἐπιστάται τῶν μελῳδιῶν καὶ Ἀρχῳδοί*, μετὰ τὸν Πρωτοψάλτην καὶ τὸν Λαμπαδάριον, περὶ ὧν ὁ Καντακουζηνὸς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, καὶ ὁ Σκυλίτζης, καὶ ὁ Κωδῖνος, μνείαν ποιοῦνται. Ἀλλὰ Πολιτικῶς, ὥστε Πρῶτος Δομέστικος ἦτον ὁ Μάγιστρος τοῦ Παλατίου. (Maire du Palais). Ἐσύστησε δὲ τὴν τοιαύτην ἀξίαν πρῶτος ἔτ. 613. Κλοτάριος ὁ Β΄.

46.) Καρολομάνος καὶ Πιπῖνος Ἀδελφοὶ, υἱοὶ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλοά, εἶχον μεγάλην δύναμιν παρὰ Χιλδερίκῳ τῷ Γ΄. τῷ τῆς Φραγκίας βασιλεύοντι. Καὶ ὁ μὲν ἦτον Πρωτοδομέστικος, καὶ τῆς Ἀουστρασίας Δοὺξ, ὁ δὲ Πιπῖνος ἡγεμόνευε τοῦ Βασιλείου τὰ πρὸς δυσμὰς, εἰς τρόπον ὅτι ὁ ἀνάξιος βασιλεὺς Χιλδερίκος εἶχε μόνον τὸ ὄνομα, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα. Ἀπὸ τοὺς δύο ἀδελφοὺς ὁ ἕνας δηλαδὴ, ὁ Καρολομάνος ἀηδιάσας, ὡς φαίνεται, τὴν πολύφορτον τοῦ κόσμου ματαιότητα, ἐφόρεσε τὸ Μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἔβαλε τὴν μετάνοιάν του εἰς τὸ Μοναστήριον τὸ λεγόμενον τοῦ Μόντε Κασσίνου. Ὁ Πιπῖνος ἀνέλαβε καὶ τὸ μερίδιον τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ αὐξήσας τὴν δύναμιν ἔγινε τόσον φοβερὸς εἰς τὸν βασιλέα καὶ κύριόν του, ὥστε ὁποῦ ἴσχυσε τέλος πάντων καὶ τὸν ἐκρήμτισε ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐν ἔτει 750 ἀναγκάζοντάς τον νὰ σφαλισθῇ αὐτὸς μὲν εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Σὰν Βερτίνου, καὶ φορέσῃ θέλων ἢ μὴ θέλων τὸ κουκούλλιον· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ὀνόματι Θιέρρης, εἰς ἕτερον Μοναστήριον τὸ λεγόμενον τῆς Φοντανέλλας. Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσε τὸ κλεινὸν Γένος τοῦ Κλοδοβαίου, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσε 300. χρόνον σχεδὸν εἰς τὰς Γαλλίας.

47.) Λέγουσιν, ὅτι ὁ Πιπῖνος ἐκ πολλοῦ ἤδη ὠδίνων τὴν τυραννίδα ἔπεμψε δύο Ἐκκλησιαστικοὺς, ἕνα Ἐπίσκοπον Βιρσ-

SISMANOGLIO MEGARO

βούργου, καὶ τὸν Πρωτοπρεσβύτερον τοῦ παλατίου αὐτοῦ, ὡς ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν Πάπαν Ζαχαρίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσουν τοιοῦτον ἐρώτημα: » Τίς εἶναι ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς; ὁ » ἔχων τὸ δικαίωμα τῆς βασιλείας καὶ τὸ ὄνομα; ἢ ὁ ἔχων τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸ πρᾶγμα; καθαρά· ὁ καθολικὸς καὶ κύριος Βασιλεὺς Χιλδερίκος, ἢ ὁ ἀποστάτης καὶ ἐπίβουλος τῆς βασιλείας Πιπῖνος; Ὁ Πάπας ἐκ τοῦ Οὐατικανοῦ τριποδος ἀπεκρίθη εἰς τὸ ἐρώτημα καὶ ἀπεφάσισεν, ὅτι δίκαιον εἶναι νὰ βασιλεύῃ ὁ Πιπῖνος· καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ ἀπόφασίς του ἀθεμελίωτος, ἀπέδωκε καὶ τὴν αἰτίαν. » Διὰ νὰ μὴ » διαστραφῇ (λέγει) ἡ τάξις, εὔλογον εἶναι καὶ πρέπον νὰ » ἔχῃ καὶ τὸ ὄνομα, ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει τὴν δύναμιν. Τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ σαφέστερον, ὅποιος δυνηθῇ νὰ γένῃ ἀντάρτης τοῦ Βασιλέως του, ἂς γένῃ· καὶ κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, ὅποιος ἔχει γρόνθον βαρὺν, ἂς φάγῃ τὸ καρύδι. Ὁ Βολταίριος εἰς τὴν καθόλου αὐτοῦ Ἱστορίαν Τόμ. Ἁ. Κεφ. Θ΄. λέγει ὅτι δὲν ἀπεδείχθη ποτὲ, πῶς νὰ ἐπαίχθῃ ἀληθινὰ αὐτὴ ἡ Κωμῳδία. Μὰ διατὶ λοιπὸν τὴν Κωμῳδίαν αὐτὸς ἐκεῖ μὲν τὴν ἱστορεῖ, ἐδῶ δὲ τὴν ἐπιβεβαιώνει, (fe lia) *ἐσυμφώνησεν ἐσυνωμότισεν*; Αὐτὸς ἠξεύρει. Ὡς τόσον τὴν Κωμῳδίαν αὐτὴν τὴν ἀναφέρουσι χωρὶς ἴχνος ἀμφιβολίας καὶ ὁ Φλευρῖνος, καὶ ὁ Ῥακίνας ὁ ἐκείνου ἐπιτομεὺς εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, Ἄνδρες ὁποῦ ἐσεβάσθησαν τὸν Πάπαν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν Βολταίριον.

48.) Ὁ Στέφανος ὁ τοῦ Ζαχαρίου διάδοχος, (ὅστις ποτὲ μὲν ὡς ἐνταῦθα) ὁ Β΄. καταλέγεται, ποτὲ δὲ (ὡς ἐν τῇ κατὰ Γεν. Ἱστορ. καὶ ἐν τοῖς χρονικ.) ὁ Γ΄. μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπρόφθασεν ὁ μεταξὺ, Στέφανος καὶ αὐτὸς ὀνομαζόμενος νὰ χειροτονηθῇ, ψηφισθεὶς μὲν 752. Μαρτ. 27. θανὼν δὲ 752· Μαρ. 31.) φοβούμενος Λουϊτπράνδον τὸν βασιλέα τῶν Λογγοβάρδων, προσέδραμεν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Πιπίνου. Ὁ Πιπῖνος ἔπεμψεν εἰς προϋπάντησιν τοῦ Πάπα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κάρολον, τὸν Μάγνον ἔπειτα φημισθέντα. Ὁ Κάρολος πεσὼν προσεκύνησε τὸν Πάπαν, καὶ ὁ Πάπας προελθὼν ἔπεσε μετ' ὀλίγον εἰς τοὺς πόδας τοῦ Πιπίνου, καὶ ἐβόησε σῶσον· ἀπολλύμεθα. Τοιουτοτρόπως ἐπεκαλεῖτο βοηθὸν ὁ Ῥώμης τὸν ἅρπαγα κατὰ τοῦ ἅρπαγος· τὸν νέον τύραννον τῆς Γαλλίας, κατὰ τοῦ παλαιοῦ τυράννου τῆς Ἰταλίας. Μετὰ ταῦτα ἀπελθόντες εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἔλυσε πρῶτον ὁ Ἱεράρχης τὸν Δομέστικον ἀπὸ τὸν ἱερὸν τοῦ ὅρκου δεσμὸν, καὶ ἀπὸ τὸ χρέος τῆς ὀφειλομένης πίστεως καὶ ὑποταγῆς πρὸς Χιλδερίκον τὸν Κύριον αὐτοῦ καὶ βασιλέα· εἶτα τὸν ἔχρισε παῤῥησίᾳ, ἀγκαλὰ καὶ πρότερον ἤδη χρισθέντα παρὰ Βονιφατίου Ἐπισκόπου τῆς Μογουντίας. Καὶ τέλος πάντων οὐ μόνον διὰ τοῦ δευτερωθέντος χρίσματος ἐπεκύρωσε τοῦ τυραννήσαντος τὴν παρανομίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλε ποινὴν φροικτοῦ ἀφορισμοῦ καὶ ἀλύτου εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς βασιλείας λαοὺς, ἂν εἰς τὸ ἑξῆς ποτὲ τολμήσουν νὰ δεχθοῦν βασιλέα ἀπὸ γένος ἄλλο, ἐν ὅσῳ σώζονται οἱ τοῦ Πιπίνου ἀπόγονοι.

49.) *Ῥωμανία* λέγεται τὴν σήμερον, ἡ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐπικράτεια τοῦ Πάπα. (La Romagna).

50.) *Λογγοβάρδοι*, καὶ κατὰ συγκοπὴν *Λομβάρδοι*. Αὐτὸ ἦτον ἕνα ἔθνος Γερμανικὸν, τὸ ὁποῖον πρῶτον μὲν ἐκατοίκησε τὴν Παννονίαν, τὴν νῦν λεγομένην Οὐγκαρίαν ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν Οὔννων ὁποῦ τὴν κυρίευσαν, ἔπειτα δὲ ἐκεῖθεν μεταναστεῦσαν ἁπλώθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ Ἀλβοΐνου τοῦ Βασιλέως αὐτῶν· ἔτ. 568. Μετὰ τούτων τῶν Λογγοβάρδων, ἢ Λομβάρδων, Χριστιανῶν μὲν ὄντων, τὴν δὲ αἵρεσιν Ἀρειανῶν, ὁ Ἀλβοΐνος ἀναμίξας καὶ πολλοὺς ἄλλους βαρβάρου

SISMANOGLIO MEGARO

Ἐθνικοὺς κατὰ τὴν θρησκείαν, καὶ δυναμωθεὶς καθυπέταξε πολλὰς ἰταλιώτιδας χώρας καὶ πόλεις, καὶ συνέστησε τὸ τῆς Λογγοβαρδίας βασίλειον, τὸ ὁποῖον διήρκεσεν ἐπέκεινα τῶν διακοσίων χρόνων, καὶ ἐτελείωσεν ἔτ. 772. ὅταν Διδιέρος ὁ ἔσχατος βασιλεὺς πολιορκισθεὶς ἐν τῇ πόλει Παβίᾳ, καὶ νικηθεὶς ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μάγνου, ἠναγκάσθη εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Κορβίας νὰ περάσῃ ἐν μετανοίᾳ καλογηρικὰ τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας του.

51.) Διέβη τὰς Ἄλπεις (ὡς ἱστοροῦσιν) ὁ Πιπῖνος ἐν ἔτ. 754. κατὰ Ἀστόλφου τοῦ βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων, καθὼς εἰς τὸν Πάπαν εἶχεν ὑποσχεθῇ. Ἀπὸ μόνην τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Γάλλου δυνάμεως ὁ Λογγοβάρδος καταπληχθεὶς ὑπεστάλη, καὶ ἔγινεν ἡ εἰρήνη ἐπὶ συνθήκῃ, ὅτι νὰ ἀφήσῃ Ῥάβενναν τὴν πόλιν ἐλευθέραν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. Ἡ Ῥάβεννα ἦτον τῆς ἐξουσίας τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσαντινουπόλεως, καθὼς καὶ ἡ Ῥώμη, διοικουμένη ὑπὸ ἑνὸς Ἐξάρχου. Ὁ Λογγοβάρδος τὴν ἥρπασεν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ Πιπῖνος τὴν ἀπαλλοτρίωσεν ἀπὸ τὸν Λογγοβάρδον. Ὁ ἕνας ὑπέσχετο νὰ παραιτηθῇ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀδίκως εἶχεν ἁρπάσῃ· ὁ ἄλλος ἐχάριζεν ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν εἶχεν οὔτε δύναμιν οὔτε ἐξουσίαν νὰ κρατήσῃ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐζημιοῦτο ἀπὸ μακρόθεν, καὶ ὁ Πάπας ἐκέρδαινεν ἀπὸ συμά. Ὡς τόσον κατὰ τὴν συμφωνίαν ἀνεχώρησαν τὰ στρατεύματα· ἀλλὰ μόλις διέβη ὁ Πιπῖνος τὰς Ἄλπεις, καὶ ὁ Ἀστόλφος μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Πάπαν τὴν Ῥάβενναν, ἑτοιμάζεται νὰ πολιορκίσῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην. Ὁ Πάπας μηνύει τὸν φόβον του, καὶ ἐπικαλεῖται πάλιν Πιπῖνον τὸν λυτρωτήν του. Διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ δράμῃ τὸ ὀγλιγωρότερον εἰς βοήθειαν, ἐπιμελεῖται καὶ λαμβάνει γράμματα συστατικὰ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, καὶ τὰ στέλλει καὶ αὐτὰ εἰς

τὸν Πιπῖνον ὁμοῦ μὲ τὰ ἐδικά του. Ἂς ἀντιγράψωμεν ἐδῶ καὶ ἕνα μέρος τῆς Οὐρανοπέμπτου Ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Φράντζας.

» Πέτρος κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ
» Θεοῦ τοῦ ζῶντος κτ. κτ..... Ἐπειδὴ δι' ἐμοῦ ὅλη ἡ Κα-
» θολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ῥωμάνα Ἐκκλησία, ἡ μήτηρ πα-
» σῶν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, εἶναι θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς
» πέτρας· διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ Στέφανος ὁ Ἐπίσκοπος τῆς γλυ-
» κυτάτης ταύτης Ῥωμάνας Ἐκκλησίαν μὲ τὴν συνδρομὴν
» καὶ βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου
» ἡμῶν Θεοῦ, νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἀπὸ
» τὰς χεῖρας τῶν διωκτῶν· εἰς ἐσᾶς ἐξοχώτατοι Πιπῖνε, καὶ
» Κάρολε, καὶ Καρολομάνε τρεῖς βασιλεῖς, καὶ εἰς ὅλους τοὺς
» Ἁγίους Ἐπισκόπους, καὶ Ἀββάδας, καὶ Παπάδας, καὶ
» Μοναχούς· ἔτι δὲ καὶ εἰς τοὺς Δούκας, καὶ Κόμητας, καὶ
» εἰς τοὺς λαοὺς, ἐγὼ ὁ Πέτρος κτλ..... ἐξορκίζωσας. Καὶ
» περὶ πλέον καὶ ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ ὁποία θέλει σᾶς μέ-
» νει ὑπόχρεως, σᾶς δίδει καὶ αὐτὴ τὴν εὐδησιν, καὶ σᾶς
» προστάζει· καὶ ἀκόμι καὶ ὅλοι οἱ Θρόνοι, αἱ Κυριότητες,
» Δυνάμεις, αἱ Ἐξουσίαι, τὰ Χερουβὶμ, καὶ τὰ Σερα[illegible]
» Ἂν ἐσεῖς δὲν πολεμήσετε διὰ λόγου μου, ἐγὼ σᾶς [illegible]κα-
» ρίζω μὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, καὶ μὰ τὸ ἐδικόν μου Απο-
» στολάτον, πῶς ἐσεῖς δὲν θέλει ἔχετε ποτὲ μέρος εἰς τὸν
» Παράδεισον κτ.....

» Τοῦ τοιούτου πλάσματος (λέγει ὁ Παποσέπτης Ῥακί-
» νας) δὲν ἔχομεν παρόμοιόν τι παράδειγμα εἰς ὅλην τὴν
» Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν..... Αὐτὴ (λέγει) ἡ ἐπιστολὴ
» συμβάλλει διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἰδίωμα τῶν ἀνθρώπων
» τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, καὶ νὰ συλλογισθῶμεν ἕως πόσον οἱ
» ἄνθρωποι οἱ πλέον ἐμβριθεῖς καὶ σεμνοὶ ἄπλωναν τὴν

ὑπόκρισιν. Ἀλλ' ὡς τόσον ἡ συστατικὴ αὕτη ἐπιστολὴ (πρόσθετει ὁ Συγγραφεύς μας Καθόλ. Ἱστορ. Τόμ. Ἁ. Κεφ. Θ'.) ἔκαμε τὴν ἐνέργειάν της. Ἐπέρασεν ἄλλην μίαν φορὰν πάλιν ὁ Πιπῖνος τὰς Ἄλπεις μὲ τὸ στράτευμα· ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν Παβίαν, εἰς ἣν ὁ Ἀστόλφος εἶχε τὸν θρόνον του· καὶ τέλος τὸν ἠνάγκασε μὲ ἕνα δεύτερον συμβιβασμὸν βεβιασμένης εἰρήνης, νὰ πληρώσῃ ἀπαραιτήτως τὴν προτέραν ὑπόσχεσιν.

52.) Τοιουτοτρόπως κρίνει καὶ ὁ Ῥακίνας (Ἐκκλ. Ἱστορ. Αἰῶν. Ἡ. Ἄρθρ. Δ΄. §. κγ'.) φέρων καὶ ἄλλον πρὸ αὐτοῦ μάρτυρα, Πατέρα τινὰ Δανιὴλ τὸ ὄνομα. « Αὕτη κυρίως εἶ-
» ναι ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν Πάπων κοσμικῆς δυναστείας, ἥτις
» τὴν τούτων Ἀρχιερατείαν ἐκορύφωσε καὶ ἐμεγάλυνεν. Ἕως
» εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (λέγει ὁ αὐτὸς
» Συγγραφεὺς Π. Δανιὴλ παρὰ τῷ αὐτῷ Ῥακίνᾳ αὐτ.) ὁ ἐ-
» πιβάλλων κλῆρος τῶν διαδόχων τοῦ Πέτρου, ἦσαν οἱ δι-
» ωγμοί· καὶ πολλάκις, καὶ τὸ μαρτύριον. Λοιπὸν ἀπὸ τὰ μέ-
α τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἄρχησαν κατ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ ἰδεσ-
ῶνται, καὶ νὰ σχεδιάζουν τοῦ τοιούτου πύργου τὴν οἰκοδο-
μήν· καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ὀγδόου κατέβαλον τοὺς πρώτους
λίθους εἰς θεμέλιον.

Ἂς ἀκούσωμεν ἔτι ὀλίγον τὸν αὐτὸν Ῥακίναν (Αὐτ. Ἄρθρ. Ἡ. §. γ') « Οἱ Πάπαι τοῦ Ἡ. αἰῶνος εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
» στον προτερήματα ἀξιολογώτατα, ὅμως ἦσαν καὶ πλήρεις
» ζήλου διὰ τὸ κοσμικὸν τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας ἀξίωμα.
» Πόσας ἱκεσίας! πόσας δεήσεις! πόσας ἐπινοίας καὶ τέ-
» χνας! διὰ νὰ παρακινήσουν τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας,
» νὰ τοὺς ἐλευθερώσουν ἀπὸ τοὺς Λογγοβάρδους! Τὰ πλέον
» ἱερὰ τῆς θρησκείας καὶ πίστεως, τὰ ἐμεταχειρίζοντο ὡς
» ὄργανα καὶ μέσα διὰ ὑποθέσεις ἁπλῶς προσκαίρους καὶ

» κοσμικάς. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Πάπαι ἔβαλαν εἰς τὸ χέρι μίαν
» φορὰν ἐκεῖνα ὁποῦ τοὺς ἐχάρισαν (τὰς ξένας δηλαδὴ ἐπαρ-
χίας, καὶ πόλεις, καὶ χώρας,) ὁ Πιπῖνος καὶ ὁ Κάρολος ὁ
» Μάγνος, τί δὲν ἔκαμαν μετέπειτα διὰ νὰ στερεώσουν κα-
» λῶς αὐτὰ τὰ χαρίσματα, καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἐπὶ
» τούτοις καὶ ἄλλα; Ἡ μαρτυρία τῶν Ἀνδρῶν τούτων εἶναι
τόσον πλέον ἀξιόπιστος, ὅσον αὐτοὶ κατὰ τὰ ἄλλα φανερῶς·
ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ῥώμης τὸ σέβας τὸ ὀφειλόμενον, καὶ ὄν-
τες εἰλικρινῶς Παποσέπται, ἐξίσου ἀπέχουσιν ἀπὸ τὸ νὰ εἶ-
ναι καὶ Παπολάτραι, καὶ Παπομάστιγες.

53.) Στέφανος ὁ Γ΄. κατ' ἀκολουθίαν ἐδῶ νοεῖται ἐκεῖ-
νος ὁποῦ παρ' ἄλλοις ἀριθμεῖται ὁ Δ΄. ὁ προβιβασθεὶς ἐν ἔτει
768. Αὐγούστου 5. καὶ παπίσας ἕως ἔτους 772. φευρουαρ.
1. Ἀλλ' εἶναι ἄξιον πρὸς σαφήνειαν τῶν σίματοχυσιῶν τὰς
ὁποίας ὁ Συγγραφεὺς ἐδῶ κατὰ παραδρομὴν ἀναφέρει, νὰ
ἀντιγράψωμεν τὴν διήγησιν τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους
γενομένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης δύο σχισμάτων, ἀπὸ
τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου τοῦ Ἀθηνῶν, τὴν
ἔτι ἀνέκδοτον. Βιβλ. Ἡ. Κεφ. ή.

» Τοῦ μὲν προτέρου (Σχίσματος) ἀπόπειραν ἐποιήσατο
Θεοφύλακτος ὁ Ἀρχιδιάκονος, τοσοῦτον πρὸ τῆς τελευτῆς
» Στεφάνου τοῦ Β΄. (ἢ τοῦ Γ΄.) ὅσον καὶ μετ' αὐτὴν· ἐν Ἔτ.
ψνζ΄. Ἀλλ' ἐπεὶ ἰσχυρότερον ἦν τὸ συμπράττον μέρος Παύ-
» λῳ τῷ Διακόνῳ (παρ' ἄλλοις ἐγὼ τὸν εὑρίσκω Παῦλον
» Πρεσβύτερον Καρδινάλιν). Παῦλος ὁ τοῦ Στεφάνου ἀδελ-
» φὸς ἐκλέγεται Πάπας, ἡ δὲ τοῦ Θεοφυλάκτου στάσις δι-
» σκεδάσθη.

» Τὸ δὲ ὕστερον σχίσμα τὸ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Παύ-
» λου ἀναφυὲν πολλῷ χαλεπώτερον ὑπῆρξεν. Ἐπείπερ μήπω
» καταληξάντος τοῦ Παύλου Τότων ὁ Νεπεσινὸς Δούξ σὺν

» τῇ παρατυχούσῃ δυνάμει εἰσελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην τὸν αὐ-
» τοῦ ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον εἰσώθησεν. Ὃς ἐν τῇ αὐτῇ ἡ-
» μέρᾳ Κληρικὸς ἐκ Λαϊκοῦ γέγονεν· Ὑποδιάκονος δηλαδὴ,
» Διάκονος, Πρεσβύτερος, καὶ Ἀρχιερεὺς Ῥώμης, ἐνιαυτὸν
» καὶ μῆνα ἕνα τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἀρχιερατικοῦ ἀπολαύσας θρό-
» νου. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς θορύβοις, ὑπῆρχον οἱ Φίλιππόν τινα
» πρεσβύτερον Πάπαν ἀνευφημήσαντες· (οὗτος ἐχάρη τὸν
» Θρόνον ὀλίγας μόνον ἡμέρας). Ἀλλὰ τοσοῦτον οὗτος, ὅσον
» ὁ Κωνσταντῖνος διὰ Χριστοφόρου τοῦ Πριμικηρίου, καὶ
» Σεργίου τοῦ Δευτεροκηρίου, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὑπὸ Στρα-
» τιωτῶν Λογγοβάρδων, βοηθηθέντων ἐξεβλήθη, καὶ Στέφα-
» νος ὁ Γ΄. (ὃν ἄλλοι Δ΄. καλοῦσι)· γνήσιος Πάπας προεχει-
» ρίσθη. Οὔτε ἄνευ ὀλέθρου καὶ ἀπηνείας τοῦτο συνετελέσθη.
» Τῶν γὰρ τοῦ Κωνσταντίνου ἀκολούθων, ἄλλους μὲν διέ-
» φθειραν, ἄλλους δὲ ἀπετύφλωσαν· αὐτὸν δὲ τὸν Κωνστα-
» τῖνον ἐπὶ ἵππου ἐν καθέδρᾳ γυναικείᾳ καθίσαντες, καὶ ἐκ
» τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὁλκὰς οὐ τὸ τυχὸν βάρος ἐχούσας κρε-
» μάσαντες, εἰς Μοναστήριον Κελλανόβας καλούμενον ἐνώ-
» πιον πάντων ἀπήγαγον· ὡς φησὶν Ἀναστάσιος ἐν Στεφάνῳ
» τῷ Γ΄.)· εἶτα ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
» ἐξώρυξαν· καὶ ἐν Συνόδῳ, ἣν Στέφανος ὁ Πάπας ἐν τῇ Λα-
» τεράνου Βασιλικῇ συνήθροισεν εἰσαχθέντα, καὶ ἀπολογη-
» θέντα, ὅτι δυναστείᾳ Πάπας γέγονεν· οὔτε καινὸν εἶναι τὸ
» ἐκ Λαϊκοῦ Ἐπίσκοπον ἐξαπιναίως γενέσθαι· ξύμπαντες οὖν
» οἱ Ἱερεῖς ὀργισθέντες κατ' αὐτοῦ τῷ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς
» παραδόσεως ζήλῳ, κολαφισθῆναι τὸν αὐτοῦ αὐχένα ἐποίη-
» σαν, καὶ ἔξω ταύτης τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν ἀπέῤῥιψαν, ὡς
» ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος αὖθις γράφει, προστεθεικὼς ἐπὶ τού-
» τοις, ὅτι πάντα τὰ αὐτῷ γραφθέντα, καὶ τὸ συνοδικὸν ὅπερ
» διὰ τὴν ἐκείνου προσβεβαίωσιν ἐξέδοτο, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ

» Πρεσβυτερίου ἐκείνης τῆς Ἐκκλησίας, τῷ πυρὶ παρεδό-
» θησαν.

Ὁ Καρδινάλις ὁ Βαρόνιος τὴν τόσην τυραννίδα τὴν εὑρίσκει εὔλογον. (Ἐν τοῖς Χρονικ. Ἔτ. 769.) καὶ δικαιολογεῖ τὴν ἀπάνθρωπον τραγῳδίαν, ὡς μίαν αὐστηρότητα ἀναγκαίαν εἰς συστολὴν τῶν αὐθαδῶς ἐπιπηδώντων τῷ θρόνῳ, διὰ νὰ φυλάττωνται οἱ ἑξῆς, καὶ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἱερόσυλον θρασύτητα.

54.) Οὕτως ὠνόμαζον οἱ ἀσεβεῖς ἐξ ἀρχῆς τοὺς τοῦ Χριστοῦ ἀκολούθους πρὸς ἐξευτελισμὸν τάχα καὶ περιφρόνησιν. Μὲ τοιοῦτον ὄνομα, ὡς δῆθεν ὑβριστικὸν, ἔχαιρε καὶ ὁ ἀποστάτης Ἰουλιανὸς νὰ ὀνομάζῃ τοὺς Χριστιανούς· μὴ στοχαζόμενος ὁ ἀνόητος, ὅτι ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπροξένει ἀτιμίαν, μετεῖχε καὶ αὐτὸς δικαίως τὸ μέρος του. Ἐπειδὴ ἂν ἦσαν Γαλιλαῖοι οἱ Χριστιανοὶ διὰ τὴν Γαλιλαίαν τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος, ὅθεν ἐξελέξατο τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ὁ Κύριος, Γαλιλαῖοι ἦσαν καὶ οἱ ἐθνικοὶ οἱ συνθρησκευταίτου, ὡς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας τῶν ἐθνῶν, ἔνθα ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει. *Γαλιλαῖοι δὴ οὖν οὐχι δήπου μόνοι νοηθεῖεν ἄν, οἱ κατάγε τὴν Ἰουδαίαν, ἀλλὰ γὰρ καὶ πάντα τὰ ἔθνη·* ὡς ὁ θεῖος Κύριλ. ὁ Ἀλεξ. κατὰ Ἰουλ. Βιβ. Β΄.

55.) Τοιουτοτρόπως ἐφάνη ἁρμόδιον εἰς τὸν Συγγραφέα νὰ ὀνοματίσῃ τουρκικώτερον τὴν ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει Κωνσταντινούπολιν.

56.) *Πιπῖνος* ἀποθνήσκων διένειμε τὸ Βασίλειον ὁποῦ τυραννικῶς εἶχεν ἀποκτήσῃ εἰς τοὺς δύο υἱούς του Καρολομάνον, καὶ Κάρολον τὸν ὕστερον ἐπιφημισθέντα Μάγνον· Ἀλλ' ὁ πρῶτος μετ' ὀλίγον ἀπέστη τοῦ βίου, καταλιπὼν τὴν χηρεύσασαν γυναῖκα μὲ δύο νήπια, τὰ ὁποῖα ἦτον ἀνεψιοὶ

τοῦ Καρόλου, καὶ τοῦ Πιπίνου ἔγγονοι· ὀθεν ὁ Πιπῖνος τῶν παιδίων ἐδῶ παρὰ τοῦ Συγγραφέως ὀνομάζεται Πατὴρ, ὡς Πάππος· διατὶ κατὰ συνήθειαν λέγεται καὶ ὁ Πάππος μέγας Πατήρ. Ὁ Κάρολος ὁπού μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸν ὄμμα συμμέτοχον τῆς βασιλείας τὸν ἀδελφὸν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ δὲν ἦτον τρόπος νὰ ὑποφέρῃ μὲ ψυχὴν ἥσυχον τοὺς ἀνεψιούς. Ἡ μήτηρ λοιπὸν καταφεύγει μὲ τὰ ὀρφανὰ εἰς τὴν σκέπην Δεσιδερίου, ἢ Διδιέρου τοῦ μετὰ τὸν Ἀϊστοῦλφον βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων. Ὁ Κάρολος θέλει τὴν νύμφην, καὶ τὰ ἀνέψια χωρὶς ἄλλο· καὶ ἐπειδὴ ὁ Δεσιδέριος δὲν κατανεύει νὰ προδώσῃ τοὺς πρόσφυγας, κινεῖται κατὰ τούτου εἰς ὀργὴν, ἀγκαλὰ καὶ πενθεροῦ· ἀποπέμπει εἰς αὐτὸν Δεσιδεράταν ὀπίσω τὴν θυγατέρα του, κηρύττει κατ' αὐτοῦ πόλεμον, στρατεύει μετὰ δυνάμεως, τὸν πολιορκεῖ εἰς Παβίαν πολιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε τὸν θρόνον του, τὸν νικᾷ, καὶ αἰχμάλωτον τὸν πέμπει εἰς τὸ ἐν ταῖς Γαλλίαις Μοναστήριον τῆς Κορβίας, καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ κλεισθῇ ἐκεῖ Μοναχὸς διὰ νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν του. Ἔπεσον εἰς χεῖρας τοῦ Νικητοῦ ἀκολούθως καὶ ἡ νύμφη καὶ οἱ ἀνεψιοὶ, καὶ πεσόντες ἔγιναν ἄφαντοι· ἐσφαλίσθησαν καὶ οὗτοι εἰς Μοναστήριον; ἐσφαλίσθησαν εἰς τὸν τάφον; τινὰς δὲν ἱστορεῖ· τινὰς δὲν ἠξεύρει. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ βασίλειον ἀκέραιον τοῦ Πιπίνου, καὶ τὸ ἐν Ἰταλίᾳ κράτος τῶν Λογγοβάρδων, συνήφθησαν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Καρόλου τούτου, ὅστις μὲ τοιαύτας, καὶ ἔτι πλείονας, τὰς ὁποίας ὕστερον ἔκαμεν ἁρπαγὰς καὶ βίας καὶ καταδυναστείας, ἔφθασε νὰ γένῃ, καὶ νὰ ὀνομασθῇ μέγας.

57.) Περὶ τούτου πλατύτερον ὁ Συγγραφεὺς διηγεῖται εἰς τὴν κατὰ γένος αὐτοῦ Ἱστορίαν, Τόμ. Α. Κεφ. ΙΒ'. « Οἱ δύο ἀνεψιοὶ (λέγει) Ἀδριανοῦ (τοῦ μετὰ Στέφανον δηλαδὴ τὸν

Γ'. ἢ Δ'. περὶ οὗ ἀνωτέρω, ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης προχειρισθέντος·) ἔκαμαν συνωμοσίαν κατὰ Λέοντος τοῦ τρίτου » τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἡ ἐκλογὴ κατὰ τὴν » συνήθειαν ὑπότε τοῦ Λαοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Κλήρου· καὶ πολ» λὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας στήσαντες πολλῶν ἐγκλημάτων, » διήγειραν τοὺς Ῥωμάνους ἐναντίον του. Τὸν ἔσυραν εἰς τὴν » φυλακὴν, καὶ ἐράβδισαν σφοδρῶς μέσα εἰς τὴν Ῥώμην, » ἐκεῖνον ὁποῦ εἰς κάθε ἄλλο μέρος ἦτον τόσον περισέβαστος. » Ὁ Λέων εὑρίσκει τὸν τρόπον καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν φυλακὴν, » καὶ κατ' εὐθεῖαν τρέχει καὶ προσπίπτει εἰς τὰ γόνατα τοῦ » Πατρικίου Καρόλου τοῦ Μάγνου, διατρίβοντος τότε ἐν τῇ » πόλει Πατερβόνῃ. Οὗτος ὁ βασιλεὺς, ἐνεργῶν ὡς Κύριος » καὶ ἐξουσιαστὴς ἀπόλυτος, τὸν ἀναπέμπει εἰς τὴν Ῥώμην » συνοδεύσας αὐτὸν μὲ ἱκανὴν φρουρὰν πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ » συνεκπέμπει μετ' αὐτοῦ καὶ Ἐπιτρόπους διὰ νὰ τὸν κρίνω» σιν. Οἱ Ἐπίτροποι προσετάχθησαν νὰ τὸν εὕρουν ἀθῷον. » Τελευταῖον Κάρολος ὁ Μάγνος, Κύριος ἤδη τῆς Ἰταλίας, » καθὼς καὶ τῆς Ἀλλαμανίας καὶ τῆς Φραγκίας, Κριτὴς τοῦ » Πάπα, Διαιτητὴς *πληρεξούσιος* τῆς Εὐρώπης, ἔρχεται » εἰς τὴν Ῥώμην περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ 799. Ἐπει» δὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἐνομίζετο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τότε » κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστοῦ Γενεθλίων. Ὁ δὲ Λέων ὁ » Γ'. κατ' αὐτὴν τῶν Χριστοῦ Γέννων τὴν ἡμέραν Ἐτ. 800, » ἐν αὐτῇ τῇ τελετῇ τῆς Λειτουργίας τὸν ἀναγορεύει Αὐτο» κράτορα τῆς δύσεως. Ὁ λαὸς μὲ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Πά» πα ἐνώνει τὰς παρ' ἑαυτοῦ εὐφημίας. Ὁ Κάρολος δείχνει » ὅτι ἐκπλήττεται εἰς τὸ ἀδόκητον τοῦ πράγματος· ἀλλ' ὡς » τόσον δὲν ἀφίνει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐξουσίαν τῆς νέας » αὐτοῦ Αὐτοκρατορίας. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἦτον νόμιμον » ἐπειδὴ τελευταῖον ἡ κοινὴ ψῆφος ἑνὸς λαοῦ εἶναι τὸ πρῶ» τον τῶν δικαιωμάτων.

58.) Ὁ αὐτὸς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον σαφηνίζει καὶ τοῦτο καθαρώτερον. » Ἔγραψαν (λέγει) καὶ ἀκόμι γράφουσιν, ὅτι ὁ Κάρολος καὶ πρὶν ἀναγορευθῇ Αὐτοκράτωρ, εἶχεν ἐπιβεβαιώσῃ εἰς τὸν Πάπαν τὸ Ἐξαρχάτον τῆς Ραβέννης, καὶ » ὅτι ἐπρόσθεσεν ἔτι καὶ τὴν Κορσίδα καλουμένην νῆσον, καὶ » τὴν Σαρδῶ, καὶ τὴν Λιγυρίαν, καὶ τὴν Πάρμαν, καὶ τὴν » Μάντουαν, καὶ τὰ Δουκάτα τοῦ Σπολέτου, καὶ τοῦ Βενεβεντοῦ, καὶ τὴν Σικελίαν, καὶ τὴν Βενετίαν· καὶ ὅτι τὸ » ἔγγραφον τῆς τοιαύτης ἀφιερώσεως τὸ ἔβαλεν ἐπάνω εἰς » τὰ μνημεῖα, ἔνθα εἶναι γνώμη ὅτι ἀπόκειται ἡ κόνις τῶν » ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Τὸ ἀφιέρωμα τοῦτο ὁ Συγγραφεὺς τὸ θέτει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, εἰς ἣν καὶ τὸ περιαδόμενον ἐκεῖνο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, δι' οὗ οἱ Ποντιφίκιοι λέγουσι πῶς ὁ θεοστερὴς ἐκεῖνος βασιλεὺς ἐχάρισεν εἰς τὸν Πάπαν τὴν Ῥώμην. Τουτέστι καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀφιερώματα τὰ θέλει ἀπίθανα. Ἀποδείχνει δὲ τὴν ἰδίαν γνώμην διὰ πολλῶν, καὶ τέως καταντᾷ νὰ ἀποφασίσῃ, ὅτι ἐκεῖνο ὁποῦ εἰς τὸν καιρὸν Καρόλου τοῦ Μάγνου ἔφθασαν οἱ Πάπαι νὰ ἀποκτήσουν μὲ κάποιαν πιθανολογίαν, εἶναι ἡ Μάρκα τῆς Ἀγκόνας, καί τινες πόλεις, καὶ πολίχνια, καὶ κῶμαι, τὰς ὁποίας ἐκυρίευον εἰς διαφόρους χώρας. Ἐντεῦθεν κατὰ διαφόρους καιροὺς ἡ Κυριότης τῶν Πάπων ἔλαβε διαφόρους μεταβολὰς, πότε μεγαλυνομένη καὶ αὔξουσα πότε σμικρυνομένη καὶ ἐκλείπουσα. Τέλος πάντων ὅμως (ἐπιφέρει) φθάνει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὴν σήμερον ἡμέραν κυριεύουσιν οἱ Πάπαι μίαν ἐπικράτειαν ἑ» κατὸν ὀγδοήκοντα καλῶν Ἰταλικῶν μιλλίων κατὰ τὸ μῆ» κος, ἀπὸ τὰς θύρας τῆς Μάντουας ἕως εἰς τὰ ὅρια τοῦ » Ἀβρούτζου κατὰ τὴν πρόοδον τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, » καὶ ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν μιλλίων κατὰ τὸ πλάτος, ἀπὸ

» τὴν Παλαιόπολιν (Civita Vechia) ἕως εἰς τὸν Αἰγιαλὸν » τῆς Ἀγκόνης, ἀπὸ τὸ ἕνα πέλαγος ἕως εἰς τὸ ἄλλο. Καὶ ἐδῶ ἀληθινὰ φαίνεται νὰ ἐπληρώθη ἡ ξυλοπροφητεία Γρηγορίου τοῦ Ζ'. (Ὅρα Σημ.) εἰς τὸν ὁποῖον τὰ ξυλάρια κατὰ τύχην σχηματογραφούμενα καὶ συλλαβιζόμενα παραδόξως ἐπρομήνυσαν ἐκεῖνό ὁποῦ τοῦ Ψαλμοῦ τὸ γράμμα ἐδήλωσε διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος, καὶ τὸ Πνεῦμα προδιετύπωσε διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Μεσσίου, ἧς οὐκ ἔσται τέλος.

59.) Τὸν ἐκήρυξε μόνον μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ἀνευφήμησε Καίσαρα, ὅμως δὲν τὸν ἔχρισε μὲ τὸ ἱερὸν χρίσμα κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰς ἀναγορεύσεις τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων συνήθειαν.

60.) Ἡ παρακμήτε καὶ κλίσις τοῦ Καρολίνου Γένους δὲν ἀργοπόρησεν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁποῦ μὲ τόσα κατορθώματα καὶ μὲ τόσα ἀνδραγαθήματα τὸ ἀνέβασεν εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀψίδα τοῦ μεγαλείου, ὡσὰν νὰ ἐφιλοτιμήθη ἔπειτα νὰ τὸ καταβιβάσῃ, ἐνδιασπείρας εἰς αὐτὸ τὰ αἴτια τῆς ἀδυναμίας καὶ καταλύσεως. Τρεῖς ἔχων υἱοὺς Λοδοβῖκον, Πιπῖνον, καὶ Κάρολον, διεμέρισε τὸ κράτος εἰς τροιμοιρίαν. Εἶτα θανόντος τοῦ ἑνὸς, δηλαδὴ τοῦ Πιπίνου, ἐπὶ ἐνὶ νόθῳ υἱῷ, ὀνόματι Βερνάρδῳ, εἰσήγαγε καὶ τὸν νόθον εἰς τοῦ Πατρὸς τὸ μερίδιον. Ἐκ τούτων οὖν ἀποθανόντος μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦ Καρόλου, ἄφησε διάδοχον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸν Λοδοβῖκον, τὸν δι' ἁπλότητα μᾶλλον, ἢ δι' ἐπιείκειαν ἐπονομασθέντα Καλολοδοβῖκον. Ὁ Καλολοδοβῖκος οὗτος μιμεῖται καὶ αὐτὸς εἰς τοῦτο τὸν Πατέρα, καὶ κατακερματίζει εἰς τοὺς ἰδίους ὡς ἐκεῖνος υἱοὺς τὸ βασίλειον. Καὶ συμπαραλαμβάνει μὲν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν μέτοχον, ἔτι ζῶν, τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ τὸν Λοτάριον· βασιλεύει δὲ Ἀκυϊτανίας Πιπῖνον

τὸν δευτερότοκον· καταστaίνει δὲ καὶ Λοδοβῖκον τὸν τριτότοκον βασιλέα τῆς Βαβαρίας· Εἰς καιρὸν ὁποῦ Βερνάρδος ὁ νόθος ὁ ἀνεψιός του ἐκυρίευε τὸ κληρωθὲν αὐτῷ βασίλειον τῆς Ἰταλίας. Ἰδοὺ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ τέσσαρες βασιλεῖαι· Τέσσαρα στοιχεῖα ἐναντία ἀλλήλοις καὶ πολέμια. Ἐντεῦθεν καὶ ἐξῆς ἄναψαν οἱ πόλεμοι οἱ συγγενικοὶ καὶ ἐμφύλιοι. Ἐπολέμησαν καὶ κατεδίωξαν καὶ οἱ υἱοὶ τὸν Πατέρα, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἀλλήλους. Ἡ διαίρεσις πῶς δύναται νὰ μὴ γεννήσῃ τὴν διχόνοιαν; καὶ τῆς διχοστασίας ποῖος ἄλλος ὁ καρπὸς, παρὰ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ φθορά; Εἶπαν καὶ οἱ πολιτικοὶ, ὅτι ὁ Κάρολος ὁ Μάγνος ἦτον πατὴρ καλὸς, ἀλλ' ὄχι καλὸς πολιτικός· ὑπομονή. Ἦτον κἂν βασιλεὺς γενναῖος, καὶ δὲν εἶχε φόβον ἐν ὅσῳ ἔζη νὰ ἀποστατήσουν οἱ υἱοί του ἐναντίον του. Ἀλλ' ὁ Καλολοδοβῖκος οὔτε καλὸς πολιτικὸς, καὶ βασιλεὺς ὄχι πολεμικὸς καὶ γενναῖος, ἔπαθεν ἀπὸ τοὺς υἱούς του ὅσα ἄλλος ἴσως βασιλεὺς εἰς τὴν ἱστορίαν δὲν ἐφάνη νὰ ἐδοκίμασεν.

61.) Αὐτοὶ ἦσαν τῆς Τοσκανέλλας οἱ Μαρκέσιοι, ἐξ ὧν ἕνα ἔλαβεν εἰς Ἄνδρα Θεοδώρας ἡ θυγάτηρ ἡ Μαροσία. Αὐταὶ αἱ γυναῖκες, καὶ τρίτη ἐπ' αὐταῖς Θεοδώρα ἡ νεωτέρα, θυγάτηρ καὶ αὐτὴ τῆς προτέρας, καὶ τῆς Μαροσίας ἀδελφὴ, ἔχουσαι εἰς τὴν Ῥώμην μεγάλην δύναμιν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀνέβαζον καὶ κατέβαζον ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον τοῦ Παπάτου, καθὼς ἐπάνω εἰς τὸ ἄσεμνον καὶ ἀκόλαστον σῶμά των, ὅποιον ἤθελον.

62.) Οὗτος μετὰ θάνατον Καρόλου τοῦ τρίτου, ὅστις ἐπωνομάσθη ὁ Χοντρὸς, ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀκαταστασίας τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔλαβε δύναμιν νὰ κάμῃ νὰ τὸν σέψουν εἰς τὴν Ῥώμην Αὐτοκράτορα.

63.) Τούτων τὸ γένος ἐδυνάστευεν εἰς τὸ κοινῶς νῦν

Φριούλι λεγόμενον, *Φορο'Ιούλιον*. Περὶ τὸ 888. ἡ Ἰταλία πᾶσα εὑρίσκετο διηρημένη εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν ἐκράτει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος Γυΐδου τοῦ Δουκὸς τοῦ Σπολέτου, τὸ δὲ ἀπὸ τὸ τοῦ Βερεγγαρίου Δουκὸς τοῦ Φοροϊουλίου. Εἶλκον δὲ καὶ αἱ δύο αὗται φαμιλίαι τὸ γένος διὰ γυναικῶν ἀπὸ Καρόλου τοῦ Μάγνου, καὶ ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλας ὑπὲρ τοῦ κράτους, καὶ τῆς ἀξίας τοῦ Καίσαρος· ὅθεν ὁ μὲν ἀνηγορεύθη Καίσαρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὁ Σπολετάνος, ὁ δὲ ἀνέλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ὁ Βερεγγάριος. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν Ἀρνάλδος ὁ νόθος Βασιλεὺς τῆς Γερμανίας στρατεύσας μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰταλίαν, διώκει τὸν Σπολέτου ἀπὸ τὴν Παβίαν, ἀναγκάζει τὸν Βερεγγάριον νὰ κρυφθῇ, κυριεύσας τὴν Λομβαρδίαν. Ἔτ. 894. καὶ τέως πολιορκήσας καὶ κατακυριεύσας τὴν Ῥώμην Ἐτ. 896. χρίεται ὑπὸ τοῦ Πάπα Φορμόσου Αὐτοκράτωρ μέσα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τῇ ἐφεξῆς ἡμέρᾳ ἡ Σύγκλητος (ἐπειδὴ ἐσώζετο ἀκόμι τότε εἰς τοὺς Ῥωμάνους κάποιον εἶδος, ἢ λείψανον ἐλευθερίας, οὔτε ἦσαν ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸν Πάπαν ὑπήκοοι καθὼς ὕστερον)· τὸν ἐπροσκύνησεν ὁμόσασα βεβαίαν τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Παύλου.

64). Εἶναι ἀνάγκη ἐδῶ νὰ διασαφήσωμεν τὰ περὶ τούτου τοῦ Σπόρκου εἰς κατανόησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Συγγραφέως κατὰ παραδρομὴν λεγομένων. Θεοδώρα τις Ἀρχόντισσα μήτηρ, καὶ Μαροῦσα, καὶ Θεοδώρα (ἥτις πρὸς ἀντιδιαστολὴν λεγέσθω Θεοδωρίτζα)· θυγατέρες ἐκείνης, κατήσχυναν αἱ μιαραὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἱ. αἰῶνος τὴν ἱερὰν καὶ ἀποστολικὴν τῆς Ῥώμης Καθέδραν, καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους τὴν ἐβεβήλωσαν. Ἡ Θεοδώρα ἐν ἔτει 908. ἀνεβίβασε μὲ πολλὰς ταραχὰς εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον Σέργιον Γ'. τὸν ἐραστήν Μα-

SISMANOGLIO

ρούσας τῆς κόρης της, ἐξ ἧς οὗτος εἶχε λάβῃ καὶ υἱὸν ἕνα, τὸν ὁποῖον ἀνερυθριάστως καὶ παῤῥησίᾳ ἀνέτρεφε συμά του εἰς τὸ Παλάτιον, ὅστις ὕστερον κατέστη καὶ Πάπας. Ἂν εἶναι τὸ πρᾶγμα ἀληθινὸν (λέγει ὁ Ῥακ. Ἐκκλ. Ἱτορ. Αἰῶ. Ἱ. Ἄρθρ. Γ'. §. γ'.) » ὁ Σέργιος εἶναι ὁ πρῶτος Πάπας ὁποῦ ἀτί- » μασε τὴν ἁγίαν Καθέδραν μὲ τοιαύτην ἀτιμίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεργίου καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἀναστασίου τοῦ Γ'. Μαροῦσα καὶ Θεοδωρίτζα αἱ ἀδελφαὶ ἐπροβίβασαν ἐκ συμφώνου Λάνδον τὸν κοινὸν φίλον αὐτῶν· καὶ τοῦ Λάνδου μόλις τὴν ἀξίαν ἀπολαύσαντος, καὶ μετὰ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα ἀποθανόντος, ἡ Θεοδωρίτζα ἴσχυσε καὶ ἔκαμε νὰ ἐκλεχθῇ Πάπας ὁ ἐρώμενός της Ἰωάννης ὁ Ἱ. μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ῥαβέννης, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ πλησιέστερον καὶ προχειρότερον, λέγει ὁ Καρδινάλις Βαρόνιος. Παπίσας οὖν Ἰωάννης οὗτος ἀπὸ ἔτους 912, ἕως ἔτους 928. τέως κακῶς τὸν βίον κατέστρεψεν· ἐπειδὴ κατισχύσασα πάλιν ἡ ἄλλη ἀδελφὴ Μαροῦσα, τὸν μὲν τῆς Θεοδωρίτζας ἐρώμενον ἐπεβουλεύθη, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμωμένου ἔκαμε καὶ τοῦ ἥρπασαν τὴν πνοὴν, ἐμφράξαντες τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τοὺς μυκτῆρας μὲ ἕνα προσκέφαλον· ἀντ' ἐκείνου δὲ ἐνεθρόνισε Πάπαν Λέοντα τὸν Ϛ'. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον μετ' ὀλίγους μῆνας κατεφυλάκωσε καὶ διέφθειρε. Μετὰ τοῦτον ἐχάρισεν ἡ Μαροῦσα τὸν θρόνον εἴς τινα Στέφανον Ζ'. ἢ Ἡ. Ἔτ. 929. Καὶ μετὰ τοῦτον πάλιν διαζήσαντα ἔτη δύο, ὕψωσεν εἰς τὴν Καθέδραν τὸν νόθον της τὸν ἀπὸ τοῦ Σεργίου, Ἰωάννην τὸν ΙΑ. ἐν ἔτει 931, ἔτος ἄγοντα ἡλικίας τὸ εἰκοστὸν τέταρτον, καὶ ὅλως δι' ὅλου κατὰ τὴν τοῦ Παπάτου διοίκησιν (πλὴν τῶν Ἱερουργιῶν, τὰς ὁποίας αὐτὴ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπιτελῇ.) ὑποτασσόμενον εἰς πάντα ὑπὸ τὴν κυρίαν μητέρα του. Ἐν τούτῳ λέγουσιν ὅτι ἡ περίφημος αὕτη Μαροῦσα τὸν μὲν

Ἄνδρα της Γυΐδονα τὸν τῆς Τοσκανέλλας Μαρκέσιον μὲ φαρμάκι τὸν ἐξαπέστειλε· τὸν δὲ Οὔγονα τὸν βασιλέα τῆς Λομβαρδίας τὸν ἐκείνου ὁμομήτριον ἀδελφὸν, καὶ ἑαυτῆς Ἀνδράδελφον τὸν μετήλλαξεν εἰς Ἄνδρα νόμιμον, μὲ ἐλπίδα νὰ συναυτοκρατορῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην. Ἀλλ' ἐματαιώθη τὸ ἀκόλαστον καὶ ἀκάθαρτον γύναιον. Ἕνας υἱός της πάλιν ὀνόματι Ἀλβερίκιος, τὸν ὁποῖον εἶχε λάβῃ ἐξ αἱμομιξίας τῆς μετὰ Ἀδαλβέρτου τοῦ Πενθεροῦτης, καὶ πατρὸς τοῦ προτέρου αὐτῆς Ἀνδρὸς τοῦ Γυΐδονος, ἐκίνησε τοὺς Ῥωμάνους εἰς σπάσιν κατὰ τῆς ἰδίας μητρός. Ἐδίωξε τὸν Μητρυιὸν ἅμα καὶ Θεῖον ἀπὸ τὴν Ῥώμην, καὶ κατέκλεισε τὴν μητέρα ὁμοῦ μὲ τὸν ἄλλον νόθον υἱόν της καὶ Πάπαν Ἰωάννην τὸν ΙΑ. ἔνθα τοῦτον, ὡς λέγουσι, καὶ φαρμάκῳ διέφθειρεν. Ἐπροβιβάσθησαν ἐν τῷ μεταξὺ Πάπαι, Λέων, καὶ Στέφανος, καὶ Μαρῖνος κατὰ διαδοχὴν ἕκαστος τριετίσαντες. Ἀγαπητὸς μετὰ τούτους, ἀπὸ 946. ἕως 955. Τέως δὲ διεδέχθη τὸν θρόνον Ὀκταβιανὸς ὁ Σπόρκος ὁ τοῦ ἐσχάτου τῆς Μαρούσας Γαμέτου Ἀλβερίκου τοῦ Πατρικίου υἱὸς, ἐν Ἔτ. 956. ὅστις καὶ πρῶτος ἔγινεν εἰς τοὺς ἐφεξῆς Πάπας παράδειγμα εἰς τὸ νὰ ἀλλάσουν τὸ ἴδιον ὄνομα, μετονομασθεὶς αὐτὸς Ἰωάννης ΙΒ'.

Ὁ παπολάτρης Ἀλλάτιος ἐν τῷ περὶ τῆς Συμφων. τῶν Ἐκκλησ. Βιβλ. Ἀ. Κεφ. Δ'. §. VI. Τὴν συνήθειαν τῆς παραλλαγῆς τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῖς Πάπαις, ἐπιχειρίζεται καὶ αὐτὴν νὰ τὴν καθιερώσῃ, καὶ νὰ τὴν κανονίσῃ, ὡς ἕνα τῆς Παπικῆς ὑπεροχῆς μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο προνόμιον ζῆλον, καὶ γέρας ἐξαίρετον, κατάγων αὐτὴν ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῶν Ἀποστόλων· ὧν ὁ μὲν ἀντὶ Κηφᾶς μετωνομάσθη Πέτρος, ὁ δὲ ἀντὶ Σαῦλος Παῦλος. Καὶ ἀριθμεῖ λοιπὸν καὶ τοῦτο inter primas Petri prerogativas. Ἀναφέρει δὲ καὶ

SISMANOGLIO

τὸν ἐν ἔτει 1198, προχειρισθέντα Πάπαν, Ἰννοκέντιον τὸν Γ΄. προσμαρτυροῦντα, ab eo (Petro) traxisse Ecclesiam, ut quando Petri Successor eligitur novum ei vocabulum imponatur. Μὲ συγχώρησιν ὅμως, ὁ ἀλάθητος Ἰννοκέντιος ἐδῶ λανθάνεται· καὶ χωρὶς συγχώρησιν, ὁ παράσιτος Ἀλλάτιος ἐδῶ φλυαρεῖ. Ἐπειδὴ τίς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν τριάκοντα τόσους Πάπας πρὸ τοῦ Σπόρκου τούτου, εὑρίσκεται νὰ μετήλλαξε τὸ ἴδιον ὄνομα; οὐδείς.

Ὁ Καρδινάλις Βαρόνιος εἰς τοῦτο εἶναι φιλαληθέστερος, ὅστις ὁμολογεῖ τὸν Σπόρκον πρῶτον, primum esse inventum, qui mutaverit nomen· καὶ προσθέτει, ὅτι τὸ Ἰωάννης ἐξελέξατο πρὸ τῶν ἄλλων ὀνομάτων ὁ Σπόρκος οὗτος, καθὼς καὶ ἄλλοι συχνοί, διατὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἔδιδεν ἐκθειασμοῦ ὕλην εἰς τὰς πρὸς τοὺς οὕτως ὀνομαζομένους Ποντίφικας κολακευτικὰ ἐγκώμια, διὰ τῆς τοῦ Ἱεροῦ ἐκείνου λογίου καταχωρήσεως: *ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.* Ὡς τόσον ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος παρὰ Θεοῦ Ἰωάννης ὁ Σπόρκος, ὅστις ἐφάνη ἄξιος νὰ ἦναι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἅπασι τοῖς μετ' αὐτὸν Πάπαις πρὸς μετονομασίαν, εἰς μὲν τὴν νεότητά του (κατὰ τὸ Πλάτιναν) εἶχε καταμιανθῇ μὲ ἅπαν εἶδος αἰσχρουργίας· ἐπροβιβάσθη δὲ Πάπας (κατὰ τὸν Βαρόνιον) δωδεκαέτης, ἢ τὸ πολὺ ὀκτωκαιδεκαέτης, ἔτ. 955. Ἦτον δὲ φύσει ὁπλιτομάχος, τυραννικὸς, βίαιος, προώλης καὶ ἐξώλης· ἐπίορκος, ἀκάθαρτος, καὶ βδελυρώτατος, ἀκόλαστος καὶ γύννις καὶ θηλυδρίας· ἀμετανόητος, υἱὸς τῆς ἀπωλείας, Θεόθεν ἐγκαταλελειμμένος, τῷ διαβόλῳ παραδεδομένος, καὶ κακῶς τὸ ζῆν καταστρέψας μίαν νύκτα ἐπὶ τῆς παρανόμου κοίτης αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐφονεύθη συλληφθεὶς μοιχεύων τὴν γυναῖκα ἑνὸς καλοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἱστορεῖ ὁ Καρδινάλιος ἐν τοῖς χρονικοῖς 963, 964. ἐκ τοῦ

Λουϊτπράνδου, καὶ Ναύκληρος, καὶ Τριθέμιος, καὶ Κράντζιος, καὶ Πλάτινας, καὶ οἱ ἱστορικοὶ ἐφεξῆς ἅπαντες.

65.) *Κωνσταντῖνος* ὁ Πορφυρογέννητος υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου τοῦ πρὸς Πατρὸς αὐτοῦ Θείου, ἐκληρώθη τὸν θρόνον ἐν ἔτ. 912. τὴν ἡλικίαν ἑπταέτης, ὑπὸ τῇ ἐπιτροπίᾳ καὶ διοικήσει Ζωῆς τῆς μητρός. Νυμφευθεὶς κατὰ τὸ 919. Ἑλένην τὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ θυγατέρα, ἠναγκάσθη νὰ στέρξῃ μετόχους τοῦ κράτους τόν τε πενθερὸν Ῥωμανὸν, καὶ Χριστοφόρον τὸν γυναικάδελφον, ὃς μετ' οὐ πολὺ καὶ ἀπέθανεν. Ἀλλ' ὁ Ῥωμανὸς ἐν ἔτ. 944. ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, ὑπῆλθε τὸ Μοναχικὸν σχῆμα, καὶ σὺν τούτῳ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Στέφανος καὶ Κωνσταντῖνος τῆς Ἀρχῆς συνεξέπεσον, τὴν ὁποίαν ἤλπιζον, καὶ εἰς ἣν ἀνετρέφοντο· ὅθεν τοῦ λοιποῦ ὁ Πορφυρογέννητος μόνος ἔμεινεν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, ζήσας ἕως 959. καὶ καταλιπὼν διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥωμανὸν, τὸν ὁποῖον προλαβὼν ἀπὸ τοῦ 948. εἶχεν ἀνακηρύξῃ Καίσαρα.

66.) Διὰ νὰ ἀποσείσῃ τὴν τυραννίδα τοῦ Βερεγγαρίου Ἰωάννης ὁ ΙΒ΄. προσκαλεῖται βοηθὸν Ὄθωνα τὸν Βασιλέα τῆς Γερμανίας, τὸν ὑποδέχεται εἰς τὴν Ῥώμην, τὸν στέφει Αὐτοκράτορα ἔτ. 962. καὶ ὀμνύει ἀμετάθετον καὶ στερεὰν τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν· ὅμως ὀγλίγωρα καὶ μετανοεῖ εἰς τὸ κίνημα· καὶ λοιπὸν μόλις ὁ Ὄθων ἐξέρχεται τῆς Ῥώμης, ἀνακαλεῖ παρ' ἑαυτῷ ὁ Πάπας τὸν τοῦ Βερεγγαρίου υἱὸν, καὶ συνάπτεται εἰς συμμαχίαν κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου Αὐτοκράτορος τὸν ὁποῖον αὐτὸς καὶ ἐπροσκάλεσε καὶ ἔστεψε, διεγείρων ἅμα καὶ τὸ ἔθνος τῶν Οὔγκρων ἐναντίον του. Τρέχει εὐθὺς ἔτ. 963, ὁ Αὐτοκράτωρ, (νικητὴς ἤδη καὶ κύριος τῆς Λομβαρδίας) ἀπὸ τὴν Παβίαν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ βάλῃ εἰς χεῖρας του τὸν ἀποςά-

SISMANOGLIO MUSEUM

την Πάπαν κρυβέντα, ἀθροίζει κατ' αὐτοῦ ἐκ διαφόρων Ἐπισκόπων καὶ Καρδιναλίων Σύνοδον, ἥτις τὸν μὲν Ἰωάννην διὰ πλῆθος πολλῶν καὶ βαρέων ἀνοσιουργημάτων ἐκάθηρεν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ κατέστησε Πάπαν Λέοντα τὸν Η'. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μόλις ἀπὸ τὴν Ῥώμην ἀναχωρεῖ, καὶ ὁ καθαιρεθεὶς Πάπας εἰς τὸ φῶς πάλιν προβαίνει, ἔτ. 964. κερδίζει τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τὸ μέρος του· καθαιρεῖ Λέοντα τὸν ἀντίθρονόν του· κόπτει τὴν χεῖραν τὴν δεξιὰν Ἰωάννου τοῦ Καρδινάλεως, ὡς ὑπογράψαντος τὰ κατ' αὐτοῦ ἐγκλήματα, καὶ ἀνασπᾷ τὴν γλῶσσαν, καὶ κόπτει τὴν τιμὴν, καὶ τὰ δύο τῆς χειρὸς δάκτυλα τοῦ Ὑπογραφέως τῆς Συνοδικῆς καθαιρέσεως. Δὲν ἐχάρη ὅμως ἐπὶ πολὺ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀποκατάστασιν, φονευθεὶς ὁ δείλαιος μετὰ τρεῖς μῆνας εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μοιχαλίδος; καθάπερ εἴπομεν.

67.) Τὰ ἐγκλήματα τῆς καθαιρέσεως τοῦ Σπόρκου τούτου, ἦσαν ἐν εἴδει αἱμομιξίαι, μοιχεῖαι, βίαιοι καὶ κατηναγκασμέναι φθοραὶ πολλῶν γυναικῶν, Ἱεροσυλίαι, βρεφοκτονίαι, ἀνδροκτασίαι, πυρκαϊαὶ, ἀσχολίαι δηνεκεῖς περὶ κύβους καὶ κυνηγέσια, μαγεῖαι, ἐπικλήσεις δαιμόνων, διαβολικαὶ ἄλλαι γοητεῖαι καὶ μαγγανεῖαι, ἐπιορκίαι, ἐπαναστάσεις κατὰ τοῦ Καίσαρος καὶ δημεγερσίαι, τὰ ὁποῖα ἱστοροῦσιν οἱ χρονολόγοι, καὶ ὁμολογοῦσι μὲ πόνον ψυχῆς καὶ αὐτοὶ οἱ Ποντιφίκιοι. Μερικωτέρως, συνεφθείρετο μὲ τὴν παλλακὴν τοῦ Πατρός του, ἐχειροτόνησεν Ἐπίσκοπον ἕνα παιδίον δέκα χρόνων, ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μητρυιοῦ του, ἐξέσπασε τοὺς ὄρχεις ἑνὸς Καρδινάλεως, καὶ ἐφεξῆς τὸν ἐθανάτωσε, κτλ. κτλ. κτλ.

68.) Καὶ πρότερον οἱ Σαρακηνοὶ εἶχον κάμη διαφόρους ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Σικελίας, ἀλλ' εἰς τὸ 828. κατίσχυσαν καὶ ἐστερεώθησαν προσκληθέντες ὑπό τινος ἀνδρὸς Σικελιώ-

τοῦ Εὐφημίου τὸ ὄνομα, ὅστις διωκόμενος ἀπὸ τοὺς νόμους διατὶ ἐνυμφεύθη μίαν Μονάστριαν ἐζήτησε νὰ ἐκδικηθῇ ὑποτάσσοντας εἰς τοὺς βαρβάρους τὴν Πατρίδα καὶ τὸ γένος του. Κατὰ τὸ 849. κινηθέντες παλιν μὲ φοβερὸν στόλον ἐπροχώρησαν διὰ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, καὶ ἔφθασαν ἕως ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ῥώμης· κατεπόρθησαν καὶ ἐλεηλάτησαν ὅλα τὰ πέριξ τῆς πόλεως, καὶ κατεσύλησαν καὶ τὸν μέγαν Ναὸν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὅστις κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δὲν ἐπεριεκλείετο ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος. Ἀναχωρήσαντες τότε διὰ νὰ ἀπαντήσουν τὸ στράτευμα τῶν Φράγκων, τὸ ὁποῖον Λοθάριος ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπεμψεν ἐναντίον τους, καὶ νικήσαντες, ἐπέστρεψαν μετ' οὐ πολὺ φοβερώτεροι ἐν Ἔτ. 848. Ἀλλὰ ὁ τότε Λέων Πάπας ὁ Δ'. καὶ μὲ φρόνησιν καὶ μὲ γενναιότητα ἑτοιμάσας ἱκανὰς εἰς τὴν Ῥώμην δυνάμεις, καὶ πολεμήσας, καὶ ἀριστεύσας, ἔδειξε πῶς εἶχεν ἀληθινὰ Ῥωμαῖον τὸ φρόνημα· ἐπειδὴ μεγαλοψύχως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐδέχθη τὴν ὁρμὴν τῶν Σαρακηνῶν· καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος οἱ Ῥωμάνοι διὰ ξηρᾶς, ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ κλύδων καὶ ἡ ζάλη τῆς θαλάσσης ὁποῦ συνέτριψε τὸ ἥμισυ τοῦ στόλου τῶν βαρβάρων, παντελῶς τοὺς κατετρόπωσαν.

69.) *Γρηγόριος* ὁ Ζ'. ὅστις ἐκαλεῖτο πρότερον *Ἱλδεβράνδος*· σημαίνει δὲ τοῦτο εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Τευτόνων *θαλὸν πυρὸς καιόμενον* σύμβολον ὄχι ἀπροσφυὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς βιαίας καὶ σφοδρᾶς καὶ ἀκατασχέτου, καὶ τῷ ὄντι πυρώδους ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ἔπειτα εἰς ὅλα του τὰ ἐπιχειρήματα ἔδειξεν. Ἦτον οὗτος υἱὸς ἑνὸς εὐτελοῦς τέκτονος, ἀλλ' ἀρχιτεκτόνησε τὸ Παπικὸν μεγαλεῖον, ὡς οὐδεὶς οὔτε τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὔτε τῶν μετ' αὐτὸν ἕτερος. Ἔτι παῖς (λέγουσι) καὶ μήπω γράμματα μεμαθηκὼς, παίζων μὲ ξυλάρια ἐσχεδίασε τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο, *κυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης ἕως*

θαλάσσης. Ἀνατραφεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθημάτων καὶ εὐδοκιμήσας, ἐπροχειρίσθη εἰς τὸν Κλῆρον, καὶ πολλὰς καὶ ἐπισήμους πληρώσας διακονίας, ἐπροβιβάσθη εἰς τὰς πρώτας ἀξίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης· καὶ τέλος πάντων ἐκορυφώθη καὶ εἰς τὸν Παπικὸν ἀναβὰς θρόνον, ἔτ. 1073. ψηφισθεὶς μὲν χωρὶς τῆς συνήθους ἀδείας τοῦ τότε Αὐτοκράτορος Ἐρρίκου τοῦ Δ'. προφασισθεὶς δὲ ὅμως εὐθὺς πρὸς αὐτὸν διὰ γράμματος, ὅτι τάχα βιαίως καὶ ἄκοντα τὸν ἐψήφισαν, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὴν δοκιμασίαν τῆς ψήφου, καὶ ὑποσχεθεὶς πρὸς αὐτὸν μίαν πίστιν βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον. Ὅμως μέντοι ἀφ' οὗ στερεωμένον εἶδε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ ὕψος τῆς Παπικῆς Καθέδρας, ἐκεῖθεν ὡς ἀπ' οὐρανοῦ εἶδεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον. Εὐθὺς ἐκεραυνοβόλησε φοβερὸν ἀφορισμὸν κατὰ τῶν παρὰ λαϊκοῦ τινὸς, οἱῳδήποτε τρόπῳ εἰς Ἐκκλησιαστικοὺς βαθμοὺς προβαλλομένων, καὶ ὁ ἀφορισμὸς οὗτος πρὸ τῶν ἄλλων ἀπέβλεπε τὸν ἴδιον εὐεργέτην τὸν Αὐτοκράτορα, τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐχρειάσθη τὴν συγκατάθεσιν καὶ ἐπιβεβαίωσιν· μετὰ δὲ τοῦτον ἀπέβλεπε καὶ τοὺς βασιλεῖς ἅπαντας καὶ ἡγεμόνας, ὅσοι ἔχουσι δικαίωμα εἰς τὸ νὰ προβάλλουν οὓς θέλουσιν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις ἕκαστος τῆς ἐπικρατείας του. Ἐντεῦθεν ἀκολούθως ὁ κεραυνὸς τοῦ ἀναθεματισμοῦ δὲν ἔλειψε ποτὲ ἀπὸ τὴν δεξιὰν τούτου τοῦ Ποντίφικος. Κατηκόντισε τὸ πῦρ αὐτὸ τὸ ὀλέθριον κατὰ τῆς κεφαλῆς συχνὰ πολλῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν Ἀρχόντων, Ἡγεμόνων, Δυναςῶν γῆς, Βασιλέων, Αὐτοκρατόρων. Κατὰ Φιλίππου βασιλέως τῆς Φραγκίας, διὰ ὑποθέσεις μερικὰς τινῶν πραγματευτῶν Ἰταλιωτῶν, ἔγραψεν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐκεῖ Ἐπισκόπους, λέγων μεταξὺ τῶν ἄλλων » ὁ βασιλεύς σας » εἶναι πλέον τύραννος παρὰ βασιλεὺς βεβυθισμένος εἰς τὰ

πάθη τῆς ἀτιμίας, καὶ εἰς τὴν ἀνομίαν. Κατὰ τὸ 1075. στέλλει Λεγάτους εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἐρρίκον διὰ νὰ τὸν προστάξουν νὰ κινήσῃ, νὰ ἔλθῃ, νὰ παρασταθῇ, νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιόν του· καὶ ἂν δὲν καθυπακούσῃ, νὰ τὸν ἀφορίσουν. Κατὰ τὸ 1076, ἀφώρισε τοὺς Πρίγκιπας τῆς Ἀπουλίας, καὶ Καλαβρίας. Ἐν τούτῳ ἀθροίζεται Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐρρίκου, καὶ ἐν αὐτῇ ὁ Πάπας καθαιρεῖται· ἀλλ' ὁ Πάπας πάλιν ἀθροίζει ἄλλην Σύνοδον ἰδίαν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀποφασίσας τὸν Αὐτοκράτορα παντελῶς ἔκπτωτον τῆς βασιλείας, ἀπολύει τοῦ νομίμου δεσμοῦ τῆς χρεωστουμένης ὑπακοῆς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτὸν Ἄρχοντας, καὶ διεφθείρει ἅπαν τὸ ὑπήκοον εἰς ἀποστασίαν καὶ ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ βασιλέως των. Τὰ ἀπὸ τοῦδε πρὸς τὸν Ἐρρίκον τοῦτον τοῦ Γρηγορίου ἆθλα, εἶναι ὁλοκλήρου ἱστορίας ὑπόθεσις, ὄχι συντόμου σημειώματος. Τόσον μόνον εἰς νύξιν παρασημειοῦμεν, ὅτι ἀφ' οὗ κατεστασίασε τὸν ἄθλιον Ἐρρίκον, καὶ τὸν ἔκαμε να φύγῃ κρυφίως ἀπὸ τὸν θρόνον του, ἀφ' οὗ τὸν εἶδε γυμνὸν, ἀνυπόδητον ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς του νὰ παραμένῃ νῆστις τρία ἡμερονύκτια, ἕως νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ παρασταθῇ ἐνώπιόν του, καὶ νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας του, ἀνιλεὴς ἕως τέλους καὶ ἄκαμπτος καὶ ἀνένδοτος ὁ Ἅγιος Πατὴρ, ἐχάρισεν εἰς ἄλλον τινὰ ἐπιβάτην τοῦ Γερμανικοῦ θρόνου τὴν βασιλείαν Ῥοδόλφον ὀνομαζόμενον, πέμψας τούτῳ καὶ μίαν χρυσῆν Κορώναν μὲ ταύτην τὴν ἐπιγραφήν.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.

ὡσὰν νὰ εἰπῇς.

Δῶκε Πέτρῳ πέτρα· δῶκε δὲ Πέτρος στέμμα Ῥοδόλφῳ.

Ἀγκαλὰ δὲν ἐχάρη πολὺ ὁ Ῥοδόλφος οὗτος τὴν ἁρπαγὴν, νικηθεὶς τέως ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, καὶ φονευθεὶς εἰς τὸν πόλεμον· μ' ὅλον ὁποῦ ὁ Πάπας εἶχε προαναφωνήσῃ τοὐναντίον, γράψας

πρὸς τοὺς Ἀλλαμάνους Ἐπισκόπους μετὰ πληροφορίας ἐπὶ λέξεως: » Νὰ μὴν ἦμαι Πάπας, ἂν πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου » Πέτρου ὁ Ἐρρίκος δὲν εὑρεθῆ νικημένος εἰς τὸν πόλεμον, καὶ » φονευμένος. Ἀλλ' οὐδὲν θαυμαστόν· οὕτω προφητεύουσιν οἱ μετὰ Χριστὸν Προφῆται.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐν ᾧ εὑρίσκετο εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀγῶνας ὁ Γρηγόριος, ἐδιώριζε τοὺς Λεγάτους του νὰ ἐπιβάλουν εἰς τὴν Φράντζαν μίαν ἐτήσιον δασμοφορὰν, διὰ νὰ συνάζεται καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ κάθε φαμιλίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὸ δηνάριον, καθὼς ἐσυνάζετο καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ τὴν Ἱσπανίαν τὴν ἤθελε καὶ αὐτὴν παντελῶς ὑπεζούσιον, ἀποφαινόμενος ὅτι » συμφέρει νὰ εὑ- » ρίσκεται ἡ βασιλεία αὐτὴ ὑπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς, παρὰ νὰ » μὴ γνωρίζῃ τὴν Παπικὴν κυριότητα. Ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ βασίλειον τῆς Οὐγκρίας ἀνῆκεν (ὡς ἔλεγεν) εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης, καὶ τὸ τῆς Σαξονίας ὁμοίως, καὶ τὸ τῆς Δανιμάρκας· καὶ ποῖον ὄχι; Αὐτὸς ἅπλωνε τὰ δικαιώματά του ἕως καὶ αὐτῆς τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐχάριζε καὶ αὐτὸ τὸ βασίλειον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Δημητρίου, ἐκ μέρους τοῦ Ἁγίου Πέτρου· Τὴν Τοσκάναν, τὴν Μάντουαν, τὴν Πάρμαν, τὸ Ῥήγιον, τὴν Πλακεντίαν, τὴν Φερράριαν, τὴν Μόδεναν μέρος τῆς Οὐμβρίας, μέρος τοῦ Δουκάτου τοῦ Σπολέτου, τὴν Βερόναν, τὴν Μάρκαν τῆς Ἀγκόνας, καὶ ὅσον λέγεται τὴν σήμερον κληρονομία τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀπὸ τὸ Βίτερβον ἕως τὸ Ὀρβιέτον, (αἱ ὁποῖαι ὅλαι χῶραι ἀνῆκον εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν·) ἔκαμε καὶ τὰ ἀφιέρωσεν ἡ παραθυγατέρα του Ματίλδη εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον, μ' ὅλον ὁποῦ αὐτὴ ἐπὶ ζωῆς μόνον τὰ ἐξουσίαζεν, οὔτε ἠδύνατο κατὰ νόμον νὰ τὰ ἀπαλλοτριώσῃ. Θαυμαστὸς ἄνθρωπος! Ἄνθρωπος κατὰ τοὺς Παπολάτρας ἐξαίσιος, καὶ κατὰ πάντα μέγας, καὶ τελευταῖον

εἰς τὰ τέλη τοῦ ΙϚ'. καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ'. Αἰῶνος, κανονισμένος καὶ ἅγιος. Κατὰ τοὺς Παπομάστιγας δαίμων ἀλάστωρ καὶ ἀποτρόπαιος. Κατὰ τοὺς ἀπαθέστερον κρίνοντας καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ΚαθολικοΡωμάνων, ἄνθρωπος ἀμφιβόλου φήμης, ἐπιχειρηματίας, τολμηρότατος, καὶ θρασύτατος, διεκδικητὴς τῆς Παπικῆς Μονοκρατορίας μανικώτατος. Τοῦ Πάπα τούτου τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν συνέγραψε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ Βένων ὁ Καρδινάλις· καὶ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα περὶ αὐτοῦ διηγεῖται, ὅπου ὁ διάβολος δὲν φαίνεται κατὰ παράθεσιν ἐκείνου πονηρότερος. Ὁ Βαρόνιος χρονικῶν Τόμ. Β'. 1071. Τμήμ. 13, ἂν εἶναι (λέγει) νὰ πιστεύσωμεν εἰς ἕνα ἐχθρὸν, οὕτως ἤθελε γράψῃ ὁ Καϊάφας τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Si inimico credendum, sic scripserit Caiphas vitam Christi. Ἀλλ' ὁ Βένων ἦτον Καρδινάλις, καὶ νὰ καταισχύνῃ ψευδῶς μὲ τοιαῦτα τερατώδη ὑποκείμενα τὴν Καθέδραν τῆς Ῥώμης πῶς τὸν ἐσύμφερεν;

70.) Περὶ τὸ τέλος τοῦ Η. Αἰῶνος, ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ', ὅταν ἄρχησε δηλαδὴ νὰ ἀκολασταίνῃ ὁ Παπικὸς τύφος, καὶ νὰ ζητῇ ἀνυποστόλως ἤδη καὶ ἀνερυθριάστως τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν, ἐπρόβαλεν εἰς τὸ φῶς ἕνα σκότιον γέννημα· ἕνα συνάθροισμα πλέον παρὰ 80, Ἐπιστολῶν, γεγραμμένων τάχα ἐξ ὀνόματος καὶ γνώμης τῶν παλαιοτάτων τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπων, Κλήμεντος καὶ Ἀνακλήτου, καὶ Εὐαρίστου, καὶ τῶν ἑφεξῆς, ἕως τοῦ Πάπα Θεοδότου (Deus-dedit), τοῦ ἐν ἔτ. 614. Ἐν ᾧ ἀθροίσματι καὶ ἄλλα παρὰ τὰς ῥηθείσας Ἐπιστολὰς περιέχονται, Συνοδικά τινα ψηφίσματα, καὶ Ἀποστολικοὶ Κανόνες, καὶ περὶ τοῦ πῶς χρὴ τὴν Σύνοδον συναγείρεσθαι κτλ. Τὸ νόθον τοῦτο καὶ κίβδηλον βιβλίον, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων Παπικῶν Ἐπιστολῶν, ὠνομάσθη

Decrétales· τουτέστιν *Ἐπιστολαὶ ἀποφασιστικαί*. Ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἔπλασεν, ἢ τὰ ἐν αὐτῷ πεπλασμένα εἰς ἓν συνέλεξεν, ὀνομάζεται, *Ἰσίδωρος ὁ Μερκάτωρ*, ἢ ὁ *Πεκάτωρ*, (τοῦτο σημαίνει ὁ *ἁμαρτωλὸς*, καθὼς ἐκεῖνο ὁ *ἔμπορος*)· καὶ φαίνεται νὰ ἔζη περὶ τὸ 830. ἔτος. Ὁ σκοπὸς τῆς κακοπλαστίας ἦτον νὰ εὑρεθοῦν καὶ κάποια γράμματα παλαιὰ, ὁποῦ νὰ ἀποφασίζουν τὰ Παπικὰ κινήματα τὰ νέα, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας ζητουμένη μεγαλειότης, καὶ νὰ ἀποδειχθοῦν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Πάπων ὅτι δὲν εἶναι καινοτομίαι καὶ νεωτερισμοὶ, ἀλλὰ πρεσβύτατα, θεμελιωμένα εἰς τὰς ψήφους τῆς παλαιότητος. Ὁ Ῥώμης κατὰ τὰ ψηφίσματα ταῦτα, εἶναι ὁ ὑπέρτατος καὶ κυριώτατος δικαστὴς ὅλων ἁπλῶς τῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ παντὸς κόσμου. Εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἔκκλητος πανταχόθεν. Χωρὶς τὴν ἐκείνου βουλὴν οὔτε πρέπει οὔτε δύναται νὰ ἀθροισθῇ Σύνοδος οὐδεμία, οὔτε οἰκουμενικὴ, οὔτε τοπικὴ οὐδόλως· οὔτε ἂν ἀθροισθῇ, ἔχει τὸ κῦρος κτλ. Ἀπὸ Νικολάον τοῦ Ά. καὶ ἑξῆς οἱ Πάπαι αὐτὰ τὰ ψευδοδεκρετάλια εἰς πᾶσαν περίστασιν διεκωδώνισαν, καὶ ὡς γνώμονα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως τὰ ἐπρόβαλον. Ἀλλὰ τέλος πάντων εἰς τὸν πρὸ τούτου αἰῶνα τὸ ψεῦδος ἀνεκαλύφθη καὶ ἀπελέγχθη, καὶ ὡμολόγησαν τὴν ἀπάτην καὶ αὐτοὶ τῶν ἐκ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας οἱ δοκιμώτατοι, καὶ ζηλωταὶ ὄντες θερμότατοι. L'artifice de cet imposteur tout grossier qu' il étoit, trompa toute l' Eglise Latine. Τὸ σκευώρημα τοῦ ἀπατεῶνος τούτου, ἀγκαλὰ παχυλὸν καὶ χοντρὸν ἐξηπάτησεν ἅπασαν τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν. Ces fausses décrétales ont passé pour vraies pendant huit cens ans, et à peine ont-elles été abandonnées dans le siecle derniér. Αἱ ψευδοδεκρεταλες

αὗται ἐπέρασαν ὡς ἀληθεῖς εἰς διάστημα ὀκτακοσίων χρόνων, καὶ μόλις ἐγκατελείφθησαν καὶ ἀπεβλήθησαν εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἔσχατον. Ῥακ. Αἰῶν. Η. Ἄρθρ. Η. §. Έ. ς'.

71.) Αὐτὸς διώκων καὶ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, κατέφυγεν εἰς τὸ ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, καὶ ἤθελε πέσῃ τέως καὶ εἰς χεῖρας τοῦ πολεμίου, ὅς τις ἤδη ἐκυρίευεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἂν δὲν ἐπρόφθανεν ὁ Δοὺξ τῆς Ἀπουλίας Ροβέρτος ὁ Γυϊσκάρδος νὰ τὸν ἁρπάσῃ ἐκεῖθεν μετὰ δυνάμεως, καὶ νὰ τὸν φυλάξῃ εἰς τὴν Ἀπουλίαν· ἔνθα ἐν πόλει Σαλέρνῳ ἐσβέσθη τέλος ὁ πυρφόρος δαλὸς ἐκεῖνος ἔτ. 1085. ἀφ' οὗ ἄναψε τόσας φλόγας πολέμων καὶ ἀκαταστασιῶν εἰς ὅλα τὰ τῆς Εὐρώπης βασίλεια.

72.) Ἡ διακοπὴ τῆς Ἀλλαμανικῆς Αὐτοκρατορίας συνέβη ἀπὸ τὸ 1255, ἕως τὸ 1273. ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκρ. Κορράδου τοῦ Δ'. ἕως τὸν προβιβασμὸν Ῥοδόλφου Ά. τοῦ Ἀβσβούργου, ὅστις πρῶτος ἐκ τοῦ Σεβαστοῦ οἴκου τῆς Ἀουστρίας αὐτοκρατόρησεν· ἦν δὲ υἱὸς Ἀλβέρτου τοῦ Ἀβσβούργου Κάμητος ἐν τῇ Σουϊσσίᾳ, ἤτοι τῇ πάλαι Ἑλβετίᾳ· τοῦ ὁποίου τὸ γένος διαβὰν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν εἰς τὸ θῆλυ, ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἔτι Μεγαλειότητος καὶ καθ' ἡμᾶς βασιλεύει, καὶ βασιλευέτω εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα!

73.) Τὸν ἐν Ἔτ. 1453, ὑπὲρ τῆς πεσούσης τέως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Μωάμεθ τοῦ Β'. Κωνσταντινουπόλεως, γενναίως καὶ μεγαλοψύχως τὸ αἷμα ἐκχέαντα.

74.) Εἰς τὴν ἔξω καὶ πολιτικὴν πάντως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διοίκησιν, ὄχι βέβαια εἰς ὅσα ἀφορῶσι τὸ δόγμα, καὶ τὴν κανονικὴν διατύπωσιν· Ἐπειδὴ ποτὲ οἱ τῶν Ῥώσσων εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἁπλώσουν τὸ χέρι ἐπάνω εἰς τὴν Κιβωτὸν, οὔτε ἰδιοποιήθησαν τὴν ἐξουσίαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως· ἀλλεοτρόπως ἤθελεν

εὑρεθῇ πάλιν ἐν αὐτοῖς ἡ τερατώδης καὶ ἀσύμβατος τῶν δύο ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ συνέλευσις, ἥτις καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Συγγραφεῖ δὲν ἐγκρίνεται. Εἶναι λοιπὸν καταγέλαστος εἰς τὴν νεωτέραν αὐτοῦ Γεωγραφίαν ὁ Οὐδνέρος γράφων, ὅτι Πέτρος ὁ Μέγας ἀνέδειξεν ἑαυτὸν Πατριάρχην· καὶ τὰ πεπλασμένα Ῥωσσικὰ Ἀνέκδοτα φλυαροῦσιν ἔτι καταγελαστότερα, ὅταν θέλουν νὰ μᾶς παραστήσωσι τὸν Μονάρχην Ἥρωα ἱεραρχοῦντα καὶ ἱεροπράττοντα. Τί; εἶναι τάχα, ὡς τὰ Ἀργοναυτικὰ καὶ τὰ Τιτανικά, παναρχαιά τινα καὶ Κρονικὰ ταῦτα διηγήματα; ἢ ἡ Ῥωσσικὴ γῆ κεῖται εἰς τὴν Ἀντίχθονα, ὅπου τὰ συμβαίνοντα μένουν ἀθέατα καὶ ἀνιστόρητα, ὅθεν ἡ ἐλευθερία, ὅ,τι ἄντις καὶ θέλῃ ἐπ' ἀδείας νὰ καταψεύδεται; Ἀλλὰ ταῦτα ἂν ἔγιναν, χθὲς ἔγιναν, καὶ ἐκεῖ ἔγιναν, ὅτε καὶ ὅπου εὔκολον εἶναι καὶ πρόχειρον τινὰς νὰ πληροφορηθῇ. Ὁ συνετὸς ἐκεῖνος καὶ ἀοίδιμος Βασιλεὺς συνεβουλεύθη καὶ ἔκρινε συμφερώτερον τὸ νὰ διοικοῦνται τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ἀριστοκρατικῶς, πάρεξ Μοναρχικῶς· ὅθεν παραλύσας (καὶ τοῦτο πάλιν Ἐκκλησιαστικῇ ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ·) τὴν Πατριαρχικὴν ὑπεροχὴν, καὶ ἀντ' αὐτῆς διατάξας τὴν Σύνοδον· ἀνεκάλεσε καὶ ἐστερέωσε τρόπον τινὰ τὸ παλαιὸν πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας· ἐπειδὴ εἶναι φανερὸν, ὅτι ἡ Ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ῥωσσίας ἀναπληροῖ ἀδιαλείπτως ἐκείνην τὴν χρείαν, δι' ἣν οἱ παλαιοὶ ὅροι καὶ κανόνες διετύπωσαν, νὰ συγκροτοῦνται δὶς τοῦ ἔτους ἐν ταῖς μεγάλαις Ἐπαρχίαις αἱ τοπικαὶ Σύνοδοι.

75.) *Πρισκυλλιανὸς* Ἀβίλων Ἐπίσκοπος ἐν Ἱσπανίᾳ, πεσὼν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχαίων Γνωστικῶν, (τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς τοῦ Δ'. Αἰῶνος, Μάρκος τις ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Μέμφεως εἰς τὴν Ἱσπανίαν διαβὰς διέσπειρε), πρῶτον δι' ἀναφορᾶς τινῶν Ἱσπανῶν Ἐπισκόπων, δόγματι Γρατιανοῦ τοῦ

Αὐτοκράτορος μετὰ τῶν συναιρεσιωτῶν ἐξώσθη· εἶτα ἀποκατασταθεὶς, ὑπὸ Μαξίμου τοῦ κατὰ Γρατιανοῦ στρατεύσαντος καὶ τυραννήσαντος, διὰ δευτέρας τῶν εἰρημένων Ἐπισκόπων ἀναφορᾶς, ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν αὐτός τε, καὶ τέσσαρες τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ, ἐν Ἔτ. 385, ἐν τῇ πόλει Τρεβέρει. Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἱερὸς Μαρτῖνος ὁ Τουρῶνος. ἐσκανδαλίσθησαν εἰς τὸ κίνημα τῶν Ἱσπανῶν, ἀνόσιον κρίνοντες καὶ οὐκ εὐσεβὲς, ἄνθρωποι ἐκκλησιαστικοὶ, νὰ καταδιώκουν τοὺς ἐν πλάνῃ τινὸς αἱρέσεως πίπτοντας εἰς θάνατον. Καὶ τῷ ὄντι δὲν εἶχε πρὸ τούτου λάβῃ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τοιοῦτον παράδειγμα. Ἐκ τοῦ Πρισκυλλιανοῦ τούτου ἡ τῶν οὕτω καλουμένων Πρισκυλλιανιστῶν αἵρεσις, ἥτις ἔξω ἀπὸ τὰς μωρολογίας τῶν Γνωστικῶν, περιεῖχε καὶ τὰς ἀτοπίας τῶν Μανιχαίων, καὶ τοῦ Σαβελλιανισμοῦ τὴν δυσσέβειαν. Ἁπλώθη δὲ ἡ τῶν Πρισκυλλιανιστῶν αἵρεσις, καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Αἱρεσιάρχου διὰ πάσης τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ ἕως τοῦ Ϛ'. αἰῶνος ἔτι περιεφέρετο.

76.) Ὁ *Ἀλέξανδρος* οὗτος, Ἱσπανὸς ἦν τὸ γένος, καὶ κατέσχε τὸν θρόνον ἀπὸ 1492, ἕως τοῦ 1503. Ἐκλεχθεὶς, εὐθὺς ἀπέδωκεν εἰς τοὺς ἐκλέξαντας Καρδιναλίους τὰ χαριστήρια, τοὺς μὲν ἐξορίσας, τοὺς δὲ ἐν ζοφερᾷ εἱρκτῇ κατακλείσας, τοὺς δὲ καὶ βιαίῳ παραδοὺς θανάτῳ. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐγκρίτων Πολιτῶν τῆς Ῥώμης συχνοὺς διώλεσε καὶ κατέφθειρεν. Ἀνὴρ ἄπιστος εἰς τοὺς βασιλεῖς, μεθ' ὧν εἶχε συνθήκας, ὑπερήφανος πρὸς ἅπαντας τῆς γῆς τοὺς Δυνάστας, εἰς τὴν ἀπήνειαν καὶ σκληρότητα θηριώδης, εἰς τὰ ἀφροδίσια λαγνότατος, εἰς τὴν φιλαργυρίαν ἄπληστος καὶ ἀκόρεστος· ὅθεν τὸ δίστιχον:

Vendit Alexander claves, alteria, Christum;
Emerat ille prius; vendere jure potest.

SISMANOGLIO

Ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον:

Κλεῖδες Ἀλεξάνδρῳ, τεμένη, Θεὸς, ὦνια πάντα.
Ἔνδικα πιπράσκει, ἄττα καὶ ἐπρίατο.

Τὴν δὲ αὐτοῦ ἀκολασίαν ἐμφαίνει τὸ περὶ αὐτοῦ εἰρημένον, » ὅτι ἐγέμισε τὴν μὲν Ἱσπανίαν ἀπὸ πόρνας, τὴν δὲ Ῥώμην » ἀπὸ νόθους. Ἐξ τούτων οἱ δῆλοι ἀριθμοῦνται, υἱοὶ τέσσαρες, καὶ θυγατέρες δύο (ὁ Ῥακίνας ἀναφέρει τέσσαρας υἱοὺς, καὶ μίαν μόνην θυγατέρα τὴν Λουκρητίαν). Ὅθεν καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς πρότερον μὲν οὔσης ἐν χρήσει, ὕστερον δὲ κατ' ἀρχὰς τοῦ ΙΣ'. αἰῶνος ἀκυρωθείσης Κοπροκαθέδρας, ἐφ' ἧς ἐσυνήθιζον ψηφισθέντας νὰ καθίζουν τοὺς Πάπας, ἔπλεξαν ἐπάνω του τὸ ἑξῆς Ἡρωελεγεῖον·

Cur igitur nostro, mos hic nunc tempore cessat?
Ante probat quod se quilibet esse marem.

τουτέστι:

Τίπτε καταργήθη ἔθος ἤδη κεῖνο τὸ πρώην;
Πρὶν γὰρ ἅπας ἔργῳ δείκνυται ἀνδροσάθων.

Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐπιτύμβιον τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Λουκρητίας παρασταίνει ὅτι ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀσέλγεια ἔφθασεν ἕως ἐκεῖ ὁποῦ ἠμπορεῖ οὰ φθάσῃ.

Conditur hoc tumulo Lucretia nomine, sed re;
Thais, Pontificis filia, sponsa, Nurus.

Ὅπερ σημαίνει:

Ἐνθάδε Λουκρετίη κεῖτ' οὔνομα· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα,
Μαχλοτάτη θαΐς. Ἦν γὰρ Παππιὰς ἦδ' ἅμα πάντα·
Πρόσθε φίλη θυγάτηρ· μετὰ δ' εὐνέτις· ἔννυος εἶτα.

Καίσαρ Βοργίας ὁ υἱός του, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠὸν, μὲ τὸ παράδειγμα καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πατρὸς, καὶ μὲ τὴν ἀγχιστείαν Λοδοβίκου ΙΒ'. τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας πτερωθεὶς, ἀφ' οὗ φονεὺς τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ, καταπορθητὴς ὅλων

τῶν ἐν Ἰταλίᾳ τότε ἡγεμονικῶν φαμιλιῶν, καταπατητὴς παντὸς νόμου καὶ θείου καὶ ἀνθρωπίνου, ἐσκευώρησεν εἰς ἕνα συμπόσιον τὴν ἐπιβουλὴν (ὡς λέγουσι) νὰ φαρμακεύσῃ πάντας τοὺς δυνάμει καὶ πλούτῳ ὑπερέχοντας Καδιναλίους, διὰ νὰ κυριεύσῃ τοὺς θησαυρούς των, ἔγινε τέως ἐξ ἀπάτης καὶ πατροκτόνος· καὶ ὅταν ἤλπιζε νὰ πατήσῃ εἰς τὰ ἄκρα τῆς δυνάμεως, κατεκρημνίσθη εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἀθλιότητος, μὲ τὸ νὰ ἐκέρασε κατὰ λάθος ὁ οἰνοχόος τὸν Πάπαν, τὴν ἀπὸ τῆς πεφαρμακευμένης λαγήνου θανατηφόραν πρόποσιν. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι τὸ περὶ τούτου· (περὶ οὗ τινὲς ἀμφιβάλλουσιν) ὁ Πάπας βέβαια ἀπὸ τοῦ συμποσίου ἀπεχρέμψατο τὴν τυραννικὴν καὶ βιαίαν ψυχήν· καὶ ὁ θάνατος τοῦ Πατρὸς, ἔσυρεν ὀγλίγωρα τοῦ υἱοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν.

77.) *Ἰούλιος* ὁ Β'. πρὸ τοῦ προβιβασμοῦ αὐτοῦ, ὃς συνέβη ἐν Ἔτ. 1503. ὤμοσεν ἐνόρκως εἰς τοὺς Καρδιναλίους τάδε.· Α. νὰ μὴ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τῶν βασιλέων οὐδὲ νὰ ἑνωθῇ εἰς συμμαχίαν μετά τινος. Β'. νὰ μὴ ἐπιχειρίζεται τὰς μεγάλας τοῦ θρόνου ὑποθέσεις χωρὶς τὴν μετὰ τῶν Καρδιναλίων συμβουλὴν καὶ συγκατάνευσιν. Γ'. νὰ συγκροτήσῃ Σύνοδον Γενικὴν μετὰ δύο ἐνιαυτοὺς ἀπὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ πρὸς διόρθωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δ'. νὰ προτρέψῃ τοὺς χριστιανοὺς βασιλεῖς εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων. Καὶ ὤμοσε μὲν ὁ Ἰούλιος ταῦτα, καὶ ἀσυγχώρητον ἑαυτὸν καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου ἐκήρυξεν, ἂν τὰ παρέβῃ. Ἀλλ' ὡσὰν νὰ ἐφιλοτιμήθη ἔπειτα νὰ μὴ φυλάξῃ κανένα ἀπὸ ὅσα ὤμοσεν. Ἐπειδὴ μόλις ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον, εὐθὺς ἄρχησε νὰ φυσᾷ κατὰ τῶν βασιλέων, καὶ νὰ ἀνάπτῃ τὴν τοῦ πολέμου πυρκαϊάν. Βοηθούμενος πρῶτον ἀπὸ τὰ ἅρματα Λοδοβίκου τοῦ ΙΒ'.

ἐγύμνωσε τὸν Δυνάστην τῆς Βονονίας ἀπὸ τὰς χώρας αὐτοῦ. Ἔπειτα συμμαχίαν συστήσας μετὰ τοῦ εἰρημένου βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ μετὰ τοῦ τῆς Ἱσπανίας, καὶ μετὰ Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Καίσαρος, καὶ μετὰ πάσης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης, κατέδραμεν ἰσχυρῶς τοὺς Βενετοὺς, Ἔτ. 1508, καὶ ὅσον δὲν ἔφερε τὴν Ἀριστοκρατίαν εἰς τὴν ἐσχάτην καταστροφὴν καὶ ἐξώλειαν. Ἀκολούθως ἀντέστρεψε τὸν ἀγῶνα, καὶ συνάψας συμμαχίαν μὲ τοὺς Βενετοὺς, τοὺς ὁποίους πρότερον ἐπολέμει, ἄρχησε νὰ πολεμῇ τοὺς βασιλεῖς ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ἦτον σύμμαχος. Κατὰ τοῦ Γάλλου Λοδοβίκου ἄνοιξε τὸν πόλεμον ἀδιάλλακτον ἐπὶ προφάσει, ὅτι ἐκεῖνος δὲε ἐπρόσφερε τὴν χρεωστουμένην τῷ Ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἐτησίαν δασμοφοράν· ὅταν (λέγουσιν) ὅτι ῥίψας ὁ Πάπας μετὰ θυμοῦ εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν τὰς κλεῖδας τοῦ Πέτρου, ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ἀχρήστους, συμφέρον ἔκρινε νὰ ζωσθῇ τὴν Ῥομφαίαν τοῦ Παύλου. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἀπ' ἐκείνου προσωπικῶς ὁ ἴδιος ἐξῆγε τὰ στρατεύματα ὁ Θεῖος Πατήρ. Ἐφόρεσε τὴν περικεφαλαίαν ἀντὶ τῆς τιάρας, τὸν θώρακα ἀντὶ τοῦ ὠμοφορίου, καὶ ἁρπάζωντας εἰς τὴν ἀριστερὰν ἀντὶ τοῦ Εὐαγγελίου τὸν θυρεὸν, μὲ τὴν δεξιὰν ἀντὶ τῆς ποιμαντικῆς βακτηρίας, ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος. Ὅθεν πολιορκήσας τὴν Μιράνδολαν πόλιν, Ἰαννουαρίου 10. Ἔτ.
» 1511. παρέστη αὐτοπροσώπως εἰς τὴν πολιορκίαν ἔχων
» εἰς τὴν συνοδίαν αὐτοῦ τρεῖς Καρδιναλίους. Εἶχε δὲ τὸ
» κατάλυμα εἰς τὴν Καλύβαν ἑνὸς χωρίτου, εἰς μέρος ὅπου
» ἦτον ὑποκείμενος εἰς ὅλας τὰς Βομβάρδας τῆς πόλεως· Δὲν
» ἐσυλλογίζετο οὐδόλως οὔτε τὴν ἡλικίαν του, οὔτε τὴν ἀξίαν
του, οὔτε τὴν εὔλογον πρόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔδιδεν εἰς τὴν ἀθροιζομένην Σύνοδον πρὸς κατάκρισίν του. » Διέτρεχε τὴν
» παρεμβολὴν νυκτὸς καὶ ἡμέρας καββαλάρης εἰς τοὺς πλέον

» ἐπισφαλεῖς καὶ ἐπικινδύνους τόπους, ὅπου ἦσαν στημένα
» τὰ πυροβόλα ὄργανα, βιάζων τῶν πολιορκούντων τὰς ἐπι-
» πόνους ἐργασίας, στηρίζων εἰς τοὺς προσφυεῖς τόπους τὰ
» Κανόνια, διεγείρων καὶ προθυμοποιῶν τοὺς στρατιώτας
» πότε μὲ τὰς ὑποσχέσεις καὶ πότε μὲ τὰς ἀπειλὰς, καὶ μη-
» δεμίαν ἐπιθυμίαν ἄλλην ἐπιδεικνύμενος, παρὰ τὸ νὰ ἐξο-
» λοθρεύσῃ τοὺς πολιορκουμένους. Τοιαῦτα ἦσαν τοῦ κοινοῦ
» τούτου πατρὸς τῶν πιστῶν τὰ πατρικὰ σπλάγχνα, λέγει
ὁ Ῥακίνας Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Η. Ἄρθρ. Α. Ἀριθ. κ'. Τέλος πάντων καὶ ἐξεπολιόρκησε τὴν πόλιν κατὰ τὸν πόθον του· ἐπειδὴ προσβαλὼν γενναίως καὶ κατερείψας τὰ τείχη, εἰσέδραμεν ἰσχυρὰν ποιήσας τὴν ἔφοδον διὰ τοῦ χαλάσματος, θριαμβευτὴς ἀναβὰς καὶ τροπαιοφόρος, καίτοι ἐσχατόγηρως ὢν, ὡς ἤδη τὴν ἡλικίαν ἑβδομηκοντούτης. Τὸ ἀνήκουστον ἄλλοτε καὶ μόλις πιστὸν, πλὴν βέβαιον, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἱστορικοῖς θρυλλούμενον, ὅτι εἰς συμμαχίαν ἔλαβε τότε μὲ τοὺς Βενετοὺς, καὶ ἱκανὸν στράτευμα μισθοφόρων Τούρκων· Τίς; αὐτὸς ὁποῦ εἰς τὴν χειροτονίαν του ὡς εἴρηται, ὑπεσχέθη ἐνόρκως νὰ κινήσῃ τοὺς Χριστιανοὺς βασιλεῖς εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἱερὸν πόλεμον. Ἦτον αὐτὸς ὁ Πάπας ἐκτόπως φίλαρχος καὶ δοξομανὴς, ἀβέβαιος εἰς τὰς ὑποσχέσεις του καὶ ἀσύνθετος, θορυβώδης καὶ πολυτάραχος, ὁρμητικὸς καὶ Ἀρειμάνιος. Ἀλλ' εἰς αὐτὸν ὁ θρόνος τῆς Ῥώμης χρεωστεῖ ἀρκετὸν μέρος τοῦ κοσμικοῦ μεγαλείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασε. Ἐν ἔτει δὲ 1513. ἔπαυσε καὶ νὰ ζῇ, καὶ νὰ στρατεύῃ.

78.) *Λέων* ὁ Ι. ἐκ τοῦ κλεινοῦ γένους τῶν Μεδίκων, διεδέχθη Ἰούλιον τὸν Β'. τὴν Καρδιναλικὴν ἀξίαν ἤδη προκαταλαβὼν ἀπὸ ἔτους τρισκαιδεκάτου τῆς αὐτοῦ παιδικῆς ἡλικίας. Λέγεται, ὅτι κυοφοροῦσα τοῦτον ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶδεν

SISMANOGLIO MEGARO

ἐνύπνιον, ὅτι μέγαν τινὰ ἐγέννησε Λέοντα. ἐφάνη παιδείας ἐραστὴς καὶ λόγων, καὶ προστάτης τῶν ἐλλογίμων Ἀνδρῶν θερμότατος· ἔσχε δὲ τὴν ἀρετὴν ταύτην ὡς ἰδιάζοντα κλῆρον ὅλον τὸ γένος του. Ἦτον ὅμως ὁ αὐτὸς ἀμελὴς εἰς τὸ εἶδος τῆς ἱερᾶς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς μαθήσεως, ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἦτον εἰς τὴν τάξιν του ἁρμοδιωτέρα καὶ μᾶλλον προσήκουσα. Φαυλίζεται ὡς καταφρονητὴς τοῦ Χριστιανικοῦ σεβάσματος, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ὑποψίαν, ὅτι μόνον κατ' ἐμπορίαν ὑπεκρίνετο πολιτικευόμενος. Εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἀνεδείχθη οὐδὲν ἔλαττον τοῦ προκατόχου ἐπιῤῥεπής. Εἰς τὸ νὰ ὑψώσῃ τὴν Παπικὴν Μοναρχίαν, οὐδενὸς τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἢ τῶν μετ' αὐτὸν δεύτερος. Ἀνὴρ εἰς τὸ νὰ θησαυρίζῃ πορισμώτατος, εἰς τὸ νὰ ἀργυρολογῇ, δραστικώτατος εἰς τὸ νὰ καταδαπανᾷ, καὶ νὰ κατεξοδεύῃ τὰ συναθροιζόμενα προθυμότατος. Μεγαλοπρεπὴς εἰς πάντα καθ' ὑπερβολὴν, ἡδονικὸς, τρυφηλὲς, σπαταλώδης. Τοῦτον δύο Καρδινάλιοι, δι' ἑνὸς χειρούργου ὁποῦ τοῦ ἰάτρευε μίαν κρυφίαν πληγὴν, τὸν ἐπιβουλεύθησαν· Ἀλλὰ φωραθέντες, βασανισθέντες, καὶ ὁμολογήσαντες, ὁ μὲν ἐπλήρωσε τὸ σφάλμα μὲ τὴν ἀγχόνην, ὁ δὲ ἐξηγόρασε τὸ κατάκριμα μὲ τοὺς ἰδίους θησαυρούς· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. Ὁ Λέων μὲ ὅλον ὅμως τοῦ θανάτου τὸν κίνδυνον, δὲν ἄφησε τὰς τρυφάς του, ἀλλ' ἐφαίδρυνε τὴν ἐπιπεσοῦσαν ἀχλὺν τῆς ἀθυμίας, προσβιβάσας ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τριάκοντα νέους Καρδιναλίους, ἀντὶ ἑνὸς ὁποῦ ἔπνιξε. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Πρώτου καὶ ὑπερτάτου ποιμένος ἐπολιτεύοντο τότε εἰς τὴν Ῥώμην καὶ εἰς τὴν λοιπὴν τοῦ Πάπα ἐπικράτειαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἁπαξάπαντες. Ὁ ἀπολαυστικὸς καὶ ἄβρὸς καὶ λαμπρὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς βίος, ἐπολλαπλασίασεν εἰς τὸ Παπάτον τὰς χρείας, καὶ ἡ χρεία ἐπινοοῦσα καὶ ἐφευρίσκουσα νέους τρόπους προσόδων, κατεβάρυ-

νεν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς Εὐρώπης τῶν χριστιανικῶν Ἐθνῶν τὰς δασμοφοράς. Ὅθεν συνέβη τὸ ἐλεεινὸν καὶ ἀνίατον σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὑστερήθη τὸ ἥμισυ τῶν ὑπηκόων της.

79.) *Ἰνδουλγέντζια*, ἄφεσις, συγχώρησις, εἶναι κυρίως μία ὕφεσις καὶ συγκατάβασις τῆς ἐπιτεθείσης, ἢ ἐπιχρεωστουμένης ποινῆς, εἰς ἣν ὁ ἁμαρτήσας ὑπέπεσεν· ἐνίοτε δὲ καὶ τελεία λύσις. Ὡσὰν νὰ εἰπῇς, ἂν ὁ ἐξομολογηθεὶς ἐκανονίσθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν νὰ ξηροφαγήσῃ, φέρ' εἰπεῖν, ἡμέρας ἑκατὸν, ἡ Ἰνδουλγέντζια ὑποτέμνει τὸ βάρος τοῦ κανόνος, χαριζομένη τὸ νὰ ξηροφαγήσῃ ὁ κανονισμένος τρεῖς μόνας, ἢ καὶ καμμίαν, ἂν ἦναι Ἰνδουλγέντζια πλήρης. (Plenaria). Ὥστε αὐτὴ εἶναι μία ἐλάττωσις, ἢ ἀπόλυσις τῆς ἱκανοποιήσεως. Τὴν Ἰνδουλγέντζιαν ταύτην θεμελιουμένην εἰς τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀπειροτίμων τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ παθημάτων, καὶ τῶν τῆς παναγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου χαρίτων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἄθλων, ὧν ὑπέμειναν οἱ μάρτυρες καὶ ἀναχωρηταὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἅγιοι ὑπὲρ Χριστοῦ, τὴν ἔχει (λέγουσιν οἱ Ποντιφίκιοι) ὁ Πάπας μόνος εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Αὐτὸς εἶναι ἕνας θησαυρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ κλειδίον τὸ βαστᾷ μόνος ὁ Ῥώμης, καὶ ὄχι ἄλλος. Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος τῆς ἀποκαλύψεως » ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ » Δαυὶδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς » ἀνοίγει· Κεφ. Γ'. 7. μόνος αὐτὸς ἠμπορεῖ, ὅταν θέλῃ, τὸν θησαυρὸν τοῦτον νὰ τὸν ἀνοίξῃ καὶ νὰ τὸν σφαλίσῃ· ἢ ὅστις παρ' αὐτὸν ἄλλος ἐπιτροπικῶς λάβῃ τὴν ἄδειαν, καὶ πρὸς ἀρέσκειαν τὴν αὐτοῦ, πολὺ δηλαδὴ ἢ ὀλίγον διορισθῇ νὰ μοιράσῃ, ὅσον ἐκεῖνος βουληθῇ, καὶ ὅπως, καὶ ὅταν, καὶ ἐπὶ τινὶ συμφωνίᾳ, καὶ εἰς οὓς ἂν θέλῃ. Καθολικὰ ὅμως ἡ Ῥώμη ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς τὸν θησαυρὸν αὐτὸν δὲν τὸν σκορπίζει,

SISMANOGLIO

ἀλλ' ἐπιβάλλει ἕνα κάποιον χρέος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δεχθῇ ὅστις θελήσει νὰ μετέχῃ τοῦ πλούτου τούτου τῆς χρησότητος. Λόγου χάριν, πρέπει νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν δεῖνα Ἐκκλησίαν ἢ τὴν δεῖνα διωρισμένος νὰ λειτουργηθῇ, εἰς τὸ δεῖνα ἢ τὸ δεῖνα Ἀλτάριον νὰ γονατίσῃ, εἰς τὸ δεῖνα προσκύνημα, κτλ. νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, εἰς τὸ Λορέτον, εἰς τὸν Ἅγιον τάφον, κτλ. νὰ ἁρματωθῇ καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὸν δεῖνα πόλεμον, καὶ συχνὰ νὰ πληρώσῃ καὶ τόσα ἄσπρα. Τοῦτο τὸ ὕστερον κεφάλαιον ἀγκαλὰ συνεπτυγμένως ὁπωσοῦν πάντοτε περιέχεται καὶ εἰς τὰ ἄλλα, ὅταν ὅμως ἦναι καθ' ἑαυτὸ γυμνὸν καὶ ἀσκεπὲς καὶ ἀπερικάλυπτον, φαίνεται ὀλίγον βαρὺ καὶ δυσάρεστον· καὶ αὐτὸ ἐτάραξεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἱ. Λέοντος τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης. Αὐτὸς διὰ τὰς ὑπερβαλλούσας δαπάνας καὶ μεγαλοπρεπείας, ἤθελεν ἐκκενώσῃ ἂν εἶχε καὶ τοῦ Κροίσου τὰ θησαυροφυλάκια· ἔβαλεν ὅμως εἰς τὸν νοῦν του νὰ τελειώσῃ καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τὴν ὁποίαν ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἰούλιος ὁ Β΄. εἶχεν ἀρχήσῃ, διὰ νὰ ἔχῃ ὁ Θρόνος ἕνα Ναὸν μεγαλοπρεπέστερον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ τοιοῦτον ὁποῦ νὰ μὴ φαίνεται εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ὁ παρόμοιος· Εἰς οὖν τὴν τοῦ τοιούτου ἔργου κατασκευὴν ἀνάγκη ἦτον νὰ συνδράμουν προθύμως οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης διὰ νὰ ἐξαρκέσουν εἰς τὰ τόσα ἔξοδα. Ἀλλ' ἡ πρόφασις μιᾶς οἰκοδομῆς δὲν εἶχε τόσην δύναμιν νὰ καταπείσῃ τὸν κόσμον νὰ δώσῃ τὰ ἄσπρα του. Λοιπὸν προβάλλει σκοπὸν ἄλλον ὁ Λέων, ὅτι μελετᾷ νὰ ἀνοίξῃ πόλεμον διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τῶν Τούρκων τὸ βασίλειον, καὶ διὰ τοῦτο ἀνέωξε τὸν θησαυρὸν τῶν Ἰνδουλγεντζιῶν διὰ νὰ ἀνοίξῃ κάθε καλὸς καὶ εὐσεβὴς Χριστιανὸς τὸ πουγκί του. Διωρίσθησαν λοιπὸν εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην

ἐργαστήρια, καὶ ἐπιστάται διὰ νὰ πωλοῦν τὰς Ἰνδουλγεντζίας, καὶ νὰ συνάζουν τὰ καταβαλλόμενα χρήματα. Διὰ νὰ μὴν ἀργοπορῇ ἡ σύναξις γενομένης τῆς πράσεως ἐπὶ λεπτοῦ (λιανοπούλι.) ἠγοράζοντο τὰ πωλητήρια ἀπὸ πλουσίους μεταπράτας, καθὼς ἀγοράζονται τὰ βασιλικὰ Κομμέρκια, καὶ τὰ κοινῶς λεγόμενα Ἀπάλτα. Ἁπανταχοῦ γῆς οἱ μὲν πράτορες ἐκήρυττον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὴν ἄφεσιν, οἱ δὲ πράτορες ἐπωλοῦσαν ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον τὰ ἀφέσιμα γράμματα, οἱ δὲ πράκτορες ἐσύναζον ἀπὸ πόλεις καὶ κώμας καὶ χωρία τῆς πληρωμῆς τὰ ἀργύρια. Οἱ λαοὶ ἐξασπρίζοντο, οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἐπλουτίζοντο, καὶ οἱ χρυσοῖ αὐτοὶ ποταμοὶ ἀπὸ τὰ τόσα αὐλάκια ὁποῦ συνέῤῥεον, δὲν εἶχον τὰς πηγὰς, ἀλλ' εἶχον τὰς χωνεύτρας εἰς τὴν Ἑδὲμ τῆς Ῥώμης. Ὅθεν μέρος ἀνέβλυζε καὶ ἐξεχύνετο εἰς τοὺς φίλους καὶ οἰκείους, μέρος ἐπλημμύρει καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ Πάπα, καὶ μέρος ὄχι τὸ ὀλιγώτερον, (ὡς λέγουσιν), ἔβρεχεν ὡς χρυσοστάλακτος ὑετὸς, ὄχι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Δανάης, ἀλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀδελφῆς καὶ Δεσποίνης. Συνήθεια ἦτον ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Γερμανίαν (δὲν ἠξεύρω ἂν καὶ ἀλλαχοῦ·) νὰ διορίζωνται πράκτορες τῶν τοιούτων Ἰνδουλγεντζιῶν, οἱ Μοναχοὶ οἱ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Αὐγουστινιάνων· τότε δὲ ἐδιωρίσθησαν εἰς τὴν ὑπουργίαν ταύτην οἱ ἐκ τῆς τάξεως τῶν Δομινικάνων. Εἶναι φανερὸν, ὅποιος ἔχει εἰς χεῖρας του τὸ μέλι, λείχει, ἂν θελήσῃ, τὰ δάκτυλά του. Οἱ Αὐγουστινιάνοι ἠγανάκτησαν, ὅτι δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Λέων τὴν συνήθη τιμὴν, νὰ λάβουν αὐτοὶ τοῦτον τὸν κόπον. Αὐγουστινιάνος ἦτον τότε ὁ Γερμανὸς Λούθηρος ἐκ συμφορᾶς. Ἄνθρωπος ὀξὺς, καὶ θρασὺς, καὶ ἐπιχειρηματικὸς, καὶ πολύφωνος. Ἄρχησε νὰ ἀποδυσπετῇ, καὶ νὰ λακτίζῃ, καὶ νὰ ἀνθίσταται· ἄρχησε νὰ λαλῇ, καὶ νὰ ὑψώνῃ τὴν φωνὴν καὶ νὰ ἀκούεται·

Μὲ τὴν πρόφασιν τῶν Παπικῶν Ἰνδουλγεντζιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀτοπημάτων ἄρχησε νὰ πολεμῇ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν ἔπρεπεν. Ἰδοὺ πῶς αἱ Ἰνδουλγέντζιαι ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ῥωμάναν Ἐκκλησίαν τὴν ὀλέθριον στάσιν ὁποῦ τόσον τὴν ἐζημίωσεν.

* 80.) Χρηματικὴν ἐκτίμησιν τῶν ἁμαρτημάτων ἐδῶ νοεῖ ὁ Συγγραφεὺς, ἐκεῖνο ὁποῦ εἰς τὸν Γ'. Τόμον τῆς κατὰ Γένος αὐτοῦ Ἱστορίας, Κεφ. ρκγ'. πλατύτερον, καὶ οὐκ ἄνευ μαρτυριῶν παρασταίνει. Οἱ Ἐπίσκοποι ἐπωλοῦσαν εἰς τοὺς Κουράτους τὴν ἄδειαν νὰ ἔχωσι καθ' ἕνας ἀπὸ μίαν παλλακὴν, μὲ τὸ νὰ πληρώνῃ κατ' ἐνιαυτὸν ἕνα Σκοῦτον. Ὁ Κουράτος ἔπρεπε νὰ πληρώνῃ τὸ Σκοῦτον, εἴτε ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ τὸ προνόμιον, εἴτε καὶ μή. Ἕνας ὑποδιάκονος, ἢ Διάκονος, διὰ φόνου ἁμάρτημα ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ εἴκοσι τόσα Σκοῦτα. Ἕνας Ἐπίσκοπος ἢ Ἡγούμενος ἐξηγόραζε τὸν φόνον μὲ τριακοσίας γαλλικὰς λίτρας· (αὐταὶ ἦσαν σχεδὸν ἑκατὸν τουρκικὰ γρόσια.) ἡ κτηνοβατεία ἄξιζε λίτρας διακοσίας πεντήκοντα. Τὰ λοιπὰ ἔργα τῆς ἀσελγείας κατὰ βαθμὸν ἀναλόγως. Τὸ ἔτι ἀτοπώτερον ἦτον ὁποῦ ἠγοράζοντο μὲ τὰ ἀργύρια ὄχι μόνον τὰ περασμένα καὶ ἤδη πεπραγμένα ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα, τουτέστι τὰ ἐφεξῆς πραχθησόμενα. Ὁ Καρδινάλις τῆς Λοραίνας μετὰ δώδεκα τῶν περὶ αὐτὸν εὑρέθη νὰ εἶχε μίαν Ἰνδουλγέντζιαν, ἡ ὁποία τοὺς ἱκανοποίει νὰ ἠμποροῦν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ κάμουν τρεῖς ἁμαρτίας ὁ καθ' εἷς κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ ὄρεξιν τῆς καρδίας των, ὁποίας θελήσουν. Μία Δούκισσα τοῦ Βορβῶνος καὶ τῆς Ἀβερνίας, ἀδελφὴ Καρόλου τοῦ Η'. ἔλαβε τρόπον νὰ τῆς περφθῇ μία συγχώρησις, εἰς ὅσα διὰ παντὸς τοῦ βίου ἁμαρτήσῃ αὐτὴ, καὶ δέκα τῶν περὶ αὐτὴν, κατά τινας μόνον διατεταγ-

* Ἡ σημείωσις αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν προλαβοῦσαν 79.

μένας ἡμέρας. Τοῦ αὐτοῦ τύπου εἶναι καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἱστοροῦντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν τοῦ ΙΔ'. Αἰῶνος, διηγοῦνται ὁ Φλεουρῖνος Τόμ. Κ'. Βιβλ. γέ. Ἀριθμ. ιγ'. καὶ ὁ Ῥακίνας Τόμ. Ϛ'. Ἄρθρ. Α. §. VIII. λέγουσι γὰρ, ὅτι « οἱ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων Διαιτηταὶ, ἀφ' οὗ ἔπερναν » μίαν ποσότητα χρημάτων εἰς ποινὴν μιᾶς ἐπιδήλου ἁμαρ- » τίας, ἐζήτουν καὶ ἔπερναν καὶ ἄλλην μίαν ἴσην ποσότητα » διὰ τὴν εἰς τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα ἀνακύλισιν. » Φρικτὰ τῇ ἀληθείᾳ φαίνονται, καὶ ἄπιστα! Ἀλλ' ὡς τόσον ἐκεῖνος ὁποῦ τὰ διηγεῖται φέρει καὶ μάρτυρας. Ἦτον ἀθεοφοβία καὶ παντελὴς ἀπιστία ἐκείνη, ἢ δεισιδαιμονία καὶ ἐσχάτη ἄνοια; τὸ πρῶτον ἐγὼ κρίνω εἰς τοὺς πωλοῦντας, τὸ δεύτερον εἰς τοὺς ἀγοράζοντας. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸν μὴ φοβούμενος τί χρείαν εἶχε νὰ ἐξοδεύῃ τὰ ἄσπρα του; ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ εὑρίσκῃ εὐήθεις καὶ πεπλανημένας ψυχὰς ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε νὰ τὰ συνάζῃ.

81.) Πῶς οἱ Προτεστάνται ἀνεμόρφωσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως; αὐτὸς ὁ Συγγραφεὺς τὸ διασαφεῖ ἐν Γ'. Τόμ. τῆς ἐν Γέν. Ἱστορ. Κεφ. ρκδ'. γράφων ἐπὶ λέξεως: » Τὰ ἤθη » τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς (ἐξ ἐκείνου) ἔγιναν σεμνοπρεπέστερα, » ὁ κλῆρος τῆς Γαλλίας σοφώτερος. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν » ὅτι κατὰ γένος ὁ κλῆρος ἐδιωρθώθη ἀπὸ τοὺς Προτεστάν- » τας, καθὼς ἕνας ἀντίζηλος γρηγορῶν ζηλοτύπως εἰς τὸν » ἐναντίον του, γίνεται πλέον προσεκτικὸς καὶ περιεσκεμμένος.

82.) *Εὐαγγελικοὺς* ὠνόμασαν ἑαυτοὺς οἱ τοῦ Λουθήρου ἀκόλουθοι· ἰδιοποιήθησαν δὲ τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δῆθεν τὸ Εὐαγγέλιον ὑπὸ πολλῶν δεισιδαιμονιῶν περισκοτούμενον αὐτοὶ ἀποκαθάραντες, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τοῦ Κυρίου λόγια ὀρθότερον διδάσκοντες, καὶ ἀκριβέστερον τηροῦντες.

83.) *Ῥεφορμάτοι* λέγονται, καὶ *Εὐαγγελικορεφορμά-*

τοι οἱ περὶ Ζουβίγγλιον καὶ Καλβῖνον, ὡς ἄρα τὰ τοῦ Λουθήρου αὐτοὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταμορφώσαντες.

84.) Τῶν *Ἀναβαπτιστῶν* δηλαδὴ, ἢ *Μεμνονιτῶν*· τῶν *Σοκινιανῶν*, ἢ *Ἀντιτριντιαρίων* κτ. μετὰ γὰρ τὴν ἐλεεινὴν ἀναμόρφωσιν, μυρία τοιαῦτα ἀφωρίσθησαν κόμματα.

85.) Ποτὲ ἡ Ἐκκλησία ἡ ὀρθόδοξος δὲν ἐζήτησεν οὔτε ζητεῖ εἰς τὰ τέκνα της τὴν τῶν ὑπερφυῶν αὐτῆς καὶ ὑπὲρ νοῦν δογμάτων σαφῆ κατανόησιν. Αὐτὴ ζητεῖ μόνον μίαν ἁπλῆν εἴδησιν τῆς ἐκθέσεως τῶν παρ' αὐτῆς προβαλλομένων, μὲ μίαν ἀληθινὴν καὶ ἐγκάρδιον πίστιν, καὶ μὲ μίαν τελείαν καὶ ἀδίστακτον πληροφορίαν ψυχῆς εἰς ὅσα ὁ χορηγὸς τῆς πίστεως καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς Χριστὸς, τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐκείνους νομίμως διαδεξαμένων θεσπεσίων Πατέρων, ἐν οἰκουμενικαῖς πληρεστάταις Συνόδοις ἐδίδαξεν, ἐθέσπισεν, ἐκράτυνεν. Ἀναιρεῖ τὸ ὑψηλὸν δῶρον τῆς πίστεως, ὅποιος θέλει νὰ κατανοήσῃ τὰ πιστευτέα. Θρασυνόμενος τολμηρῶς νὰ ἀνοίξῃ τὸ φυσικὸν ὄμμα τῆς διανοίας εἰς τὰ ἀθέατα, ὑστερεῖται τὴν χάριν τῆς θείας ἐλλάμψεως, καὶ τυφλώττει ἀθλίως εἰς ἐκεῖνα ὁπού εἶναι κατὰ πίστιν μόνον θεατά. Εἰς τὰ ἀνθρώπινα πρῶτον ἡ ψυχὴ καταλαμβάνει εἶτα πιστεύει, τουτέστι πείθεται· εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια συμβαίνει τὸ ἐναντίον· πρῶτον πιστεύει, εἶτα κατανοεῖ, » *καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐ μὴ συνῆτε.*

86.) Καὶ ἡ Ἀποκάλυψις αὐτὴ ἐδόθη εἰς ὅσους ἔχουσιν ὄμματα πίστεως, διὰ νὰ ἰδοῦν τὸ ἀποκαλυφθὲν μὲ τὸ νὰ τὸ πιστεύσουν, ὄχι κατανοοῦντες καθαρῶς τὸν τρόπον τοῦ τελουμένου, ἀλλ' ὁμολογοῦντες εἰλικρινῶς τὸ τελούμενον. Οἱ ἀρνηταὶ τοῦ φρικτοῦ Μυστηρίου πείθονται εἰς ἐκεῖνο ὁπού βλέπουσι μὲ τὰ ὄμματα, καὶ αἰσθάνονται μὲ τὴν γλῶσσαν·

ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀντιτείνουσιν εἰς ἐκεῖνο ὁπού εἶπεν ἡ αὐτοαλήθεια, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους παρέλαβε καὶ ἐδίδαξεν ἡ Ἐκκλησία. Βλέπουσιν ἄρτον, νομίζουσιν οἶνον, ἀλλ' ὁ θεῖος Χρυσόστομος (περὶ Μεταν. Λογ. μά.) « μὴ (λέγει) μὴ ὅτι » ἄρτος ἐστὶν ἴδῃς, μηδ' ὅτι οἶνος ἐστὶ νομίσῃς· οὐ γὰρ ὡς » αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ· ἄπαγε! μὴ τοῦτο » νόει. Ὥσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, » οὐδὲ περισσεύει· οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ » μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. Διὸ καὶ προσερχόμενοι » μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίσητε μεταλαμβάνειν τοῦ θείου » σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν Σεραφὶμ τῇ λαβίδι τοῦ » πυρὸς, ἥνπερ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θείου σώματος μεταλαμβάνειν νομίζετε, καὶ ὡς τῆς θείας καὶ ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσιν, οὕτω τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν. » Ἡμεῖς λοιπὸν διὰ τὸν εἰπόντα « *λάβετε, φάγετε· » τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου· καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο » ἐστὶ τὸ αἷμά μου*, πιστεύομεν ὅτι αὐτὸ τοῦτο κυρίως καὶ παναληθῶς ἐστί. Τὸ δὲ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ γίνεται καὶ ἐστὶ δὲν πολυπραγμονοῦμεν. « Καὶ νῦν ἐρωτᾷς πῶς ὁ ἄρτος γίνεται σῶμα Χριστοῦ, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ ὕδωρ αἷμα Χριστοῦ; » κἀγὼ λέγω σοι, Πνεῦμα ἅγιον ἐπιφοιτᾷ, καὶ ταῦτα ποιεῖ » ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν..... Εἰδὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς, » πῶς γίνεται; ἀρκεῖσοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ Πνεύματος ἁγίου. » Δαμασκ. περὶ Ὀρθοδ. Πίς. Κεφ. ΙΔ'.

87.) Ὅσα ἐδῶ λέγει ὁ Συγγραφεὺς καθ' ἕνα τρόπον εἶναι εὔλογα, κατ' ἄλλον ὅμως νοούμενα εἶναι ἄτοπα. Οὔτε ἡ παντελὴς ἀδιαφορία εἰς τὰ τῆς πίστεως δὲν εἶναι εὐσεβὴς, οὔτε ἡ ἐμπαθὴς πάλιν καὶ θηριώδης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καταδρομὴ ὑπὲρ τῆς πίστεως, δὲν εἶναι χριστιανική. Ἡ ἔρις καὶ ἡ διχόνοια εἰς σύστασιν τῶν ὀρθῶν δογμάτων εἶναι ἀναγκαία

καὶ ἐπαινετὴ, ὅταν τινὰς τὴν διευθύνει καὶ τὴν οἰκονομεῖ κατὰ λόγον. Πῶς; ὁμολογῶν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι τὴν ἰδίαν πίστιν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ δυναστῶν γῆς, ἂν τύχῃ, καὶ βασιλέων καὶ τυράννων παῤῥησία καὶ ἀνεπαισχύντως· ἔχων ζῆλον θερμὸν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ διάπυρον, καὶ μέχρι χύσεως, ἂν χρειασθῇ, τοῦ ἰδίου αἵματος· ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς ἀνακρίνοντας, ἀπολογούμενος εἰς τοὺς διαβάλλοντας· ἐλέγχων καὶ ἐπιλυόμενος τὰς σοφιστικὰς τῶν λόγων πλεκτάνας ἐκείνων ὁποῦ σοφίζονται νὰ τὴν ἀνασκευάσουν· διδάσκων καὶ νουθετῶν ἐν πνεύματι πραότητος ἐκείνους ὁποῦ ποθοῦν νὰ μάθουν τὴν κατ' αὐτὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ φωτισθοῦν· διχονοῶν καὶ ἀντιφερόμενος ἐν πνεύματι ζήλου πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ἰσχυρογνωμονοῦσιν εἰς σύστασιν τῆς ἑτεροδιδασκαλίας καὶ τοῦ ψεύδους· καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀποτρεπόμενος καὶ ἀπεχόμενος τῆς πνευματικῆς κοινωνίας τῶν ἀλλοτριοφρόνων καὶ ἑτεροδόξων. Αὐτὴ ἡ διχόνοια κατὰ τούτους τοὺς ὅρους εἶναι δικαία καὶ θεοφιλὴς καὶ ὁσία. « Ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε Χριστιανοῖσιν. » Ἀλλ' ἡ ὑπὲρ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων ἔρις καὶ διχόνοια κατ' ἄλλον τρόπον ἠμπορεῖ νὰ εἶναι κακὴ καὶ ὀλέθριος, καὶ οὐδόλως εἰς τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόχριστον πρέπουσα· πότε; ὅταν καταντᾷ εἰς μίαν ἐμπαθῆ δυσμένειαν, καὶ ἀπάνθρωπον ἀπήνειαν καὶ ὠμότητα καὶ θηριωδίαν, καταδιώκουσα τυραννικῶς τοὺς ἀντιφρονοῦντας, καὶ βιάζουσα αὐτοὺς, καὶ καταδυναστεύουσα, καὶ πολυτρόπως ἀδικοῦσα, καὶ πολλάκις καὶ ἕως θανάτου ἀνιλεῶς ἐπιβουλεύουσα. Ἡ τοιαύτη πάντως δὲν εἶναι διχόνοια κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι πνεῦμα ἐλέους, καὶ μακροθυμίας, καὶ ἡμερότητος. Εἰς ἕνα λόγον, τόσον ἡ ὁμόνοια, ὅσον καὶ ἡ διχόνοια, ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη καὶ καλὴ καὶ κακὴ, κατὰ τὴν πρέπουσαν δηλαδὴ χρῆσιν ἐκεῖνο, καὶ τοῦτο

κατὰ τὴν κατάχρησιν. Ὅθεν καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν καλῶς ἀναγινώσκοντες τὸν Συγγραφέα μας, μὴ τύχῃ καὶ συνιστῶντας παρὰ τὸ δέον τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους ὁμόνοιαν, μᾶς ῥίψῃ εἰς τὴν ἀδιαφορίαν.

88.) *Περιττὰς*, ἄπαγε! (νομίζω) τὰς προεδρείας καὶ προστασίας ἐκείνας ὁ Συγγραφεὺς ἐννοεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος, αἱ ὁποῖαι μετὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ἐνωμένην ἔχουσι τὴν πολιτικὴν ἡγεμονίαν. Ἐν αἷς εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ τὰ δύο ἅμα. Ἐκείνας συντόμως, τὰς ὁποίας χρονολογῶν ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι συνέστησαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Ἀναρχίας, ὅταν περιῆλθεν ἡ Αὐτοκρατορία εἰς τὸν τοῦ Λουογσβούργου Ῥοδόλφον. Εἰδὲ κατ' ἄλλον τρόπον τοὺς διαφόρους τῆς Ἐκκλησίας βαθμοὺς ἐννοεῖ, ἐξ ὧν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ διακοσμεῖται Ἱεραρχία, βαρὺς ὁ λόγος, καὶ προπετέστερος. Περιττὴ ποτὲ δὲν εἶναι ἡ εὔτακτος διακόσμησις, τὴν ὁποίαν ἄνωθεν οἱ Θεηγόροι Ἀπόστολοι ἐκ θείας ἐπιπνοίας διέταξαν, καὶ ἀκολούθως οἱ μετ' ἐκείνους Ἱεροὶ Ἄνδρες καὶ θεοφώτιστοι εἰς Οἰκουμενικὰς πληρεστάτας Συνόδους κατησφάλισαν καὶ ἐστερέωσαν, καλῶς εἰδότες, ὅτι τάξει τὸ πᾶν καὶ καλλύνεται, καὶ κρατύνεται, καὶ οἰκονομεῖται.

89.) *Σαρμάται*, καὶ κατ' ἀποβολὴν ἐνίοτε τοῦ ρ. *Σαμάται*, οἱ καθ' ἡμᾶς Πολόνοι καὶ Λέχοι.

90.) *Μισσιοναρίους* οἱ Δυτικοὶ ὀνομάζουσι τοὺς εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀποστελλομένους εἰς ἔθνη διάφορα. *Μίσσιο* γὰρ παρ' αὐτοῖς ἡ ἀποστολὴ, καὶ *Μισσιονάριος* ὁ Ἀπόστολος, ἢ ὁ Ἀπεσταλμένος.

91.) Καθὸ νοεῖται χωρὶς τῆς Λιτουανίας, καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, τὰς ὁποίας ὁλοσχερῶς περιέχει τὸ τῆς Πολονίας κράτος.

92.) Κατ' ἀρχὰς καὶ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν οἱ Ἱστορικοὶ ἐδιώριζον τοὺς χρόνους, ἢ ἀπὸ καταβολῆς Κόσμου τόσους καὶ τόσους ἀριθμοῦντες, ἢ ἀπὸ Ἀβραάμ. Ἄλλοι κατὰ τὰς παρ' Ἕλλησιν Ὀλυμπιάδας· ἄλλοι ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Περσῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐλέγοντο χρόνοι τῶν Συρομακεδόνων· ἄλλοι μετὰ ταῦτα ἀπὸ Διοκλητιανεῦ, ἥτις καὶ ὠνομάσθη ἐποχὴ μαρτυρική, διὰ τὸν ἐπ' ἐκείνου τοῦ τυράννου γεγονότα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας φρικτὸν διωγμόν. Ἀλλὰ τέως κατὰ τὸν ς'. αἰῶνα ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἄρχησαν νὰ χρονολογοῦν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως, λέγοντες: *ἀπὸ τοῦ Σωτηρίου ἔτους, ἀπὸ Χριστοῦ, ἀπὸ τῆς Ἐνσάρκου οἰκονομίας*, κτλ. Πρῶτος δὲ ἱστορεῖται νὰ ἔγινε τῆς συνηθείας ταύτης εἰσηγητὴς Διονύσιος ὁ μικρὸς ἐπιλεγόμενος. Αὐτὸς Σκύθης ὢν τὸ γένος, Μοναχὸς τὸ ἐπάγγελμα, χρονολόγος τὴν σπουδήν, ἀντὶ τῆς ἀπὸ Διοκλητιανοῦ χρονικῆς ἀναμετρήσεως, εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐνσαρκώσεως χρόνους, ἀριθμήσας ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ 532. ἀγκαλὰ καὶ ἀναφέρεταί τις ἄλλος πρὸ τοῦ Διονυσίου τούτου, Μοναχὸς καὶ ἐκεῖνος Αἰγύπτιος, ὀνόματι Πανόδωρος, ἀρχηγὸς τοῦ τοιούτου ἔθους ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Ἀρκαδίου γενόμενος. Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῶν χρόνων, ἥτις καὶ Διονυσιακὴ καλεῖται, μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἐπεκράτησε καὶ κρατήσει, καὶ κρατεῖ. Ἔμεινεν ὅμως παρὰ τοῖς χρονολογοῦσι περὶ αὐτῆς κάποια διαφωνία· καὶ οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι τὰ Διονυσιακὰ ταῦτα ἔτη, καθὼς τὴν σήμερον ἀριθμοῦνται, δίδουσι περισσοτέρους, ἀπὸ ὅσους τῷ ὄντι ἀπὸ Χριστοῦ παρῆλθον, χρόνους 7, ἢ 8· οἱ δὲ ἐξ ἐναντίου ὅτι ὀλιγωτέρους, οἱ μὲν 1, οἱ δὲ 2, οἱ δὲ 3, οἱ δὲ 4, οἱ δὲ καὶ 5, ἕως τῶν 6. Ὅθεν οἱ μὲν τὸν προχρονισμὸν ὑφορώμενοι ἀφαιροῦσιν, οἱ δὲ τὸν μεταχρονισμὸν ὑποπτευόμενοι προσθέτουσι πλείονας ἢ ἐλάσσονας χρόνους, ὅταν θέλωσι κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην νὰ χρονολογήσουν τὴν ἐν χερσὶν ὑπόθεσιν αὐτῶν πρὸς ἀκρίβειαν. Οἱ δοκιμώτεροι τῶν χρονολόγων, ἴσως δὲ καὶ οἱ περισσότεροι κρίνουσιν, ὅτι ὁ Διονύσιος ἐπεβράδυνε 4 χρόνους τὸ ἀληθὲς καὶ κύριον ἔτος καθ' ὃ ἐπληρώθη ἡ ὑπερφυὴς τοῦ Κυρίου κατὰ σάρκα γέννησις· ὥστε κατὰ τούτους ἀνάγκη εἶναι νὰ ἔχωμεν, ἔτος ἤδη τὸ ἐνεστηκὸς 1772. Ἀλλ' οἱ Ἱστορικοὶ κοινῶς τὰς ἀκριβολογίας ταύτας ἀφίνοντες εἰς τοὺς ἰδίως χρονολόγους, ἀκολουθοῦσι τὴν τῶν ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος χρόνων ἐξαρίθμησιν, κατὰ τὴν ἐκ κοινῆς συμφωνίας ἐπικρατοῦσαν εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην συνήθειαν, λέγοντες εἰς τὸ παρὸν ἔτος, λόγου χάριν, 1768. καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζουσι τὴν Ἐποχὴν ταύτην, καθὼς καὶ ὁ Συγγραφεὺς ἡμῶν τὴν ὠνόμασεν, (ἐξ οὗ ἐπαρακινήθημεν νὰ κάμωμεν καὶ τὸ παρὸν σημείωμα, πρὸς εἴδησιν τῶν ἀμαθεστέρων, πρὸς οὓς ἀφορῶσι καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα ἡμῶν σημειώματα) *Ἐποχὴν κοινὴν*, ὡς παρὰ πᾶσιν ἤδη ἐν χρήσει ὑπάρχουσαν.

93.) Ἱστορεῖται ὅμως Μικίσλαος Δοὺξ τῆς Πολονίας, διὰ Δαυβρούκας τῆς συζύγου, ἥτις ἦν θυγάτηρ Βολεσλάου τοῦ Δουκὸς τῶν Βοέμων, τὴν Χριστιανικὴν πίστιν πρῶτος δεξάμενος ἐν ἔτ. 965.

94.) Εἰς τὰ Χρονικά του ὁ Συγγραφεὺς, ἔτ. 1004, λέγει ὅτι ὁ νέος τῆς Πολονίας Βασιλεὺς, χριστιανὸς ἤδη, εὑρίσκωντας εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἀσθένειαν ἑνὸς Βολεσλάου Δουκὸς τῆς Βοεμίας, τὸν ὑπέταξε, καὶ τὸν ἐξετύφλωσε, μιμούμενος τὴν μέθοδον τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

95.) Τὴν προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ ἄλλοις ὀνόμασι καὶ συμβόλοις καὶ τελεταῖς παρὰ τοῖς Ἐθνικοῖς, μὲ τόσην ἀδιαφορίαν μᾶς τὴν παρασταίνει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Συγγραφεὺς,

ὁποῦ ἤθελεν εἰπῇ τινὰς, ὅτι σκοπὸν αὐτὸς ἔχει νὰ κάμῃ ἐκ πλαγίου ἐνταῦθα ὡσὰν μίαν μικρὰν ἀπολογίαν τῆς δυσθέου πλάνης, καὶ νὰ στήσῃ ὄχι πολλὰ μακρὰν τῆς εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν εὐσεβείας, τὴν εἰδωλικὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἀσέβειαν. Ἀλλ' ἡμεῖς περὶ τῶν Ἐθνικῶν ἐδῶ ἀποκρινόμεθα μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῇ πρὸς Ῥωμ. Κεφ. Α. 18. κτλ. « Ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέ-» βειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κα-» τεχόντων. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερὸν ἐστὶν ἐν αὐ-» τοῖς· ὁ γὰρ Θεὸς αὐτοὺς ἐφανέρωσε· τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ » ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, » ἤτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς » ἀναπολογήτους. Διότι γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδό-» ξασαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ » ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ » ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ, » ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ » τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ » Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρ-» σίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς· οἵτινες » μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσε-» βάσθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, » ὃς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν. »

96.) *Ἐθνικοί*· Ὁ Συγγραφεὺς μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα Payens ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Pagani Παγάνοι, τὸ ὁποῖον σημαίνει Κωμήτας ἤτοι τοὺς ἐν Κώμαις οἰκοῦντας· διατὶ μετὰ τὴν ἅπλωσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οἱ ἐπιμείναντες εἰς τὴν πλάνην τῆς εἰδωλοθρησκείας, οἱόντινα λείψανα τῆς ἀθεότητος, ἐκατοίκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς Κώμας καὶ τὰ χωρία. Ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, καὶ ἐξῆς οἱ αὐτοῦ

υἱοὶ καὶ διάδοχοι ἀπηγόρευον ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς εἰδωλικῆς πλάνης τὴν ἄσκησιν· ὅθεν ἠναγκάζοντο οἱ δυσσεβεῖς θρησκευταὶ νὰ ἐπιτελῶσι τὰς ἑαυτῶν τελετὰς ἐν ταῖς Κώμαις καὶ ἐν τοῖς χωρίοις παρὰ μέρος ὑποστελλόμενοι.

97.) Τὰ κρίματα Κυρίου ἄβυσσος πολλή· τὸ νὰ ζητῇ λόγον περὶ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν, θρασύτης μεγάλη, ἀσέβεια, ἄνοια, μανία. Τόσαι χιλιάδες χρόνων πρὸ τῆς Οἰκονομίας παρῆλθον, καὶ ἐξαιρουμένης μιᾶς μικρᾶς γωνίας ἐν τῇ γῇ, τῆς Ἰουδαίας λέγω, ἔνθα μόνον γνωστὸς ἦν ὁ Θεὸς, τὰ λοιπὰ πάντα Ἔθνη, γενεαὶ γενεῶν, κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐσκοτίζοντο. Μετὰ τὴν Οἰκονομίαν κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἄρχησε νὰ πληθύνεται ὁ Χριστιανισμὸς, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἔμενον τετυφλωμένοι εἰς τὴν ἀσέβειαν. Ἐδυναμώθη τέως μὲ τὴν ἀδυναμίαν ἡ πίστις, ἄρχησε νὰ τελειοῦται ἐν ἀσθενείᾳ αὐτῆς ἡ δύναμις, καὶ μὲ ὅλους τοὺς φρικτοὺς διωγμοὺς ὁποῦ ἀπὸ τόσους τυράννους, καὶ μὲ ὅλας τὰς σφοδρὰς λογομαχίας καὶ ἔρεις καὶ ἐναντιώσεις ὁποῦ ἀπὸ τόσους Αἱρετικοὺς τὸ κήρυγμα ἐδοκίμασεν, ἐξαπλώθη ἕως εἰς τὰ πέρατα τοῦ γνωστοῦ κόσμου, ἀλλὰ δὲν ἄνοιξαν οἱ περισσότεροι τὰ ὄμματα εἰς τοῦτο τὸ φῶς. Ἐφάνησαν κλητοὶ πολλοὶ, ὄχι ὅλοι· καὶ ἀπὸ τοὺς κλητοὺς πάλιν τούτους, οἱ ἐκλεκτοὶ ὄχι οἱ περισσότεροι, ἀλλὰ ὀλίγοι· Τί διὰ τοῦτο; ἔχομεν ἡμεῖς διὰ τοῦτο νὰ συγχύσωμεν τοὺς ἀδοκίμους μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς, καὶ μὲ τοὺς κλητοὺς τοὺς ἀκλήτους; πρέπει διὰ τοῦτο νὰ συστήσωμεν ἀδιαφόρως ἀπὸ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον ἕνα σύστημα σωζομένων; ἄπαγε! Τοῦτο ὄχι μόνον ἀνατρέπει ἐκ θεμελίων τὴν πίστιν, ἀλλ' ἔτι μάχεται καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον· ὄχι μόνον ἀναιρεῖ τὴν Γραφὴν, ἀλλὰ καταργεῖ καὶ τὴν θείαν δικαιοσύνην. Εἰς τὴν βασιλικὴν πόλιν ἐδῶ τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιώσεως, ἐκεῖ τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς

δόξης » οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν, καὶ ποιῶν βδέ-
» λυγμα καὶ ψεῦδος, εἰμὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς
» ζωῆς τοῦ ἀρνίου. Ἀποκ. ΚΑ. 27. Ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ
» φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολά-
» τραι, καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. ΚΒ'. 15. Μηδένα
δὲ σκανδαλιζέτω ἡ ὀλιγότης τῶν πιστευόντων, καὶ ἔτι μᾶλ-
λον τῶν σωζομένων. Ὁ στοχασμὸς οὗτος δὲν πρέπει νὰ
προξενῇ μίαν ἀξιοκατάκριτον κακοπιστίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ
γεννᾷ ἕνα φόβον σωτηριώδη. Τὸ ποίμνιόν του ὁ Σωτὴρ ἡμῶν
καὶ Θεὸς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τὸ ὠνόμασε ποίμνιον μικρὸν,
εἰς αὐτὸ μόνον εὐδοκιμεῖ, αὐτὸ μόνον ὡς ἴδιον τὸ γνωρίζει.
Αὐτὸς γινώσκει τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ γνωρίζει τὰ πρόβατά
του, καὶ ἀπὸ τὰ πρόβατά του γνωρίζεται· *καὶ γινώσκω τὰ*
ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Ἂς φροντίσῃ λοιπὸν
καθ' ἕνας καὶ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ γνωρισθῇ μὲ τὸ νὰ ὑπο-
ταχθῇ εἰς αὐτὸν τὸν ποιμένα, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἡ φωνὴ
αὐτοῦ πανταχοῦ ἠκούσθη, καὶ ἀκούεται, καὶ θέλει ἀκουσθῆ.
Τὸ φῶς τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας περιήστραψεν εἰς ἀρ-
κετὸν μέρος τοῦ κόσμου, καὶ θέλει ἀστράψει καὶ εἰς πάντα
τὰ πέρατα νὰ τὸ ἰδοῦν καὶ οἱ Ἐθνικοὶ, καὶ οἱ Ἰσραηλῖται,
« ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν Ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτω πᾶς
» Ἰσραὴλ σωθήσεται. » Πρὸς Ῥωμ. ΙΑ. 26. Ὅθεν θέλει συ-
σταθῆ τέως ὑφ' ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ποιμένι ἡ μία καὶ μόνη
πλήρης καὶ τελεία ποίμνη, εἰς τὴν ὁποίαν μόνοι ἐκεῖνοι ὡς
πρόβατα θέλει καταγραφοῦν, ὅσοι νὰ καταγραφοῦν παρὰ τῷ
Θεῷ εἶναι ἄξιοι.

98.) Συλλογιζόμενοι οἱ Σοφοὶ τοῦ κόσμου, ὅλον ὁμοῦ τὸ
πλῆθος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ παρὸν ζῇ
διεσπαρμένον εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῆς γῆς· καὶ διαμερίζον-
τές το ὁλοσχερέστερον εἰς μέρη τριάκοντα, λέγουσιν, ὅτι τὰ

πέντε τριακοστημόριά εἶναι Χριστιανοὶ, τὰ ἓξ Μωαμεθανοὶ,
τὰ λοιπὰ δεκαεννέα Ἐθνικοὶ καὶ εἰδωλολάτραι. Καὶ κατὰ
τὸν λόγον τοῦτον πλέον παρὰ τὰ τρία τεταρτημόρια, ὡς ἐδῶ
λέγει ὁ Συγγραφεύς μας, τουτέστι τὰ πέντε ἑκτημόρια, (ὁποῦ
δίδουσι τεταρτημόρια τρία, καὶ τριτημόριον ἔτι τοῦ τετάρ-
του.) τῆς εἰς τὴν πίστιν κλήσεως ἀκόμι δὲν ἠξιώθησαν. Ἂν
τινὰς λογαριάσῃ καὶ τὸν καιρὸν τὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου
ἕως τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν πρὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χριστια-
νοσύνης, ἡ διαφορὰ παρίσταται ἀσυγκρίτως μεγαλητέρα.
Ἂν διαχωρίσῃ ἔτι ὁ λογαριαστής μας καὶ ἀπὸ τοὺς Χριστια-
νοὺς μόνους εἰς ἕνα μέρος τοὺς ὀρθοδόξους, ἂν ἐκλέξῃ τέως
καὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους μόνους τοὺς σωζομένους, ἡ ὀλιγότης
τούτων πρὸς ἅπασαν τὴν ἀπὸ καταβολῆς ἕως τῆς συντελείας
ἀνθρώπινον φύσιν, εἶναι ἐξαισία. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸ πρᾶγμα.
Ἀλλ' ὁ πιστὸς ἐκ τούτου τοῦ ἀναλογισμοῦ δύο συμπεράσμα-
τα ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ, καὶ τὰ δύο ὠφελιμώτατα. Πρῶτον
θέλει στερεωθῆ μᾶλλον διὰ τὴν πίστιν του, βλέπωντας
πραγματειωδῶς ἀληθεύουσαν τὴν Εὐαγγελικὴν ῥῆσιν, *ὀλίγοι*
οἱ ἐκλεκτοί· καὶ τὴν ἄλλην, *ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι.* Δεύτε-
ρον θέλει συλλάβει εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα φόβον ἔνθεον καὶ σω-
τηριώδη, διὰ νὰ ἐπιμελῆται μὲ προσοχὴν μεγάλην τὴν σω-
τηρίαν του· « ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀνα-
στράφητε. » Ἐπις. Πέτ. Α. Κεφ. Α. 17. δεόμενος ἀπαύστως
τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ νὰ τὸν ἀξιώσῃ τῆς αὐτοῦ χάριτος, διὰ νὰ
εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τῶν
σωζομένων.

99.) Οἱ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τοῦτο ἀδίκως διαβάλλονται
ὑπὸ τοῦ Συγγραφέως, ὅτι καθ' ὑπόκρισιν πλάττονται. Ἡ Ἐκ-
κλησία πᾶσα ἐξ ἀρχῆς ἁπλάστως καὶ ἀνυποκρίτως οὕτως
ἐφρόνησε, καὶ ἡ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἡ τῆς Δύσεως· καὶ εἶναι

SISMANOGLIO

ἀνάγκη καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ μετὰ βεβαιότητος καὶ πληροφορίας ἀδιστάκτου νὰ ἔχουν τοῦτο τὸ φρόνημα. Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, μία σωτηρίας ὁδός. Ἂν δώσωμεν τὴν ψῆφον εἰς τὴν τυφλὴν κρίσιν ἑνὸς ἀνθρώπου ὅστις νοσεῖ ἀδιαφορίαν εἰς τὰ τῆς πίστεως, ὁποῦ θέλει νὰ εἰπῇ, ἂν δώσωμεν τὸ κλειδὶ εἰς τὸ χέρι ἑνὸς, ὁ ὁποῖος ἔχοντας ὅλας τὰς θρησκείας ἰσοδυνάμους δὲν ἔχει ἀκολούθως οὐδεμίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνοίγει τοῦ παραδείσου τὰς πύλας εἰς ὅλους ἐπίσης, καὶ εἰς τὸν πιστὸν, καὶ εἰς τὸν κακόπιστον, καὶ εἰς τὸν ἄπιστον. Ὁ κακόφρων Ζουΐγγλιος εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς Φραγγίσκον τὸν Ἀ. Βασιλέα τῆς Γαλλίας εἰσάγει εἰς τὸν παράδεισον χωρὶς δυσκολίαν καὶ τὸν Ἡρακλῆν, καὶ τὸν Θησέα, καὶ τὸν Σωκράτην, καὶ τὸν Ἀντίγονον, καὶ τὸν Νουμᾶν, καὶ τὸν Κάμιλλον, καὶ τοὺς Κάτωνας, καὶ τοὺς Σκιπίωνας. Ὁ Συγγραφεὺς τοῦ πλασματικοῦ Ἱστορήματος, ᾧ ἐπιγραφὴ *Βελισάριος*, τὸ ὁποῖον διεδόθη μὲ τόσην φήμην, καὶ ἐπροξένησε τόσην ταραχὴν εἰς τὰς ἡμέρας μας, συναριθμεῖ (Κεφ. ΙΕ.) εἰς τὸν χορὸν τῆς ἄνω μακαριότητος καὶ δόξης, καὶ τοὺς Τίτους, καὶ τοὺς Τραϊανοὺς, καὶ τοὺς Ἀντωνίνους. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ζουΐγγλιον τὸν ἀπερράπισεν ἐκ πολλοῦ γενναίως ὁ σοφὸς Βοσσουέτος (Histoir des Variations, Tom. I. Livre seconde p. 73.) τὸν δὲ Βελισάριον τὸν ἀπέλεγξαν καὶ τὸν κατεδίκασαν νεωστὶ οἱ ἐν Σορβόνῃ τῆς Γαλλίας Θεολόγοι διὰ τοῦ πέρυσιν Ἔτ. 1767. Ἰουνίου 27.) ἐκδοθέντος παρ' αὐτῶν ἐλέγχου, δείξαντες, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι *ψευδὴς, ἐναντία καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως· εἶναι τολμηρὰ καὶ θρασεῖα, ἐναντία καὶ εἰς τὴν ἱερὰν γραφὴν, καὶ εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν· καὶ ὅτι πτέει φανερὰν τὴν κακοδοξίαν καὶ αἵρεσιν.* Ὁ Συγγραφεύς μας καὶ εἰς ἄλλα

πολλὰ μέρη τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ φαίνεται νὰ ἀρέσκεται ὑπερβαλλόντως εἰς τὴν τοιαύτην κακοφροσύνην, καὶ ἰδοὺ κατὰ πάροδον καὶ ἐδῶ τὴν ἀναμασσᾷ, καὶ τὴν εὑρίσκει ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὑπὲρ μέλι γλυκάζον. Αὕτη καθολικὰ εἶναι ἡ γνώμη τῶν λιβερτίνων καὶ τῶν ἀθρήσκων· χαρίζουν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ εἰδωλολάτρας ἐκείνην τὴν μακαριότητα, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ὀλίγον ἐλπίζουσι, καὶ παρηγοροῦν τοιουτοτρόπως ἑαυτοὺς, δελεάζοντες τὴν ἑαυτῶν ἀνελπιστίαν· καταλέγουσι τινὰς τῶν ἡρώων τῆς παλαιότητος, ἄνδρας ὁποῦ ἀνάμεσα εἰς πολλὰς κακίας ἄφησαν εἰς τὸν κόσμον κάποιαν φήμην διά τινα προτερήματα, καὶ καταγράφουσιν ἐπ' ἐξουσίας εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἔζησαν τῷ ὄντι καλῶς παρὰ εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ματαιοφρόνων. Καὶ εἶναι ὁποῦ θέλουσι νὰ δείξουν τάχα, ὅτι τιμῶσι τὴν ἀρετὴν, εἰδὲ καὶ δὲν ἐντρέποντο, ἤθελαν μᾶς συγκατατάξουν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Ἀρίστιππον, ὁμοῦ μὲ τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Ἐπίκουρον, μὲ τὸν Τίτον καὶ τὸν Τραϊανὸν, τὸν Νέρωνα καὶ τὸν Καλλίγολαν, καὶ τὸν Σικελιώτην Διονύσιον, καὶ τὸν Φάλαριν τὸν Ἀκραγαντῖνον. Ματαιοῦνται ὅμως ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν οἱ δύστηνοι οὗτοι φιλόσοφοι, καὶ δόξαντες εἶναι σοφοὶ τῷόντι ἐμωράνθησαν. Ἡμεῖς ἔχομεν παρὰ τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ προκεκηρυγμένην περὶ τούτου τὴν ψῆφον. Αὐτὸς μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι θέλει διακρίνει οὐ μόνον τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, ἀλλ' ἔτι καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν προβάτων· τὰ ἀκούοντα τοῦ ποιμένος τὴν φωνὴν, ἀπὸ τῶν παρηκόων καὶ ἀπολωλότων· Αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς τὸ ἐμήνυσεν, ὅτι » ἔχει τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλω» να αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς ἀποθήκας, τὸ δὲ ἄχυ» ρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

100.) *Βόλγα*, Ποταμὸς, ὁ Ῥὰ πάλαι καλούμενος, ἐκβάλλων εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

161.) *Γάγγης*, ὁ μέγιστος τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικὴν ποταμῶν.

102.) *Ἀννίων*, ποταμὸς ἐξ Ἄλβης ῥέων τῆς πρὸς Μαρσοὺς Λατινικῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῇ πεδίου μέχρι τῆς πρὸς τὸν Τίβεριν συμβολῆς. Στράβ. Γεωγρ. Βιβ. Ἑ. Τούτου μέμνηται καὶ Πολύβιος ἐν Παρεκβ. ἐκ τῆς θ'. τῶν Ἱστορ. §. Ἑ. Οὗτος *Παρεούσιος* πρότερον ἐκαλεῖτο, ὠνομάσθη δὲ *Ἀννίων*, ὅτι Ἄννινος ὁ Τούσκων βασιλεὺς ἐν αὐτῷ ἐπνίγη, ὅταν Κάθητος ἥρπασε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Σαλίαν, καὶ τὴν ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην. Πλούτ. περὶ Παραλλήλ. Ἑλλην. καὶ Ῥωμαϊκ.

103.) Τῷ ὄντι κατεπαίρει κατὰ τοῦ Θεοῦ τὸ τῶν λογισμῶν ὕψωμα ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν μένει εἰς τὰ ἐκπεφασμένα ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ ταῖς ἀποφάσεσι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ ζητεῖ λόγον, διατὶ οὕτως, ἢ οὕτως ἐδικαίωσεν.

104.) Σιγισμοῦνδος ὁ Αὔγουστος ἀναγορευθεὶς Βασιλεὺς τῆς Πολονίας ἐν ἔτει 1548, δὲν ἐμιμήθη τὸν πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ τῆς Λουθηρανικῆς αἱρέσεως ζῆλον, ὅθεν ἄρχησαν νὰ διασπείρωνται εἰς τὸ ἐκεῖ ἔθνος κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὰ Λουθήρου φρονήματα. Οἱ νέοι τῶν Πολόνων σπουδάζοντες εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Βιττεμβέργης καὶ τῆς Λειψίας ἐποτίζοντο τὰς καινοτομίας, καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἐπότιζον τοὺς συμπολίτας των. Τινὲς τῶν ἐκεῖ Διδασκάλων δὲν ἔλειπον ὁμοίως νὰ κατηχοῦν εἰς τὰ αὐτὰ δόγματα τοὺς αὐτῶν μαθητὰς, ὅθεν ἐντὸς ὀλίγου συνεκροτήθησαν εἰς τὴν Λεχίαν διάφοροι Λουθηρανικαὶ Ἐκκλησίαι. Δὲν ἠμέλησαν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ οἱ Καλβινισταὶ νὰ ἀποστείλουν εἰς τὸ αὐτὸ Ἔθνος καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν κήρυκας, καὶ ἔσυρον καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἴδιον μέρος πολλοὺς προσηλύτους. Τὰ νέα κόμματα τὸ μὲν

πρῶτον κατ' ἀλλήλων ἀντιφερόμενα ἦσαν πολέμια, ἀλλ' ἰδόντες ὅτι συνέφερεν εἰς αὐτοὺς ἡ ἕνωσις, συνῆψαν τὰς δυνάμεις ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν Καθολικορωμάνων, οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ ἄναψε τὸ κακὸν, πλέον δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸ σβέσουν. Καὶ λοιπὸν τῶν Προτεστάντων αἱ φατρίαι κατίσχυσαν τέως ἐν Πολονίᾳ, εἰς τρόπον ὅτι ἐν ἔτει 1587. ἔλαβον αὐτοὶ ἐκ κοινοῦ τῆς Ἀριστοκρατίας θεσπίσματος ὁλόκληρον τὴν ἄδειαν, νὰ ἐπιτελῶσιν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὴν ἰδίαν συνείδησιν. Ἔμεινεν ὅμως πάντοτε ἡ τῶν Καθολικορωμάνων Ἐκκλησία ἐν τῇ Πολονίᾳ, ἡ βασιλεύουσα, ὅτι καὶ οἱ Βασιλεῖς κατὰ νόμον τῆς Ἀριστοκρατίας, πρέπει νὰ ἦναι τῆς Ῥωμάνας κοινωνίας τέκνα γνήσια.

105.) Εἰς τὸν Δ'. τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνα μία θεοσεβὴς καὶ χριστιανικωτάτη γυνὴ εὑρεθεῖσα εἰς τοὺς πάλαι μὲν Ἴβηρας, νῦν δὲ Γεωργιανοὺς καλουμένους αἰχμάλωτος, μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἰάσεων, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ Θεοῦ διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῆς ζωὴν καὶ πολιτείαν, θεραπεύσασα τὴν ἐκεῖ Βασιλίδα ἀνιάτως πάσχουσαν, εἵλκυσε μὲν αὐτὴν εἰς τὴν εὐσέβειαν, εἵλκυσε δὲ δι' αὐτῆς καὶ τὸν Ἡγεμόνα τοῦ ἔθνους, καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, βασιλεύοντος.

Εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ς'. Θεοδελίνδα ἡ Ἀνταρέως τοῦ Βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων σύζυγος χηρεύσασα, καὶ ὑποταξασα καὶ ἑαυτὴν, καὶ τὸ βασίλειον αὐτῆς εἰς Ἀγιλοῦλφον τὸν Δοῦκα τοῦ Ταυρίνου, ἐσαγήνευσεν αὐτόν τε καὶ τὸ γένος ἐφεξῆς τῶν Λογγοβάργων, εἰς τὴν πρὸς Χριστὸν πίστιν. Ἔτει 587.

Εἰς τὸν Ζ'. Ἐδελβούργη θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Καντίου (Kent). Ἐθελβέρτου, λαβοῦσα εἰς Ἄνδρα Ἐδβῖνον τὸν Ἑ. βασιλέα τῆς Νορθουμβρίας, τὸν τότε κράτιστον μεταξὺ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ δυναστευόντων, ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς τὴν Χριστια-

νικὴν θρησκείαν· ὅθεν οὗτος πιστεύσας, καὶ κατηχηθεὶς ὑπὸ Παυλίνου τοῦ χρηματίσαντος πρώτου Ἐπισκόπου τῆς πόλεως Ἴορκ, ἠξιώθη τοῦ βαπτίσματος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἔτ. 627.

Εἰς τὸν Θ'. ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, αἰχμάλωτος εὑρεθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῆς μητρὸς, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν καλῶς μυηθεῖσα, εἶτα ὑπὸ τῆς Αὐγούστης ἐλευθερωθεῖσα, ἐδίδαξε τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀδελφὸν, καὶ οὕτω κατέβαλεν εἰς τὸ ἔθνος της τὰ πρῶτα τοῦ χριστιανισμοῦ σπέρματα περὶ τὸ 842.

Κατὰ τὸ μέσον ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, Γισέλα θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Λωθαρίου τοῦ νεωτέρου, ἐδόθη εἰς γυναῖκα Γοδοφρίδῳ τῷ ἐκ τῶν Νορμάννων, νικητῇ τῆς Φρισίας, ἐπὶ συνθήκῃ καὶ συναινέσει νὰ δεχθῇ καὶ οὗτος τὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἔτ. 850.

Κατ' ἀρχὰς δὲ τοῦ Ἱ. αἰῶνος Ῥόλλων Δοὺξ τῶν Νορμάννων, κύριος ἤδη καταστὰς ἑνὸς μέρους τῆς Γαλλίας, νυμφεύεται τὴν θυγατέρα Καρόλου τοῦ ἁπλοῦ ἐπονομασθέντος βασιλέως τῶν Γαλλιῶν, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ χριστιανίσῃ καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Νορμάννοις. Ἔτ. 912.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ Ἱ. Μικίσλαος ὁ τῆς Πολονίας, ἐπέστρεψεν, ὡς εἴρηται, διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Δαυβρούκας, θυγατρὸς τοῦ Δουκὸς τῶν Βοέμων. Ἔτ. 965.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ Ἱ. Βλαδίμιρος ὁ τῆς Ῥωσσίας Δοὺξ, νυμφευθεὶς Ἄνναν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμαίων Αὐτοκράτορος, Βασιλείου τοῦ νεωτέρου, κατὰ τὸ 961. ὑπ' αὐτῆς εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν ὑπέκυψεν ὁδηγηθεὶς, καὶ βαπτισθεὶς μετωνομάσθη ἀπὸ Βλαδιμίρου Βασίλειος. Ἔτ. 987.

Τέως κατὰ τὸν αὐτὸν Ἱ. αἰῶνα ἔτι μεσοῦντα, Βυλοσύδης καὶ Γύλας, δύο ἡγεμόνες τῶν Οὔγκρων καὶ Τρανσιλβάνων,

ἀπελθόντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἠσπάσαντο τὸν Χριστιανισμόν· ὧν ὁ μὲν ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πρότερον τῆς ἀσεβείας ἐμετὸν, ὁ Βολοσύδης, ὁ δὲ Γύλας, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ Ἐπίσκοπον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ἱερόθεον, καί τινας ἱερεῖς, ἐπεχειρίσθη νὰ ἁπλώσῃ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς ἐπικρατείας του τὴν εὐσέβειαν. Τούτου θυγάτηρ ὀνόματι Σάρολτα, νυμφευθεῖσα ἕνα Δοῦκα τῆς Οὐγκρίας Γεῦσαν καλούμενον, ἄρχησε νὰ τὸν ἀναδιδάσκῃ τὴν πατρικὴν αὐτῆς θεοσέβειαν. Ὁ δὲ Γεῦσας κλίνας κατ' ἀρχὰς, εἶτα περὶ τὴν πίστιν σαλευόμενος, τέως ἐστηρίχθη ὑπὸ Ἀδαλβέρτου Ἀρχιεπισκόπου Πράγης, περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἱ. αἰῶνος, καὶ ἐβάπτισε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὀνόματι Στέφανον, ὅστις κληρονομίαν πατροπαππῶαν ἤδη ἔχων τὸν Χριστιανισμὸν, ἐπεμελήθη καὶ τὸν ἐστερέωσεν εἰς ὅλον του τὸ βασίλειον. Οἱ Γερμανοὶ διατείνονται ὅτι Γισέλα ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Β'. ἀδελφὴ ὑπανδρευθεῖσα τὸν Στέφανον, τὸν ἐκατήχησε καὶ τὸν ἐκέρδησεν· Ἔτ. 1005. Ἄλλοι διηγοῦνται τὴν ὑπόθεσιν ἄλλως. Ἀλλ' ὁ Μοσχέμιος ἐν Γερμανοῖς περὶ τὴν εἴδησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐξόχως τιμώμενος, ἐγκρίνει τὴν ὑπόθεσιν καθὼς ἡμεῖς τὴν διηγήθημεν, εἰς τοὺς Γραικοὺς καὶ Οὔγκρους Συγγραφεῖς θεμελιούμενος. (Μοσχέμ. ἐν Εἰσηγ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Αἰῶνι Ἱ. Μέρ. Ἀ. §. ς'. καὶ Σημ. (n).

Ἰδοὺ τινὰ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων παραδείγματα, εἰς βεβαίωσιν τοῦ λεγομένου, ὅτι συνήργησαν πολλάκις καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψουν τινὰ ἔθνη πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

106.) *Ὁ Νούντζιος* κατὰ τοὺς Λατίνους λεγόμενος.

107.) *Ἰγκυϊζίτωρ* λατινιστὶ ὁ *Ἐταστὴς*, ἰδιαίτερον δὲ ὁ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἐτάζειν καὶ ἀνακρίνειν τὰ κατὰ τῆς πίστεως ἐγκλήματα. Ὅθεν παρὰ τοῖς Ῥωμάνοις sacro san-

cta Inquisitio, ἡ Ἱερὰ καὶ ἁγία ἐξέτασις, τὸ φρικτὸν αὐτὸ Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀφορμῆς τῶν Αἱρετικῶν Βαλδενσίων κατὰ τὸν ΙΓ΄. αἰῶνα συνέστη, καὶ ἁπλώθη κατὰ μικρὸν ὅπου ἡ Παπικὴ Δυναστεία κατίσχυσεν. Ἁπλώθη δὲ οὕτως.

Ἐν ἔτει 1198, ἀπέστειλεν ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ΄. εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῶν Γαλλιῶν δύο φράτορας, Ραινιέρην καὶ Γυΐδην, δοὺς αὐτοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ἐξουσίαν ἀπόλυτον νὰ ἀνακρίνωσι καὶ νὰ κατακρίνωσι τοὺς ὑπευθύνους· ἐπιτάξας δι' ἰσχυρῶν γραμμάτων τοὺς κατὰ τόπον ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας, νὰ ὑπακούωσιν ἀπαραιτήτως εἰς τὴν ψῆφον τῶν ἀπεσταλμένων φρατόρων, γυμνώνοντες τῶν ὑπαρχόντων, ἐξορίζοντες, δεσμεύοντες, παιδεύοντες μὲ πολυειδεῖς βασάνους, καὶ ἂν τύχῃ, μὲ θάνατον τοὺς ὑπ' ἐκείνων κατακριθέντας. Αὐτὰ εἶναι τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος τὰ πρῶτα θεμέλια.

Κατὰ τὸ 1234, οἱ ἐκ τοῦ πρὸ ὀλίγου συστάντος τάγματος τῶν Κηρύκων λεγομένων, τουτέστιν οἱ Δομινικάνοι, ἔλαβον τὴν ἐπιστασίαν αὐτὴν, καὶ πεμφθέντες Ἰγκυϊζίτορες εἰς τὴν Τολόζαν ἔφερον εἰς τόσην ὑπερβολὴν τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὴν ὠμότητα, ὥστε ὅπου ἤθελαν κινδυνεύσουν τὴν ζωὴν, ἂν δὲν ἔφευγον ἐκεῖθεν κρυφίως, κινηθέντος τοῦ πλήθους κατ' αὐτῶν εἰς ἐπανάστασιν.

Κατὰ τὸ 1255, ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Ϛ΄. (τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα ἀνωτέρω ἐσχεδιάσαμεν) ἐπεμελήθη νὰ ἁπλώσῃ εἰς τὸ ἐπίλοιπον ὅλον τῆς Γαλλίας Βασίλειον, τὰ τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος Δικαστήρια· καὶ φαίνεται λοιπὸν, ὅτι πρώτη ἡ Γαλλία ἐδοκίμασε τὴν τοιαύτην ἐπήρειαν, ἀγκαλὰ δὲν ἄφησεν ἕως τέλους ἡ Γαλλικανὴ Ἐκκλησία τὸν ἀνυποφόρητον τοῦτον ζυγὸν εἰς τὰ τέκνα της.

Κατὰ τὸ 1480, ἐστερεώθη τὸ φρικτὸν Ἐξεταστήριον ὑπὸ

τοῦ Πάπα Σίξτου τοῦ Δ΄. εἰς ὅλην τὴν Ἱσπανίαν, καὶ εἰς ὅσους ἄλλους τόπους ἡ μοναρχία τῆς Ἱσπανίας ἁπλώνετο, εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὴν Σαρδινίαν, ἕως εἰς τὰς Ἰνδίας αὐτὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως· πλὴν ὄχι εἰς τὴν Νεάπολιν τότε, οὐδὲ εἰς τὴν Φλανδρίαν ποτὲ καὶ τὰς ἐκεῖ χώρας, ὅπου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἱσπανίας Φιλίππου τοῦ Β΄. διακόσιαι χιλιάδες ἀνθρώπων καὶ ἐπέκεινα ἐξωλοθρεύθησαν, προκρίνοντες νὰ ἀποθάνουν μὲ τὰ ἅρματα εἰς τὸ χέρι, παρὰ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς τυραννικῆς αὐτῆς ἐξετάσεως.

Κατὰ τὸ 1534. ἀφ' οὗ Παῦλος ὁ Γ΄. ὑψώθη εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας του φροντίδας ἔλαβε καὶ ταύτην, νὰ συστήσῃ τὴν Ἰγκυϊζιτιῶνα καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν.

Κατὰ τὸ 1557, ἐπέρασεν ἡ μάστιξ αὐτὴ ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν Πορτουγαλλίαν ἐπὶ τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Δ΄. ὁ ὁποῖος τόσον ζηλωτὴς Ἰγκυϊζίτωρ ἐφάνη, ὥστε ὁποῦ ἔλεγεν « ὅτι διὰ τῆς ἐν Τρεδέντῳ Συνόδου ἡ αἵρεσις μάλι- » στα ηὔξησε, καὶ ὅτι ἡ προσφυεστέρα θεραπεία καὶ διόρθω- » σις τῶν αἱρετικῶν ἦτον νὰ τοὺς θανατώσῃ τινὰς ἀπὸ μιᾶς ὅλους. » Ὅθεν καὶ ὅταν ἔτει 1559 ἀπέθανεν, ὁ λαὸς ὅλος τῆς Ῥώμης ἔδραμον μὲ μεγάλην ὁρμὴν, καὶ συντρίψαντες τὴν νέαν φυλακὴν τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ εἶχεν οἰκοδομήσῃ καὶ γεμίσῃ, ἠλευθέρωσαν ἅπαντας τοὺς ἐκεῖ δεσμίους, καὶ τὴν φυλακὴν κατενέπρησαν. Εἶτα ἐκεῖθεν ὥρμησαν, καὶ ἂν δὲν τοὺς ἐμπόδιζαν τινὲς τῶν ἐγκρίτων, ἕτοιμοι ἦσαν νὰ κατακαύσουν καὶ τὸ Μοναστήριον τῶν Δομινικάνων, ἐπειδὴ οἱ ἐκεῖ φράτορες εἶχον τὴν ἀπάνθρωπον αὐτὴν ἐπιστασίαν. Κατετέφρωσαν δὲ καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος Κομισσαρίου, ἤτοι τοῦ Ἐπιτροπεύοντος. Καὶ τελευταῖον ἀναβάντες εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὅπου ἦτον στηλω-

SISMANOGLIO

μένον τὸ ἄγαλμα τοῦ αὐτοῦ Πάπα μαρμάρινον, τὸ κατεσύντριψαν, καὶ λαβόντες τὴν κεφαλὴν, τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης αὐτὴν λακτίζοντες περιεκύλιον, καὶ τέως τὴν ἔῤῥιψαν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν Τίβεριν.

Κατὰ τὸ 1569. Πῖος ὁ Ε. ἐξέδωκε Βοῦλλαν ὑπὲρ συστάσεως τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος, καὶ ζηλωτὴς ὢν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ πρὸ τοῦ παπίση, καὶ ἀφ' οὗ ἐπάπισε θερμότατος, μυρίους παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἀόνιόν τινα Παλεάριν ἄνδρα σοφὸν, ὅστις συνήθειαν εἶχε νὰ λέγῃ, ὅτι *ἡ Ἰγκυϊζιτιὼν εἶναι μάχαιρα τῶν πεπαιδευμένων.* Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Πάπα τούτου 1572, ὁ λαὸς φαιδρῶς ἐπανηγύρισεν, ὡς λυτρωθεὶς ἀπὸ τὴν τυραννίδα τῆς φρικτῆς ἐξετάσεως.

Καὶ Γρηγόριος δὲ ΙΓ'. ὁ τὸν Ε. Πῖον διαδεξάμενος ἐσύστησε θερμότατα τὴν στερέωσιν τοῦ Ἐξεταστικοῦ Δικαστηρίου εἰς τοὺς Καρδιναλίους, παραγγείλας αὐτοῖς νὰ τὴν ἐνεργοῦν μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα· καὶ ἐφεξῆς οἱ ἀκόλουθοι Πάπαι πάντες ἐστοχάσθησαν τὴν Ἰγκυϊζιτιῶνα, ὡς ἕνα προπύργιον ἰσχυρότατον τῆς Παπικῆς αὐτῶν ἐξουσίας καὶ μεγαλειότητος.

Ἀλλὰ θέλεις ἐρωτήσεις ἴσως, ὁποῖον ἄραγε εἶναι, καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἐνεργεῖ τὰς πράξεις του τὸ ἱερὸν τοῦτο Κριτήριον; Ἐδῶ ἔπρεπε νὰ λάβῃς εἰς χεῖρας τὴν διεξοδικὴν Ἰσορίαν τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος αὐτῆς διὰ νὰ μάθῃς τὸ πρᾶγμα πρὸς ἀκρίβειαν. Πλὴν διὰ νὰ ἔχῃς εἴδησίν τινα, ἄκουσον.

Ἀπὸ τὸν εὐτελέστερον δοῦλον τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἤκουσας: *Ἐκ μέρους τῆς ἁγίας Ἰγκυϊζιτιῶνος·* εὐθὺς πρέπει νὰ παραδοθῇς, καὶ χωρὶς νὰ ἀνοίξῃς στόμα, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃς ὅπου σὲ πάρωσι. Φίλος ἢ γνώριμος, οἰκεῖος ἢ συγγενὴς, δὲν ἀποτολμᾷ ὑπὲρ σοῦ νὰ γρύξῃ· ἐδῶ ὁ πατὴρ παρα-

δίδει τὸν υἱὸν, καὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ἰδίαν γυναῖκα. Ἀντεστάθης; χρέος ἔχει, ὅστις παρὼν εὑρεθῇ νὰ σὲ κρατήσῃ· εἰ δὲ μὴ, γίνεται καὶ αὐτὸς μετὰ σοῦ ὑπόδικος. Σὲ δέχεται λοιπὸν ἀκολούθως ἕνα φοβερὸν δεσμωτήριον· μένεις ὁλοκλήρους μῆνας κατάκλειστος, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇς· ἀνάγκη εἶναι ὁ ἴδιος νὰ δηλοποιήσῃ τὴν αἰτίαν σου· μάρτυρες δὲν προσκαλοῦνται πρὸς ἔλεγχόν σου, ἐπειδὴ μάρτυρες εἰς τὸ Κριτήριον τοῦτο δὲν ἔχουν τόπον. Οἱ συγγενεῖς σου εὐθὺς μαυροφοροῦσι τὰ πενθιμα, καὶ σὲ νομίζουσι, καὶ σὲ ἀναφέρουσιν ὡς ἀποθαμένον. Νὰ ἱκετεύσουν ὑπὲρ σοῦ, καὶ νὰ μεσιτεύσουν, ἢ νὰ ἐρωτήσουν νὰ μάθουν, ἢ ὅλως νὰ πλησιάσουν εἰς τὰ μέρη, ὅπου εὑρίσκεσαι φυλακωμένος; ἀλλοίμονον! γίνονται καὶ αὐτοὶ ὕποπτοι, καὶ χωρὶς νὰ σὲ ὠφελήσουν, πίπτουσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν αὐτὴν συμφοράν. Πολλάκις παραμερίζουν ἀπὸ τὴν ἰδίαν πατρίδα καὶ ξενιτεύονται διὰ νὰ μὴ πιασθοῦν ὡς συνυπεύθυνοι. Ἀλλὰ εἶσαι ἀθῶος παντάπασι, καὶ οἱ Κριταί σου δὲν εὑρίσκουν κανένα θεμέλιον ἐναντίον σου; καλόν· μετὰ μίαν εἱρκτὴν πολυχρόνιον σὲ ἀπολύουσι, γυμνὸν ὅμως καὶ πετραχηλισμένον, διατὶ πρέπει νὰ πωλήσῃς ὅ,τι καὶ ἔχεις διὰ νὰ πληρώσῃς τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος τὰ ἔξοδα. Μὰ εἶσαι τρόπον τινὰ ἔνοχος: μέλλεις νὰ ἀποφασισθῇς ἀπαραιτήτως· μόνον τὸ πότε δὲν ἠξεύρεις, ἐπειδὴ γινομένης τῆς πράξεως μυστικῶς καὶ ἐν ἀπορρήτῳ, οὐδεὶς οἶδε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν θέλει ἐκδοθεῖ ἡ ἀπόφασις.

Ἡ ἀπόφασις ὀνομάζεται Auto da fe, τουτέστι *πρᾶξις πίστεως·* ἐκδοθεῖσα δὲ δημοσιεύεται καὶ κηρύττεται παντοχοῦ. Εἰς ἕνα ἀνοικτὸν τόπον, ὅπου συντρέχει μυριάριθμον πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, μέλλει νὰ λάβῃ τέλος ἡ τραγῳδία σου, καὶ ἐκεῖ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος κάθηνται οἱ Ἰγκυϊζίτορες, οἱ Κριταί σου. Σὲ ἐξάγουσιν

ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ μετὰ σοῦ καὶ ἄλλους διαφόρους καταδίκους (ἐπειδὴ ποτὲ δὲν καταδικάζουσιν ἕνα, ἀλλ' ἅμα πολλοὺς, διὰ νὰ γένῃ μεγαλοπρεπεστέρα ἡ πανήγυρις·) καὶ ἀπὸ τὸ ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον σὲ ἐνδύουσιν ἠμπορεῖς νὰ συμπεράνῃς τὸ τέλος σου. Σὲ ἀφίνουν μὲ τὰ ἴδιά σου ἐνδύματα; καλὸν σημεῖον· φαίνεται πῶς σὲ ἐγνώρισαν ἀθῶον, καὶ χρεωστεῖς μόνον νὰ πληρώσῃς τῆς κρίσεώς σου τὰ ἔξοδα. Σὲ ἐνδύουσι τὸ λεγόμενον πορτουγαλλιστὶ san-benito (ὁποῦ εἶναι ἕνα φόρεμα χωρὶς μανίκια, κίτρινον, μὲ ἕνα σταυρὸν κόκκινον ἔμπροσθεν εἰς τὸ στῆθος, καὶ ἄλλον ἕνα ὄπισθεν εἰς τὴν ῥάχιν; οὐδὲ τότε ἡ ποινή σου δὲν εἶναι εἰς θάνατον· σὲ γυμνώνουν μόνον ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ σὲ ἀφίνουν πάμπτωχον. Μὰ εἶναι εἰς τὸ ῥηθὲν φόρεμά σου ζωγραφημένη ἡ εἰκόνα σου, καὶ φλόγες περὶ αὐτὴν, καὶ στῖφος δαιμόνων κύκλω παρισταμένων; ὀλέθριον. Πρέπει νὰ λάβῃς ὑπομονὴν νὰ σὲ καύσουν πανηγυρικῶς, μετὰ λαμπρότητος καὶ μετὰ παῤῥησίας.

Ὁ τόπος δὲν συγχωρεῖ νὰ παραστήσωμεν ἐδῶ ἐπὶ λεπτοῦ τὸ δράμα τῆς ἐλεεινῆς αὐτῆς τραγῳδίας· ὅποιος ζητεῖ περισσότερα, ἂς ἀναγνώσῃ τὴν Ἱστορικὴν ἔκθεσιν τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος· καὶ Δελλογίου τὴν Διήγησιν τῆς Ἰγκυϊζ. τῆς ἐν Γόᾳ, τὴν ὁποίαν οἱ Ἰησουῖται ἐν ἔτ. 1557, φρικτοτάτην ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀθλίους Ἰνδοὺς ἐσύστησαν· ἢ καὶ τὴν Ἐκκλησ. Ἱστορ. Ῥακ. Τόμ. ς'. Ἄρθρῳ ΙΔ'. Ἀριθμ. κ'. Τόμ Ζ'. Ἄρθ. θ'. Ἀριθμ. κά. ἢ καὶ Πέτρου Κλέρκ. τὸ περὶ τῆς αὐτῆς Ἱσορ. ὑπόμνημα.

Τόσον μόνον συνάπτομεν, ὅτι τόσα αἵματα ἀνθρώπινα ἔχυσε τὸ Κριτήριον αὐτὸ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, καὶ τόσα σώματα κατέκαυσεν αὐτὸ τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅσα οὐδέποτε ὅλοι οἱ διωγμοὶ τῶν τυράννων ὁποῦ ἐπολέμησαν τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς ἕνα μόνον χρόνον εἰς τὴν Βαλέντζαν πόλιν τῆς Ἱσπανίας, καὶ

τὰ πέριξ, ἔκαυσαν οἱ Ἰγκυϊζίτορες ἐπέκεινα τῶν δύο χιλιάδων ἀνθρώπων. Μόνος ὁ Δομινικάνος Τορκουεμάδας, μέγας ὢν Ἰγκυϊζίτωρ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἰσαβέλλας, εἰς διάστημα χρόνων δεκατεσσάρων κατέκρινεν εἰς ποινὰς διαφόρους ὀγδοήκοντα χιλιάδας ψυχῶν, καὶ ἐπαράδωκεν εἰς τὰς φλόγας χιλιάδας ἓξ σωμάτων.

108.) Οἱ ὀπαδοὶ Φαύστου τοῦ Σοκίνου, ἀφ' οὗ καὶ *Σοκινιανοὶ* ἐκλήθησαν. *Οὐνιτάριοι* δὲ ὠνομάσθησαν, τουτέστι *Μοναδικοὶ*, ὅτι τὸ ἐνιαῖον τῆς οὐσίας ἐπὶ Θεοῦ πιστεύοντες, τὴν Τριάδα ἠρνοῦντο τῶν ὑποστάσεων, ὅθεν καὶ *Ἀντιτριτάριοι* ἤκουσαν.

109.) Τὸ, *ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν* κτλ. τὸ ῥηθὲν παραβολικῶς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον Λουκ. Κεφ. ΙΔ'. 23. δὲν ἔχει δύσκολην τὴν κατανόησιν. Ἐδῶ *ἀνάγκη* λέγεται ἡ ὑπερφυὴς δύναμις τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ἥτις καὶ τὸν νοῦν φωτίζουσα μὲ τὴν ἔλλαμψιν τῆς θείας διδασκαλίας, καὶ τὴν καρδίαν καταθέλγουσα μὲ τὴν ζέσιν τῆς δραστηρίου χάριτος, καὶ πολλάκις καὶ μὲ τὴν ἐνέργειαν πολλῶν παραδόξων σημείων καὶ θαυμάτων ἀπαλύνουσα καὶ τὴν πλέον σκληροτράχηλον καρδίαν, εἰσάγει ἀπαραιτήτως τὴν ψυχὴν εἰς τὴν φαιδρὰν καὶ εὐφρόσυνον εὐωχίαν τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ νυμφῶνος τῆς Σωτηρίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, ἀφ' οὗ ἀποκτήσασα κοσμικὸν κράτος, εἶδεν, ὅτι χρειάζεται καὶ ποινὰς κοσμικὰς διὰ νὰ κρατῇ καὶ μὲ τὸν σωματικὸν φόβον εἰς ὑποταγὴν τὸ ὑπήκοον, ἄρχησε νὰ ἐξηγῇ καὶ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν κατὰ τὸν σκοπόν της, καὶ νὰ ἑρμηνεύῃ τὸ *ἀνάγκασον*, ἀντὶ τοῦ *βίασον, στενοχώρησον, καταδυνάστευσον, θλίψον, ἐξόρισον, δήμευσον, δέσμευσον, σφάξον, καῦσον*· καὶ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην συχνὰ τὴν ἔφερε καὶ εἰς ἔργον. Ἡ ἱστορία

πολλῶν πολέμων καὶ αἱματοχυσιῶν, ὁποῦ ἐκινήθησαν κατὰ ζῆλον δῆθεν εὐσεβείας, καὶ ὑπὲρ πίστεως· ἡ αὐστηρία τοῦ ἀπηνοῦς καὶ ἀπανθρώπου δικαστηρίου τῆς ἱερᾶς λεγομένης Ἰγκυϊζιτιῶνος, ἡ ὁποία καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἔξω τῆς Εὐρώπης ἐτόλμησεν, ὅ,τιποτε ἐδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ ἡ τυραννὶς ἡ πλέον θηριώδης καὶ βίαιος, δὲν μᾶς ἀφίνουν νὰ ἀμφιβάλωμεν. Τὸ *ἀνάγκασον* (βλέπει καθ' ἕνας) ὅτι τοιουτοτρόπως ἑρμηνευόμενον, εἶναι ἕνας νόμος ὁποῦ ἤρμοζε περισσότερον εἰς τὸ στόμα τοῦ Φαλάριδος, παρὰ εἰς τὸ στόμα ἑνὸς νομοθέτου πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ, τοῦ ὁποίου καὶ ὁ ζυγὸς εἶναι χρηστὸς καὶ ἐλαφρὸν τὸ φορτίον. Ἀλλὰ τὸ *ἀνάγκασον* ἐκεῖνο τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς τοὺς κεκλημένους εἰς τὸν γάμον, εἶναι φανερὸν, ὅτι σημαίνει τὸ *παρακίνησον*, καὶ τὸ *πεῖσον*· ἔχομεν δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς θείας Γραφῆς τὴν ἀπόδειξιν. Οὕτως εἰς τὸ ΙΔ΄. τοῦ Ματθ. 22. καὶ εἰς τὸ ς΄. τοῦ Μάρκου. 45. ἀναγινώσκομεν ὅτι *ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς Μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον*· μήπως μὲ τὸ ῥαβδὶ εἰς τὸ χέρι κτυπῶντάς τους; Καὶ οἱ δύο ὁδοιπόροι ἐκεῖνοι εἰς Ἐμμαοὺς πορευόμενοι *παρεβιάσαντο* τὸν Ἰησοῦν λέγοντες: *μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ* κτ. Λουκ. ΚΔ΄. 29. μήπως τὸν ἔσυραν ἄκοντα; Καὶ ὁ Παῦλος ὅτε κατὰ πρόσωπον ἀντέστη τῷ Πέτρῳ, εἶπεν αὐτῷ: *τὶ τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν*, πρὸς Γαλ. Κεφ. Β΄. 15. μήπως ὁ Πέτρος ἐστενοχώρει τοὺς Ἐθνικοὺς εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν μὲ βασάνους καὶ κολαστήρια; πλὴν εἶναι περιττὸν νὰ ἀπελέγχωμεν τὴν ἄτοπον ταύτην παρερμηνείαν μὲ περισσότερα. Ἡ πίστις εἶναι μία προαιρετικὴ καὶ ἐθελούσιος συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς· καὶ ἡ προαίρεσις κινεῖται λογικῶς μὲ τὴν συμβουλὴν καὶ παραίνεσιν, ὄχι τυραννικῶς μὲ τὴν βίαν καὶ μὲ τὴν καταδυνάστευσιν. Τοῦτο τὸ γνωρίζουν ἀναμφι-

βόλως καὶ οἱ παπισταί· ἐπειδὴ ἀγκαλὰ θέλουν νὰ βιάζουν τοὺς ἄλλους εἰς τὰ τῆς θρησκείας καὶ πίστεως, δὲν στέργουν ὅμως (βέβαιος εἶμαι) παρ' οὐδενὸς αὐτοὶ νὰ βιάζωνται. Καὶ, ἐρώτα τους, ἂν τὸ στέργουν.

110.) *Δίαιται* λέγονται αἱ Ἀριστοκρατικαὶ συναθροίσεις τῆς Πολονίας, εἰς ἃς ἐκ παντὸς τοῦ κράτους συνέρχονται κατὰ καιροὺς, διὰ νὰ θεσπίζουν κοινῇ γνώμῃ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν τῆς βασιλείας κοινῶν ὑποθέσεων.

111.) *Ψῆφος ἐνεργητικὴ*, εἶναι, καθ' ἥντις ἄλλον εἰς ἐπιστασίαν τινὰ, ἢ ἀξίαν ἐκλέγει, ἢ ἀποβάλλει προβαλλόμενον· *ψῆφος παθητικὴ* καθ' ἣν αὐτὸς ἔχει δικαίωμα νὰ προβάλλεται διὰ νὰ ψηφισθῇ παρὰ τῶν ἄλλων.

112.) Εἶναι τινὲς ἡγεμονικοὶ οἶκοι εἰς τὴν Γερμανίαν ὁποῦ διαπρέπουσι μὲ τὸ τοιοῦτον προνόμιον ἐπιφημιζόμενοι Πρίγκιπες τῆς ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας· οἷον ὁ Δοὺξ τοῦ Ἀρεμβεργ, ὁ τοῦ Μούνστερβεργ. κξ΄. οὕτω τὸ Γένος Hohenlohe-Nevenstein ὑψώθη εἰς τὴν τοιαύτην ὑπεροχὴν ἀρτίως. Ἔτ. 1764.

113.) Ὅτων ὁ Γ΄. Αὐτοκράτωρ ἐθέσπισεν Ἔτ. 999. ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ μόνων τῶν Ἀλλαμανῶν. Ἔτει 1256. πρῶτον ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν οἱ ἐκλέγοντες μὲ τὸ ὄνομα *Ἐκλέκτορες*. Κατήντησαν δὲ τέως νὰ ὀνομάζωνται οὕτως ἐννέα μεγάλοι Πρίγκιπες, ὧν οἱ μὲν τρεῖς εἶναι Ἐκκλησιαστικοί· 1, ὁ τῆς *Μογουντίας*, 2, ὁ τῆς *Κολονίας*. 3, ὁ *Τρεβέρεως*. Οἱ δὲ λοιποὶ κοσμικοί. 4, ὁ *Παλατῖνος*. 5, ὁ τῆς *Σαξονίας*. 6, ὁ *Βραμβεμβούργου*. 7, ὁ τῆς *Βαβαρίας*· καὶ ἐπὶ τούτοις 8, ὁ τοῦ *Ἀννόβερ*. ὅστις ἐπροβιβάσθη. Ἔτ. 1692. ὑπὸ Λεοπόλδου, καὶ συνεκάθισεν εἰς τὸ Ἐκλεκτορικὸν Συνέδριον. Ἔτ. 1708. ἐπὶ πᾶσι δὲ, 9, ὁ τῆς *Βοεμίας*.

114.) *Βίλνα* ἡ τοῦ Δουκάτου τῆς Λιτουανίας Μητρόπολις.

115.) *Γρόδνον* πόλις τῆς Λιτουανίας φημιζομένη διὰ Διαίτας ἐποῦ ἐν αὐτῇ συγκροτοῦνται.

116.) *Δουβλῖνον*, πόλις τῆς ἐλάσσονος Πολονίας, ἐμπόριον ἀξιόλογον.

117.) Τὴν *ἀνεξικακίαν* καὶ *ἀνοχὴν* ἐδῶ νοοῦμεν, τὴν εἰς τοὺς ἐκ διαφερούσης θρησκείας καὶ πίστεως, τὴν ὁποίαν Tolerantiam ὀνομάζουσιν οἱ νῦν Λατῖνοι· Ὄχι ἀνάρμοστα λογαριάζω ἤθελε τὴν εἰπῇ τις καθ' ἡμᾶς, *ἀνεξιθρησκείαν*.

118.) *Συμμαχικὴν ἕνωσιν* λέγω ἐκείνην ὁποῦ λατινιστὶ οἱ Λέχοι καὶ οἱ λοιποὶ Εὐρωπαῖοι λέγουσι Confederationem.

119.) Υἱὸς Ἐρρίκου τοῦ Β'. Βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀδελφὸς Φραγγίσκου τοῦ Β'. καὶ Καρόλου τοῦ Θ'. ἐκ διαδοχῆς καὶ τούτων βασιλευσάντων. Οὗτος ἔτι ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Καρόλου, γνώριμος ὢν ἤδη ὑπὸ τῷ ὀνόματι τοῦ Δουκὸς δ' Ἀγγιοῦ, ἐπροσκαλέσθη ὑπὸ τῶν Πολόνων, καὶ ἐπροβιβάσθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῶν· Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ Καρόλου, σπεύσας κατέλαβε τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐκληρονόμησε τὸν πατρικὸν καὶ ἀδελφικὸν θρόνον, ἔτ. 1575; Φευρουαρ. 13. χρισθεὶς, ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας τὸ κδ'. καὶ ὀνομασθεὶς Ἐρρίκος Γ'.

120.) Αὐτὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον φρικτὰς τραγῳδίας, ἀπὸ ὅσας ἐξ ἀδιακρίτου ζήλου συνέβησαν ποτὲ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ τὴν σημειώσωμεν. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ ΙϚ'. αἰῶνος ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Καλβινισμὸς καὶ ἐπληθύνθη. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ θρόνου ἕως εἰς τὸ βάθος τῆς ἐσχάτης καταστάσεως ἐκυρίευσεν εἰς τὸ ἔθνος τὸ σχίσμα, καὶ ἦσαν ἐκ πάσης τάξεως, καὶ τύχης, καὶ ἡλικίας, ἄλλοι λάτρεις τοῦ Πάπα, ἄλλοι ὀπαδοὶ τοῦ Καλβίνου.

Ἀγκαλὰ ὑπερίσχυε πάντοτε ὁ Παπισμὸς, ὡς ἡ παλαιὰ τοῦ ἔθνους θρησκεία καὶ πρώτη καὶ βασιλεύουσα, ἦσαν ὅμως καὶ ἀπὸ τὸ ἐναντίον κόμμα τῶν Νεωτεριστῶν καὶ πλῆθος πολὺ διεσπαρμένον εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν, καὶ γένη ἐκ τῶν ἐγκρίτων καὶ τῇ βασιλείᾳ προσηκόντων, ὁποῦ τὸ ἐδεφένδευον. Ὅθεν στάσεις πολλαὶ, καὶ πόλεμοι ἐμφύλιοι ἐπὶ πολὺ, καὶ αἱματοχυσίαι συχναὶ, φανεραί τε καὶ ἀφανεῖς, αἱ μὲν ἐκ παρατάξεως, αἱ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ ἐνέδρας. Κάρολος ὁ Θ'. ὁ τότε βασιλεύων, νεώτερος ὢν (ὅσον εἰκοσαέτης) καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὰς φρένας, ἤγετο ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς Αἰκατερίνης τῆς ἐκ τῶν Μεδίκων, γυναικὸς ὑπερηφάνου καὶ φιλαρχικῆς, καὶ ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τοῦ Γυΐζου· ὅστις ἐπιτροπεύων τάχα καὶ διοικῶν τὰ τῆς βασιλείας, καὶ ὑπερασπιζόμενος τὰ τῆς καθολικῆς πίστεως, εἶχεν εἰς τὸ χέρι τοῦ κράτους τὰς δυνάμεις, καὶ ἐν σχήματι δούλου κατεκυρίευε τὸν Αὐθέντην του. Οὗτοι, συνευδοκοῦντος αὐτοῖς καὶ συμπράττοντος καὶ τοῦ Δουκὸς τοῦ Ἀγγιοῦ, ἀδελφοῦ ὄντος νεωτέρου τοῦ βασιλέως (ὃν καὶ μετ' ὀλίγον διεδέχθη καθὼς ἀλλαχοῦ ἐσημειώσαμεν·) βουλὴν ἔστησαν νὰ ἐξολοθρεύσουν τὸ ἐναντίον σύστημα τῶν Καλβινοφρόνων (οὓς καὶ Οὐγονότους ἐκάλουν·) ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ σκευωρίας, μὴ δυνάμενοι ἐκ τοῦ προφανοῦς· θεμιτὸν ἡγούμενοι τὸν δόλον, ὅταν δὲν φθάνῃ ἡ δύναμις. Οἱ λογάδες τῶν Οὐγονότων καὶ πρῶτοι ὑπερασπισταὶ, ἦσαν Ἐρρίκος ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας, νέος ἔτι, καὶ ὑπὸ Ἰωάννα τῇ μητρὶ διοικούμενος, γυναικὶ γενναίᾳ καὶ ἀρρενόφρονι· ὁ ἐκ τοῦ Κονδὲ, καὶ αὐτὸς νεώτερος τὴν ἡλικίαν, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς τὰς τότε στάσεις ἤδη πεσόντος· καὶ ὁ Γέρων Ἀμμιρᾶς ὁ Κολιγνῆς. Τούτους οἱ βασιλικοὶ ἀπεφάσισαν νὰ βάλουν εἰς χεῖρας, καὶ νὰ ἐξαλείψουν ἀκολούθως τοὺς ἐπιλοίπους, ὡς ὑσερημένους τῆς τούτων προστασίας τε καὶ δυνάμεως. Λοιπὸν

ἐκδίδει ὁ Κάρολος ἐν ἔτ. 1570. ἐδίκτον εἰρήνης· ἐπιτελεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοὺς ἰδίους γάμους, νυμφευθεὶς Ἐλισάβετ τῆς Ἀουστρίας, θυγατέρα τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Β΄. τοῦ Αὐτοκράτορος, μετὰ τοὺς γάμους πλάττεται φιλίαν πρὸς τὸν γέροντα Ἀμμιρᾶν, καὶ μὲ πρόσχημα ὑπερβαλλούσης τιμῆς καὶ ἐξαιρέτου εὐνοίας τὸν ἕλκει εἰς τὰ βασίλεια. Προσκαλεῖται ὅμως εἰς τὸ Παρίσιον ὁ τῆς Ναβάρρας Ἐρρίκος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, (ἥτις μετ' ὀλίγον καὶ ἀπέθανε·) καὶ συμβιβάζονται καὶ οἱ τούτου γάμοι μετὰ Μαργαρίτας τῆς τοῦ βασιλέως Καρόλου ἀδελφῆς· ἐξ ἀφορμῆς δὲ τούτων ἔρχεται καὶ ὁ Πρίγκιψ τοῦ Κονδὲ, καὶ συρρέει καὶ πολὺ πλῆθος Ἀρχόντων καὶ εὐγενῶν Ἀνδρῶν ἐκ τοῦ κόμματος, ὅλοι θεμελιωμένοι εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς εἰρηνοποιήσεως, καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν συμφωνηθέντων γάμων. Ἐτελέσθησαν κατὰ τὸ 1572, Αὐγούστου 18, καὶ οἱ τοῦ Ἐρρίκου βασιλεως Ναβάρρας γάμοι. Αἱ τελεταὶ λαμπραὶ, αἱ συνθήκαι βεβαιωμέναι, ἡ εἰρήνη ἀνύποπτος· ἀλλὰ τὰ ὀψάρια εἰς τὴν σαγήνην. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ὁ Ἀμμιρᾶς μὲ πολλοὺς τῶν ἀκολούθων Ἀρχόντων ἀπερχόμενος εἰς τὴν αὐτοῦ κατοικίαν δέχεται ἐξαίφνης καθ' ὁδὸν ἀπὸ ἕνα παράθυρον μίαν βολίδα, καὶ πληγωμένος ὄχι εἰς θάνατον παραμερίζει. Ὁ βασιλεὺς Κάρολος τρέχει εὐθὺς εἰς ἐπίσκεψίν του, δείχνει ταραχὴν ψυχῆς ἄκραν, γίνεται περιοργὴς, προστάζει νὰ εὑρεθῇ ὁ φονεὺς, ἀπειλεῖ κατ' ἐκείνου καὶ τῶν συνεπιβούλων τὰ ἔσχατα· εἶναι χρεία νὰ τὸ εἰπῶ; ὅλα πλάσματα. Ἱκανὸν σημεῖον ἦτον αὐτὸ εἰς τοὺς Προτεστάντας νὰ πιάσουν τὸν δρόμον· τὸ ἐστοχάσθησαν, μὰ δὲν τὸ ἔκαμαν. Τῇ ἐπαύριον οἱ περὶ τὸν βασιλέα συγκροτοῦσι βουλὴν, καὶ συναρτύουσι τὴν τελείαν ἐπιβουλὴν ἀνυπερθέτως. Τὴν ἐφεξῆς νύκτα ὁ Γαμβρὸς Ναβάρρας, μετὰ τοῦ Πρίγκιπος Κονδὲ περισφαλίζονται ὑπὸ πλήθους στρατιωτῶν, μὲ ἀπόφα-

σιν ὅμως, ὅτι αὐτοὶ νὰ μὴ φονευθοῦν, ἀλλὰ νὰ φυλαχθοῦν ὡς νέοι, καὶ εὔκολοι νὰ στέρξουν ἑτοίμως εἰς τὰ γενόμενα, ὄντες ὑποχείριοι. Ἡ Καμπάνα δίδει τὸ σημεῖον πρὸς τὸ ξημέρωμα, καὶ τὸ Μακελλεῖον ἄρχησε νὰ δουλεύῃ· Ὁ γέρων Ἀμμιρᾶς κατάκοιτος πληγωμένος εἰς τὸ κρεββάτι του κατασφάζεται· οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ, οἱ θεράποντες, οἱ σύνοικοι εὐγενεῖς καὶ ἄρχοντες, οἱ περὶ αὐτὸν πάντες φονεύονται· ὅλοι, ὅσοι ἔνθεν κἀκεῖθεν εὑρίσκονται εἰς τὸ Παρίσιον καλβινίζοντες, οἰκτρῶς θανατώνονται, γέροντες, νέοι, παιδία, βρέφη, γυναῖκες καὶ κυοφοροῦσαι ἔτι, ὅλοι πίπτουσιν ἐν στόματι μαχαίρας. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῶν περὶ τὸν Ναβάρρας τὸ αἷμα ἐπεριλίμνασε τὸ Παλάτιον, καὶ δὲν ἦτον ἄσυλος εἰς τοὺς πρόσφυγας οὔτε ἡ γυναικωνίτις, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εἰς τοὺς πόδας τῶν Βασιλισσῶν προσπίπτοντες ἀνιλεῶς ἀπεκτείνοντο. Ἡ φονοκτονία αὕτη μέσα εἰς τὸ Παρίσιον διήρκεσεν ἑπτὰ ἡμέρας. Ἀπὸ τὸ Παρίσιον ἐξῆλθε τὸ δόγμα χωρὶς ἀναβολὴν εἰς πάσας τὰς τῆς Γαλλίας Ἐπαρχίας καὶ χώρας, καὶ κατεσφάγησαν *ἐν ὁρόματι Κυρίου* ὡσεὶ ἑξήκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι. Πλῆθος ἀναρίθμητον ἄφησαν τὴν πατρίδα, καὶ κατέφυγον εἰς ξένα βασίλεια· πλῆθος ὑπεκρίθη πῶς ἐδέχθη τάχα τὸν Παπισμὸν διὰ νὰ ἐκφύγῃ τὸν θάνατον· ἔμειναν ὅμως πάλιν καὶ πολλοὶ, ὁποῦ συνέστησαν καὶ μετὰ ταῦτα τῶν Καλβινιστῶν τὸ κόμμα εἰς τὴν Γαλλίαν, φοβερὸν ἐπὶ πολὺ καὶ δυσκαταγώνιστον· ὥστε ὁποῦ δὲν ἐκατόρθωσεν ἄλλο ἡ ἐπιβουλὴ αὕτη, παρὰ ὁποῦ ἔχυσε τόσον αἷμα, καὶ ὁποῦ ἐπαρώξυνε καὶ ἐξηγρίωσε τὰς ψυχὰς τῶν ὑπολοιφθέντων, διὰ νὰ χυθῇ ἔπειτα μὲ τοὺς ἑξῆς ἐμφυλίους πολέμους καὶ περισσότερον. Αὐτὴ εἶναι συντόμως ἡ τοῦ *Ἁγίου Βαρθολομαίου*, (τὴν ὁποίαν κατὰ πάροδον ἀναφέρει ὁ Συγγραφεύς·) ἐλεεινὴ τραγῳδία. Οἱ Παπισταὶ τότε κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἑώρτασαν χαρμοσύνως τὰ τρόπαια

τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ τότε Πάπας Γρηγόριος ὁ ΙΓ'. ἐτέλεσε διὰ τὸ συμβὰν λιτανίαν μεγάλην, ἀποδιδοὺς τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια, καὶ ἔκοψε καὶ ἕνα νόμισμα διὰ νὰ διαιωνίσῃ τῆς ἡμέρας τὴν μνήμην, χαράξας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν Ἄγγελον τὸν ἐξολοθρευτὴν κατέχοντα εἰς τὸ ἕνα χέρι τὸν σταυρὸν, εἰς τὸ ἄλλο τὴν ῥομφαίαν. Ὡσὰν νὰ εἶχε γένῃ ὁ ἐξολοθρευμὸς ἐκεῖνος κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν. Εἰς τὴν Ἱσπανίαν πάλιν, ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β'. ἐκήρυξαν οἱ Ἱεροκήρυκες, καὶ κατευφήμησαν τὸ δράμα ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος εἰς τὸν λαὸν, ὡς ἕνα ἐξαίρετον τῆς εὐσεβείας κατόρθωμα, καὶ ὡς ἕνα μέγαν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας τῆς στρατευομένης. Ἀλλ' ὁ ἐπίλοιπος ὅλος κόσμος ἔῤριζεν, ὁ Χριστιανισμὸς ἐδάκρυσε, καὶ ἡ Γαλλία ἔχει μέχρι τῆς σήμερον τὸ ἔργον ἐκεῖνο στυγερὸν καὶ ἀποτρόπαιον, καὶ ἠγάπα, ἂν ἦτον τρόπος, νὰ ἐξαλείφετο ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ αἰῶνος, κράζουσα, (καθὼς ὁ Σοφὸς αὐτῆς Ὁπιτάλιος·) excidat illa dies! Ἀπόλοιτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη!

121.) Τῆς μεγάλης Βρετανίας τὸ μὲν Βορειότερον μέρος, *Σκοτία* μέχρι καὶ νῦν ὀνομάζεται, ἡ παρὰ τοῖς παλαιοῖς *Καληδονία*· τὸ δὲ ἔθνος, τὸ πάλαι *οἱ Πίκτοι*· τὸ δὲ πρὸς Μεσημβρίαν ἰδίως *Ἀγγλία*.

122.) Οἱονεὶ ἴσοι, ἰσοστάσιοι, ἰσότιμοι, οἱ εἰς τὰ πρῶτα γένη ἀνήκοντες, καὶ *Δοῦκες Πάρεις* οἱ αὐτοὶ λεγόμενοι.

123.) *Πρεσβυτεριανοὶ*, οἱ τὸν βαθμὸν τῶν Ἐπισκόπων ὑπὲρ τὸν τοῦ ἱερατείου μὴ παραδεχόμενοι. Ἀσπάζονται τὴν αἵρεσιν τοῦ Καλβινισμοῦ, καὶ τούτων τὸ κόμμα ἐπικρατεῖ μάλιστα εἰς τὸ μέρος τῆς Βρετανίας, ὅπου ὀνομάζεται ἡ Σκοτία.

124.) Τὸ λεγόμενον *Παρλαμέντον*.

125.) Ἡ *Ἀγγλικανὴ κοινωνία* βασιλεύει εἰς τὴν ἰδίως

Ἀγγλίαν, καὶ τὴν Ἰρλανδίαν. Λέγεται διὰ τοῦτο ἡ ἐνταῦθα Ἐκκλησία Ἀγγλικανὴ, καὶ κατ' ἐξοχὴν Ἐκκλησία. Ὅστις δὲν εἶναι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, εἶναι ἔκπτωτος παντὸς ἀξιώματος. Πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν *Πρεσβυτεριανῶν* οἱ Ἀγγλικανοὶ λέγονται *Ἐπισκοπιανοὶ*, ἢ *Ἐπισκοπάλιοι*, διότι ἔχουσιν εἰς τὸν κλῆρον τὸν Ἐπισκοπικὸν Βαθμόν. Οἱ πρεσβυτεριανοὶ ὡς πρὸς τούτους μόλις εἶναι τὸ εἰκοστημόριον, ὥστε ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, ὅτι παρὰ τοῖς Βρετανοῖς ἡ Ἀγγλικανὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Κυριεύουσα.

126.) *Ὀσναβρούγη* πόλις τῆς Βεστφαλίας μὲ Θρόνον Ἐπισκοπικὸν, ἐν ταῖς Συνθήκαις τῆς Γερμανίας, ταῖς ἐν ἔτ. 1648. περιώνυμος.

127.) *Κουράτωρ* παρὰ Λατίνοις ὁ ἔχων τὴν φροντίδα καὶ μέριμναν ἐπιστασίας τινός· ὅτι Cura παρ' αὐτοῖς ἡ φροντὶς καὶ ἡ πρόνοια. Ἐκ τούτου καὶ παρ' Ἰταλοῖς Curato, καὶ παρὰ Γάλλοις Curait ὁ ἐφημέριος μιᾶς Ἐκκλησίας, οἱονεὶ ἐπιμελητὴς τῶν ἐν αὐτῇ ψυχῶν.

128.) *Μίσσα* παλαιόθεν ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ἡ Λειτουργία τῆς ἱερᾶς Εὐχαριστίας, ἀπὸ τοῦ Mitto, ὃ σημαίνει τὸ ἐκπέμπω καὶ ἀπολύω, οἷον εἰπεῖν *Ἀπόλυσις*. Ἐπειδὴ πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ Μυστηρίου οἱ Κατηχούμενοι ἐξεπέμποντο, κράζοντος τοῦ Διακόνου: Ite, missa est: ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, *ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε*· μετὰ δὲ τὴν Μετάληψιν καὶ οἱ πιστοὶ ἀπελύοντο· ὅθεν καὶ Ἰταλιστὶ la Messa.

129.) Ἐπειδὴ ἐν ταῖς *Καμάραις* ταύταις τῆς *Βετζλαρίας* καὶ τῆς *Βιέννας* διοικοῦνται ὑποθέσεις κοιναὶ ἀνήκουσαι εἰς λαοὺς, ὧν οἱ μὲν εἶναι Ποντιφίκιοι τὸ θρήσκευμα, οἱ δὲ ἐκ τῶν Προτεστάντων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐφεδρεύοντες εἶναι ἐξ ἑκατέρας τῆς κοινωνίας.

130.) *Ἐρρίκος* ὁ Δ'. ἦτον Υἱὸς Ἀντωνίου τοῦ βασιλέως

SISMANOGLIO MEGALOU

τῆς Ναβάρρας, (τὸ ὁποῖον μέχρι τότε ἦτον ἕνα χωριστὸν βασίλειον, διηρημένον ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς Φράντζας·) καὶ Ἰωάννας δ' Ἀλβρὲτ, καὶ τούτων ἐκ τοῦ κορμάτος τῶν Οὐγονότων. Ἔλαβε δὲ ὁ Ἐρρίκος εἰς γυναῖκα ἔτει 1572, Μαργαρίταν τοῦ Καρόλου τοῦ Θ'. τὴν ἀδελφὴν, καὶ ὁ γάμος οὗτος ἦτον (ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν.) τῆς πανολεθρίας τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου τὰ προεόρτια. Θανόντος Ἐρρίκου τοῦ Γ'. βασιλέως τῶν Γαλλιῶν ἄπαιδος, Ἐρρίκος οὗτος, περὶ οὗ λέγομεν, ὁ τῆς Ναβάρρας, ἔμενεν ὁ νόμιμος διάδοχος τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ μυρίους πολέμους καὶ μάχας, ἂς ὑπέστη κατὰ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐν αἷς πάντοτε εὑρέθη νικητὴς, τελευταῖον καὶ ἔλαβεν. Εἰσελθὼν τροπαιοφόρος εἰς τὸ Παρίσιον ἔτ. 1594, εἶχε τὴν πρωτεύουσαν τῶν πόλεων, ἐν ᾗ ὁ θρόνος, πλὴν ἔτι πολὺ ἔμενεν ὀπίσω διὰ νὰ μοναρχήσῃ τῷ ὄντι καὶ νὰ στερεωθῇ εἰς τὸ βασίλειον. Εἶχε νὰ πολεμῇ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔσωθεν τοὺς στασιαστὰς, ἔξωθεν τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς Πάπας, οἱ ὁποῖοι τὸν κατεδίωκον ἁπάσαις δυνάμεσι, καὶ τὸν ἔκριναν ἔκπτωτον τῆς διαδοχῆς, ὡς ἀλλότριον τῆς Καθολικῆς πίστεως. Ὅθεν ἠναγκάσθη ἐκὼν ἄκων νὰ ἐξομώσῃ τὸν Προτεσταντισμὸν, καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Παπισμὸν διὰ νὰ μὴ χάσῃ ἐκεῖνον τὸν θρόνον, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ νόμοι τὸν ἔκραζον. Κυριεύσας λοιπὸν διὰ τῶν ὅπλων τὴν χώραν Ἀμιὲν, δυσωπεῖ τὸν Πάπαν εἰς τὴν εἰρήνην ἔτει 1597. τὸν ὁποῖον πρότερον δὲν εἶχε καταδυσωπήσῃ μὲ τὴν τοῦ δόγματος ἐξόμωσιν. Ἐπιτελεῖ τὰς εἰρηνικὰς συνθήκας καὶ μετὰ τῆς Ἱσπανίας, ἔτει 1598, ἡ ὁποία, ὡς εἶδεν ἀντίστροφον τὸν χορὸν ὁποῦ ἐκ πολλοῦ ἔσερνεν εἰς τὴν Γαλλίαν, τέως ἡσύχασεν. Ἐκ τούτου ἐπιστρέφει ὁ γενναῖος Ἐρρίκος ὅλην του τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους διοίκησιν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου

τὸ βασίλειον, τὸ ὁποῖον διὰ τὰς πρυλαβούσας στάσεις εὑρίσκετο εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν καὶ ἀθλιότητα, τὸ ἀναῤῥωννύει μὲ τοὺς νόμους, τὸ καταπλουτίζει μὲ τὴν πραγματείαν καὶ μὲ τὰς τέχνας, τὸ καταστολίζει μὲ τὴν εὐταξίαν, καὶ μὲ τῶν οἰκοδομῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἀλλ' οἱ Παπολάτραι τὸν ἐπεβουλεύθησαν πολλάκις τὴν ζωήν· καὶ ἀφ' οὗ διάφοραις φοραῖς ἐκινδύνευσεν ὁ καλὸς Βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς Φράτορας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Ἰησουΐτας, τοὺς συμβουλεύοντας τὴν τοῦ βασιλέως τούτου φονοκτονίαν, ὡς μέγα καὶ ἡρωϊκὸν κατόρθωμα, τέως ἔτει 1610, Μαΐου 14, ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπον μανιώδη καὶ θεοβλαβῆ ὀνόματι Ῥαβαϊλλάκον, ἐμαχαιρώθη· Ὁ τρισκατάρατος οὗτος καὶ μιαρὸς, (καθὼς ὁ ἴδιος εἰς τὰς ἐρεύνας καὶ εἰς τοὺς ἐτασμοὺς ὡμολόγησεν.) εἶχεν ἀκούσῃ (λέγει), ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἑτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Πάπα· καὶ εἶχε διδαχθῇ, ὅτι *ὁ πολεμῶν κατὰ τοῦ Πάπα, κινεῖ πόλεμον κατὰ τοῦ Θεοῦ· καθότι ὁ Πάπας εἶναι Θεὸς, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι Πάπας.*

131.) Τὰς τῶν δυσσεβούντων εὐχὰς, κατὰ τοῦτο ἠμποροῦμεν μόνον νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀκούει ἀνεξικάκως καὶ ἀοργήτως, καθ' ὅσον μακροθυμεῖ πρὸς αὐτοὺς, καὶ δὲν μεταχειρίζεται τὴν δικαίαν αὐτοῦ ὀργὴν ἐναντίον τους· δὲν εὐδοκιμεῖ ὅμως εἰς τοιαύτας δεήσεις, οὔτε προσέχει, οὔτε ἐνωπίζεται αὐτὰς, οὔτε τὰς εἰσακούει. *Ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει· πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀσεβούντων καὶ κακοφρόνων καὶ βλασφήμων.* Δὲν εἶναι τοῦτο, ὄχι, ἕνα θυμίαμα κατευθυνόμενον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἄπαγε! ἀλλ' εἶναι μία βρομερὰ καὶ δυσώδης ἀποφορὰ, ἡ ἀπὸ στομάτων ἀνόμων καὶ σπλάγχνων μιαρῶν καὶ ἀνοσίων ἐξερευγομένη· *βδέλυγμα Κυρίῳ.* Καὶ λοιπὸν εἶναι τόσον ἀηδὴς εἰς τὰ τοιαῦτα ὁ Συγγραφεύς μας, ὅσον ἀδιάφορος εἰς τὰ τῆς θρησκείας ἐλέγχεται· καὶ αἱ

διάστροφοι τούτου καὶ σκολιαὶ αὗται διδασκαλίαι καὶ γνῶμαι, εἶναι τόσον δεκταὶ εἰς τὸν πιστὸν χριστιανὸν καὶ ὀρθόδοξον, ὅσον ἀποδεκταὶ εἶναι αἱ προσευχαὶ τῶν ἀπίστων ἢ τῶν κακοπίστων εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ θεμελιωτὴν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἀλλὰ τὶς ἡ ἀλογία τὸ νὰ θέλῃ νὰ μᾶς παραστήσῃ τοὺς ἐξ οἱασδήποτε θρησκείας καὶ πίστεως ὑμνολόγους ἐπίσης ἅπαντας τέκνα Θεοῦ; Εἶναι τέκνα οἱ πάντες ὡς ἔργα αὐτοῦ καὶ δημιουργήματα, διὸ καὶ ἀδιαφόρως εἰς ἅπαντας ἡ πατρικὴ αὐτοῦ πρόνοια προχέει τὰ φυσικὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐπίσης *ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς*· ἀλλ' ὄχι τέκνα οἱ δυσσεβεῖς κατὰ λόγον τῆς ὑπερφυοῦς καὶ θείας υἱοθεσίας, τῆς ὁποίας εἶναι ἄμοιροι. Ἔπειτα καὶ τὶ συμβάλλει εἰς τὸν σκοπόν του τὸ νὰ ζητῇ νὰ μᾶς καταπείσῃ, ὅτι εἰς πάντων τῶν ὅπως ἔτυχε θρησκευόντων τὰς ψαλμῳδίας ἐπίσης ἀρέσκεται ὁ Θεός; Δὲν εἶναι ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ πολεμῶμεν καὶ νὰ καταδιώκωμεν ἀπανθρώπως τοὺς ἑτεροθρήσκους; λοιπὸν τοῦτο συμπεραίνεται ὀφθαλμοφανῶς ἀπὸ μόνην τοῦ Θεοῦ τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀνοχήν. Ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἀνεξικακεῖ καὶ δὲν ἐξολοθρεύει τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἀπίστους, καὶ μακροθυμεῖ προσέτι καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ διώκτας τῆς ἀληθινῆς πίστεως· καθὼς καὶ εἰς τὸν οὕτω γράφοντα, καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλοῦντα, δυνάμενος νὰ παραλύσῃ τὴν τολμηρὰν καὶ χεῖρα, καὶ γλῶσσαν, ὅμως μακροθυμεῖ καὶ τὸν ὑποφέρει.

132.) Τέσσαρες ἦσαν αἱ *τάξεις*, ἐξ ὧν τὸ κράτος τότε τῆς Σβεκίας συνεπληροῦτο καὶ συνίστατο. Ἦτον αὐτὸ ἕνα Σύστημα συγκροτούμενον ὑπὸ χιλίων εὐγενῶν Ἀνδρῶν, ἑκατὸν Ἐκκλησιαστικῶν, ἑκατὸν πεντήκοντα πολιτῶν, καὶ διακοσίων πεντήκοντα χωρικῶν ἀνθρώπων. Τὸ σῶμα τοῦτο τῶν

χιλίων πεντακοσίων μελῶν, εἶχεν εἰς τὸ τῆς Σβεκίας βασίλειον τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ ψήφου καὶ δοκιμασίας ἤρτητο καὶ ἡ τοῦ Βασιλέως στερέωσις.

133.) *Ὁ Σιγισμοῦνδος* οὗτος, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, υἱὸς ἦν Ἰωάννου τοῦ Γ'. βασιλέως τῶν Σβεκῶν. Ἐκλεχθεὶς δὲ Πολονίας πρότερον βασιλεὺς, ὡς ἀπὸ μητρὸς Λιχατερίνης τῆς Ἰαγελλονικῆς γενόμενος, τέως καὶ εἰς τὸν τῆς Σβεκίας θρόνον ἀνεκλήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐν ἔτ. 1592. Ἀλλ' ἡ μὲν Σβεκία τότε διέθαλπε τὴν Λουθηρανικὴν δογματολογίαν, καὶ τὸν ἀνεδέχθη εἰς βασιλέα μὲ συμφωνίαν νὰ φυλάξῃ ἀκίνητα τὰ Λουθηρανικὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὸν καιρὸν Γουστάβου τοῦ πάππου αὐτοῦ τὸ γένος ἐπρέσβευεν· αὐτὸς ὅμως Παπιστὴς ὢν κατὰ τὴν θρησκείαν διάπυρος, καθὰ καὶ ὁ τούτου πατὴρ, ἐκίνησε τὸ μῖσος τῶν Σβεκῶν ἐναντίον του, καὶ αὐτοὶ ὁποῦ τὸν ἐφόρεσαν τὸ στέμμα οἱ ἴδιοι καὶ τὸν ἐγύμνωσαν, προβιβάσαντες ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν Κάρολον τὸν Θεῖον, καὶ ὄχι (ὡς ὁ Συγγραφεὺς λέγει·) ἀδελφόν. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ συμφορὰ προῆλθεν εἰς τὸν Σιγισμοῦνδον τοῦτον ἐξ αἰτίας τῶν Καθολικορωμάνων. Ἦλθεν ἀπὸ τὴν Πολονίαν μετὰ ταῦτα ἐν χειρὶ κραταιᾷ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ μὲ τὴν βίαν ἐκεῖνο τὸ βασίλειον ὁποῦ πλέον οἱ Σβέκοι δὲν ἔδιδον μὲ τὴν θέλησιν· ἀλλὰ εἰς τὸ 1598, εἰς τὴν Σβεκίαν ἦλθε, καὶ εἰς τὸ 1599, ἀπὸ τὴν Σβεκίαν εἰς τὴν Πολονίαν ἄπρακτος ἐπανέστρεψεν. Ὁ δὲ θεῖός του Κάρολος ἔτει 1604, δημοσίῳ ψηφίσματι ὑπὸ πασῶν τῶν τάξεων κύριος καὶ καθολικὸς Βασιλεὺς ἀνηγορεύθη.

134.) *Ἀουγσβοῦργον*, πόλις ἐν τῇ Σβεκίᾳ, *Αὔγουστα τῶν Βινδελίκων* παρὰ τοῖς Λατίνοις πάλαι καλουμένη· θρυλλεῖται δὲ ἡ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὁμολογία τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Τὸ γὰρ πρῶτον οἱ Προτεστάντες ἔτ. 1530, ἐν Ἀουγα-

SISMANOGLIO MUSEARO

Βούργῳ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδίων δογμάτων ἐπαράστησαν εἰς τοὺς Παπιστὰς, ἧς ἀποδοκιμασθείσης ὑπὸ τούτων, εἰς πόλεμον τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο μέρος ἡτοιμάσθησαν. Ἀλλ' ἐν ἔτ. 1532, κινηθέντων τῶν Τούρκων, συνεφωνήθη ἐν ταῖς Αὐτοκρατορικαῖς Συνελεύσεσι νὰ μένῃ ἐλευθέρα ἡ Αὐγουστανὴ αὕτη θρησκεία καὶ ἀνενόχλητος, ἕως μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς μετὰ ταῦτα συγκροτηθησομένης. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐφεξῆς ἐπεκυρώθη, καὶ ἐν τῇ κατὰ τὴν Σπίραν Συγκλήτῳ, τῇ συστάσει ἔτ. 1544. Τέως οὖν τοῦ ἔξω πολέμου τέλος λαβόντος, ἄναψεν ὁ Σμαλκαλδικὸς λεγόμενος ἐν τῇ Γερμανίᾳ πόλεμος, ἕως οὗ ἡ τῆς Αὐγουστανῆς ὁμολογίας ἐλευθερία τέλεον ἐθεσπίσθη ἔτει 1555.

135.) Αὐτὸς κατέστη βασιλεὺς τῆς Πολονίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἔτει 1632.

136.) Ἀτέκνου θανόντος τοῦ Λαδισλάου, δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ, ὁ μὲν Ἰησουΐτης καὶ Καρδινάλις, Ἰωάννης Καζίμερος, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Βρατισλαβίας καὶ Κιοβίας, ἐμάχοντο περὶ τῆς Βασιλείας. Ἀλλ' ὑπερισχύσας ὁ Ἰησουΐτο-Καρδινάλις ἀνηγορεύθη, ἔτ. 1648, ὅστις εἰς διάστημα εἴκοσι χρόνων ὅπου ἐβασίλευσεν, ἀηδιάσας τοὺς συχνοὺς πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, τέως παρητήθη τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ Παρίσιον ὁ Ἰησουΐτης, ὁ Καρδινάλις, ὁ Βασιλεὺς ἔγινεν Ἀββᾶς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἔτ. 1668, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἔτ. 1672.

137.) Ὁ *Μιχαὴλ* οὗτος ψηφισθεὶς ὑπὸ τῶν Πολόνων ἔτ. 1669, ἐχρημάτισε δυστυχὴς Βασιλεύς. Εἰς τὸν καιρόν του οἱ μὲν Σβέκοι ἐκυρίευσαν τὴν Λιβονίαν, ἥτις πρώην μὲν ὑπέκειτο τῇ Πολονίᾳ, ἤδη δὲ ὑπακούει εἰς τὴν Ῥωσσίαν· οἱ δὲ Ῥῶσσοι ὑπέταξαν τὴν Κιοβίαν ὅλην καὶ τὴν Οὐκραΐναν· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὴν Ποδολίαν καὶ τὴν Βολιχίαν, εἰς τρόπον ὅτι οἱ Πο-

λονοὶ ἠναγκάσθησαν διὰ νὰ φυλάξουν τὰ ἐπίλοιπα, καὶ ἔγιναν τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας ὑποτελεῖς καὶ ὑπόφοροι. Τοῦτον οὕτως ἄτυχον ὄντα καὶ ἀριστερὸν παρεβιάζοντο οἱ τότε Ἐκκλησιαστικοὶ μάλιστα τῆς Πολονίας, καὶ πρὸ πάντων ὁ Γναίσνης Ἀρχιεπίσκοπος καὶ τοῦ Βασιλείου Πρόεδρος, νὰ κάμῃ παραίτησιν καὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, καὶ τῆς ἰδίας γυναικὸς μετὰ διορισμοῦ, ὅτι ὅποιος ἐφεξῆς ἐκλεχθῇ διάδοχος τοῦ θρόνου, νὰ διαδεχθῇ καὶ τὸ κρεββάτι του μὲ τὸ νὰ νυμφευθῇ τὴν βασίλισσαν· πλὴν ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν ἔστερξεν αὐτὸς ἐθελουσίως νὰ παραιτηθῇ, καὶ ἄκων ἐπελθόντος τοῦ θανάτου τὰ ὑστερήθη, τελευτήσας μετ' οὐ πολὺ ἐν ἔτει 1673. Νοεμβρ. 10.

138.) Ὁ *Ἰωάννης ὁ Σοβιέσκης* ἦτον ὑπὸ τὸν πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν ῥηθέντα, μέγας τῆς Κορόνας Μαρεσχάλος, ὅπερ ἐστὶν Ἀρχιστράτηγος· προεβιβάσθη δὲ βασιλεὺς μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον τῷ ἐφεξῆς ἔτει 674, καὶ γενναίως κατὰ τῶν Τούρκων στρατεύσας, καὶ κατ' αὐτῶν περιφανῶς ἀριστεύσας ἔτ. 1675, ἀκολούθως δὲ καὶ τοὺς Τατάρους νικήσας ἔτ. 1676, ἀποκατέστησε τρόπον τινὰ τὰ πράγματα τῆς Πολονίας, καὶ ἐλευθέρωσε τὴν ἰδίαν Πατρίδα ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν καὶ ἄτιμον πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς δασμοφορικὴν ὑποτέλειαν. Ὁ αὐτὸς οὗτος Σοβιέσκης πολὺ συνετέλεσεν ἔπειτα καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς πόλεως Βιέννης, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι μὲ πολυάριθμον στράτευμα ἐν ἔτει 1683, δύο ὁλοκλήρους μῆνας πολιορκοῦντες, τὴν εἶχον φέρει εἰς τοῦ κινδύνου τὸ ἔσχατον. Ἀπέθανε δὲ ἔτ. 1696. Ἰουνίου 17.

139. Ὁ Ἐλέκτωρ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς δυνάμεως Πέτρου τοῦ Μεγάλου αὐτοκράτορος τῶν Ῥώσσων, ὑπερέβαινε πᾶσαν ἄλλην δυσκολίαν διὰ νὰ ἐκλεχθῇ Βασιλεὺς τῆς Πολονίας· ἡ διαφορὰ ὅμως τῆς θρησκείας ἦτον ἕνα ἐμπόδιον ἀνυπέρβατον, ἐπειδὴ εἶναι τοῦ βασιλείου ἐκείνου νόμος θεμελιώδης καὶ βα-

σιμώτατος τὸ νὰ θρησκεύῃ πάντοτε ὁ βασιλεὺς τὰ τῆς Ῥώμης. Ἀλλ' ὁ Αὔγουστος ἔστερξε διὰ τὸν βασιλικὸν θρόνον νὰ ἀκούῃ τὴν Μέσσαν, ὅθεν ἠσπάσθη τὴν Ῥωμάναν κοινωνίαν· ἔτ. 1697. Ἐλύπησαν καὶ ἄλλαι παρόμοιοι ἀποταξίαι ἐγκρίτων τινῶν Πριγκίπων, κατὰ τὸν ΙΖ'. αἰῶνα τοὺς Προτεστάντας· ἐν ἔτει 1614, Βολφάγγος Βίλελμος ὁ Νεοβουργικὸς Παλατῖνος ἠσπάσατο τὰ τῶν Ποντιφικίων· ἐν ἔτει 1651, Ἐρνέστος ὁ τῆς Χασσίας Λανδγράβιος· ἐν ἔτει 1685, Ἐκλέκτωρ προβιβασθεὶς Φίλιππος Βίλελμος ὁ Νεοβουργικὸς, ἐθέσπισεν εἰς τὸ Παλατινάτον τὴν παντελῆ ἐλευθερίαν τῆς Παπικῆς θρησκεύσεως. Ἀλλ' ἡ ἀποταξία Αὐγούστου τοῦ τῆς Σαξονίας Ἐκλέκτορος, περὶ ἧς ὁ λόγος, τόσον ἀλγεινοτέρα ἐφάνη τῶν ἄλλων, ὅσον οἱ ἐκ τούτου τοῦ μεγάλου γένους ἐδείχθησαν τοῦ Προτεσταντισμοῦ οἱ πρῶτοι καὶ θερμότεροι Δεφένσορες.

140.) *Καρόλου* τοῦ δωδεκάτου Βασιλέως τῶν Σβέκων· ὅστις ἀφ' οὗ μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἁρμάτων του ἐνεθρόνισεν εἰς τὴν Πολονίαν βασιλέα Στανίσλαον τὸν Λεγτζίνσκην, ἠνάγκασε τὸν ἐξωσθέντα Αὔγουστον, ὄχι μόνον νὰ στείλῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἀντίζηλον καὶ ἐχθρὸν τὰ πολύτιμα τῆς βασιλείας λιθάρια, καὶ τοὺς Κώδικας τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων, ὁποῦ εἶχεν εἰς χεῖράς του, ἀλλὰ καὶ νὰ γράψῃ πρὸς αὐτὸν ἕνα γράμμα ἰδιοχείρως συγχαρητικὸν, συγχαίρων ἐπὶ τῷ προβιβασμῷ εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὐτὸς βιαίως ἐξεκυλίσθη. Σώζεται δὲ εἰς τὴν Ἱστορίαν τὸ γράμμα τοῦτο σεσημειωμένον ἀπὸ Δρέσδας, 8. Ἀπριλ. 1707.

141.) *Πέτρου* τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος τῶν Ῥώσσων. Ἐπειδὴ ἀφ' οὗ ὁ γενναῖος οὗτος Αὐτοκράτωρ, εἰς τὴν ἐν Πουλτάβᾳ μάχην, τὴν συγκροτηθεῖσαν 8. Ἰουλίου, 1790, ἐκατατρόπωσε κατὰ κράτος τὸν Σβέκον Κάρολον, εὐθὺς καὶ οἱ Πολόνοι ἐπανέστησαν, καὶ ὁ Βασιλεὺς Αὔγουστος ἐπανέστρεψε,

καὶ ἐγνωρίσθη Βασιλεὺς πάλιν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἰδίους, οἱ ὁποῖοι πρὸ δύο χρόνων διὰ τὸν φόβον τοῦ Σβέκου ἐπροσκύνησαν τὸν Στανίσλαον.

142.) Ἡ Ἱστορία Καρόλου τοῦ ΙΒ'. μᾶς διδάσκει, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τούτου τοῦ Βασιλέως, εὐθὺς ὁ Πάπας διὰ τοῦ ἰδίου Ἀποκρισιαρίου ἀπέλυσε τοὺς Πολόνους ἀπὸ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἐνόρκως ὤμωσαν πρὸς τὸν Στανίσλαον, καὶ τοὺς ἐπροθυμοποίησε νὰ εἶναι πιστοὶ εἰς τὸν Αὔγουστον. Ἐκ τούτου δὲ ἡ δύναμις τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς (λέγει ὁ Ἱστορικὸς) εἰς τὴν Πολονίαν ἐκραταιοῦτο. Ὅθεν ἂν οἱ Καθολικορωμάνοι διὰ τὸ πρὸς τὸν Λουθηρανὸν Βασιλέα μῖσος, κατέτρεχον τὸν Στανίσλαον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ἀγκαλὰ καὶ τέκνα τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας γνήσια, ὡς ὑπ' ἐκείνου προστατευθέντες, πῶς νὰ μὴ πνέουν ἐκδίκησιν, καὶ πῶς νὰ μὴ κινήσωσι διωγμὸν κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν Πολόνων, ὁποῦ ἦσαν οἱ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου προστάτου ὁμόπιστοι;

143.) Τουτέστιν οἱ πάντες ἐκ τῆς Ῥωμάνας κοινωνίας, χωρὶς νὰ συγκαλέσουν, ἢ χωρὶς νὰ ἀναμείνουν καὶ Ἀποκρισιαρίους ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Προτεστάντων, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς συναθροιζομένας Διαίτας τῆς βασιλείας εἶχον τόπον καὶ ψῆφον, ὡς οἱ ἀντίπαλοι.

144.) Ὑπὲρ τὸν *Πρεσβύτερον* δηλαδὴ, τὸν *Πρεσβύτην*, καὶ κατὰ συγκοπὴν τὸν *Πρέτην*. Καὶ εἶναι τὸ νόημα, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, δὲν ἔκριναν συμφέρον, διὰ νὰ αὐξήσῃ ἡ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δύναμις, νὰ ἀθετοῦνται τῆς ἑαυτῶν πατρίδος τὰ νόμιμα.

145.) *Δίπλωμα* ὀνομάζεται τὸ Θέσπισμα τὸ βασιλικὸν, τὸ Χρυσόβουλλον.

146.) *Ἀλβιγέζοι* αἱρετικῶν κόμμα, οὕτω κληθέντες ἀπὸ *Ἀλβίας* τῆς πόλεως. Ὠνομάσθησαν δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ *Βαλ-*

δέρσιοι, οἷον εἰπεῖν οἱ ἀπὸ τῶν *Κοιλάδων*, ὅτι Valles λέγονται λατινιστὶ τὰ μεταξὺ τῶν ὀρέων ἄγκη, καὶ αἱ κοιλάδες. Ἡ τούτων αἵρεσις λέγουσιν, ὅτι ἦτον μία παραφυὰς τῆς τῶν Μανιχαίων. Ὅ,τι καὶ ἂν ἦτον, τὸ περισσότερον τοὺς ἔβλαψεν ἡ κατὰ τοῦ Πάπα, καὶ τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας προπέτεια καὶ θρασύτης, καθ' ἣν ἀνερυθριάστως καὶ ἀνυποστόλως ἐκίνουν τὴν γλῶσσαν ἐναντίον τοῦ τύφου, καὶ τῆς τρυφῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ταπείνωσιν καὶ Εὐαγγελικὴν πτωχείαν αὐτοὶ ἢ ἀσπαζόμενοι, ἢ ὑποκρινόμενοι. Ἁπλώθη ἡ συμμορία αὕτη κατ' ἀρχὰς τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος εἰς τὴν Λιγγουαδόκαν, καὶ Προβέντζαν, καὶ Δελφινάτον, καὶ Ἀρράγονίαν, ὑπὸ τῇ προστασίᾳ μάλιστα τοῦ Κόμητος τῆς Τολόζας· ἀγκαλὰ οἱ περισσότεροι τῶν Συγγραφέων παρασταίνουσι τὴν αὐτῶν αἵρεσιν ἀρχαιοτέραν, ἀνάγοντες αὐτὴν ἄχρι τοῦ Θ'. αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα. Ἰννοκέντιος ὁ Γ'. ἐν ἔτει 1204. ἀπέστειλε διαφόρους Ἐκκλησιαστικοὺς ὡς ἰδίους Λεγάτους μὲ ἐξουσίαν νὰ κινήσουν καὶ ἅρματα, ἂν χρειασθῇ, καὶ νὰ συνάξουν κατ' αὐτῶν στρατεύματα· μάλιστα μετὰ τὸν φόνον ἑνὸς τῶν ἀπεσταλμένων, ἐσυγχώρησεν ὁ Πάπας τελείαν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων εἰς ἅπαντας ὅσοι ἁρματωθοῦν διὰ νὰ ἐξαλείψουν ἐκείνους τοὺς αἱρεσιόφρονας. Συναθροισθέντες λοιπὸν καὶ σταυροφορήσαντες ἐν ὀνόματι Κυρίου πλῆθος Ἀνδρῶν ἀπὸ ὅλην τὴν Φράντζαν, ἔχοντες εἰς τὴν κεφαλὴν ὡς στρατηγοὺς διαφόρους Ἐπισκόπους, ὥρμησαν ἐναντίον τῆς πόλεως *Βεζιέρης*, τὴν ὁποίαν κατέφλεξαν καὶ κατέσφαξαν ἐν αὐτῇ σχεδὸν ἑπτὰ χιλιάδας ἀνθρώπων, ἐν ἔτ. 1209, Ἰουλίου 22. Ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς ἄλλην πόλιν ὀνομαζομένην *Καρκασσόναν*, καὶ ἐκπορθήσαντες εὐθὺς ἐκ πρώτης ἐφόδου μίαν τῶν περὶ αὐτὴν Κωμῶν, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν κραταιῶς, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς πολιορκίας οἱ

Ἐπίσκοποι, οἱ Ἀββάδες, καὶ ὁ κλῆρος ὅλος ἔψαλλον μετὰ εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, veni Sancte Spiritus, τὸ Βασιλεῦ οὐράνιε κτ. ἕως ὁποῦ τέλεον τὴν ἐξηνδραπόδισαν 1209. ἔτ. Αὐγ. 15. εἰς μίαν χώραν *Κάστραις* λεγομένην ἔπιασαν ἐξ αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν δύο, διδάσκαλον καὶ μαθητήν· ἐν ᾧ δὲ τοὺς ἐξαπέστελλον νὰ τοὺς καύσουν ζῶντας, ὁ μαθητὴς ἔκραξε μεγαλοφώνως: *μὴ μὲ καύσετε· ἠπατήθην· ἐπιστρέφω εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν· ἀποπτύω τὴν αἵρεσιν*· Ὄχι, εἶπαν οἱ ζηλωταί, ἂς καῇ· ἐπειδὴ, *ἂν μὲ εἰλικρινῆ γνώμην ἐπιστρέφῃ, ἡ κάμινος γίνεται πρὸς αὐτὸν καθαρισμὸς, Πουργατόριον· ἂν μὲ ὑπόκρισιν, εἶναι ποινὴ δικαία καὶ πρέπουσα.* Τοὺς ἔδεσαν λοιπὸν καὶ τοὺς δύο ἐπὶ τῆς πυρᾶς, καὶ πρὶν ἀνάψουν τὴν φλόγα, ἐρωτοῦν πάλιν τὸν νέον εἰς ποίαν πίστιν θέλει νὰ ἀποθάνῃ; καὶ αὐτὸς πάλιν: *εἰς τὴν ἐδικήν σας* (φωνάζει) *εἰς τὴν ἐδικήν σας τὴν ἀληθινὴν, καὶ ἀποστρέφομαι τὴν αἵρεσιν.* Ὅμως μέντοι τὸν ἔκαυσαν. Πλὴν δὲν τὸν ἐκατάκαυσαν, ἐπειδὴ, (ὡς λέγουσιν) ἔγινεν εἰς αὐτὸν τὸ θαῦμα τῶν τριῶν παίδων. Ἔτι, εἰς ἕνα Κάστρον ἦραν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν τῶν δυστήνων, καὶ ἀνάψαντες κάμινον μεγάλην τοὺς ἐσφενδόνισαν ἅμα καὶ αὐτοὺς ἅπαντας εἰς τὰς φλόγας. Ἔτι, καταπορθήσαντες ἐξ ἐφόδου ἄλλην πόλιν *Λαβαοὺρ* ὄνομα ἔτ. 1211. Μαΐου 3. ὀγδοήκοντα τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκρίτων πολιτῶν ἐκατεδίκασαν νὰ τοὺς κρεμάσουν κατὰ σειρὰν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κρεμάθραν· ἐπειδὴ δὲ ἡ κρεμάθρα δὲν ἦτον καλὰ σηλωμένη καὶ ἔπεσε, διὰ νὰ μὴ χάνουν καιρὸν ἐκ τοῦ ἑτοίμου καὶ κατὰ τὸ πρόχειρον, τοὺς ἔσφαξαν. Τριακοσίους δὲ ἀπὸ τοὺς ἐπιλοίπους ζῶντας κατέφλεξαν· Τὴν δὲ τοῦ προεστεύοντος τῆς πόλεως γυναῖκα ὀνόματι Γιράρδαν ῥίψαντες εἰς ἕνα πηγάδι, καὶ ἐπάνωθεν λιθοβολήσαντες τὴν κατέχωσαν· καὶ κα-

SISMANOGLIO

τέθη ἡ Ἀρχόντισσα ζῶσα εἰς ᾅδου. Εἰς ἄλλο πάλιν ἕνα Πολίχνιον εὑρόντες ἑξήκοντα αἱρετικοὺς, καὶ αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς τοὺς κατέκαυσαν. Ἀπὸ πόλιν μετέβαινον εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ χώραν εἰς χώραν, καὶ πανταχοῦ ἄφιναν φρικτὰ καὶ ἄγρια ἴχνη τῆς πλέον ἀπανθρώπου θηριωδίας καὶ ὠμότητος. Ἀρκοῦσι ταῦτα, διὰ νὰ λάβῃ ὁ ἀναγινώσκων τινὰ ἰδέαν τῆς τραγῳδίας τῶν Ἀλβιγέζων, τῆς ὁποίας δίδει ψιλὴν νύξιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Συγγραφεύς. Δὲν δέχεται περισσότερα μία σημείωσις, ὅθεν τὰ περισσότερα τὰ παρατρέχω· φθάνει νὰ εἰπῶ, ὅτι ὁ φοβερὸς οὗτος τῶν Ἀλβιγέζων διωγμὸς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, ὡς εἴπομεν ἔτει 1204, ἠκολούθησε μὲ τὴν αὐτὴν θηριωδίαν καὶ βαρβαρότητα ἕως τὸ 1233, καὶ ἐκ τοῦ πολέμου τούτου προῆλθε πόλεμος ἄλλος, ὄχι τόσον πολύκροτος ἀληθινὰ κατὰ τὸ φαινόμενον, πλὴν ἐν ἡσυχίᾳ, κατὰ τὸ πρᾶγμα ὄχι ὀλιγώτερον ἄγριος καὶ ὀλέθριος, ὁ σιγηλὸς πόλεμος τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος (περὶ ἧς ἐν ἄλλῃ σημειώσει εἴπομεν ὀλίγα τινά), ὅστις διήρκεσεν ἁπλωθεὶς εἰς πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης πεντακοσίους τώρα τόσους χρόνους, καὶ δὲν ἠμπορεῖ τέλεον νὰ σβυσθῇ καὶ ἕως εἰς τὰς ἡμέρας μας.

147.) *Φραγκίσκος* ὁ Α. ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας κατεδίωκε μὲ ζῆλον διάπυρον, ὅσους εὕρισκεν εἰς τὰς ἡμέρας του καινοτομοῦντας εἰς τὰ δόγματα, ὁποῦ ἡ τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία ἐπρέσβευεν. Ἔφθανε νὰ ἀναγγελθοῦν εἰς αὐτὸν τινὲς, ὅτι εἶναι τοῦ κόμματος τῶν Προτεστάντων, εὐθὺς εἰς τὰς φλόγας τοὺς ἐπαράδιδε. Μίαν ἡμέραν μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶδε τὸ Παρίσιον ἐν ἔτει 1535, τὸ θέαμα τὸ ἐλεεινὸν ἐξ Λουθηρανῶν, μετὰ παῤῥησίας καὶ λαμπρότητος καταδικασθέντων, τοὺς ἐσυνώδευσαν μὲ μεγάλην λιτανικὴν πρόοδον ἕως εἰς τὴν πυρὰν, καὶ ἐκεῖ μὲ ἄνεσιν κατ' ὀλίγον ὀλίγον τοὺς ἐκατάκαυσαν, διὰ νὰ αἰσθανθοῦν δριμύτερον τὸν θάνατον μὲ τὴν ἀργοπορίαν

τῆς βασάνου, καὶ νὰ ἔχουν καιρὸν καὶ αὐτοὶ οἱ ἄθλιοι νὰ εἰποῦν τὸ *ὀδυρῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ*. Οἱ κατακαέντες ἦσαν βέβαια ἄξιοι τῆς φλογὸς, διὰ τὰς βλασφημίας ὁποῦ λέγονται, ὅτι κατὰ τοῦ ὑπερφυοῦς μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας ἐξέρασαν· ἀλλ' οἱ κατακαύσαντες ἠμποροῦσαν καὶ μὲ ἄλλο εἶδος θανάτου νὰ τοὺς παιδεύσουν (ἂν ἦτον ἀναγκαῖος καὶ ὁ θάνατος·) ἀνακιρνῶντες τὴν δριμύτητα τῆς δικαίας ποινῆς, μὲ ὀλίγον ἔλαιον χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ἡμερότητος. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τούτου Βασιλέως Φραγκίσκου συνέβη καὶ ὁ καταδιωγμὸς τοῦ *Μεριανδολίου* καὶ τῆς *Καβριέρας*, δύο Περιοχῶν, ὧν ἡ μὲν κεῖται ἐν τῇ *Προβέντζᾳ* τῆς Γαλλίας, ἡ δὲ ἐν τῷ Κομιτάτῳ τῷ καλουμένῳ *Βεναισίνῳ*. Ἦσαν ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις τὰ ἀπόγονα ἔτι λείψανα τῶν Βαλδενσίων, κατοικοῦντες τόπους ὀρεινοὺς καὶ δυσβάτους, καὶ ἐπειδὴ προσκληθέντες διὰ νὰ ἀπολογηθοῦν δὲν ἐπαραστάθησαν, φοβούμενοι μὴ δοκιμάσουν τὰ τῶν προγόνων, διὰ ψηφίσματος τοῦ Παρλαμέντου τῆς (Aix) *Αἰξίας* πόλεως πρὸς θάλασσαν, ἥτις (Aquæ Sextia) *Ὕδατα Σέξτια*, ἢ τοῦ *Σέξτου* τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο·) ἐν ἔτει 1540, μηνὶ Νοεμβρίῳ κατεκρίθησαν *κατάκρισιν* (ὡς ὁ Ἱστορικὸς Θουανὸς λέγει) *φρικτὴν καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἀπηνῆ καὶ ἀπάνθρωπον*. « Ἅπαντες οἱ Πατέρες τῶν » Φαμιλιῶν τοῦ *Μεριανδολίου* ἐπαραδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, αἱ » περιουσίαι αὐτῶν ἐδημεύθησαν, τὰ ὀσπήτια ἐκ θεμελίων » κατεδαφίσθησαν, τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ, ὅσα ἐγεώργουν, » ἐξερριζώθησαν· Εἶτα ὁρμῆς γενομένης εἰς τὸ πλῆθος, παρε» δόθησαν ἀδιαφόρως εἰς χεῖρας ῥομφαίας, ὅσοι ἀπαντήθη» σαν, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, βρέφη· ὑπὲρ τὰς τρεῖς χι» λιάδας ἔπεσαν, ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ὅσοι ἔφυγον τὸ πῦρ » καὶ τὸν σίδηρον, ἐχάθησαν εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰ δάση, » παρεκτὸς ὀλίγων ὁποῦ εἰς τὴν Σβισσίαν, καὶ εἰς τὴν Γενέ-

» βραν ἐπρόφθασαν καὶ ἐφυλάχθησαν. Συνέβησαν δὲ καὶ εἰς » *Καβριέραν* τὰ αὐτά. Κῶμαι καὶ χώραι εἴκοσι δύο (ὁ Συγ- » γραφεύς μας λέγει εἰκοσιτέσσαρα χωρία) τοιουτοτρόπως » κατεπορθήθησαν καὶ κατεκάησαν. Ὁ πατὴρ Δανιὴλ ὁ Ἰη- » σουΐτης τοιουτοτρόπως διηγεῖται τὸν ἐκείνων ὄλεθρον ἐν τῷ » Γ'. Τόμ. τῆς Ἱστορ. τῆς Φράντζας. »

148.) *Ἑρρίκος ὁ Β'.* διεδέχθη τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α. ἔτ. 1547. Ἐφάνη καὶ οὗτος αὐστηρότατος ἐναντίον τῶν Ρεφορμάτων τῆς Φράντζας· τοὺς κατεδίωκεν ἀδιαλείπτως, τοὺς ἐθανάτωνεν ἀνιλεῶς, καὶ ἐξέδωκεν ἀπανταχοῦ δόγματα πνέοντα ἀπειλὴν, εἰς ὅλους τοὺς διοικητὰς καὶ ἡγεμόνας τοῦ Βασιλείου. Εἰς τὰς ἡμέρας του ἡ Καμάρα τοῦ Παρισιακοῦ Παρλαμέντου ὠνομάσθη *πῦρ καίουσα*, (La Chambre ardent) ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν Ρεφορμάτων ὁποῦ καθ' ἑκάστην ἐπαράδιδεν εἰς τὰς φλόγας. Καὶ ὁ περίφημος Φρὰ Παῦλος ὁ Σερβίτης ἐν τῇ Ἱστο- ρίᾳ τῆς ἐν Τρεδέντῳ Συνόδου διηγεῖται, ὅτι ἐν ἔτει 1554, *κατεκαίοντο οἱ Προτεστάντες ἐν τῇ Γαλλίᾳ διὰ νὰ χορτα- σθῇ ἡ ἀκόρεστος φιλαργυρία τῆς Δουκίσσας Διάνας, τῆς ἐρωμένης Ἑρρίκου τοῦ Β', εἰς τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐχάρισεν εἰς δῶρον ἅπασαν τὴν περιουσίαν τῶν ἐπὶ αἱρέσει καταδικαζομένων εἰς θάνατον.* Βασιλεὺς τὰ μὲν ἄλλα φιλότιμος, καὶ μεγαλόδωρος, καὶ γενναῖος· πλὴν ἄσπλαγχνος καθ' ὑπερβολὴν καὶ βίαιος εἰς τοὺς Ρεφορμάτους, τοὺς ὁποίους ἐμίσει, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εὐκατάπειστος καὶ εὐκίνητος ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν, τοὺς ὁποίους ἠγάπα. Κατέστρεψε δὲ τὸν βίον ἐλεεινῶς, θέλωντας νὰ ἀγωνισθῇ καὶ αὐτὸς εἰς ἕνα ἱππικὸν ἀγώνισμα, τὸ ὁποῖον ἐτέλεσεν. Ἔτρεχον κατ' ἀλλήλων μὲ ὅλους ἀνέτους τοὺς χαλινοὺς οἱ ἀγωνισταὶ τε- θωρακισμένοι καὶ ἀκοντιζόμενοι· Μοντγομέριος ὁ Δοὺξ προσε-

κλήθη καὶ ἐβιάσθη παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ ἐξέλθῃ κατ' αὐτοῦ εἰς τὸ στάδιον· ἔδραμε κατὰ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ χωρὶς νὰ θέ- λῃ ἐπάνω εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ἐξώρυξεν εἰς βάθος τὸ ἕνα μάτι, καὶ τοῦ κατεβρόντησε τὸν ἐγκέφαλον. ἔτ. 1559.

149.) Αἱ φονοκτονίαι τοῦ *Ἁγ. Βαρθολομαίου* ἀνωτέρω ἐσημειώθησαν.

150.) *Τῆς Ἰρλανδίας* αἱ φονοκτονίαι συνέβησαν ἐν ἔτ. 1641. Ἐκεῖ οἱ Καθολικορωμάνοι συνώμοσαν κρυφίως, καὶ ὁρμήσαντες ὁμοθυμαδὸν ἔνοπλοι ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ σπαθὶ ὅ- λους τοὺς ἐν τῇ Νήσῳ Προτεστάντας. Εἰς μίαν καὶ τὴν αὐ- τὴν ἡμέραν, ἔπεσον ἐν στόματι μαγαίρας τεσσαράκοντα χι- λιάδες ἀνθρώπων καὶ ἐπέκεινα ἐκ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως. Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ τραγῳδία αὕτη, ἦτον ἕνα μίμημα τοῦ ἐν τῇ Γαλ- λίᾳ προπαιχθέντος Βαρθολομαϊκοῦ Δράματος.

Ἀλλὰ τὴν τραγῳδίαν ταύτην διὰ νὰ τὴν καταλάβωμεν ὁποία τις ἔγινε, πρέπει νὰ ἀκούσωμεν Λαρρέϊον τὸν Ἱστοριο- κὸν ὁποῦ τὸν περιγράφει ἐν Γ'. Τόμ. τῶν Ἱστορ. τῆς Ἀγγλ. Σελ. 177.

« Ἡ τοιαύτη (λέγει) ὠμότης καὶ ἀπανθρωπία ἀρχὴν ἔλαβε » τὴν κγ'. τοῦ Ὀκτωβρίου, ἡμέραν κακόμοιρον, καθ' ἣν συ- » νεφώνησαν οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς αἱματώδους ταύτης καταστρο- » φῆς· καὶ διήρκεσε δύο ὁλοκλήρους μῆνας, μὲ μίαν βαρβα- » ρότητα ὁποῦ δὲν ἔχει παράδειγμα. Ἐκεῖνοι ὁποῦ κατεσφά- » γησαν, ἢ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ σπαθὶ, ἔπαθον τὸ ὀλιγώτερον » κακόν. Εἰς ἄλλους ἔχυσαν πρῶτον τὰ ὄμματα, καὶ βασα- » νίζοντές τους ἔπειτα εἰς πολλὰς ἡμέρας, τοὺς ἔκαμαν νὰ » δοκιμάσουν πολυώδυνον τὸν θάνατον ἀνάμεσα εἰς τὰ μαρ- » τύρια. Ἄλλους τοὺς ἔπνιξαν εἰς τὰ νερὰ καταποντίζοντές » τους· Ἄλλους παρέδωκαν εἰς τὰς φλόγας, τοὺς ὁποίους καὶ » ἠνάγκαζον νὰ βαστοῦν ἐπ' ὤμων οἱ ἴδιοι τὰ ἄχυρα, μὲ τὰ

» ὁποῖα ἔμελλον νὰ καοῦν. Ἄλλους διέφθειραν μὲ τὸ κρύος,
» μὲ τὴν πεῖναν, μὲ τὴν δίψαν καί τινας ἐξ αὐτῶν καὶ ἔθα-
» ψαν ζῶντας. Ἐκρέμασαν, τὰς μητέρας εἰς τὴν ἀγχόνην,
» καὶ ἀπεκρέμασαν εἰς τὸν λαιμὸν τῶν μητέρων τὰς θυγα-
» τέρας, κάμνοντές τας νὰ συναποπνέουν τοιουτοτρόπως ὁ-
» μοῦ διὰ νὰ αὐξάνῃ ὁ πόνος τούτων μὲ τὴν παίδευσιν ἐκεί-
» νων. Δὲν ἐδυσωπήθησαν οὔτε τὴν κυοφορίαν τῶν ἐν γαστρὶ
» ἐχουσῶν γυναικῶν, οὔτε τὸν καρπὸν, τὸν ὁποῖον ἐβάσαζεν ἡ
» κοιλία των· καὶ διὰ μίαν ὑπερβολὴν θηριωδίας καὶ σκλη-
» ρότητος, τῆς ὁποίας ἤθελεν εἰπῇ τινὰς, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη
» φύσις εἶναι ἀνεπίδεκτος, ἐπειδὴ ἔτυχε, καὶ μία ἀπὸ τὰς
» ἀθλίας αὐτὰς ἐγέννησεν εἰς τὰς χεῖρας εὑρισκομένη τῶν
» δημίων της, αὐτοὶ ἔδωκαν τὸ βρέφος της εἰς ἕνα σκυλίον,
» καὶ εἰς ἕνα χοῖρον καὶ τὸ κατέφαγον, ἐντρυφῶντες εἰς τοι-
» οῦτον θέαμα τόσον στυγερὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Οἱ παλα-
» μναῖοι αὐτοὶ δαίμονες ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν
» ἀκόμι καὶ περισσότερον. Κατηνάγκασαν εἴς τινας τόπους
» τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας νὰ θανατώνουν τὰ ἴδια τέ-
» κνα, τὰ τέκνα νὰ ἁρπάζουν τὴν ζωὴν τῶν πατέρων καὶ
» τῶν μητέρων, αἱ γυναῖκες τῶν ἰδίων ἀνδρῶν, οἱ ἄνδρες τῶν
» ἰδίων γυναικῶν. Διακόσιαι χιλιάδες ψυχῶν κατά τινας, ἢ
» (κατ' ἐκείνους ὁποῦ ὀλιγοστεύουσι τὸν ἀριθμὸν) ἑκατὸν πεν-
» τήκοντα τέσσαρες χιλιάδες διεφθάρησαν εἰς τὴν φονοκτο-
» νίαν ταύτην, ἡ ὁποία ἁπλώθη ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρον τῆς Ἰρλαν-
» δίας ἕως εἰς τὸ ἄλλο. »

Τεσσαράκοντα χρόνους πρότερον, κατὰ τὸ 1600, ὁ Πάπας Κλήμης ὁ Η. ἐπεθύμησεν ἰδεῖν τὴν Ἰρλανδικὴν ταύτην αἱματοχυσίαν, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν Βοῦλλαν ὁποῦ ἔγραφεν εἰς τὸ ἐκεῖ ἔθνος, καὶ δὲν ἠξιώθη. Ἀφ' οὗ ὁ Πάπας οὗτος ἔστεφε τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως μὲ μυρίους ἐπαίνους

» Προτρεπόμεθα λοιπὸν (ἐπρόσθετε·) ὑμᾶς τὸν Λαὸν, τοὺς
» Εὐγενεῖς, τοὺς Στρατιώτας, τοὺς Στρατάρχας, νὰ κάμετε
» ὅλοι τὸ χρέος σας εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον καὶ ἅγιον πόλεμον.
» Διὰ νὰ σᾶς καταστήσωμεν προθυμοτέρους ἡμεῖς κατὰ τὸ
» παράδειγμα τῶν πρὸ ἡμῶν Ποντιφίκων, ἀπεφασίσαμεν νὰ
» σᾶς προασφαλίσωμεν μὲ ὅλας τὰς βοηθείας τοῦ οὐρανοῦ, αἱ
» ὁποῖαι εἶναι εἰς ἐσᾶς ἀναγκαῖαι κατὰ τῶν Αἱρετικῶν. Ὅθεν
» θαῤῥοῦντες ἡμεῖς εἰς τὸ θεῖον ἔλεος, καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν
» τῶν μακαρίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, χαρίζομεν
» εἰς πάντας ὑμᾶς κοινῶς, καὶ ἰδίᾳ εἰς ἕνα ἕκαστον τὴν πλη-
» ρεστάτην ἄφεσιν ἁπαξαπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ὑμῶν,
» τοιαύτην οἵαν καὶ οἱ προκάτοχοι ἡμῶν Πάπαι, συνήθειαν
» εἶχον νὰ χαρίζουν εἰς τοὺς σταυροφοροῦντας καὶ ἐκστρα-
» τεύοντας εἰς τὴν ἱερὰν γῆν τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν
» ἀσεβῶν καὶ ἀπίστων. » (Λαῤῥέϊος ἐν Ἱστορ. τῆς Ἀγγλ. Τόμ. Β'. Σελ. 617.) Τὴν ἔκβασιν ὅμως τοῦ πόθου του ὁ Κλήμης οὗτος δὲν ἔφθασε νὰ τὴν ἰδῇ· παρεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν εἶδε μετὰ τεσσαράκοντα χρόνους ἄλλος Πάπας, ὁ τρίτος Οὐρβανὸς, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς ἀγωνιστὰς, ἐξέδωκε καὶ αὐτὸς μίαν Βοῦλλαν, δι' ἧς εἰς μισθὸν τῶν κατορθωθέντων ἐσυγχώρησε πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

151.) Αὕτη ἦτον ἡ κατὰ τῶν *Ἀλβιγέζων* γενομένη καταδρομὴ, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω. Διατὶ οἱ αὐτοὶ *Ἀλβιγέζοι* ἀπὸ τῆς *Ἀλβίας*, ὡς εἴρηται, καὶ *Βαλδέησιοι* ἢ *Βαλλένσες* ἀπὸ τῶν, ἃς ᾤκουν, κοιλάδων ὀνομαζόμενοι, εἶχον τὴν οἴκησιν εἰς τὸ *Πιεμόντε*, ἤτοι εἰς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, κατὰ τὰς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων.

152.) *Καμάρα*, ὁ τόπος τῆς τῶν ἐν τέλεσι συνελεύσεως, ἐπὶ διοικήσει τῶν τῆς πολιτείας ὑποθέσεων.

153.) Petricovia λατινιστὶ, *Πετρικοβία* πόλις εἶναι τῆς μείζονος λεγομένης Πολονίας, ἐν ᾗ δικαστήριον περίφημον.

154.) *Οἱ νόμοι*, δηλαδὴ οἱ πολιτικοὶ, ὡς μηδένα βιάζοντες εἰς τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ τῶν ἑτεροδοξούντων τὰ προνόμια ἀνεπηρέαστα καὶ ἀπαράτρωτα διασώζοντες.

155.) Αὕτη εἶναι πόλις τῆς Βασιλικῆς ἐπιλεγομένης Βορουσσίας, τῆς ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῶν Πολόνων, Thorunum λατινιστὶ λεγομένη, κοινῇ Thoorn.

156.) Collegium, οἱόν τι *Συλλογεῖον*. Εἶναι δὲ *Κολλέγια*, τὰ μὲν εἰς ψῆφον, τὰ δὲ εἰς βουλὴν τὴν περὶ τῶν πρακτέων, τὰ δὲ εἰς παράδοσιν λόγων καὶ μαθημάτων, ἐν οἷς συλλέγονται οἱ μαθητιῶντες· καὶ τοιαῦτα τὰ τῶν Ἰησουϊτῶν *Κολλέγια*.

157.) Αὐτὴν τὴν μανίαν κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων πάντοτε τὴν ἔδειξαν οἱ Προτεστάνται, καὶ πανταχοῦ, ὅπου κατίσχυσαν, καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν Καθολικορωμάνων κατεπόρθησαν· Ἡ ὁρμὴ αὐτῶν ἐξεκύθη κατὰ τῶν διατυπωμάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ τῆς πανάγνου Μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων αὐτοῦ θεραπόντων, καὶ κατὰ τῶν ἱερῶν ἔτι λειψάνων, ὅσον ἀκρατῶς καὶ ἀλόγως, τόσον δυσεβῶς καὶ παρανόμως. Κατ' οὐδὲν εὐλογώτεροι καὶ μετριώτεροι δὲν ἐφάνησαν οἱ νέοι οὗτοι *εἰκονοκλάσται* ἀπὸ τοὺς παλαιούς. Δὲν ἤθελαν ποτὲ τολμήσουν τόσην ὕβριν εἰς τὰς εἰκόνας τῶν ἐπὶ γῆς Βασιλέων καὶ περιφήμων Ἀνδρῶν, ὅσον ἐξύβρισαν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Βασιλέως τῶν πάντων, καὶ τῶν ἐν Οὐρανοῖς Ἡρώων, χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν ποτὲ, *τίνος ἡ εἰκὼν καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη*. Ἠξεύρω ὅτι παρονομάζουσι τὴν ἀσέβειαν ζῆλον, καὶ ζηλοῦσι τάχα ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, προβάλλοντες, ὅτι οἱ τιμῶντες τὰς εἰκόνας *προσκυνοῦσι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα*· ὅθεν τοὺς λέγουσιν *εἰκονολάτρας*· μὰ νοοῦσιν ἆρα τί

λέγουσι; πᾶσα προσκύνησις εἶναι ἡ αὐτή; πᾶσα τιμὴ εἶναι ἰσοδύναμος; δὲν εἶναι σέβας εἰς τὴν γῆν ἐπάνω, παρὰ μόνον τὸ τῆς λατρείας; καὶ ἐλάτρευον λοιπὸν τὸν λίθον οἱ μαθηταὶ τῆς ἀναστάσεως, ὅταν ἐσέβοντο τὸν τοῦ Κυρίου τάφον; ἐλάτρευον τὸ λινὸν ὕφασμα οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, ὅταν ἐτίμων καὶ ἠσπάζοντο τοῦ Ἀποστόλου τὰ Σουδάρια καὶ τὰ Σιμικίνθια; ἐλάτρευεν ἄνωθεν ἡ Ἐκκλησία τὸ ξύλον, ἢ τὸν σίδηρον, ὅταν εὐλαβῶς προσκυνῇ τὴν λόγχην καὶ τὸν σταυρὸν, τὰ ὄργανα τῶν Σωτηρίων παθῶν; Αὐτὸ τοῦτο πάντοτε ἐγνωρίσθη τῶν κακοφρόνων τὸ ἰδίωμα, τὸ νὰ διαβάλλωσι τοὺς πιστοὺς μὴ ὁμολογοῦντες ἐκεῖνο εἰλικρινῶς, τὸ ὁποῖον οὗτοι φρονοῦσιν, ἀλλὰ προσπλάττοντες αὐτοῖς ψευδῶς καὶ συκοφαντικῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὔτε στοχάζονται, οὔτε δέχονται. Πλὴν ἡ διαβολὴ γίνεται σαφὴς μὲ δύο λόγια· οἱ σεβόμενοι τὰς εἰκόνας ἀρνοῦνται, ὅτι εἶναι *εἰκονολάτραι* (καὶ ἡ λατρεία εἶναι τῆς ψυχῆς·) ἂς ἀρνηθοῦν, ὅτι εἶναι *εἰκονοκλάσται* καὶ οἱ ταύτας ἀτιμάζοντες καὶ ὑβρίζοντες. Τὸ μέσον κρατεῖ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὰς εἰκόνας τιμῶσα, καὶ εἰς τοῦτο μένει ἡ εὐθύτης τῆς τῶν εἰκόνων σεβαστικῆς καὶ σχετικῆς προσκυνήσεως.

158.) Αὐτὸς εἶναι ὁ περίφημος Ἀστρονόμος, ὁ ἀνανεώσας τὸ παλαιὸν τοῦ Πυθαγόρου σύστημα περὶ τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως. Νικόλαος ὁ Κοπέρνικος ἐγεννήθη ἐν Τορουνίῳ ἔτ. 1472. Ἰαννουαρίου 19. Ἄρχησε τὰς Ἀστρονομικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἔτ. 1500. Ἄρχησε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ συγγράφῃ ἐπάνω εἰς τὸ σύστημά του ἔτ. 1507. Τὸ Σύγγραμμά του ἐδημοσιεύθη τύποις ἔτ. 1543. ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μόλις προφθάσας νὰ ἰδῇ τὸ βιβλίον του ἐκδεδομένον, ἀπὸ μίαν σφοδρὰν αἱμόῤῥοιαν ἐτελεύτησε, μεταβὰς εἰς τὸν ἄλλον βίον, ὅθεν θέλει ἐβεβαιώθη ἀναμφιβόλως πληρέστερον, ἂν ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἢ ἡ γῆ κυκλοφορεῖται περὶ τὸν ἥλιον.

158.) Οὕτως ὀνομάζουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς Ἱερεῖς οἱ Προτεστάνται. Σημαίνει δὲ τὸ *Μινίστρος* λειτουργὸν καὶ διάκονον.

159.) Οὕτω λέγουσι τοὺς αὐτῶν Ἱερέας καὶ ἐφημερίους οἱ Ποντιφίκιοι, ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσαμεν.

160.) *Βίρζα*, πολίχνιον τῶν ἀσημοτέρων ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Πολονίας· καθὼς καὶ τὰ ἑφεξῆς *ἡ Ποπιέλη*, καὶ *ἡ Κόρη*, ἃς ὁ Συγγραφεὺς ἐνταῦθα ἀναφέρει.

161.) τῶν Τουρκικώτερον λεγομένων *Ῥουφετίων*.

162.) Ἐν ἑνὶ Κοινοβίῳ τῆς *Ὀλίβης* πόλεως, ἔτ. 1660. Ἀπριλ. 23, συνεβίβασαν οἱ Σβέκοι καὶ οἱ Πολόνοι τὴν πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην, ἐπὶ συνθήκαις, ὅτι οἱ μὲν Σβέκοι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς Πολόνους, ὅσα κατεκράτουν ἐν τῇ Πολονίᾳ καὶ ἐν τῇ ταύτῃ ὑποτελεῖ οὔσῃ Βορουσίᾳ· οἱ δὲ Πολόνοι ἀντιστρόφως νὰ παραιτηθῶσιν ἅπαν δικαίωμα ἐπὶ τῆς Σβεκίας, καὶ τῆς Λιβονίας τῆς ὑπὲρ τὸν ποταμὸν τὸν Δοῦναν. Τότε καὶ Φριδερίκος Γυϊλλέλμος ὁ Βρανδεμβουργικὸς Ἐλέκτωρ συμμαχήσας τοῖς Πολόνοις κατὰ τῶν Σβέκων, ἔλαβεν ἐκ συμφωνίας, τῆς κατὰ τὸ 1657 γενομένης, τὸ εἰς τὴν Βορουσίαν κράτος, ἧς αὐτὸς ἄρχει, ἀπόλυτον. Κατὰ τὸν καιρὸν τοίνυν τῆς Ὀλιβιακῆς ταύτης εἰρηνοποιήσεως, ἐπεβεβαιώθησαν καὶ τὰ τῶν Διαφωνούντων προνόμια, καὶ πᾶσαι αἱ κατὰ τὰς συμβάσεις τότε συνελθοῦσαι Δυνάμεις ἀνέλαβον τὴν ἐκείνων προστασίαν καὶ διαφένδευσιν.

163.) Κατὰ τὸ 1686. ἔτος, τοῦ μὲν Ἰωάννου τοῦ Ῥωσσίας Αὐτοκράτορος ἀφυοῦς ὄντος πρὸς τὸ βασιλεύειν, τοῦ δὲ ἐκείνου ἀδελφοῦ Πέτρου, τοῦ ὕστερον Μεγάλου, ἔτι νεάζοντος, εἶχεν ἐπιτροπικῶς τὴν τοῦ Κράτους διοίκησιν ἡ τούτων ἀδελφὴ Σοφία, γυνὴ μεγαλάψυχος καὶ φρονήματος ἀνδρικοῦ· ἥτις καὶ τὸν πρὸς Πολόνους πόλεμον διὰ τοῦ Κναίζη Βασιλείου τοῦ

Γαλιτζίνου γενναίως Ἀρχιστρατηγοῦντος εὐτυχῶς ἐπέρανεν. Ἡ γὰρ Πολονία εἰς τὴν πολυχρόνιον μάχην τέως ἀπειρηκυῖα παρεχώρησεν εἰς τὴν ἀνταγωνίστριαν Ῥωσσίαν τὸ Σμολένσκο καὶ τὴν Οὐκραΐναν, τὰς δύο εὐρυχωροτάτας Ἐπαρχίας, περὶ ὧν ἐκ πολλοῦ τὰ δύο ταῦτα Βασίλεια διεφέροντο.

164.) Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Ἱστορίας,, ὅτι οἱ Πολόνοι εἰς τὰς πανδήμους αὐτῶν συνελεύσεις ὑπὲρ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων, τὰς ὁποίας Διαίτας καλοῦσι, συνήθειαν ἐκ παλαιοῦ ἔχουσι νὰ προβάλλουν πολλάκις τὰ ἴδια δικαιολογήματα μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι. Ἰδοῦ πῶς μᾶς τοὺς παρασταίνει ὁ Συγγραφεὺς εἰς τὴν Ἱστορίαν Καρόλου ΙΒ'. τοῦ Σβεκίου, Βιβλ. Β'. « Οἱ Ἀποκρισιάριοι (Les Deputès) συχνὰ διακρίνουσι τὰς » ἰδίας ὑποθέσεις κατέχοντες τὴν ρομφαίαν (le Sabre à la » main'), ὡς οἱ παλαιοὶ Σαρμάται, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κατά» γονται, καὶ ἐνίοτε καὶ μεταξὺ μεθύοντες, τὸ ὁποῖον ἐλάτ» τωμα οἱ Σαρμάται δὲν τὸ ἤξευραν. Ἕκαστος τῶν εὐγενῶν » τῶν εἰς τὰς Γενικὰς ταύτας συνελεύσεις ἀπεσταλμένων, » ἔχει τὸ προνόμιον, ἢ τὸ δικαίωμα, ὁποῦ εἶχον εἰς τὴν πα» λαιὰν Ῥώμην οἱ Δήμαρχοι, νὰ ἀντιφέρεται εἰς τοὺς νόμους » τῆς Γερουσίας. Ἕνας μόνος ἐκ τῶν εὐγενῶν τούτων, ἂν εἰπῇ » ἐγὼ *ἐπιμαρτύρομαι* (je proteste), καταργεῖ διὰ μόνης » τῆς μιᾶς φωνῆς ταύτης τὰς ὁμοψύχους ἀποφάσεις ἁπάντων » τῶν ἐπιλοίπων· καὶ ἂν ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅπου εἶναι » συνηθροισμένη ἡ Δίαιτα, ἀνάγκη εἶναι (ματαιωθὲν) νὰ λυ» θῇ τὸ Συνέδριον. »

165.) Ὁ τοῦ νῦν ἐν Πολονίᾳ πανευκλεῶς βασιλεύοντος πατὴρ *Πονιατόβσκης*, εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μετὰ τὴν ἐν Πουλτάβα νίκην τῶν Ῥώσσων τὴν περιβόητον, διεφύλαξεν ἁρπάσας τὸν νικηθέντα Κάρολον τὸν ΙΒ'. ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν, ἐκεῖνος ὁποῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνήργησεν εἰς τὴν Ὀθωμα-

νικὴν Πόρταν μὲ τόσον ζῆλον, ὥστε ὁποῦ ἐκινδύνευσε διὰ δηλητηρίου φαρμάκου καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν, καὶ μὲ τόσην εὐφυΐαν καὶ ἐπιδεξιότητα, ὥστε ὁποῦ ἴσχυσε νὰ διεγείρῃ τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὸν κατὰ τῶν Ῥώσσων πόλεμον· ἐκεῖνος ὁποῦ ἔπειτα εἰς τὸν περὶ τὸν Προῦτον ποταμὸν ἀγῶνα, ἐσυμβούλευε τόσον ὀλέθρια κατὰ τοῦ Μεγάλου Πέτρου τὸν Βεζίρην, καὶ εἰς τὴν συνθήκην τελευταῖον κατώρθωσε νὰ προστεθῇ ἐγγράφως τὸ Κεφάλαιον τὸ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλοῦς ἐπανόδου Καρόλου τοῦ Βασιλέως του.

166.) Οἱ Ἀρειανοὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μὲ μυρίας σκευωρίας καὶ τέχνας, ἔπειτα καὶ ἀναφανδὸν προστατευόμενοι ὑπὸ Κωνσταντίου, τοῦ υἱοῦ ἐκείνου καὶ διαδόχου, ἄρχησαν νὰ ἐπιβουλεύωνται καὶ νὰ καταδυναστεύουν τοὺς Ὀρθοδόξους. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐζήλωσε ναὶ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐπεμελήθη νὰ ἐξαλείψῃ τὴν εἰδωλικὴν πλάνην, κατέβαλε τὰ μιαρὰ τεμένη, ἐξῆρε τὰ βδελυρὰ ξόανα, πλὴν δὲν ἐμεταχειρίσθη ποσῶς τὴν μάχαιραν κατὰ τῶν ματαιοθρήσκων, οὔτε ἔχυσεν ἀνθρώπινα αἵματα ἐπὶ προφάσει τῆς θρησκείας, οὔτε ἠγριώθη κατὰ τῶν Ἐθνικῶν, μ' ὅλον ὁποῦ ἤξευρε πόσον αὐτοὶ τὸν ἐμίσουν, καὶ πόσας κατ' αὐτοῦ ὕβρεις καὶ βλασφημίας κατέχεαν. Ἦτον ὁ μακάριος ἐκεῖνος πρὸς τοὺς ὑπηκόους φύσει ἥμερος καὶ γλυκὺς καὶ φιλάνθρωπος· καὶ εἰς τοὺς στασιαστὰς αὐτοὺς ἔτι καὶ δυσμενεῖς, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἐνίκα καὶ τοὺς ὑπέταττεν, ἔδειχνε πολλὴν τὴν πραότητα· καὶ τόσον ἕτοιμος καὶ ἐπιρρεπὴς ἦτον εἰς τὴν συγγνώμην, ὁποῦ δὲν ἐδύναντο νὰ μὴ θαυμάζουν τὴν ἄκραν του ἐπιείκειαν οὐδ' αὐτοὶ οἱ πολέμιοι. Ἐλιθοβόλησαν οὗτοι μὲ ὁρμὴν ἄλογον καὶ συνέτριψαν μίαν φορὰν τὸ πρόσωπον τῶν εἰκόνων του· Τὶ εἶπεν, ὅταν ἤκουσε τὸ γενόμενον ὁ θαυμαστὸς βασιλεὺς ἐξερεθιζόμενος ὑπὸ τῶν

περὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἐκδίκησιν; ἐψηλάφησε μὲ τὸ χέρι τὸ πρόσωπόν του, καὶ εἶπε μὲ ἀστειότητα ὑπομειδιάσας: *ἐγὼ πληγὴν δὲν αἰσθάνομαι.*

167.) Φριδερίκος Β΄. ὁ βασιλεύων πανευκλεῶς τῆς Βορουσσίας, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις πολέμοις θαυμαστωθεὶς, βλέπων, ὅτι εἰς Βερολῖνον τὴν πόλιν, ὅπου ἡ Καθέδρα τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐπληθύνθησαν οἱ τὰ τῆς Καθολικο-Ρωμάνας Ἐκκλησίας πρεσβεύοντες, ὥστε νὰ ἀριθμοῦνται ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων, ἔνευσεν εὐμενῶς παρακληθεὶς, καὶ ἐχάρισε Προνόμιον εἰς αὐτοὺς ἐν ἔτει 746. Νοεμβρίου 22. νὰ οἰκοδομήσουν καὶ Ἐκκλησίαν μεγαλοπρεπῶς, καὶ νὰ ἐπιτελῶσι τὰ τῆς ἰδίας θρησκείας παντελευθέρως. Τὸ Προνόμιον τοῦτο τὸ ἐπεκύρωσεν εἰς τοὺς αὐτοὺς Καθολικο-Ρωμάνους ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς μετὰ εἰκοστὸν ἔτος, διὰ δευτέρου Ἐδίκτου τὸ ὁποῖον ἔτει 1766. Ἰουνίου 10, ἐξέδωκεν. Ἰδοὺ τὸ Ἐδίκτον.

Φριδερίκος χάριτι Θεοῦ Βασιλεὺς Βορουσσίας
κτ. κτ. κτ.

« Δηλοποιοῦμεν διὰ τῶν παρόντων, ὅτι ἀποβλέψαντες
» πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Καθολικο-Ρωμάνων, οἱ ὁποῖοι κατοι-
» κίζοντο καὶ κατοικίζονται ἔτι καθ' ἡμέραν εἰς Βερολῖνον,
» ἔνθα ὁ Ἡμέτερος θρόνος, ἀπιδόντες δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῆς
» αὐτῆς θρησκείας, εἴτε κατοίκους ὄντας τῶν λοιπῶν ἐπαρ-
» χιῶν τῆς Ἡμῶν ἐπικρατείας, εἴτε καὶ ξένους, οἵτινες κατὰ
» χρείαν τῶν ἰδίων ὑποθέσεων ἐπιδημοῦσιν ἀπὸ καιρὸν εἰς
» καιρὸν εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Ἡμετέρου θρόνου πόλιν, ἐπετρέ-
» ψαμεν ἐκ πολλοῦ τὴν οἰκοδομὴν μιᾶς Καθολικῆς Ἐκκλη-
» σίας, εἰς ὅποιον τόπον ἡ κοινότης τῶν ἐν Βερολίνῳ Καθο-
» λικῶν, εὕρῃ προσφυῆ καὶ ἁρμόδιον. Θέλομεν δὲ κατα χά-
» ριν ἐξαίρετον, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα Ἐκκλησία νὰ ἔχῃ τὴν ἐλευθε-

» ρίαν νὰ σημαίνῃ καὶ ταῖς καμπάναις της, καὶ ὅτι τὰ προ-
» νόμια ταῦτα νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν ἐπιβεβαιωμένα κατὰ τὴν
» δοθεῖσαν ἄδειαν 22. Νοεμβρίου 1746, ἥτις διήγειρε με-
» ταξὺ τῶν Καθολικῶν ἕνα ζῆλον πολλὰ ἀξιέπαινον. Πλὴν
» ὅταν ἡ οἰκοδομὴ ἔσπευδεν εἰς τὸ τέλος, ἀπηρέσθημεν βλέ-
» ποντες τὰ ἐμπόδια ὁποῦ διέκοπτον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης
» τὸν ἐκτελεσμόν.

» Ἐσυλλογίσθημεν οὖν τὰ μέσα, δι' ὧν δύνανται νὰ ἀναι-
» ρεθῶσι τὰ τοιαῦτα ἐμπόδια. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Καθο-
» λικο-Ρωμάνας θρησκείας ὑπὸ τὴν Ἡμετέραν ἐπικράτειαν
» ζῶντες αἰσθάνονται τὴν εὔνοιαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς
» ἅπαντας ἀδιαφόρως τοὺς ὑπηκόους Ἡμῶν, Ἡμεῖς κατὰ ἀκο-
» λουθίαν τῆς βασιλικῆς Ἡμῶν ταύτης εὐμενείας ἐσυγκατα-
» νεύσαμεν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς κατοικοῦντας τὴν βασιλεύου-
» σαν ταύτην πόλιν Καθολικοὺς, καὶ εἰς τοὺς πλέον πορρω-
» τάτω αὐτῶν ἀπογόνους, ἕνα τόσον διαρκὲς, ὅσον πολύτι-
» μον ὑπόμνημα τῆς ροπῆς τε καὶ κλίσεως, ἣν ἔχομεν εἰς τὸ
» νὰ κατασφαλίσωμεν καὶ νὰ βεβαιώσωμεν ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν
» Ἡμετέρων ὑπηκόων τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν καὶ πρᾶξιν τοῦ
» ἰδίου θρησκεύματος.

» Διὰ ταῦτα ἐπιβεβαιοῦμεν τοῖς εἰρημένοις Καθολικοῖς ὡς
» ἐξ Ἡμῶν, καὶ ὡς ἐκ τῶν Βασιλέων ἔτι τῶν διαδεξομένων
» Ἡμᾶς, διὰ παντὸς, καὶ κατὰ πάντα νομιζόμενον κυριώτα-
» τον τρόπον, ἁπάσας τὰς ἀσφαλείας καὶ ἐλευθερίας, καὶ προ-
» νόμια ὁποῦ περιέχονται εἰς τὴν ἄδειαν, τὴν ἐκδοθεῖσαν ἐν
» Ποτσδάμῳ 22. Νοεμβ. 1746. Ἣν μετὰ ἀκριβῆ σκέψιν καὶ
» βουλὴν ἐννοοῦμεν κατὰ πᾶσαν ὅσην ἐπιδέχεται ἔκτασιν,
» λέγοντες, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ διορισθείσῃ καὶ ἀφι-
» ερωθείσῃ διὰ παντὸς εἰς μόνην τὴν ἄσκησιν τῆς Καθολι-
» κο-Ρωμάνας θρησκείας αἱ τελεταὶ θέλει γίνονται δημοσίως,

» χωρὶς νὰ τολμήσῃ τις τὸ παραμικρὸν νὰ τὰς παρασαλεύσῃ·
» ὅτι οἱ ἱερεῖς οἱ διατεταγμένοι εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ῥηθείσης
» Ἐκκλησίας θέλει ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιτελοῦν τὰς λιτα-
» νευτικὰς αὐτῶν προόδους, τὰς συνήθεις εἰς τὸ ἐντὸς τῆς Ἐκ-
» κλησίας, καὶ ἐν γένει νὰ ἀναπληρῶσι πάντα τὰ τῆς Ἱερω-
» σύνης παρὰ τοῖς Καθολικοῖς· τουτέστι νὰ βαπτίζωσι, νὰ
» εὐλογῶσι τοὺς γάμους· θέλομεν ἔτι, ὅτι οἱ ἐν Βερολίνῳ Κα-
» θολικοὶ νὰ ἔχωσι τὸ προνόμιον νὰ ἐνταφιάζωσι τοὺς ἑαυ-
» τῶν νεκροὺς κατὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας
» τῆς Ῥωμάνας.

» Καὶ δὴ κελεύομεν καὶ ἐπιτάσσομεν ἅπασι τοῖς Ἡμῶν
» ὑπηκόοις οἱασδήποτε τάξεώς τε καὶ καταστάσεως τύχωσι,
» νὰ μὴ διαταράττουν τινὰ τῶν Καθολικῶν τῶν ἐν Βερολίνῳ,
» οὔτε τινὰ τῶν ἱερέων αὐτῶν ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἐλευθε-
» ριῶν καὶ προνομίων, ἅτινα διὰ τῶν παρόντων αὐτοῖς ἐχα-
» ρίσαμεν. Ἐπιβάλλομεν δ' ἐπὶ τούτοις καὶ τῷ Ἡμετέρῳ
» ὑπουργῷ τοῦ Κράτους (Ministre d'Etat) ᾧ ἐπίκειται τὰ
» τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, ἵνα ἐπιβοηθῇ αὐτοῖς ἐν χρείᾳ
» ἐπιζητήσεως, καὶ ἐπαγρύπνῃ πρὸς ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἐκ-
» πλήρωσιν τῶν ἡμετέρων θελημάτων τῶν ἐν τῇ παρούσῃ
» ἀδείᾳ περιεχομένων, ὥστε αὐτὰ τὴν ἔκβασιν ἔχειν ἄχρις
» ἰῶτα καὶ κεραίας.

» Τὸ δὲ λοιπὸν Ἡμεῖς πεποιθότως θαῤῥοῦμεν, ὅτι ἅπαντες
» οἱ ἐν Βερολίνῳ Καθολικοὶ, καὶ πρὸ πάντων οἱ αὐτῶν Γέ-
» ροντες, ἢ Ἐπίτροποι, θέλει ἐπιταχύνουν νὰ ἐπαναλάβωσι
» τὸ ἔργον τὸ ἐπιχειρισθὲν, καὶ ὅτι θέλει δείξουν εἰς μὲν τὴν
» πρᾶξιν ὅλην τὴν κοσμιότητα καὶ εὐπρέπειαν, εἰς δὲ τὴν
» ἐκτέλεσιν τῆς οἰκοδομῆς ὅλην τὴν δυνατὴν προθυμίαν καὶ
» σπουδαίαν ἐπιμέλειαν, μὴ παραβλέψαντες τὴν εὐκαιρίαν,
» τὴν ὁποίαν εἰς αὐτοὺς Ἡμεῖς δίδομεν, διὰ νὰ κερδήσουν

» καὶ τὸν ἔπαινον τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν εὐγνω-
» μοσύνην καὶ εὐχαριστίαν τῶν εἰσέπειτα μεταγενεστέρων.
» Εἰς οὖν τὴν περὶ τούτου πίστιν Ἡμεῖς ἐσημειώσαμεν ἐξ
» ἰδίας Ἡμετέρας χειρὸς τὴν παροῦσαν ἐπιβεβαίωσιν, καὶ
» προσετάξαμεν νὰ ἐπισφραγισθῇ διὰ τῆς Βασιλικῆς Ἡμῶν
» Σφραγίδος. Ἐδόθη ἐν Βερολίνῳ 10 Ἰουνίου 1766.

Ἰδοὺ προνόμιον ἄξιον τοῦ ὀνόματος· θρησκείας ἐλευθερία πραγματειώδης καὶ τελεία, τὴν ὁποίαν τῶν Βορούσσων ὁ Βασιλεὺς εἰς τοὺς Παπιστὰς ἐχάρισεν. Ἐλευθερίαν τοιαύτην πληρεστάτην ἔλαβον πρὸ χρόνων ἤδη τινῶν (ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Διπλώματος τοῦ ἐν ἔτει 1751 Φευρ. 20), καὶ οἱ Γραικοὶ παρὰ τῆς Ἀξιαγάστου Αὐτοκρατορίσσης καὶ Βασιλίσσης Μαρίας Τερεσίας ἐν Τεργεστίῳ κατὰ τὴν ἐκεῖσε νεοσύλλεκτον Ἐκκλησίαν τῶν Ἀνατολικῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης καὶ Πατριαρχικὸς Ἔξαρχος Κύριος Δαμασκηνὸς Ὅμηρος ὁ ἐκ Σμύρνης μὲ διάπυρον ζῆλον καὶ προθυμίαν ἐπαρακίνησε, μὲ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ ἱδρῶτας ἐσύστησε, μὲ ἄγρυπνον σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν ὡς πρόεδρος αὐτῆς καὶ προστάτης διοικεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε καὶ ἡ ἐν Βενετίᾳ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ αὐτὴ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ αὐτὰ προνόμια; ἡ ἐν Βενετίᾳ μάλιστα τῇ Γαληνοτάτῃ καὶ φιλέλληνι πόλει, τὴν ὁποίαν πόλιν πολλοὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου Γένους μετὰ τὴν ἐλεεινὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν, τὴν ἀπέβλεψαν ὡς ἰδίαν πατρίδα, καὶ τὴν ἐνόμισαν ὡς ἱερὸν καταφύγιον; Ἔπρεπε πάντως, καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ προσφυγόντες εὗρον τὴν Θεοφρούρητον ἐκείνην Ἀριστοκρατορίαν ἑτοίμην εἰς ὑποδοχὴν μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας.

Ἡ ἐκεῖ περιώνυμος καὶ τῷ ὄντι βασιλικὴ Σύγκλητος ὑπεδέχθη εὐθὺς τοὺς Γραικοὺς εὐμενῶς τε καὶ φιλανθρώπως. Ἐν

ἔτει 1470, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ μίαν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην τοῦ Ἁγίου Βλασίου, διὰ νὰ ἐπιτελῶσιν ἐν αὐτῇ μετὰ πάσης ἀδείας τὰ τῆς θρησκείας των. Ἐν ἔτει 1511, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς κατὰ τὸ ζήτημά των καὶ ᾠκοδόμησαν ἐκ θεμελίων τὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου περίκλυτον Ναὸν, χωρὶς ἄλλο χρέος παρὰ νὰ προσφέρωσι πέντε λίτρας κηρίον κατ' ἔτος εἰς σημεῖον ψιλῆς ὑποκλίσεως. Καὶ ἂν τὸ κηρίον αὐτὸ ἦτον διωρισμένον νὰ δίδωται εἰς τοὺς Πάπας, ἂς ἔπερναν οἱ Πάπαι ἕως τοῦ νῦν τὰς λαμπάδας των. Τελειωθείσης ἔπειτα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ναοῦ, τὸ Ἀδελφάντον ἔκλεξεν ἔτει 1527, Ἐφημέριον κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν ἐκεῖνον ὁποῦ ἠθέλησαν. Ἀκολούθως, ἐπειδὴ ὁ εἷς Ἐφημέριος δὲν ἐξήρκει, ἐψήφισαν ἔτει 1534, Ἐφημερίους νὰ ἔχωσιν εἰς τὸ ἑξῆς δύο, καὶ τούτους πάλιν κατὰ τὴν αὐτῶν ἀρέσκειαν. Οὐδεὶς τῶν Ἱερέων ὑπὸ τῶν τοῦ Ποντίφικος τότε Ἐξάρχων, ἢ Ἐξεταστῶν ἀνεκρίνετο· οὐδεὶς πρὸς ἀθέτησιν τῶν ἰδίων δογμάτων ἠναγκάζετο· οὐδεὶς εἰς παραδοχὴν, ἢ ὑπογραφὴν τῆς Φλωρεντινῆς κοινωνίας ὑποχρεώνετο. Οἱ τῆς Συγκλήτου Πατέρες ἤξευραν, ὅτι εἶχον τοὺς Γραικοὺς ὑπηκόους πιστοὺς, καὶ ἐδέχοντο τοὺς ὑπηκόους τούτους, γνωρίζοντές τους καθαροὺς Γραικούς. Ἔνευσαν μετὰ ταῦτα νὰ τιμήσουν τοῦτο τὸ Γένος ὁποῦ ἔπεμπεν ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν ὁ Θεὸς, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψωσι καὶ Ἀρχιερέα εἰς ποιμένα ἐπὶ τίτλῳ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ὅθεν ἔτει 1578, ἔδωκαν αὐτοῖς ἄδειαν καὶ ἐψήφισαν πρῶτον αὐτῶν Ἐπίσκοπον Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἐκ διαδοχῆς καὶ οἱ Βλάχοι, καὶ οἱ Χορτάτζιοι, ἕως τοῦ τρισκαταράτου Τυπάλδου. Μέρος δὲν εἶχον ὅλως εἰς τὸν θρόνον ἐκεῖνον οἱ τῆς Ῥώμης Ποντίφικες, οὔτε εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ ψῆφον, οὔτε εἰς τὴν δοκιμασίαν καὶ χειροτονίαν, οὔτε εἰς τὴν Κανονικὴν διοίκησιν καὶ διατύπωσιν, οὔτε εἰς τὴν Δογματι-

© SISMANOGLIO

μὴν ὁμολογίαν καὶ πίστιν. Ἡ ψῆφος τοῦ προβιβαζομένου ἐγίνετο ἐλευθέρως ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος, ἡ ἐπικύρωσις τοῦ ψηφισθέντος ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας, ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ χειροτονία ὑπὸ Ἀρχιερέων γνησίων ὁμοδόξων Ἀνατολικῶν· καὶ ὁ χειροτονούμενος ἐπαγγελλόμενος μετὰ παντὸς τοῦ ὑπ' αὐτὸν παιμνίου, δοῦλος εἰς τὰ κοσμικὰ τοῦ Βενετίου Κράτους ὑπήκοος καὶ πιστὸς, ὡμολόγει παῤῥησίᾳ τὸν ἑαυτόν του Ἀρχιερέα Γραικὸν, ὑποκείμενον ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνον εὐπειθέστατον καὶ γνησιώτατον· εἰς τρόπον, ὅτι καὶ λέγων καὶ διδάσκων καὶ συγγράφων ἠδύνατο ἐλευθέρως καὶ μετὰ παῤῥησίας ἀνυποστόλου νὰ κηρύττῃ καὶ νὰ ἐπεκδικῇ τὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως δόγματα· καθὼς φαίνεται, ἐξ ὧν συνέγραψαν ὁ Σεβῆρος καὶ ὁ Βλάχος, ὧν τοῦ μὲν τὰ θεολογικὰ χειρόγραφα καθ' ἡμᾶς διασώζονται, τοῦ δὲ τὸ περὶ τῶν Ζ'. Μυστηρίων, καὶ τὸ κατὰ Λατίνων περὶ τῶν Ε. Διαφορῶν, τύποις ἐκδεδομένα παρὰ πάντων ἀναγινώσκονται.

Ἀλλ' ἐξεγέρθη τέως παραχωρήσει Θεοῦ Ἄγγελος Σατὰν, Τυπάλδος, ὁ ἀλιτήριος· οὗτος ὀνειροπολήσας τὴν πορφύραν κατέσχισεν ὃν ἀναξίως ἐφόρει Μανδύαν, καὶ διὰ νὰ ἀναβῇ, ὡς ἤλπιζεν εἰς τὰ ὕψη τῆς Καρδιναλικῆς ὑπεροχῆς, ὑπέβαλε τὴν δύστηνον Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς· Ἐν ἔτει 1708 ἠγωνίσθη μυρίαις ἐπινοίαις καὶ τέχναις, καὶ κατώρθωσε τὸ νὰ ἐκδοθῇ Αὐθεντικὸν Δεκρέτον, δι' οὗ ἡ τῶν ἐν Βενετίᾳ παροικούντων Γραικῶν εἰς τὰ τῆς πίστεως ἐλευθερία ἔλαβε μίαν πληγὴν τόσον ὀλέθριον καὶ θανατώδη, ὁποῦ κεῖται καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡμιθανὴς καὶ πνέει τὰ ὀλοίσθια. Ἔκτοτε οἱ ποιμένες τῶν Γραικῶν ἔπρεπε νὰ ἦναι Καθολικοί. Καθολικοὶ ὄχι ὡς τέκνα γνήσια τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ πρότερον, ἀλλὰ κατὰ

τὸ νόημα τῶν Παπιστῶν, Καθολικορωμαίοι. Τὰ ἐκδοθέντα ἀκολούθως ἐκ τῆς Δεκαδαρχίας Διατάγματα ἔτ. 1720, καὶ 1721, ἐστερέωναν τὸν τοιοῦτον καθολικισμὸν, καὶ οἱ Ἱερεῖς τῶν Ῥωμαίων ἀνάγκη ἦτον νὰ ἀνακρίνωνται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ἢ τοῦ Νούντζιου τῶν Λατίνων, καὶ νὰ ὑπογράφωσιν ἐκεῖνον τὸν ὅρον τῆς πίστεως, τὸν ὁποῖον οἱ ἐξεταστὰι ἤθελον. Τὸ Γένος εὑρέθη ἀνελπίστως ὑπὸ τὸν τῆς Ῥώμης ζυγόν· ἠσθάνετο τὴν βίαν, καὶ ἠναγκάζετο νὰ τὴν ὑποφέρῃ μὲ ἄκραν του θλῖψιν. Ἀρχιερέα τοῦ λοιποῦ τοιοῦτον δὲν ἠθέλησαν, πλὴν ἱερεῖς ἐφημερίους καὶ ἄκοντες ἔπρεπε νὰ ἔχωσι λατινοφρονοῦντας, ἢ ἐπαγγελλομένους τὸν λατινισμὸν καθ' ὑπόκρισιν. Τὶ ἐλεεινὴ κατάστασις ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης! Ὁ λατινόφρων ἐθριάμβευεν, ὁ ἀδιάφορος ἔμενεν ἀμέριμνος, ὁ ἀσθενὴς ἐσκανδαλίζετο, ὁ εὐσυνείδητος ἐδίσταζε, καὶ ὁ φοβούμενος τὸν Θεὸν, ἐπεθύμει νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ μυστήρια, καὶ νὰ πλησιάσῃ δὲν ἐτόλμα. Ὁ ἐκεῖ πρὸς καιρὸν διατρίβων ἀνέμενε νὰ τελειώσῃ τὰς ἰδίας ὑποθέσεις, διὰ νὰ εὕρῃ εἰς ἄλλο μέρος τὴν Ἐκκλησίαν του· καὶ ὁ ἔχων ὑπόθεσιν ἐκεῖ, νὰ ὑπάγῃ ἐδυσκολεύετο, διατὶ δὲν εὕρισκεν ἐκεῖ τὴν Ἐκκλησίαν του. Ὁ ἐκεῖ κάτοικος ἐπιποθεῖ, ἂν ἦτον δυνατὸν, νὰ μεταναστεύσῃ, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ μεταναστεύσῃ δὲν ἐδύνατο, περιέμενεν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ φανῇ πόθεν κανένας ἱερεὺς ἀνυπόγραφος, διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἂν ἦτον τρόπος, νὰ μεταλάβῃ.

Μετὰ παρέλευσιν σχεδὸν ἑξήκοντα χρόνων ἀπὸ τῆς Τυπαλδικῆς ἀποστασίας ἔλαμψε κάποια διορθώσεως ἐλπὶς, ὅταν ἡ Γαληνοτάτη Αὐτοκρατορία ἔνευσε νὰ χαρίσῃ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν ἐλευθερίαν ἀκέραιον, διὰ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1782, Διατάγματος, ἐπιτρέψασα νὰ ἐκλέξωσιν οἱ Ἐνετῆσι Γραικοὶ ἴδιον Ἀρχιερέα κατὰ τὸ παλαιὸν προνόμιον·

ΣΙΣΙΜΑΝΟΓΛΙΟ

καὶ εἴδομεν λοιπὸν εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν, καὶ τὴν χειροτόνησιν· ἀλλὰ οἴμοι! δὲν εἴδομεν τελείαν τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν. Τὸ Διάταγμα θέλει τὸν προβιβασθέντα νὰ δείξῃ μὲ τὴν παραδοχὴν *τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου τὴν ἰδίαν Καθολικότητα*. Τουτέστι νὰ ἀθετήσῃ τὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δόγματα, καὶ νὰ νυμφευθῇ τὰ τῆς Δυτικῆς, διὰ νὰ νομίζεται τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιερεύς· καὶ τοιουτοτρόπως νὰ φαίνεται ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν εἶναι, διὰ νὰ ἦναι ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν φαίνεται. Ὁ προβιβασθεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ συνθήκῃ, (τοὐλάχιστον ἐπὶ τοιαύτῃ ὑποθέσει), σπεύσας ἔσπευσε τοῦ ταχῦναι, καὶ δὲν ἠξεύρω ποῖον κίνδυνον ὑποπτευόμενος εἰς τὴν ἀναβολὴν καὶ ὑπέρθεσιν, ἐχειροτονήθη ἐν Κερκύρᾳ χωρὶς πρῶτον νὰ λάβῃ κατὰ τοὺς Συνοδικοὺς Κανόνας καὶ ὅρους τὴν Πατριαρχικὴν ἔκδοσιν. Εἶπε καθ' ἑαυτὸν διανοηθεὶς, ἂς χειροτονηθῶ, καὶ ὕστερον θέλω λάβω τὴν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ μὲ χειροτονήσουν. Τοῦτο θέλει εἶναι ἕνα ὕστερον πρῶτον, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει προξενήσει εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κανονικῆς διατυπώσεως οὐδένα Σολοικισμόν. Εἶπεν, ἀλλ' ἐλανθάσθη. Ὁ τότε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικὸν θρόνον ἰθύνων Παναγιώτατος Κύριος Ἰωαννίκιος, μετὰ τῆς ἐνδημούσης τῶν Ἀρχιερέων ἱερωτάτης Συνόδου ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα συνδιασκεψάμενοι, ἔκριναν τὸν προχειρισθέντα, « ὡς ἀναβάντα ἀλλαχόθεν, καὶ μὴ εἰσελθόν-» τα διὰ τῆς πύλης εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων » τῆς ποιμαντικῆς προεδρείας ἔκπτωτον, ὅθεν ζήλῳ δικαιοτάτῳ κινηθέντες, καθαιρέσει παντελεῖ καθυπέβαλον αὐτόν τε τὸν χειροτονηθέντα καὶ τοὺς ἐκεῖνον χειροτονήσαντας, τὸν Κεφαληνίας καὶ Ζακύνθου, καὶ τὸν Λευκάδος καὶ Ἁγίας Μαύρας, ὡς δῆλον ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων τῶν ἐν ἔτει 1762, ἐκδοθέντων καὶ δημοσιευθέντων. Ἐζήτησαν ἐπιπόνως οἱ τοῦ

καθαιρεθέντος προστάται νὰ λάβουν τῆς ἐκείνου παραβάσεως τὴν συγγνώμην, καὶ νὰ τὸν ἰδοῦν λελυμένον τοῦ δεσμοῦ τῆς καθαιρέσεως, ἀλλὰ ἀπέτυχον· καὶ οὐ μόνον ὁ τότε ῥηθεὶς Πατριάρχης, ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν εὐκλεῶς τε καὶ ἀξιαγάστως τὰ τῆς Ἐκκλησίας διοικῶν παναγιώτατος Κύριος Σαμουὴλ, ἔμειναν καὶ μένουσι μετὰ τῆς Συνόδου εἰς τὴν γενομένην ψῆφον ἀμετάθετοι. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μένει ἀδυσώπητος, ἐν ὅσῳ τὸ κακὸν μένει ἀδιόρθωτον· καὶ τὸ κακὸν ἀδιόρθωτον μένει, ἐν ὅσῳ τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας ψήφισμα ὑποθέτει τὸν Φιλαδελφείας, ὡς δεχόμενον καὶ στέργοντα τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδῆ καὶ ἄκυρον ἐκείνην πραγματείαν τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσεως. Ὁ Κολοσσὸς αὐτὸς δὲν ἔχει στερέωσιν, ἐν ὅσῳ τὸν ἕνα πόδα πατεῖ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ τὸν ἄλλον εἰς τὴν Δύσιν.

Ὡς τόσον κλαίει ὅλη ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἰδίου μέλους τὴν συμφορὰν, καὶ προσφέρουσα τὰ δάκρυά της, ὡς ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους, καθικετεύει αὐτὸν νὰ κλίνῃ ποτὲ τὰς καρδίας τῶν τῆς Θεοφρουρήτου καὶ Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας Συγκλητικῶν, διὰ νὰ συγκατανεύσουν τέως νὰ ἀφήσουν τῶν ἐκεῖ παροικούντων Γραικῶν τελείαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκείας καὶ ἄκρατον, συλλογιζόμενοι ἐμβριθῶς, ὅτι ἡ κοινωνία τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἡ κοινωνία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι δύο πράγματα ἄμικτα παντελῶς καὶ ἀσύμβατα.

168.) Ἡ *Λεύκα* (une Lieue) ἡ Γαλλικὴ περιέχει 2400 Γεωμετρικῶν βημάτων· τουτέστι μίλλια Ἰταλικὰ, ἢ Τουρκικὰ δύο, καὶ δύο πέμπτα. Τὸ βῆμα περιέχει πόδας πέντε γεωμετρικούς.

169.) Τὸ μέγεθος τοῦ Ῥωσσικοῦ κράτους ἀκριβέστερον τὸ ἐπαράστησεν ὁ Συγγραφεὺς εἰς τὴν οὐ πρὸ πολλοῦ ἐκδοθεῖ-

σαν ὑπ' αὐτοῦ *Ἱστορίαν ταύτης τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου*, ἔτ. 1759.

« Αὐτὴ (λέγει) εἶναι ἡ εὐρυχωροτέρα Αὐτοκρατορία ὁποῦ » νὰ εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Τὸ μῆκός της ἀπὸ Δυ- » σμῶν εἰς Ἀνατολὰς ἐκτείνεται ἐπέκεινα τῶν δύο χιλιάδων » Γαλλικῶν Λεύκων, τὸ δὲ πλάτος τὸ μεγαλήτερον ἀπὸ Με- » σημβρίας εἰς Ἄρκτον ἐπέκεινα τῶν ὀκτακοσίων. Συνορεύει » μὲ τὴν Πολονίαν καὶ μὲ τὸ ὑπερβόρειον πέλαγος, μὲ τὴν » Σβεκίαν καὶ μὲ τὴν Κίναν. Τὸ μῆκος ἀπὸ τὴν νῆσον ὁποῦ » ὀνομάζεται Δάγος, τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Λιβονίας, ἕως τὰ » πέρατα τὰ ἀνατολικώτατα, περιέχει μοίρας ἑκατὸν ἑβδο- » μήκοντα· εἰς τρόπον ὅτι, ὅταν ἔχουν μεσημέριον εἰς τὸ δυ- » τικὸν τοῦ κράτους, εἰς τὸ ἀνατολικὸν τέρμα ἔχουσι μεσο- » νύκτιον· Τὸ πλάτος εἶναι τριῶν χιλιάδων ἑξακοσίων Βερ- » στίων, τὸ ὁποῖον κάνει ἀπὸ τὰς κοινὰς ἡμῶν Λεύκας ὀκτα- » κοσίας πεντήκοντα. (Τὸ Βέρστιον τὸ Ῥωσσικὸν περιέχει » βήματα 750, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, καθὼς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, » ἡ Λεύκα περιέχει 2400).

» Ἡμεῖς τόσον ὀλίγον ἐγνωρίζαμεν εἰς τὸν περασμένον αἰῶ- » να τῆς Ῥωσσίας τὰ ὅρια, ὁποῦ ὅταν εἰς τὸ 1689, ἠκού- » σαμεν, ὅτι οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν εἰς πόλεμον, καὶ » ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες, ὁ τῆς Κίνας ὀνομαζόμενος *Καμχὶ* » ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, καὶ *Ἰωάννης* καὶ *Πέτρος* οἱ τῶν Ῥώσ- » σων ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ συμβιβάσουν τὰς διαφοράς των » ἐξαπέστειλαν τοὺς ἰδίους Πρέσβεις εἰς τριακοσίας Λεύκας » μακρὰν ἀπὸ τὸ *Πεκῖνον* (τὴν Αὐτοκρατορικὴν πόλιν τῆς » Κίνας) ἐπάνω εἰς τὰ σύνορα τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν, ἡμεῖς » ἐμετρήσαμεν κατ' ἀρχὰς ὡς ἕνα μυθικὸν πλάσμα, αὐτὸ τὸ » διήγημα.

» Τὸ καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τῷ ὀνόματι τῶν Ῥωσσιῶν φερόμενον,

» ὑπερβαίνει εἰς τὸ μέγεθος τὸ ἐπίλοιπον τῆς Εὐρώπης. Τόση » ποτὲ δὲν ἐστάθη οὔτε τῶν Ῥωμαίων ἡ Αὐτοκρατορία, οὔτε » ἡ τοῦ Δαρείου Μοναρχία, τὴν ὁποίαν ὑπέταξεν ὁ Ἀλέξαν- » δρος. Τὸ Ῥωσσικὸν κράτος περιέχει ἐπέκεινα τῶν χιλιάκις » καὶ ἑκατοντάκις χιλίων τετραγώνων Λεύκων· ὅταν τὸ τῶν » Ῥωμάνων καὶ τὸ τῶν Μακεδόνων, περιεῖχον χιλιάδας ἑκά- » τερον ἐν μέρει πεντακοσίας σχεδὸν πεντήκοντα· (τουτέστι » τὸ ἥμισυ)· καὶ τὴν σήμερον κανένα Βασίλειον τῆς Εὐρώ- » πης δὲν εἶναι τοῦ παλαιοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους οὔτε τὸ » δωδεκατημόριον.

170.) Βέβαια κατ' ἀναλογίαν τῆς ἀπεράντου ἐκτάσεως, καθ' ἣν ἡ εὐρυχωροτάτη αὕτη ἐπαρχία εἰς τόσα διαστήματα ἐξαπλώνεται, πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὀλιγάνθρωπος, μ' ὅλον ὁποῦ δὲν εὑρίσκεται Βασίλειον ἄλλο μέσα εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ αὐτὴν πολυανθρωπότερον.

Ὁ ἐν ἔτει 1733 πρεσβεύων εἰς τὴν Πετρούπολιν ἐκ τῆς Ἀγγλίας, ὅστις εἶχε χρηματίσει πρότερον Πρέσβυς εἰς τοὺς Ἱσπανούς, ἐλογάριαζεν ὅτι εἰς μὲν τὴν Ἱσπανίαν (ὁποῦ κρίνε- ται τὸ ὀλιγοπληθέστερον ἀπὸ ὅλα τὰ τῆς Εὐρώπης βασίλεια·) περιέχονται εἰς κάθε μίλλιον τετράγωνον ψυχαὶ τεσσαράκοντα· εἰς δὲ τὸ Ῥωσσικὸν Κράτος ψυχαὶ πέντε· ὅταν κατὰ τὸν ὑπο- λογισμὸν Βαουβανίου, τοῦ περιφήμου Ἀρχιστρατήγου καὶ Στρατιοτέχνου, εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Φράντζας εὑρίσκονται περιεχόμεναι ἐντὸς μιλλίου τετραγωνικοῦ ψυχαὶ διακόσιαι. Ταῦτα ἀναφέρει ὁ Συγγραφεὺς ἐν τῇ ἀνωτ. σημειωθ. Ἰσορ. τῆς Ῥωσσ. Κεφ. Α. δὲν ἐγκρίνει ὅμως τοῦ Πρεσβευτοῦ Ἄγγλου τὸν ἀναλογισμόν· ἀλλ' ἐξ ὧν ἔλαβεν αὐτὸς ἀκριβεστέρων Ὑπο- μνημάτων ἀποφασίζει, ὅτι ἡ τῶν Ῥώσσων Αὐτοκρατορία ἐν- τὸς ἑκάστου τετραγωνικοῦ μιλλίου περιλαμβάνει ψυχὰς τὸ ὀλιγώτερον ὀκτώ· καὶ ἰδοὺ πῶς δικαιολογεῖ τὴν γνώμην του.

Εἰς τὸν κατάλογον (λέγει Αὐτ. Κεφ. Β΄.) ἐν ᾧ κατὰ τὴν γενομένην ἐν ἔτει 1747 ἐξαρίθμησιν, οἱ ἄῤῥενες, οἱ ὁποῖοι κατὰ κεφαλὴν πληρώνουσι τὴν βασιλικὴν φορολογίαν, εὑρίσκονται καταγεγραμμένοι, ἀριθμοῦνται κεφαλαὶ 6,646,390. Ἂν προσθέσῃς τὰ θήλεα πάντα, καὶ προσέτι ὅσα βρέφη ἀπὸ καταγραφῆς εἰς καταγραφὴν γεννῶνται, τριπλασιάζεται σχεδὸν ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς, καὶ συμποσοῦνται τοὐλάχιστον εἴκοσι μιλλιόνια ψυχῶν.

Πρόσθες (λέγει) καὶ τῶν ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου ἀνδρῶν τριακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας· καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ εὐπατρείδας τοὺς κατὰ πᾶσαν τὴν ἐπικράτειαν· καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ὁποῦ φθάνουσιν εἰς χιλιάδας διακοσίας· καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων διαφόρων γενῶν παροίκους καὶ παρεπιδήμους. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ τοὺς οἰκήτορας πασῶν τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ χωρῶν, ὅσαι εἰς τὴν Ῥωσσίαν ὕστερον ὑπετάχθησαν, οἵαι εἰσὶν ἡ Λιβονία, ἡ Ἐστονία, ἡ Ἰγγρία, ἡ Καρελία, μέρος τῆς Φινλανδίας, ἡ Οὐκραΐνα, οἱ Καζάκοι, οἱ πρὸς Τάναϊν τὸν ποταμὸν, οἱ Καλμοῦκοι καὶ οἱ λοιποὶ Τάταροι, οἱ Σαμογιέδοι, οἱ Λάπονες, οἱ Ὀστιακοὶ καὶ ὅλα τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη ὁποῦ κατοικοῦσι τὴν Σιβηρίαν, Θέμα καὶ αὐτῆς τῆς Κίνας εὐρυχωρότερον· πρόσθες λέγω ὅλα αὐτὰ τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν δὲν περιλαμβάνονται, καὶ καταλαμβάνεις, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἀναβῇ τῶν τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορίας οἰκητόρων ὁ ἀριθμὸς, τοὐλάχιστον εἰς τὰ εἰκοσιτέσσαρα μιλλιόνια.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν ἡ τῆς Αὐτοκρατορίας ἔκτασις περιέχει Λεύκας 1,100,000, τουτέστι μίλλια 2,640,000, λοιπὸν ἂν διαμερίσῃς τοὺς οἰκήτορας 24,000,000, μετὰ μίλλια 2,640,000, εὑρίσκεις ἀναμφιβόλως 8 τοὐλάχιστον ψυχὰς περιεχομένας εἰς κάθε τετραγωνικὸν μίλλιον, ὄχι 5, καθὼς ὁ ἐξ Ἀγγλίας Πρέσβυς ἐλογάριαζεν.

Ὅθεν ἀναλόγως ὁ τῆς Ῥωσσίας πληθυσμὸς πρὸς τὸν τῆς Ἱσπανίας, εἶναι πέντε φοραῖς ὀλιγώτερος, ἀγκαλὰ ἡ Ῥωσσία περιέχει ὑπὲρ τὴν Ἱσπανίαν τετράκις περισσοτέρους τοὺς οἰκήτορας. Καὶ πάλιν ἡ Ῥωσσία ὁλοσχερῶς περιέχει τόσον πλῆθος ἀνθρώπων, ὅσον (ἴσως καὶ περισσότερον) ἡ Φράντζα, ἢ ἡ Ἀλλαμανία: πλὴν ἂν συλλογισθῶμεν τὴν ἐκείνης ὑπέρμετρον ἔκτασιν, ἔχει εἰκοσιπέντε φοραῖς (ὄχι τριάκοντα τρὶς, καθὼς διαβάζω ἐσφαλμένως εἰς τὸν Συγγραφέα,) τὸν πληθυσμὸν σπανιώτερον.

Πιθανὸν κρίνει ὁ Συγγραφεὺς, ὅτι τὸ πάλαι ἦτον ἡ Ῥωσσία πολυανθρωποτέρα· καὶ αἰτία τῆς ὀλιγωστεύσεως τοῦ παλαιοῦ πλήθους ὑπολαμβάνει τρία τινά· τὰ δύο μιάσματα τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξολοθρευτικά· ὧν τὸ μὲν προῆλθε (λέγει) ἐκ τοῦ βάθους τῆς Ἀραβίας διὰ *Μωάμεθ* (αἱ κοινῶς λεγόμεναι *εὐλογίαι*) τὸ δὲ ἐκ τῆς Ἀμερικῆς διὰ *Χριστοφόρου τοῦ Κολόμβου*, (τὸ Ἀφροδισιακόν)· μιάσματα καὶ τὰ δύο ὀλέθρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα περισσότερον ὠλιγοστεύθη τῶν ἀνθρώπων ὁ πληθυσμὸς, παρὰ ἀπὸ τοὺς πολέμους. Καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις αἱ ἔξοδοι καὶ ἐκστρατεῖαι τῶν πολλῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Σαρματίας ἕως τῶν ἐπέκεινα τοῦ μεγάλου τείχους Τατάρων, κατὰ ἔθνη ἐξορμήσαντες ἐκατέπόντισαν τὸν κόσμον ἅπαντα.

Ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν εὐρυχωροτάτην ἔκτασιν τῆς τῶν Ῥώσσων Αὐτοκρατορίας ἀριθμεῖ ὁ Ἱστορικὸς 7,400 Μοναχοὺς, καὶ 5,600 Ἱερομονάχους, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐξουσίαν καὶ ὑποταγὴν καὶ δούλευσιν, οἱονεὶ θῆτες καὶ εἵλωτες εἶναι ἀφιερωμένοι 72,000, ἄνθρωποι· καὶ προβάλλει καὶ τοῦτο ὡς αἴτιον τῆς τοῦ ἐκεῖ πλήθους ὀλιγότητος. Τελευταῖον (διὰ νὰ μὴ παρέλθωμεν οὐδὲ τοῦτο) κατὰ τὰ ὑπομνήματα τῶν φορολογιῶν τοῦ Κράτους ἐν ἔτει 1725, εὗρε (λέγει) τὸ ὅλον εἰσό-

δημα, ὅσον εἰς ἀργύριον δασμοφορεῖται, 13,000,000 Ῥουμπλίων, τὰ ὁποῖα δίδουν 65,000,000 Γαλλικῶν Λιτρῶν, τουτουτέστιν (ἂν τὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰ τῆς Τουρκίας νομίσματα) 21,666,666 Τουρκικῶν Γροσίων. Νοοῦνται δὲ κατὰ μέρος τὰ εἰς ἀργύριον τέλη, χωρὶς δηλαδὴ τῶν ἄλλων φυσικῶν εἰσοδημάτων, τὰ ὁποῖα συνάζονται εἰς καρποὺς τῆς γῆς καὶ γεννήματα, καὶ διάφορα ἄλλα ἐν αὐτῇ παραγόμενα. Ποσότης ἀληθινὰ διὰ τόσον βασίλειον ὀλίγη, ἀρκετὴ εἰς ὀψώνια τότε 339,500 στρατιωτῶν κατάτε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν διαμισθουμένων. Πλὴν τὸ ἀπ' ἐκείνου, καὶ τὰ εἰσοδήματα τοῦ Βασιλείου, καὶ οἱ στρατιωτικοὶ κατάλογοι ηὔξησαν.

171.) Μεταξὺ τῶν Ἀουστριακῶν Ἐπαρχιῶν, ἀριθμεῖται μία καὶ ἡ τοῦ *Σαλτζβούργου* ὀνομαζομένη, ἥτις εἶναι Ἐπαρχία Ἀρχιεπισκοπικὴ, ἐξ ἧς οὐ πρὸ πολλοῦ πολλοὶ οἱ μεταναστεύσαντες.

172.) Βέβαιον εἶναι, ὅτι καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ ἡ μελέτη τῶν ἱερῶν βιβλίων πληροφοροῦσιν, ὅτι δὲν γεννᾶται ἡ πίστις μὲ τὴν βίαν, οὔτε ἁπλώνεται ἡ εὐσέβεια μὲ τοὺς διωγμούς. Δὲν εἶναι ὅμως ἐπίσης, λογιάζω, καὶ τοῦτο βέβαιον, ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἀνοχῆς τῶν ἑτεροδόξων προέρχεται πάντοτε ἀπὸ τοιαύτας ἀρχάς· ὑποφέρει ναὶ τὸν ἑτερόδοξον ὁ πεφωτισμένος, συλλογιζόμενος ὅτι δὲν εἶναι οὔτε εὔλογον οὔτε θεοφιλὲς τὸ νὰ καταναγκάζῃ τυραννικῶς τὸν μὴ πιστεύοντα νὰ ὑποκριθῇ, ὅτι πιστεύει· ἀλλ' ὑποφέρει τὸν ἑτερόδοξον πολλάκις καὶ ὁ ἐνσκότει διάγων τῆς ἀγνωσίας καὶ τῆς ἀπάτης, ἢ διατὶ αὐτὸς μὴ ἔχων ῥίζωμα πίστεως εἶναι ἀδιάφορος περὶ τῶν ἄλλων, ὅπως καὶ ὅ,τι πιστεύωσιν, ἢ διατὶ προκρίνει πρὸ τῆς ἰδίας θρησκείας τὸ συμφέρον τὸ ἴδιον. Ὅθεν εὑρέθησαν καὶ εὑρίσκονται ἔθνη καὶ σήμερον εἰς τὴν γῆν οὔτε πολλὰ εὐσυλλόγιστα, οὔτε πολλὰ πεπαιδευμένα, τοὐλάχιστον ὄχι τόσον φιλευσεβῆ, τὰ ὁποῖα δέχονται ἀνενοχλήτως παρ' ἑαυτοῖς τοὺς ἐξ ἄλλης θρησκείας, διὰ τέλη ἁπλῶς κοσμικὰ καὶ γήϊνα.

173.) Δύο τινὰ ἐγκρίνει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Συγγραφεύς. Α. τὴν ἄδειαν *τοῦ συλλογίζεσθαι*. Β΄. τὴν ἄδειαν *τοῦ ἀναγιγώσκειν τὰ βιβλία*. Καὶ τὰ δύο βέβαια καθ' ἑαυτὰ εὔλογα φαίνονται καὶ ἀξιέπαινα. Ἐπειδὴ ἂν ἦναι ἐπιβλαβὴς καὶ ψεκτὴ ἡ ἀσυλλογιστία καὶ ἡ ἀμάθεια, ἐπωφελὴς πάντως γίνεται καὶ ἐπαινετὴ ἡ τοῦ συλλογισμοῦ χρῆσις, καὶ ἡ τῶν βιβλίων μεταχείρησις. Πλὴν ἔχουσι καὶ τὰ δύο ὅρους τινὰς, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ μένουν περιγεγραμμένα, ἂν ἦναι νὰ ἐλπίσῃ τις τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.

Α. Ἡ *ἄδεια τοῦ συλλογίζεσθαι* εἰς μὲν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ εἰς ὅσα καταγίνονται αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπερβαίνουν τὴν σφαῖραν τῆς φυσικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, ἔστω ἐλευθέρα. Εὗρεν εἰς αὐτὰ τὴν αἰτίαν τοῦ ζητουμένου ὁ νοῦς; ἐτελειώθη· δὲν ἐδυνήθη νὰ τὴν εὕρῃ; ἐταπεινώθη καὶ συνεστάλη· ἔλαβεν ὡς αἰτίαν τὴν μὴ αἰτίαν; ἠπατήθη, ἀλλὰ δὲν ἐζημιώθη τὰ καίρια. Ἀλλ' εἰς τὰ θεῖα καὶ μυστηριώδη τῆς πίστεως δόγματα, *ἡ ἐλευθερία τοῦ συλλογίζεσθαι* εἶναι θρασύτης, διατὶ τὸ νὰ ζητῇ τις λόγον εἰς τὰ λόγου ἐπέκεινα, εἶναι ἄνοια. Ἡ ψυχὴ εἰς ταῦτα, ὅταν θέλῃ νὰ ἰδῇ μὲ ἄλλο φῶς, πάρεξ ἐκεῖνο τῶν Γραφῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάγκη εἶναι τετυφλωμένη νὰ καταντήσῃ εἰς τὸν κρημνὸν καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὀλέθριος ἐλευθερία! τὴν τοιαύτην ἐλευθερίαν δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν συγχωρῇ οὐδὲ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτόν του, φοβούμενος τοὺς ἐξ αὐτῆς πικροὺς καρποὺς, πόσῳ μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐπιτρέπωσιν εἰς τοὺς ἄλλους; Εἶναι ἡ κατάχρησις τῆς ἐλευ-

θερίας τοῦ κριτικοῦ μέρους, καθὼς ἡ κατάχρησις τῆς ἐλευθορίας τοῦ ἠθικοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ καθὼς οἱ νόμοι δὲν ὑποφέρουν τὸ νὰ διαστρέφουν οἱ πονηροὶ καὶ κακότροποι τὰ ἤθη τῶν ἄλλων, διὰ νὰ μὴ γίνεται τὸ κακὸν διαδόσιμον, ὁμοίως οἱ Κριταὶ δὲν ἀνέχονται τὸ νὰ ἐξαπατῶσιν οἱ πλάνοι καὶ κακόφρονες τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, διὰ νὰ μὴ ἐφαπλοῦται τῆς ἀπάτης ἡ λύμη μὲ τὴν μετάδοσιν. Ἐκεῖνος ὁποῦ ζητεῖ τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην ἐλευθερίαν, καὶ θέλει νὰ τεχνολογῇ μὲ τοὺς ἰδίους λογισμοὺς τὰ τῆς πίστεως, καλλίτερον ἔκανεν, ἂν ἠχμαλώτιζε τὸν νοῦν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, ἀκολουθῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ Πατέρων τὸ φρόνημα. Ἀλλὰ θέλει θρασύτερον αὐτὸς νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν; ἂς ματαιοῦται (ἐπειδὴ τοῦτο θέλει) καθ' ἑαυτόν. Ἀλλ' ἀγαπᾷ νὰ δημοσιεύσῃ καὶ εἰς ἄλλον τὴν ἰδίαν γνώμην, τὴν ὁποίαν ὑπολαμβάνει ὀρθήν; Ἂς τὴν προβάλῃ εἰς τοὺς Ἱεροφάντας, εἰς οὓς ἐδόθη τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα καὶ ὑπούργημα· *εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ·* καὶ εἰ μὲν εἰς τὴν ψῆφον ταύτην μεταπεισθῇ, ἐκέρδησε τὸν ἑαυτόν του· εἰδὲ μὴ, ἀλλὰ ἀσπάζεται τὴν τάξιν *τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ τελώνου*, κἂν ἂς σιγᾷ, φέρων εἰς τὴν κακότροπον ψυχὴν μὲ τὴν ἀπατηλὴν καὶ πεπλανημένην κρίσιν τὴν ἰδίαν κατάκρισιν. Ὀλίγη ἐλευθερία τοῦ συλλογίζεσθαι εἶναι αὐτή; Μὰ ὄχι· θέλει ὁ τοιοῦτος νὰ σύρῃ καὶ ἄλλους εἰς τὴν κακόνοιαν, καὶ ὡς Ἀπόστολος τῆς πλάνης καὶ λέγων καὶ γράφων ἀγωνίζεται ἐπιπόνως νὰ κερδήσῃ καὶ πολλοὺς ἔτι προσηλύτους καὶ ὁμοδόξους. αὐτὴ πλέον ἐλευθερία δὲν εἶναι δικαία καὶ εὔλογος, ἀλλὰ ἀκολασία καὶ ὕβρις, καὶ ἀνάγκη τις καὶ βία γινομένη κατὰ τῶν ἀκουόντων ἐκ μέρους τοῦ μετὰ τοιαύτης ἐλευθερίας λέγοντος· καὶ ποτὲ τοιαύτην ἐλευθερίαν δὲν θέλει ὑποφέρουν εἰς τὰς αὐτῶν ἐπικρατείας οἱ εὐσεβεῖς Ἡγεμόνες καὶ Ἄρχοντες, φειδόμενοι τῶν

ἀπαιδεύτων καὶ ἁπλουστέρων, καὶ τῶν κατ' ἄλλον τρόπον ἀσθενούντων τῇ πίστει, οἱ ὁποῖοι εὔκολα συναρπάζονται καὶ περιτρέπονται. Ὅστις τοιουτοτρόπως μεταχειρίζεται τὴν τοῦ συλλογίζεσθαι ἐλευθερίαν, οὐ μόνον εἰς ἰδίαν ζημίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων ἀπώλειαν, ἐκεῖνος εἶναι *Σατὰν πειραστής*· καὶ ὁ *Σατὰν* πρέπει νὰ ἀπομακρύνεται καὶ νὰ φυγαδεύεται· *ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ.*

Β'. Ἡ *ἄδεια τοῦ ἀναγινώσκειν τὰ βιβλία*, ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας της. Ποῖα βιβλία ἐννοεῖ τάχα ἐδῶ ὁ Συγγραφεύς; τὰ τῶν ἑτεροδοξούντων, ὁποῦ ἀνάμεσα εἰς ὀλίγας ἀληθείας περιέχουν πολλὰς ἀπάτας καὶ πλάνας; καὶ τὰ τῶν ματαιοσχόλων καὶ κακοσχόλων, ὁποῦ περιχρίουσι τὸ δηλητηριῶδες φαρμάκι τῆς ἡδονῆς, καὶ τῆς ἄλλης τῶν ἠθῶν μοχθηρίας μὲ τὸ μέλι τῆς καλλιεπείας καὶ κομψῆς φράσεως; ἢ τὰ βιβλία τὰ θεόπνευστα τῶν Γραφῶν, καὶ τὰ τῶν Πατέρων καὶ ἱερῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἄλλων σοφῶν Ἀνδρῶν, τὰ ὁποῖα φωτίζουσι τὸν νοῦν μὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀληθινῶν δογμάτων, καὶ διευθύνουσι τὴν καρδίαν μὲ τὰς ὑποθήκας τῶν ὠφελίμων παραγγελμάτων καὶ παραινέσεων; Ἂν ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν πρώτων, ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκείνων ἀναγνώσεως, δὲν συμφέρει νὰ εἶναι πάντῃ ἀπόλυτος χωρὶς κάποιαν διαστολὴν καὶ διάκρισιν. Ὁ Φιλολόγος ἂς ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ μελετᾷ καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων Συγγραφέων, καὶ τὰ τῶν Ποιητῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πλὴν μὲ ἐκείνην τὴν προσοχὴν καὶ κρίσιν, τὴν ὁποίαν συνετῶς παραγγέλλουσιν ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν *πρὸς τοὺς Νέους Παραίνεσιν*, καὶ ὁ ἠθικὸς Πλούταρχος εἰς τὸ *πῶς χρὴ τῶν Ποιημάτων ἀκούειν*. Ὁ Θεολόγος πάλιν ἠμπορεῖ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ τὰ τῶν ἑτεροφρονούντων Συγγράμματα, καὶ τὰ τῶν κακοδόξων, πλὴν μετὰ προσοχῆς καὶ κρίσεως,

SISMANOGLIO

ἀκολουθῶν καὶ οὗτος ἀκλινῶς τὴν ὁδηγίαν τῶν θείων Γραφῶν καὶ Παραδόσεων, καθὼς τὴν εὑρίσκει εἰς τὰ ὑπομνήματα τῶν Πατέρων, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ὡς ἰδίους Διδασκάλους ἐνέκρινε καὶ ἐδοκίμασεν. Ἀλλ' ἡ μεταχείρησις τῶν τοιούτων βιβλίων δὲν ἀφορᾷ πάντως τοὺς ἁπλουστέρους καὶ ἀπαιδεύτους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦν ἐξ αὐτῶν νὰ ἐλπίσουν οὐδεμίαν ὠφέλειαν.

Ὁ Συγγραφεὺς ὅμως ἐννοεῖ (λογιάζω) ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ βιβλία τῆς δευτέρας τάξεως· τουτέστι τὰς θείας Γραφὰς, καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων. Φαίνεται δὲ, ὅτι τὴν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν τῆς τῶν βιβλίων τούτων ἀναγνώσεως ἐπαινῶν, σκοπὸν ἔχει ἐκ πλαγίου νὰ στηλιτεύσῃ τοὺς Ποντιφικίους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν τὰ ἀπαγορεύουσιν, ἐν ᾧ τοὺς μεμφόμεθα καὶ ἡμεῖς.

Οἱ τῆς Ῥώμης ἐπιθυμοῦντες νὰ πιστεύωνται παρὰ πάντων ὡς θεῖα καὶ πνευματόφθεγκτα, ὅσα αὐτοὶ κατὰ καιροὺς ἐν ταῖς ἑαυτῶν Βούλλαις ἐθέσπιζον, καὶ μὴ εὑρίσκοντες, οὔτε εἰς τὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν, ἑτοίμην παρὰ πᾶσι καὶ τυφλὴν τὴν εἰς τὰ αὐτῶν διατάγματα καὶ δόγματα ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν, ἀλλὰ βλέποντες, ὅτι ἐκ τούτων τινὰ ὑπό τινων Ἀρχιερέων ὡς ἄκυρα ἠθετοῦντο, καὶ ὑπ' ἐνίων σοφῶν Θεολόγων, καὶ ὑπὸ ὁλοκλήρων ἐνίοτε Ἀκαδημιῶν ὡς ἄτοπα ἀνετρέποντο, ἐσυλλογίσθησαν νὰ θεραπεύσουν τὸ τραῦμα, ὁποῦ διὰ τῶν τοιούτων ἀντιῤῥητικῶν συγγραμμάτων ἡ αὐτοδέσποτος αὐτῶν καὶ ἀναντίῤῥητος Λύθεντία ἐδέχετο. Ἡ δικαία καὶ εὔλογος θεραπεία βέβαια ἤθελεν εἶναι τὸ νὰ ἀποδείξουν μὲ λόγον τῶν ἀντιλεγόντων τὸ ἄλογον, καὶ νὰ φωτίσουν μὲ τὸ φῶς τῶν γραφῶν καὶ τῆς παραδόσεως τὸ σκότος ἐκείνων, καὶ νὰ νικήσουν μὲ τὴν δύναμιν μιᾶς κοινῆς καὶ ἐλευθέρας Συνόδου τὴν αὐτῶν δυσπείθειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἰς τὰ μὴ

εὔλογα δὲν εἶναι δυνατὸν, καὶ οἱ Πάπαι ἤθελον τὴν ὑποταγὴν καὶ εἰς τὰ μὴ εὔλογα, ἐμεταχειρίσθησαν καὶ ἐδῶ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, καὶ νόμον ἔστησαν τὴν ἑαυτῶν θέλησιν. Καὶ τοίνυν ἀπηγόρευσαν μὲ ἀφορισμοὺς φρικτοὺς καὶ ἀναθέματα τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εἰρημένων Ἀντιῤῥητικῶν, θέλοντες καὶ ἀποφασίζοντες νὰ εἶναι *ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ* (ipso facto) ὡς λέγουσιν, ὑπεύθυνος τῆς ἀτελευτήτου κολάσεως, ὄχι μόνον ὅστις δὲν ὑπακούει εἰπειθῶς καὶ τυφλῶς εἰς οἱανδήποτε ἐκδοθεῖσαν Παπικὴν Βοῦλλαν, ὄχι μόνον, ἂν τολμήσῃ, ἢ λόγῳ, ἢ συγγράμματι ὀπωσοῦν νὰ τὴν παρασαλεύσῃ, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἁπλῶς θελήσῃ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ὑπό τινος γενομένην κατὰ τῆς Βούλλας ἐπίκρισιν, ἢ ἀντίῤῥησιν, νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς (ipso facto) τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἔνοχος καὶ ὑπόδικος.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἀναγνώσεως ἐκ τούτου προῆλθε, δὲν ἔμεινεν ὅμως ἕως αὐτοῦ. Ἐπειδὴ τῶν Παπικῶν θεσπισμάτων πολλὰ ἐλάμβανον σαφῆ καὶ φανερὰν τὴν ἀντίῤῥησιν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θείας Γραφὰς, καὶ εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Πατέρων, ὅθεν ἐκινδύνευε νὰ καταλαμβάνῃ καὶ ἐκ τούτων καθ' ἕνας, ὅτι ὑπερέβαινον οἱ Πάπαι τὰ διατεταγμένα πολλάκις ὅρια, ἐπαρακινήθησαν ἐντεῦθεν νὰ ἀπαγορεύσωσιν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὴν τούτων μελέτην. Πῶς οὖν ὁ Δ'. ἐξέδωκεν ἕνα Τόμον, ἐν ᾧ περιέχεται τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων ὁ ἔλεγχος, ἤτοι ὁ Κατάλογος (Index). Σίξτος ὁ Ε. τὸν ηὔξησε. Κατὰ τὸν τοιοῦτον Κατάλογον εὑρίσκονται ἐμποδισμένα βιβλία ὁποῦ πραγματεύονται τὰς ἀναφυείσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφοράς· βιβλία ὁποῦ ἐκθέτουσι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν· βιβλία Τυπικὰ ὁποῦ περιέχουσιν Ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις· Κατηχητικὰ ὁποῦ ἑρμηνεύουσι τὰ τῆς πίστεως φρονήματα καὶ ἐνταλματα· Εὐχολόγια κατανυκτικὰ, διάφορα ἄλλα βιβλία

εἰς ἕνα λόγον, τὰ ὁποῖα ἀγκαλὰ συμβάλλουσι καὶ εἰς εἴδησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ εἰς οἰκοδομὴν πίστεως, καὶ εἰς καταρτισμὸν ἤθους, εἶναι ὅμως διακεκωλυμένα καὶ ἀπερριμμένα, ἂν ἔχωσί τι τὸ παραμικρὸν ὁποῦ νὰ ἐγγίζῃ τρόπον τινὰ πολὺ ἢ ὀλίγον τὸ Παπάτον, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποθέωσιν· Τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει; ἀκόμη καὶ τὴν θείαν αὐτὴν γραφὴν, καὶ τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν, ὁ Index οὗτος τὴν ἁρπάζει ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν χριστιανῶν, καὶ δὲν ἐπιτρέπει οὔτε ὅλην οὔτε κατὰ μέρος εἰς γλῶσσαν σαφῆ καὶ δήλην ὁ πιστὸς νὰ τὴν ἀναγνώσῃ· οὔτε αὐτὸ, ἂν τύχῃ μεταφρασμένον τοῦ Δαυὶδ τὸ Ψαλτήριον. Ὅστις θέλει νὰ ἀναγνώσῃ κἀνένα ἀπὸ τὰ ἐν τῷ ῥηθέντι Καταλόγῳ βιβλία ἀπροκριματίστως, καὶ δὴ καὶ ἀκινδύνως, πρέπει πρῶτον νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν, Ἀλλὰ νὰ τὴν ζητήσῃ· παρὰ τίνος; παρὰ τῶν Ἐπισκόπων; ὄχι· οὐδὲ αὐτοὺς ἡ Ῥώμη πάντας καὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ἐν ἅπασι δὲν τοὺς ἐμπιστεύεται· ἀλλὰ παρὰ τῆς Ἰγκυϊζιτιῶνος τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καὶ ἀποτροπαίου, εἰς τὴν ὁποίαν, τίς τόσον ἔξω φρενῶν, νὰ τολμήσῃ νὰ προβάλῃ τοιοῦτον ζήτημα;

Τὴν τυραννίδα ταύτην πολλοὶ τῶν Παπιστῶν τὴν δυσχεραίνουσι· τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην πολλὰ ὀλίγοι τῶν Παπιστῶν τὴν τηροῦσιν. Οἱ Ἰησουΐται ὅμως εἶναι οἱ ζηλωταὶ αὐτῆς καὶ προστάται οἱ πλέον θερμοὶ καὶ διάπυροι· διατί; διατὶ εἰς αὐτοὺς δὲν συμφέρει τὸ νὰ βλέπουν τὸ φῶς, καὶ νὰ εὑρίσκωνται ἐν χερσὶν τῶν πάντων τοιαῦτα βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκ διαμέτρου ἀντιφέρονται, ὅσα αὐτοὶ ἐν τοῖς ἰδίοις συγγράμμασιν ἢ περὶ δογμάτων, ἢ περὶ ἠθῶν ἐκδιδάσκουσιν. Ὁ Ἰησουΐτης Σουαρέσιος, καὶ ὁ Βασκουέσιος, καὶ ὁ Μολίνας, καὶ ὁ Λέσσιος, καὶ ὁ Φιλιούτζης, καὶ ὁ Σαγχέζης, καὶ ὁ Ἐσκοβὰρ, καὶ ὁ Ταμβουρῖνος, καὶ οἱ ἄλλοι συμφώνως ὅλοι τῆς θαυμαστῆς τοῦ Λοϊόλα φαμιλίας τὰ τέκνα, καταργοῦσι τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, καὶ ἐκνευρίζουσι τὴν δύναμιν τῆς

πρὸς τὸν πλησίον· ἀνοίγουσιν εὐρύχωρον καὶ πλατεῖαν τὴν στράταν τῆς δικαιώσεως, καὶ στρώνουσι μὲ ῥόδα ἐκείνην τῆς μετανοίας· κανονίζουσι τὴν ὑπόκρισιν, καὶ ἐνδύουσιν εὐπρεπῶς τὸ ψεῦδος· συγχωροῦσι τὴν ἐκδίκησιν, καὶ ἐπιτρέπουσι τὴν κατὰ τῶν ἄλλων ἐπιβουλὴν καὶ συκοφαντίαν· παραμυθοῦσι τὴν σάρκα, καὶ χαϊδεύουσι τῶν παθῶν τὰ σκιρτήματα· δικαιώνουσι τὴν κατὰ τῶν Βασιλέων στάσιν καὶ ἀνταρσίαν, καὶ ἐνοπλίζουσι μὲ τὴν μάχαιραν τὴν χεῖρα τῶν ὑπὸ χεῖρα· καὶ διὰ νὰ παρέλθω τὰ ἄλλα, μὲ μόνον τὸ δόγμα τῆς πιθανότητος, (ὅστις παρ' αὐτοῖς λέγεται *Πιθανισμός*. (probabilismus·) καὶ μὲ τὴν πρόφασιν τῆς *ἀγνοίας* ἐκατήντησαν νὰ διδάσκουν, ὅτι *ὅστις ὀλιγώτερον ἠξεύρει τὰ θεσμὰ τῆς ἰδίας πίστεως, κέρδος ἔχει τὸ νὰ μὴ σφάλλῃ*· ὅθεν κατ' αὐτοὺς ἡ τῶν θείων μαρτύρων καὶ ἐνταλμάτων ἄγνοια, γίνεται μία εὐχερὴς καὶ ἀνεωγμένη εἴσοδος τῆς σωτηρίας· καὶ ὁ χριστιανὸς, τὸν ὁποῖον οἱ παλαιοὶ πατέρες ὠνόμαζον *γνωστικὸν*, συμφέρει νὰ ἦναι *ἄγνωστος*, διὰ νὰ ἦναι εὔκολα *δεδικαιωμένος*. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς νὰ θέλουν πεφωτισμένους οἱ Ἰησουΐται μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων ἐκείνους ὁποῦ θέλουν νὰ τοὺς ἔχουν τυφλοὺς, *ἅτης κατὰ σκότον ἠλάσκοντας*; ἢ πῶς νὰ ὑποφέρουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν χριστιανῶν τὰ βιβλία τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων, τὰ ὁποῖα διδάσκουν ὅλα τὰ ἐναντία, ἀπὸ ὅσα αὐτοὶ παραγγέλλουσι; Θέλουσιν εἶναι ὁδηγοὶ τυφλῶν, διὰ νὰ σύρωσιν, ὡς οἱ Φαρισαῖοι, τοὺς πάντας ὀπίσω αὐτῶν, ἔχοντές τους εὐπειθεῖς καὶ εὐαγώγους ἀκολούθους εἰς ἐκείνας τὰς σκολιὰς ὁδοὺς καὶ κρημνώδεις, εἰς τὰς ὁποίας αὐτοὶ προπορεύονται, καὶ εἰς τὰς ὁποίας αὐτοὶ εὑρίσκουσι τὸ ἴδιον κοσμικὸν κέρδος καὶ ὄφελος.

Δὲν εἶναι ἐδική μου κρίσις ἡ κρίσις αὕτη· οὕτως ἔκρινε πρὸ ἐμοῦ μεταξὺ πολλῶν Παπιστῶν καὶ ὁ Ῥακίνας. L'igno-

SISMANOGLIO

rance de la religion est tres-propre à introduire dans l'Eglise l'obeissance aveugle à tout ce qui vient de Rome, et à lui donner lieu par-là d'exercer librement cette domination despotique qu'elle à fi fort à cœur, et que les Jesuites aiment, parcequ'ils savent les moyens d'en tourner les effets à l'avantage de leur doctrine. Racin. XVII. Siecle, Artic. XXIII. N°. V. « Ἡ » ἀμάθεια (λέγει) καὶ ἄγνοια τῶν τῆς θρησκείας, εἶναι ἕνα » μέσον προσφυέστατον διὰ νὰ φέρῃ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλη- » σίαν τὴν τυφλὴν ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν πρὸς ἅπαντα τὰ » ἀπὸ Ῥώμης ἐρχόμενα. Δι' αὐτῆς (τῆς ἀμαθείας) ἡ Ῥώμη » λαμβάνει τὴν εὐκολίαν νὰ μεταχειρίζεται ἐλευθέρως ἐκεί- » νην τὴν σχεδὸν τυραννικὴν δεσποτείαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐπιθυμεῖ· (τάδε λέγει ὁ Ῥακίνας ἀποβλέπωντας πρὸς τὸν Πάπαν, τὰ δ' ἐπέκεινα πρὸς τοὺς Ἰησουΐτας.), καὶ τὴν ὁποίαν » (ἀμάθειαν τῶν χριστιανῶν·) ἀγαπῶσι καὶ οἱ Ἰησουΐται, ἐπειδὴ » ἠξεύρουσιν αὐτοὶ τοὺς τρόπους, πῶς νὰ ἐπιστρέφωσι τὰ » ἐκείνης ἀποτελέσματα εἰς τὸ τῆς ἑαυτῶν διδασκαλίας » ὄφελος.

Ἀλλὰ ζῇ Κύριος! δὲν ἠγάπησε ποτὲ τὰ τοιαῦτα σκότη καὶ τοὺς τοιούτους κρυπτῆρας ἡ ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια. Δὲν ἐφάνη (ἄπαγε!) δὲν ἐφάνη ποτὲ εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοιοῦτον διάταγμα. Τὰ ἱερὰ βιβλία διὰ τοῦτο θεόθεν εἰς ἡμᾶς ἐδόθησαν, διὰ νὰ ὁδηγούμεθα δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην· διὰ τοῦτο ἐγράφησαν, διὰ νὰ τὰ ἀναγινώσκωμεν, καὶ νὰ ἔχωμεν ἐξ αὐτῶν βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Ideo voluit Deus ut scribereutur, ut nos consolaremur, ὡς ἄριστα μᾶς διδάσκει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ψαλμοῦ τοῦ ΑϚ'.

Αὐταὶ αἱ ἴδιαι Γραφαὶ μᾶς προτρέπονται νὰ ἀναγινώσκω-

μεν τὰς Γραφάς. Ὁ Θεὸς νομοθετεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἑβραίων, νὰ ἔχῃ ἀντιγεγραμμένον ὑπὸ τῶν Ἱερέων καὶ Λευϊτῶν τὸ βιβλίον τῶν θεοσδότων νόμων, καὶ ἀδιαλείπτως νὰ τὸ ἀναγινώσκῃ « καὶ ἔσται μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγνώσεται ἐν » αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵνα μάθῃ φοβεῖ- » σθαι Κύριον τὸν Θεὸν, καὶ φυλάσσεσθαι πάσας τὰς ἐντολὰς, » κτ. Δευτερον. ΙΖ'. 18, 19. Τὸ αὐτὸ προστάζει ἰδίως εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἀφ' οὗ διεδέχθη τοῦ λαοῦ τὴν ἡγεμονείαν « καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἡ βίβλος τοῦ νόμου τούτου ἐκ » τοῦ στόματός σου, καὶ μελετήσεις ἐν αὐτῇ ἡμέρας καὶ νυ- » κτὸς, κτ. Ἰησ. Ναυ. Α. 8. Ὡσαύτως ἐθέσπισεν, ὅτι καὶ ἐν » τῷ Ναῷ νὰ γίνεται ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐνώπιον παντὸς τοῦ » Λαοῦ ἡ τοῦ θείου νόμου ἀνάγνωσις· ἀναγνώσεσθε τὸν νόμον τοῦτον ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν· Δευτερον· ΛΑ. 11. « Καὶ νῦν καταγράψατε τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς » ταύτης, καὶ διδάξατε αὐτὴν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐμβα- » λεῖτε αὐτὴν εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. Αὐτ. 19. Ὁ Δαυὶδ μακαρίζει πάντα ἄνθρωπον, ὅστις ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ (τοῦ Κυρίου) » μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός. Ψαλ. Α. 2. Μακάριοι οἱ ἐξε- » ρευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ. Ψαλ. ΡΙΗ'. 2. Αὐτὸς αὐτὰ τὰ μαρτύρια εἶχε διηνεκῆ λόγων ὑπόθεσιν, αὐτὰ σπουδὴν ἀδιάλειπτον, αὐτὰ ἀκατάπαυστον μελέτην, αὐτὰ λύχνον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ φῶς εἰς τὰς τρίβους, καθὼς φαίνεται εἰς ὅλους τοὺς ψαλμοὺς, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν ΡΙΗ'. Καὶ ὁ Προφήτης Ἱερεμίας τὴν αὐτὴν σπουδὴν καὶ ἀνάγνωσιν παραγγέλλει « ἀναγνώσῃ ἐν τῷ χαρτίῳ τούτῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, » κτ. Κεφ. ΜΓ'. 6. Καὶ ὁ Βαροὺχ ὑπακούει τὴν ἐντολὴν » τοῦ ἀναγνῶναι ἐν τῷ βιβλίῳ τοὺς λόγους Κυρίου κτ. Αὐτ. » 8. Καὶ ὁ Φίλιππος δὲν ἐμέμφθη τὸν Αἰθίοπα Εὐνοῦχον, « ὅταν ἐπὶ τοῦ ἅρματος τὸν ἤκουε καθήμενον καὶ ἀναγινώσκον-

» τα τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν. Πράξ. Ἡ. 28. Καὶ ὁ Παῦλος
» ἐπαίνεσε τοὺς Ἰουδαίους τῆς Βερροίας, λέγων, ὅτι ἦσαν εὐ-
» γενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἐδέξαντο τὸν λόγον
» μετὰ πάσης προθυμίας, διὰ τοῦτο μάλιστα, ὅτι καθ' ἡμέ-
» ραν ἦσαν ἀνακρίνοντες τὰς Γραφὰς, εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως·
Πράξ. ΙΖ'. 11. 12.

Ἀκολούθως δὲ κατὰ τὰ θεῖα ταῦτα τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν θεσμὰ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν οὐ μόνον εἰς ἅπαντας ἁπλῶς τοὺς χριστιανοὺς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἔθος τῶν ἀκολουθιῶν εἰς τὰς ἱερὰς συνάξεις τὴν ἐκανόνισεν, ἀναγινώσκουσα ἐν τοῖς θείοις Ναοῖς αὐτὰ παῤῥησίᾳ εἰς ἐπήκοον πάντων. *Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα· τῆς Ἐξόδου τὸ ἀνάγνωσμα. Λευϊτικοῦ, Ἀριθμῶν, Δευτερονομίου, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, Κριτῶν, Βασιλειῶν τὸ ἀνάγνωσμα.* Ἀναγινώσκει δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ *Ἰὼβ*, καὶ ἀπὸ τῶν *Προφητῶν* ἁπάντων, καὶ ἀπὸ τῶν *Παροιμιῶν*, καὶ ἀπὸ τῆς *Σοφίας*· καὶ ἐξαιρουμένης τῆς βίβλου τοῦ *Ἄσματος*, καὶ τῆς *Ἀποκαλύψεως*, (αἱ ὁποῖαι ὡς ἀναγωγότεραι καὶ μυστικώτεραι ἀνάμεσα εἰς τῶν Πιστῶν τὸ στίφος, νὰ ἀναγινώσκωνται ἔθος δὲν ἐπεκράτησεν)· δὲν εἶναι βιβλίον οὔτε τῆς Παλαιᾶς οὔτε τῆς Νέας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς ἱερὰς συνελεύσεις δὲν τρέφει τὰ τέκνα της. Καὶ τοῦτο ἤδη τὸ προεσημείωσεν ὁ μέγας Πατὴρ Βασίλειος εἰς Ψαλμ. ΝΘ'. « Διὸ καὶ ἡμέτερα
» ἐστὶ τὰ θεῖα λόγια, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ὡς θεόπεμ-
» πτα δῶρα καθ' ἕκαστον σύλλογον ὑπαναγινώσκεται, οἷόν
» τις τροφὴ ψυχῶν χορηγουμένη διὰ τοῦ Πνεύματος.

Ἀλλὰ καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες ὡς ἀπὸ μιᾶς φωνῆς τὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν καὶ λέγοντες καὶ γράφοντες, ὡς τροφὴν ἀναγκαιοτάτην τῆς ψυχῆς εἰς ἅπαντας τοὺς πιστοὺς

ἐπισυνιστῶσιν. Ὠριγέν. Ὁμιλ. ΙΒ'. εἰς τὴν Ἔξοδον, καὶ Θ'. εἰς τὸ Λευϊτικὸν, καὶ Β'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς Στρωμάτων Λόγῳ Α. καὶ Λόγ. Ϛ'. Βασίλειος Λόγ. περὶ Ἀσκήσ. καὶ Ὁμιλ. εἰς τὸ ἐν Ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· καὶ ἐν τῇ Παραινέσει πρὸς τοὺς Νέους, καὶ ἐν τοῖς Ὅροις κατ' Ἐπιτ. Ἐρωτ. σοθ'. καὶ Ἐπις. ϛ'. καὶ μϐ'. καὶ σξθ'. καὶ σπγ'. καὶ συϛ'. Καὶ ὁ Χρυσόστομος Ὁμιλ. Θ'. εἰς τὴν πρὸς Κολασσ. καὶ Ὁμιλ. Γ'. εἰς τὴν Β'. πρὸς Θεσσαλ. καὶ Ὁμιλ. Β'. τῶν εἰς Ματθ. καὶ Ὁμιλ. Ἱ. τῶν εἰς Ἰωάν. καὶ Ὁμιλ. Γ'. εἰς τὸν Λάζαρ. Ἀφίνω τοὺς ἄλλους, διατὶ εὔκολον εἶναι ὁ ἐπιμελὴς νὰ τοὺς εὕρῃ πάντας εἰς τοῦτο ὁμόφρονας.

Ἀποκρίνονται οἱ ἀπαγορευταὶ τῆς τῶν Γραφῶν ἀναγνώσεως, ὅτι δὲν εἶναι συμφέρον νὰ μεταφράζωνται αἱ θεῖαι Γραφαὶ εἰς τὰς γλώσσας τὰς κοινὰς ταύτας καὶ πεπατημένας. Διατὶ τοῦτο; διατί εἰς τὰς τοιαύτας διαλέκτους κακῶς καὶ ἐπισφαλῶς μεταφράζονται; ἢ διατὶ ἀπὸ ὅλους εὔκολα τότε νοοῦνται; Εἰ μὲν διὰ τὸ πρῶτον, ἔστω λοιπὸν ἡ κακὴ καὶ ἐπισφαλὴς μετάφρασις ἀπηγορευμένη, ὄχι ἡ τῶν ἱερῶν λογίων ἀνάγνωσις· ταύτην ἡ Ἐκκλησία τὴν συγχωρεῖ καὶ τὴν παραγγέλλει, ἐκείνην τὴν κατακρίνει, καὶ ἂν ἦναι δεκτὴ διορθώσεως, τὴν ἐπανορθοῖ, ἂν ὄχι, τὴν ἐκσυρίττει καὶ τὴν ἀποβάλλει. Εἰ δὲ διὰ τὸ δεύτερον, τίνα λόγον ἔχει τὸ νὰ συγχωροῦμεν νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ νὰ μὴ συγχωροῦμεν τὸ νὰ γινώσκωνται; *ἆραγε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;* Ἔπειτα τίς δὲν ἠξεύρει, ὅτι αἱ γλῶσσαι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κατ' ἀρχὰς αἱ θεῖαι Γραφαὶ ἐξεδόθησαν ἦσαν καὶ αὐταὶ τοῖς πᾶσι κοιναί; καὶ τίς δὲν ἠξεύρει καὶ τοῦτο, ὅτι ἄνωθεν αἱ Γραφαὶ μετεφράσθησαν εἰς διαφόρους διαλέκτους, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἐθνῶν ὁποῦ ἔμελλον νὰ τὰς ἀναγινώσκωσιν; Ἐπεριφέροντο αὐταὶ Ἑβραΐζι μὲν παρ' Ἑβραίοις, Ἑλληνιστὶ παρ' Ἕλλησι, Λατινιστὶ δὲ

παρὰ Λατίνοις, Συριστὶ δὲ παρὰ Σύροις, Ἀρμενιστὶ δὲ παρ' Ἀρμενίοις, Ἰλλυριστὶ δὲ παρὰ Ἰλλυριοῖς, Γοτθιστὶ δὲ παρὰ Γότθοις, καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλως, διὰ νὰ ἀκούῃ ἕκαστος τῶν ἀλλογενῶν καὶ ἑτερογλώσσων, τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν τῶν ἱερῶν βιβλίων, κατὰ τοὺς ἐν τῇ πεντηκοστῇ Ἀποστόλους, καὶ νὰ ἔχουν οὕτως ἐν αὐτοῖς τὰ πλήθη πρόχειρον τὸ τῆς εὐσεβείας μελέτημα.

Ἀλλ' ὁ θεῖος Πατὴρ Γρηγόριος (λέγουσιν), ὁ Ναζιανζηνός εἰς τὸν αὐτοῦ Ἀπολογητικὸν καταφέρεται κατ' ἐκείνων ὁποῦ τολμῶσιν ἀδιαφόρως τῶν ἱερῶν βιβλίων τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἐπαινεῖ τὸν παλαιὸν νόμον τὸν παρ' Ἑβραίοις, τὸν ὁροθετοῦντα «μὴ πᾶσαν ἡλικίαν πάσῃ Γραφῇ ἐνδίδοσθαι, μηδὲ γὰρ » εἶναι τοῦτο λυσιτελέστερον, ὅτι μηδὲ πᾶσαν εὐθέως εἶναι » παντὶ ληπτὴν, καὶ τὰ μέγιστα ἂν τοὺς πολλοὺς κακῶσαι » τῷ φαινομένῳ τὴν βαθυτέραν. Ἀλλὰ τὰς μὲν ἀπ' ἀρχῆς » ἀνεῖσθαι πᾶσι καὶ εἶναι κοινὰς, ὧν καὶ τὸ σωματικὸν οὐκ » ἀδόκιμον· τὰς δὲ μὴ ἄλλοις, ἢ τοῖς ὑπὲρ εἰκοστὸν καὶ πέμ- » πτον γεγονόσιν ἔτος πιστεύεσθαι, ὅσαι δι' εὐτελοῦς τοῦ ἐν- » δύματος τὸ μυστικὸν κάλλος περικαλύπτουσιν.» Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος Ἐπις. ΜΒ'. συμβουλεύων Χίλωνα τὸν αὐτοῦ Μαθητὴν νὰ μελετᾷ τὰς ἱερὰς Γραφὰς, δείχνει, ὅτι ἡ τῆς παλαιᾶς ἀνάγνωσις εἶναι ἐπικίνδυνος. «Μηδὲ τῶν ἀνα- » γνωσμάτων κατολιγωρήσῃς, μάλιστα τῆς Νέας Διαθήκης, » διὰ τὸ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πολλάκις βλάβην ἐγγί- » νεσθαι.»

Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενοι ὁμολογοῦμεν ἐκεῖνο ὁποῦ διηγεῖται ὁ θεῖος Ναζιανζηνὸς περὶ τῶν Ἑβραίων, ὅτι πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς νέους τὴν ἐνίων Γραφικῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν. Τὰς Γραφὰς οἱ Ἑβραῖοι τὰς ἐπαράδιδον εἰς τὰ Σχολεῖα, καὶ τὰς ἐπαράδιδον μὲ κάποιαν μέ-

θοδον, φυλάττοντες (ὡς παρὰ τοῦ Ὠριγένους μανθάνομεν ἐν τῷ Προοιμ. εἰς τὸ Ἆσμα) εἰς τὸ τέλος τῆς παραδόσεως, καθὸ ὑψηλότερα καὶ μυστικώτερα καὶ διαβεβηκοτέρων Ἀκροατῶν δεόμενα, τὰ τέσσαρα ταῦτα· 1, τὴν *Ἀρχὴν τῆς Γενέσεως*, καθ' ἣν περιγράφεται ἡ Κοσμοποιΐα· 2, *τὴν ἀρχὴν τῆς Προφητείας τοῦ Ἰεζεκιὴλ*, ὅπου περὶ τῶν Χερουβὶμ ὁ λόγος· 3, *τὰ περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ Προφήτου*, ἐν οἷς ἡ τοῦ Ναοῦ οἰκοδόμησις διασχεδιάζεται· 4, *τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων*, βιβλίον ἔμπλεον μυστικῆς θεωρίας. Καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ περὶ τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος ἐν Ἐπις. πρὸς Παυλῖνον, καὶ ἐν τῷ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ Προοιμ. πρὸς Εὐστόχιον, ἐπισημειώσας καὶ τὸν καιρὸν διωρισμένως, καθ' ὃν ἐδέχοντο τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν τούτων ἀκρόασιν, ὄχι τὸ εἰκοστὸν πέμπτον, ἀλλὰ τὸ τριακοστὸν ἤδη πεπληρωμένον, ὅταν ἡ ἡλικία ἐνομίζετο δεκτικὴ καὶ τῆς Ἱερατικῆς ἐξυπηρετήσεως. Ἀλλ' ὁ τύπος οὗτος δὲν ἀποδείχνει ἐκεῖνο ὁποῦ ἡ Ῥώμη καὶ οἱ Ἰησουῖται θέλουσιν. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἥρπαζον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ὁμοπίστων τὰ ἱερὰ τῶν Γραφῶν βιβλία, ἀλλὰ μάλιστα τὰ ἐσύσταιναν, καὶ τὰ εἶχον περισπούδαστα, καὶ μόνον τάξιν τινὰ εἰς τοὺς σπουδαστὰς τούτων ἐδιώριζον συνετῶς καὶ εὐλόγως, διὰ νὰ γίνεται ἡ τοιαύτη σπουδὴ μὲ περισσοτέραν καρποφορίαν καὶ ὄφελος. Καὶ ἂν οἱ Ἑβραῖοι εἶχον τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον μέρος τῆς ἰδίας σπουδῆς καὶ μελέτης, τὰ βιβλία τῶν Γραφῶν, οἱ Ἑβραῖοι ὁποῦ ἦσαν τὰ νήπια τοῦ νόμου, πόσῳ μᾶλλον ἔπρεπεν οἱ χριστιανοί; οἱ χριστιανοὶ ὁποῦ κατὰ τὴν ἑαυτῶν πίστιν ἔφθασαν εἰς τὰ μέτρα τῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικιώσεως, καὶ ὁποῦ εἶναι οἱ Ἄνδρες τῆς χάριτος; Καὶ ὁ θεῖος λοιπὸν Ναζιανζηνὸς δὲν ἔχει σκοπὸν εἰς τὸν εἰρημένον αὐτοῦ λόγον νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ μέμφεται ἐκείνους, οἱ

ὁποῖοι χωρὶς νὰ κάμουν ἐπιμελῶς τὴν τοιαύτην σπουδὴν, χωρὶς νὰ τριφθοῦν ὅσον πρέπει εἰς αὐτὴν τὴν μελέτην, πηδοῦν προπετῶς εἰς τὸ μέσον, καὶ θέλουν νὰ ἑρμηνεύουν, ὅπως ἔτυχε, τὰς Γραφὰς, ἁρπάζοντες τοὺς Ἀρχιερατικοὺς θρόνους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προκαθήμενοι τῶν ἄλλων διδάσκαλοι, χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ἐπιζητουμένην εἴδησιν. « Δὲν συλλογι-» ζόμεθα (λέγει), τὶς πρέπει νὰ διδάσκῃ, καὶ τὶς πρέπει νὰ » μανθάνῃ· *ἡμῖν οὐδεὶς ὅρος τοῦ παιδεύειν καὶ τοῦ παιδεύε-*» *σθαι.* Πρὶν ἀλλάξωμεν τὴν πρώτην τρίχα, πρὶν μάθωμεν » ὀρθὰ νὰ ὁμιλοῦμεν, πρὶν ἐνασκηθῶμεν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστι-» κὰ, πρὶν μάθωμεν τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόμα-» τα, πρὶν διακρίνωμεν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς » Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας διαθήκης, καὶ τίνες αὐτὰ συνέγρα-» ψαν (δὲν λέγω πρὶν ἀποπλύνωμεν τῆς ψυχῆς τὴν λάσπην » καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν)· μόνον, ἂν ἀποστοματίσωμεν δύο ἢ » τρία λόγια εὐσεβῆ, καὶ αὐτὰ ἐξ ἀκοῆς, ἂν τύχῃ, ὄχι ἐκ σπου-» δῆς καὶ ἐπιμελοῦς ἀναγνώσεως· ἢ ἂν διαβάσωμεν ὀλίγον » τὸ ψαλτήριον, μόνον νὰ συμμαζώνωμεν εὔμοφα μὲ σεμνό-» τητα ὀλόγυρά μας τὸ ῥᾶσόν μας, καὶ νὰ σχηματιζώμεθα ἕνα » ἐξωτερικὸν πρόσωπον εὐλαβείας καὶ κοσμιότητος, εὐθὺς ὑ-» ψηλοφρονοῦμεν, καὶ ζητοῦμεν τὰς πρωτοκαθεδρείας. Προκύ-» πτομεν ἱεροὶ ἀπὸ τὰ σπάργανα, ὡσὰν ὁ Σαμουήλ. *Εὐθὺς* » *ἐσμὲν σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ ὑψηλοὶ τὰ θεῖα, καὶ* » *Γραμματέων τὰ πρῶτα καὶ Νομικῶν, καὶ χειροτονοῦμεν* » *ἡμᾶς αὐτοὺς οὐρανίους, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-*» *πων Ῥαββὶ ζητοῦμεν.* Ἔπειτα ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ νὰ » ἐξηγήσωμεν τὰς Γραφὰς, καὶ δι' ἀμάθειαν τὰς παρεξηγή-» σωμεν, καὶ τὰς κακοερμηνεύσωμεν, τὸ νόστιμον εἶναι, ὅτι » θέλομεν καὶ νὰ μᾶς ἐπαινοῦν οἱ ἀκροαταί μας, καὶ μᾶς φαί-» νεται καὶ βαρὺ, ἂν πολλὰ πολλὰ δὲν μᾶς ἐπαινέσουν· *καὶ*

» *ἀγαπτοίημεν ἂν εἰ μὴ σφόδρα ἐπαινοίμεθα.* » Ἰδοὺ τὶ ἐννοεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ μέγας Πατήρ· τόσον ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ ἀπαγορεύῃ εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, ὅσον μάλιστα τὸ ἐναντίον θρηνολογεῖ τὴν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀμελοῦντες τὴν τοιαύτην σπουδὴν, δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἑρμηνεύσωσιν εἰς τὸν λαὸν τὰ ἱερὰ βιβλία, καὶ νὰ τρέφουν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν μὲ τὴν ἀναγκαίαν αὐτὴν τροφὴν, τὴν πνευματικὴν καὶ οὐράνιον.

Ὁ μέγας πάλιν Βασίλειος λέγων ὅτι, *ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πολλάκις βλάβη ἐγγίνεται*, σκοπὸν ἔχει νὰ κάμῃ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Χίλωνα προσεκτικὸν εἰς τὴν σπουδὴν ταύτην, μὲ τὸ νὰ παραστήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ἥτις μεταβάλλει εἰς νόσον ἰδίαν πολλάκις καὶ τὰ ὑγιεινότατα. « Καὶ οὐχ ὅτι ἡ Γραφὴ βλαβερὰ, ἀλλ' ὅτι ἡ τῶν βλαπτο-» μένων διάνοια ἀσθενής. Πᾶς γὰρ ἄρτος τρόφιμος, ἀλλὰ » τοῖς ἀσθενοῦσιν ἐπιβλαβής. Οὕτως οὖν πᾶσα Γραφὴ θεό-» πνευστος καὶ ὠφέλιμος, καὶ οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτῆς, εἰ μὴ » τῷ λογιζομένῳ κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. » Ἐπις. ΜΒ'. Θέλων λοιπὸν ὁ Πατὴρ τὸν Μαθητὴν αὐτοῦ περιεσκεμμένον καὶ προσεκτικὸν, δὲν τὸν θέλει τῶν ἱερῶν λογίων ἀνήκουστον καὶ ἀπαίδευτον· λέγων εἰς αὐτὸν νὰ μὴ κατολιγωρήσῃ *τῶν ἀναγνωσμάτων*, καὶ προστιθεὶς, *μάλιστα τῆς Νέας Διαθήκης*, δὲν τὸν ἀποτρέπει πάντῃ *τῆς Παλαιᾶς*. Τοῦτο δὲ γίνεται ἔτι φανερώτερον, ἂν τινὰς συλλογισθῇ, ὅτι ὁ θεῖος Ἀνὴρ ἐπαρακίνει εἰς τὴν συχνὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν οὐ μόνον τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας. Οὕτω γράφων μίαν Ἐπιστολὴν παραμυθητικὴν (ΣΞΘ'.) πρὸς τὴν ὁμόζυγον Ἀρινθαίου τινὸς στρατηλάτου, ἥτις θανόντος αὐτῆς τοῦ ἀνδρὸς, ἔμεινε χηρεύουσα, τὴν συμβουλεύει νὰ ἀναγινώσκῃ πρὸς παρηγορίαν της τὰς θείας Γραφὰς, *πάντοτε* (λέγων) *χρήσε-*

μον τὸ τῶν Γραφῶν διδασκαλεῖον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων καιρῶν· καὶ (διὰ νὰ μὴν εἰπῇ τινὰς, ὅτι ἐννοεῖ ἐδῶ τὴν Νέαν) τὴν ἀναπέμπει εἰς τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, ἐν ᾧ ἡ τῆς εἰς τὴν γῆν ἐπιστροφῆς ἡμῶν καὶ ἐπανόδου κοινὴ ἀπόφασις· καὶ εἰς τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Πεντατεύχου, ἐν οἷς ἰσοροῦνται πάντες οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι Μωσέως τοῦ θανάτου γευσάμενοι, ὡς Ἀδὰμ, ὡς Ἄβελ, ὡς Νῶε, ὡς Ἀβραὰμ, ὡς Μωσῆς, ὡς ὄντινα οὐκ ἂν εἴποις τῶν τῆς αὐτῆς φύσεως μετασχόντων. Τίνα γοῦν λόγον ἔχει, νὰ ἀπαγορεύῃ ἁπλῶς ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Ἀσκητὴν Χίλωνα τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει καὶ παραγγέλλει εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀρινθαίου; Ὁ αὐτὸς ἐν Ἐπις. σπγ'. γράφων πρὸς ἄλλην τινὰ χήραν ὀνόματι Ἐλευθέραν, τὴν ἐπαινεῖ ὡς σπουδάστριαν τῶν ἱερῶν Γραφῶν· ἔχουσα δὲ τὴν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν παράκλησιν, οὔτε ἡμῶν, οὔτε ἄλλου τινὸς δεηθήσῃ πρὸς τὸ τὰ δέοντα συνορᾶν, αὐτάρκη τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔχουσα συμβουλίαν καὶ ὁδηγίαν πρὸς τὸ συμφέρον. Ὡσαύτως καὶ Ἐπις. σγς'. γράφων πρὸς τὴν αὐτὴν Ἐλευθέραν, καὶ τὴν ἐκείνης θυγατέρα ἀσπαζόμενος, συμβουλεύει ταύτην τὴν κόρην νὰ ἐπιμελῆται τῆς Γραφῆς τὴν ἀνάγνωσιν· τὴν εὐγενεστάτην θυγατέρα ἀσπαζόμεθα διὰ σοῦ, καὶ παρακαλῶ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν λογίων τοῦ Κυρίου διάγειν αὐτὴν, ἵνα ἐκτρέφηται ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς διδασκαλίας τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιδιδῶ πρὸς αὔξησιν καὶ μέγεθος ἡ διάνοια αὐτῆς μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς φύσεως. Εὑρίσκομεν δὲ καὶ τὸν θεῖον Ἱερώνυμον συχνότατα εἰς τὰς γυναῖκας τὴν τῶν θείων Γραφῶν μελέτην παραινοῦντα καὶ προτρεπόμενον (ὡς δῆλον ἐκ τῶν πρὸς αὐτὰς αὐτοῦ Ἐπιστολῶν)· καὶ τούτων οὐ μόνον τὰς σοφωτέρας καὶ μᾶλλον πεπαιδευμένας, οἷον τὴν Παῦλαν καὶ τὴν Εὐστόχιον, ἀλλὰ

καὶ Κελαγκίαν, μητέρα τινὰ φαμηλίας, καὶ Ἀλγασίαν, Μαρκέλλαν, Φαβιόλαν, Σουνίαν, Φρετέλαν, καὶ ἄλλας τῶν ἐν Βηθλεὲμ μοναζουσῶν, τὰς ὁποίας ἐπαινεῖ εἰς τοῦτο καὶ ἐγκωμιάζει, quod non licebat non quotidie aliquid de scripturis discere. Ὅτι οὐ θέμις αὐταῖς ἦν μὴ τὸ καθ' ἡμέραν μόριόν τι ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἐκμανθάνειν.

Ἀλλ' ἱκανὰ ταῦτα εἰς ἔλεγχον τῆς τῶν Παπιστῶν, καὶ μάλιστα τῶν Ἰησουϊτῶν κακονοίας, περὶ τὴν τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπωφελῶν βιβλίων ἀθέμιτον ἀπαγόρευσιν. Τοῦτο μόνον ἠμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν ἐπ' αὐτοῖς, τὸ ὁποῖον ὁ Ῥακίνας εἰς τὴν Ἐπιτομὴν τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ. Αἰῶν. ΙΖ'. Ἄρθρ. ΚΓ'. Ἀριθμ. Α. ὡς ἐκ τοῦ Χρυσοστόμου πρὸ ἡμῶν ἐσημείωσεν· qu'il n'y a que le diable qui puisse détourner de cette Lecture. Ὅτι δὲν εἶναι παρὰ ὁ διάβολος ὁποῦ νὰ ἐμποδίζῃ τῶν Γραφῶν τὴν ἀνάγνωσιν.

174.) Κρακοβία πόλις μεγάλη ἐν τῇ ἐλάσσονι Πολωνίᾳ, καὶ ὁ θρόνος ἐν αὐτῇ τῶν Βασιλέων.

175.) Primas λατινιστὶ λεγόμενος, τουτέστι προεστὼς, πρωτόθρονος. Εἶναι δὲ οὗτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γναίζας, πόλεως ἐπισήμου τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Πολωνίᾳ. Ὁ δὲ Πρωτόθρονος οὗτος ἔχων εἰς τὰς συγκροτουμένας Διαίτας τὴν προεδρείαν, μετὰ θάνατον τοῦ Βασιλέως ἕως τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ ἄλλου, νομίζεται καὶ εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀριστοκρατίας.

176.) Κάλλιστα καὶ προσφυέστατα τό: Ἀπόστολος τῆς ἀνοχῆς· Ἐπειδὴ ἡ Σεβαστὴ Αὐτοκρατόρισσα οὐ μόνον τὴν εὔλογον καὶ δικαίαν ἀνοχὴν τῶν διαφόρων θρησκευμάτων εἰς τὴν ἑαυτῆς Ἐπικράτειαν διετήρησεν, ἀλλὰ ταύτην καὶ εἰς τὴν γειτονεύουσαν Ἀριστοκρατίαν τῶν Πολόνων καὶ ὡροθέτησε, καὶ ἐπροστάτευσεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις παρενέπεσε λόγος

δι' ὅλου τοῦ παρόντος Συγγραμματίου, *περὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν ἑτεροθρήσκων*, καὶ τοῦτο μάλιστα φαίνεται νὰ ἦναι τοῦ βιβλιαρίου τούτου τὸ κεφαλαιωδέστατον, ὅρα τὸ ἐφεξῆς ἐν μέρει ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ, ποῖος εἶναι τῆς τοιαύτης Ἀνοχῆς ὁ εὔλογος ὅρος, καὶ τὸ μέτρον τὸ δίκαιον.